Pr. Prof. Dr. Ion Vicovan   Pr. Cătălin Adumitroaie

Cuvioasa Parascheva, sfânta populară a Ortodoxiei, în istoria şi în evlavia poporului român

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VICOVAN, ION
Cuvioasa Parascheva, sfânta populară a ortodoxiei, în istoria şi în evlavia poporului român / pr. prof. dr. Ion Vicovan, pr. Cătălin Adumitroaie. - Iaşi : Doxologia, 2011
ISBN 978-606-8278-55-1

I. Adumitroaie, Cătălin

235.3 Parascheva
929 Parascheva

Colecția *Episteme* apare sub îngrijirea Facultății de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din Iaşi.

ISBN 978-606-8278-55-1

Pr. Prof. Dr. Ion Vicovan **Pr. Cătălin Adumitroaie**

Cuvioasa Parascheva, sfânta populară a Ortodoxiei, în istoria şi în evlavia poporului român

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfinţitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei

Iaşi, 2011

CUPRINS

ABREVIERI

Arhiva MMB	= *Arhiva Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei*
ASI	= *Arhivele Statului Iaşi*
AIIX	= *Analele Institutului de Istorie „A.D. Xenopol" din Iaşi*
BOR	= *Biserica Ortodoxă Română*
CM	= *Candela Moldovei*, Buletinul oficial al Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, Iaşi
CS	= *Cuvânt şi suflet*, Revistă de cultură şi credinţă editată de Frăţia Ortodoxă Iaşi
EIBMBOR	= Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române
IBOR	= *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*
LUMINA	= *Ziarul Lumina*, primul cotidian creştin din România
MMB	= *Mitropolia Moldovei şi Bucovinei*
MMS	= *Mitropolia Moldovei şi Sucevei*
TV	= *Teologie şi Viaţă*, revistă de gândire şi spiritualitate creştină

INTRODUCERE

Sfânta Cuvioasă Parascheva de la Iaşi este una dintre cele mai populare sfinte ale Ortodoxiei, în general, şi ale Ortodoxiei româneşti, în special. Ea este cinstită atât în locurile şi ţările care au avut legătură cu viaţa ei sau cu sfintele sale moaşte, cât şi în afara lor. În mod aparte, ea este cinstită, cu sporită evlavie, în Moldova, unde se află trupul ei neputrezit şi pe care o ocroteşte de 370 de ani. Însă ea a fost cunoscută şi cinstită ca sfântă şi în celelalte ţări româneşti, chiar cu câteva secole înainte de aducerea sfintelor ei moaşte în ţara noastră.

Cinstirea deosebită de care s-a bucurat Sfânta Parascheva în rândul creştinilor ortodocşi, mai ales a celor din zona balcanică, a făcut ca viaţa ei să fie consemnată de istoricii bisericeşti şi laici încă din veacul al XII-lea. Dar nu numai viaţa, ci şi minunile pe care le-a săvârşit sfânta în decursul timpului au făcut să curgă râuri de cerneală, consemnând multul folos pe care ea l-a oferit celor care i l-au cerut cu credinţă. Pelerinajul neîntrerupt la moaştele sale, încă din momentul descoperirii lor şi până astăzi, este mărturia concretă a credinţei, a evlaviei şi a recunoştinţei dreptmăritorilor creştini în mijlocirea Cuvioasei Maicii Parascheva înaintea Mirelui Hristos şi înaintea Tronului Preasfintei Treimi.

Deşi cinstită ca sfântă de strămoşii noştri cu multă vreme înainte de aducerea moaştelor sale în Moldova (1641) şi consemnată ulterior şi în cărţile de cult ale Bisericii noastre, ea a fost trecută în calendarul creştin ortodox românesc abia în a doua jumătate a veacului XX. Ea este recunoscută şi a intrat în evlavia populară română cu apelativul „mult folositoare”, aceasta arătând că ea a fost şi a rămas o sfântă spre care s-au îndreptat cu multă dragoste şi nădejde tare o mulţime de credincioşi, oferindu-le tuturor ajutor, fiind „limanul de scăpare al celor înviforaţi” aflaţi pe „marea acestei vieţi”.

Însă în pofida vechimii ei, cinstirii ca sfântă, evlaviei timpurii din partea înaintaşilor noştri, precum şi în pofida mulţimii minunilor săvârşite de sfântă în curgerea vremii, cultul ei a fost oficializat,

cum aminteam, foarte târziu, printr-o hotărâre a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, abia în anul 1950, respectiv 1955.

În anul 1950, la iniţiativa patriarhului Justinian Marina, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a aprobat generalizarea cultului Sfintei Parascheva, iar pe 14 octombrie 1955 la Iaşi a avut loc proclamarea extinderii cultului ei în Patriarhia Română. De atunci, în ziua de 14 octombrie Biserica Ortodoxă Română face pomenirea Sfintei Cuvioase Parascheva de la Iaşi. Sărbătoarea este încununată atât de pelerinajul creştinilor ortodocşi din ţară şi de peste hotare, cel mai mare pelerinaj din Ortodoxie, la racla cu sfintele sale moaşte, de Sfânta Liturghie arhierească săvârşită de un sobor de arhierei, la invitaţia mitropolitului Moldovei şi Bucovinei, cât şi de aducerea (începând cu anul 1996) a unor relicve sau sfinte moaşte ale altor sfinţi ai Ortodoxiei din diferitele părţi ale Europei.

Întrucât anul acesta, anul mântuirii 2011, se împlinesc 370 de ani de la aducerea sfintelor ei moaşte la Iaşi (13 iunie 1641), în semn de recunoştinţă pentru ajutorul oferit credincioşilor din Moldova în special, de-a lungul timpului, fiind, aşa cum o numeşte acatistul, „luminătoarea casnică a Moldovei", dar şi ca semn al evlaviei şi al preţuirii faţă de toţi închinătorii, slujitorii şi pelerinii ei, am considerat necesar a elabora prezenta lucrare. Aceasta cuprinde mai multe aspecte: viaţa Sfintei Parascheva şi cei care au scris despre viaţa acesteia; pelerinajul sfintelor ei moaşte şi aducerea lor la Iaşi; consemnarea ei de către cronicarii străini, dar şi de către autorii români; mutarea ei în noua Catedrală şi evacuarea raclei cu sfintele moaşte în timpul celui de-al Doilea Război Mondial; generalizarea cultului ei şi proclamarea oficială; bisericile închinate ei, în spaţiul românesc, pe secole; racla, veşmintele şi coroanele ei etc.

Fiind o sfântă care a trăit în veacul al XI-lea şi ale cărei sfinte moaşte au binecuvântat mai multe locuri şi ţări, bucurându-se de o mare evlavie, era firesc să se fi scris despre viaţa ei şi despre minunile săvârşite, mult şi de demult. Dintre cei care s-au aplecat asupra vieţii ei amintim pe diaconul Vasilisc (sec. XII), patriarhul Teodosie al Bulgariei (sec. al XIV-lea), patriarhul Eftimie de Târnovo (sec. al XIV-lea), Moisi din Budiml (sec. al XVI-lea), mitropolitul Matei al Mirelor (sec. al XVI-lea), patriarhul Macarie al Antiohiei (sec. al XVII-lea), Nicodim Aghioritul (sec. al XIX-lea), mitropoliţii Moldovei

Varlaam şi Dosoftei (sec. al XVII-lea), episcopul Melchisedec Ştefănescu (sec. al XIX-lea) şi alţii din timpurile mai noi (preotul Gh. Păvăloiu, D. Stănescu, arhimandritul Varahiil Jitaru, preotul Milan Şesan, preotul Scarlat Porcescu, preotul prof. Mircea Păcurariu etc.).

Lucrarea de faţă se doreşte a fi *una de sinteză*, referindu-se la aspectele legate de viaţa sfintei din diversele perspective apărute de-a lungul timpului, din vremuri mai îndepărtate şi până astăzi.

Scopul lucrării este de *a face mai bine cunoscută istoria Sfintei Parascheva după aducerea la Iaşi a sfintelor ei moaşte*. În acelaşi timp, într-un *act de euharistie* adus sfintei pentru tot ajutorul dat Moldovei şi nu numai, dar şi Celui care este „Unul Sfânt", pentru darul revărsat asupra noastră prin Sfânta Cuvioasa Parascheva.

Capitolul I

SFÂNTA PARASCHEVA LA SUD DE DUNĂRE

I.1. Scurtă istorie a vieții Sfintei Parascheva

Sfânta Parascheva s-a născut în prima jumătate a secolului al XI-lea, în sudul Dunării, în Imperiul Bizantin, în localitatea Epivat (Epivata, astăzi o localitate din Turcia, Boiados sau Selim Paşa[1]), pe țărmul Mării Marmara, în apropiere de marele oraş al lui Constantin, pe atunci capitala Bizanțului. Anii copilăriei i-a petrecut alături de fratele său (ulterior se va călugări sub numele Eftimie, devenind episcop de Madite) în casa părintească. Tradiția bisericească a consemnat numele părinților, Nechita şi Sofia.

Planşa I. *Sfânta Parascheva dăruind hainele sale cerşetorilor*

---

[1] † Calinic Botoşăneanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iaşilor, *Sfinții – mlădițe din Hristos (51 de Predici)*, Editura Doxologia, Iaşi, 2010, p. 190.

Ajungând la adolescenţă, a părăsit „frumuseţea acestei lumi”, retrăgându-se în pustie. Trecând prin Constantinopol şi Calcedon, şi-a îndreptat paşii spre ţinutul Pontului, unde s-a nevoit aproximativ cinci ani la Mănăstirea Maicii Domnului din Heracleea (astăzi Eregni). Dorind „cu dor nespus” să cunoască şi să vieţuiască la Locurile Sfinte, s-a stabilit în pustiul Iordanului, nevoindu-se în post şi rugăciune într-o mănăstire de călugăriţe. La vârsta de 25 de ani, ca urmare a unei viziuni, revine la Constantinopol, de unde, trecând Bosforul, se îndreaptă spre locurile natale. Acolo se va mai nevoi vreme de încă doi ani[2].

Planşa II. *Sfânta Parascheva pe când se afla în pustie*

[2] *Viaţa şi Acatistul Sfintei Cuvioase Parascheva*, Editura Doxologia, 2010, pp. 6-10; Diac. P.I. David, *Caută şi vei afla. Predici misionar-patriotice la toate sărbătorile anului, la sfinţi mari, la cuvioşi, propovăduitori şi mărturisitori români cu sinaxar ardelean*, Ediţia a IV-a, Editura Arhiepiscopiei de Alba Iulia, Alba Iulia, 1998, pp. 562-566; *Sfânta Cuvioasă Parascheva*, Colecţia „Sfinţii, prietenii lui Dumnezeu şi ocrotitorii copiilor”, Editura „Sf. Mina”, Iaşi, 2007, pp. 2-13.

Tradiția bisericească a reținut un eveniment minunat petrecut în momentul în care Cuvioasa Parascheva, îmbarcată pe o corabie, trecea în zona europeană a Imperiului Bizantin. Se relatează că, în timp ce se afla în acea corabie, s-a stârnit o furtună atât de puternică, încât toți cei care se aflau împreună cu ea credeau că vor muri înghițiți de valuri. Atunci sfânta, cu credință şi nădejde în Dumnezeu, a strigat: *Kali kratei!* (mult curaj), şi au fost izbăviți de furtună, ajungând nevătămați la țărm. Se pare că în urma acestei minuni respectiva zonă a fost numită Kallicrateia, astăzi Mir Marsinan, situată pe țărmul Golfului Athira, aici fiind construit un monument şi o biserică închinată Sfintei Parascheva[3].

Planşa III. *Sfânta Parascheva se arată în vis evlavioşilor Gheorghe şi Eftimia din Kallicrateia*

Ajunsă în localitatea natală, marea nevoitoare a lui Hristos a împărțit averea moştenită de la părinți săracilor, suferinzilor, orbilor şi orfanilor. Sfânta Parascheva şi-a dat sufletul în mâinile Domnului pe la jumătatea veacului al XI-lea, la vârsta de aproximativ 27 de ani, fiind înmormântată pe malul mării, aproape de Kallicrateia.

Mormântul a fost dat uitării până la sfârşitul veacului al XII-lea, când, în urma unor minuni săvârşite aici, au fost descoperite moaştele întregi şi nevătămate de trecerea timpului ale sfintei. Ele au fost

[3] † Calinic Botoşăneanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iaşilor, *op. cit.*, p. 191.

aşezate, mai întâi, în Biserica „Sfinții Apostoli Petru şi Pavel" din Kallicrateia. Aici sfintele ei moaşte au fost cinstite vreme de aproape 175 de ani[4], ea devenind ocrotitoarea sufletelor împovărate care şi-au găsit ajutorul şi mângâierea în „folosința" ei[5].

Tradiția bisericească spune că locuitorii Epivatei, văzând puterea făcătoare de minuni a moaştelor Cuvioasei Parascheva, au ridicat chiar pe locul în care s-a născut şi a crescut o frumoasă biserică închinată ei. Aici a fost aşezată într-o raclă deosebit de frumoasă Cuvioasa şi tot aici se păstra o icoană a ei[6]. Dovedindu-se făcătoare de minuni, la scurtă vreme Sfânta Parascheva a fost canonizată de Patriarhia de Constantinopol din acea perioadă.

Planşa IV. *Ducerea sfintelor moaşte în Biserica „Sfinților Apostoli" din Kallicrateia*

---

[4] Protosinghel Ioanichie Bălan, *Pateric românesc ce cuprinde viața şi cuvintele unor sfinți şi cuvioşi părinți ce s-au nevoit în mănăstirile româneşti (secolele IV-XX)*, ediția a II-a, Editura Arhiepiscopiei Tomisului şi Dunării de Jos, Galați, 1990, p. 77; *Viața, Acatistul şi Paraclisul Sfintei Cuvioase Parascheva*, Editura Doxologia, Iaşi, 2009, pp. 7-8; N. Balaban, „Pentru mine vorbeşte Hristos!", în *Lumina*, Duminică, 14 octombrie 2007, p. 16.

[5] Ernst Christoph Suttner, *Sfânta Parascheva – inel de legătură pentru popoarele din sud-estul Europei şi symbol al afirmării lor de sine*, în TV, Serie nouă, An XIX (LXXXV), nr. 9-12, 2009, p. 203.

[6] Melchisedec Ştefănescu, *Viața şi minunile Cuvioasei maicii noastre Parascheva cea nouă şi Istoricul sfintelor ei moaşte*, Tipografia „Dobrogea" Crum Donceff-Tulcea, Tulcea, 1889, p. 22.

I.2. Cronicari străini care au scris despre Sfânta Parascheva

Descoperirea trupului nestricat şi făcător de minuni al Cuvioasei Parascheva a atras atenţia multor teologi şi aghiografi care au aşternut pe hârtie viaţa şi minunile acesteia. Tradiţia bisericească atribuie prima lucrare aghiografică dedicată Sfintei Parascheva *diaconului Vasilisc.* Acesta a scris viaţa sfintei la cererea Patriarhului ecumenic Nicolae al IV-lea Muzelon (1145-1151), pe la mijlocul veacului al XII-lea. Din această scurtă lucrare se vor inspira mai toţi aghiografii de mai târziu. Între aceştia amintim pe *patriarhul Teodosie* al Bulgariei (1372), după cum mărturiseşte *Mineiul* din Scopie din 1420, *patriarhul Eftimie de Târnovo* (1375-1393), după jumătatea veacului al XIV-lea (scrisă în slavonă între anii 1376 şi 1382). Lucrarea din urmă a fost foarte răspândită în întreaga lume orientală[7]. După 1521, sârbul *Moisi* din Budimil, probabil cel care a mai tipărit o carte de rugăciuni la Veneţia în 1536, cu ajutorul lui Bojidar Vukovici, scrie o viaţă a sfintei pornind de la textul patriarhului de Târnovo, însă mult redusă[8].

Întrucât cele mai vechi izvoare scrise în limba greacă despre viaţa sfintei s-au pierdut, *mitropolitul Matei al Mirelor*[9], pe la anul 1605, va alcătui o nouă lucrare, în limba greacă, dedicată vieţii Cuvioasei Parascheva, adăugând şi slujba închinată ei. Textul acestei lucrări a fost cunoscut şi în lumea creştină orientală din perioada

---

[7] Despre redactarea vieţii Sfintei Parascheva de către patriarhul Eftimie ne vorbeşte episcopul Melchisedec Ştefănescu atunci când face referire la Grigorie Ţamblac. El aminteşte, citându-l pe Ţamblac, că Eftimie a scris o parte a vieţii Sfintei Parascheva până la strămutarea moaştelor sale la Târnovo. De văzut: Episcopulŭ Melchisedec, *Viéţa şi scrierile luĭ Grigorie Ţamblacŭ*, Extras din Analele Academiei Române, Seria II, Tom. VI, Secţ. II, Memorii şi notiţe, Tipografia Academiei Române (Laboratorii Români), Bucureşti, 1884, pp. 33-35.

[8] Prof. Dr. M. Şesan, *Viaţa Cuvioasei Parascheva, note critice*, în MMS, 1957, an XXXIII, nr. 3-4, p. 266.

[9] El a fost egumen la Mănăstirea Dealu de lângă Târgovişte până în jurul anului 1605, când, datorită erudiţiei sale şi aptitudinilor sale de caligraf şi miniaturist, a fost ales de patriarhul ecumenic să ocupe scaunul vacant al Mirei Lichiei.

medievală târzie, însă cel care l-a scos la lumină, editându-l în veacul al XIX-lea, a fost A. Papadopulos-Kerameus, sub titlul *Viața şi faptele Cuvioasei noastre Maici Parascheva cea Nouă din Epivates, de smeritul Matei, episcop al Mirelor* (1891)[10].

Despre viața sfintei a scris şi patriarhul antiohian Macarie. Cum a aflat patriarhul Macarie despre viața Sfintei Parascheva? Se pare că în urma vizitei întreprinse în Țările Române. Acestea, datorită poziției lor deosebite în cadrul Ortodoxiei, au atras de-a lungul timpului multe personalități bisericeşti (patriarhi, mitropoliți, episcopi) ale lumii creştine aflate sub stăpânire musulmană. În urma vizitelor, ei primeau ajutoare pentru eparhiile păstorite de dânşii, domnii Moldovei şi ai Țării Româneşti susținându-i cu daruri, cu plata anumitor datorii sau prin închinarea de mănăstiri româneşti.

Între cei care au vizitat țările noastre, la loc de seamă a fost şi patriarhul Antiohiei, Macarie Ibn al-Za'īm, care, între anii 1652 şi 1658, a vizitat Țările Române şi Rusia. Mai mult de trei ani şi jumătate patriarhul antiohian i-a petrecut printre români.

În februarie 1653, el vizitează capitala Moldovei, unde se închină la moaştele Sfintei Parascheva aflate la Biserica „Sfinții Trei Ierarhi". Având în vedere că se scurseseră doar doisprezece ani de la momentul aducerii moaştelor sfintei la Iaşi, i-au fost relatate de martorii evenimentelor foarte multe lucruri despre sfântă, astfel că atunci când a consultat şi scrierea lui Matei al Mirelor, recentă la acea vreme, el a putut să-şi facă o imagine destul de bine conturată despre Cuvioasa Parascheva şi despre cultul de care se bucura sfânta în Moldova. Fiind un mare cărturar, el a aşternut pe hârtie o versiune arabă a *Vieții Sfintei Parascheva cea Nouă*. Această versiune arabă a vieții Sfintei Parascheva, cuprinsă într-o *Culegere plăcută*, a fost publicată pentru prima dată în anul 2003, cu comentarii şi traducere în limba engleză[11].

---

[10] *Viața Sfintei Cuvioase Parascheva după versiunea arabă a Patriarhului Macarie al Antiohiei (sec. XVII)*, studiu introductiv şi traducere din limba arabă de Dr. Ioana Feodorov, Editura Trinitas, Iaşi, 2006, p. 15.

[11] *Ibidem*, pp. 16-20.

Printre străinii care au cercetat viața Sfintei Parascheva se numără şi aghiograful grec *Nicodim Aghioritul* (1749-1809). El a luat ca bază în alcătuirea lucrării sale versiunea mai veche a lui Eftimie, adăugându-i ştiri despre strămutarea moaştelor de la Târnovo la Belgrad, apoi la Constantinopol şi în cele din urmă, la Iaşi[12].

I.3. Mărturii istorice ale unor autori români privitoare la viața Sfintei Parascheva

Chiar dacă această cuvioasă a fost cunoscută de români înainte de aducerea moaştelor sale la Iaşi, nu se păstrează lucrări închinate ei, în limba română, anterioare acestui eveniment. Viața Sfintei Cuvioase Parascheva a fost scrisă în limba română începând cu veacul al XVII-lea. Astfel, în *Cazania* lui Varlaam, tipărită la Iaşi în 1643, întâlnim mențiuni despre viața şi nevoința acestei sfinte. Marele nostru istoric bisericesc Milan Şesan aminteşte, reluându-l pe Nicolae Iorga, că inscripția din Biserica „Trei Ierarhi", care se referă la Sfânta Parascheva, este opera aceluiaşi mitropolit moldovean şi subliniază că, în principala sa operă literară, acesta a aşezat în chiar titlul cărții chipul Sfintei Parascheva, alături de cel al Sfântului Ioan de la Suceava. Acelaşi istoric menționează, plecând de la realitatea menționată mai sus, că este posibil ca însuşi mitropolitul Varlaam să fie cel care a înmulțit stihurile la fiecare canon închinat sfintei cu alte patru stihuri în mineiul românesc față de cel slavonesc sau grecesc[13].

Cu siguranță că, în alcătuirea acestei vieți, mitropolitul Moldovei, Varlaam, s-a folosit de unele manuscrise greceşti şi slavoneşti care circulau la acea dată în spațiul ortodox, prelucrate după scrierea patriarhului Eftimie de Târnovo. În *Evanghelia învățătoare*[14]

---

[12] *Sfânta Cuvioasă Parascheva, ocrotitoarea Moldovei*, Editura Trinitas, Iaşi, 1994, p. 11.

[13] Pr. Prof. Milan Şesan, *Cinstirea Cuvioasei Parascheva*, în MMS, 1955, an XXXI, nr. 3, pp. 133-134.

[14] Această lucrare cuprinde peste 600 de pagini în care se găsesc cazanii la duminicile anului, la sărbătorile împărăteşti şi ale sfinților, fiind tradusă de ieromonahul Silvestru „de pre rusască pre limbă rumânească cu voia şi cheltuiala creştinului domn Matheiu Basarab voevod". În 1644, lucrarea va fi retipărită la

de la Govora a ieromonahului Silvestru din 1642 este menţionată şi Sfânta Parascheva, probabil o preluare după lucrarea mitropolitului Varlaam. Menţiuni pe scurt despre aceeaşi sfântă avem şi în lucrarea *Viaţa şi petrecerea sfinţilor* (4 volume, Iaşi, 1682-1686) a mitropolitului Dosoftei al Moldovei, dar şi în *Vieţile de sfinţi* şi în *Mineiele* tipărite în ţara noastră şi folosite la slujbele religioase[15].

În veacul al XVIII-lea, viaţa Sfintei Parascheva este întâlnită în mai toate publicaţiile româneşti: *Mineiele* mitropolitului Antim Ivireanul (1708-1716) din 1706 sau marea ediţie a *Mineielor* realizate de episcopul Damaschin Dascălul (1708-1725), până la Chesarie al Râmnicului (1775-1780), Filaret al Râmnicului (1780-1792) şi Grigorie al II-lea (1760-1786), din 1780[16]. În aceeaşi perioadă, Sfânta Parascheva este menţionată şi în ediţiile Liturghierelor, la Proscomidie fiind trecută în ceata cuvioaselor maici[17].

La sfârşitul veacului al XIX-lea, episcopul Romanului Melchisedec Ştefănescu (1823-1892) tipăreşte o importantă lucrare intitulată *Viaţă şi minunile Cuvioasei noastre Parascheva cea nouă şi istoricul sfintelor ei moaşte* (Bucureşti, 1889).

Viaţa Sfintei Parascheva este întâlnită şi în marea ediţie a *Vieţii Sfinţilor* publicată de Ignatie şi Gherontie în numele ţarului rus Alexandru Pavlovici (1801-1825), al exarhului Gavriil Bănulescu Bodoni (1808-1821) şi al mitropolitului Moldovei Veniamin Costachi (1803-1842) din 1809. Această lucrare, tradusă din limba slavă în limba română la Mănăstirea Neamţ, face referire în 159 de rânduri la viaţa şi istoricul moaştelor Cuvioasei Parascheva. Şi în

---

Mănăstirea Dealu (*cf.* Pr. Ion Vicovan, *IBOR*, vol. I, Editura Trinitas, Iaşi, 2002, pp. 242-243).

[15] *Sfânta Cuvioasă Parascheva – ocrotitoarea Moldovei*, p. 11.

[16] Marea ediţie a *Mineielor de la Râmnic* a fost începută de Chesarie (el le tipăreşte pentru prima oară în limba română, între anii 1776 şi 1779: Mineiul pe octombrie, în 1776; cel pe noiembrie, în 1778; iar cele pentru lunile decembrie-martie, în anul 1779) şi continuată de Filaret al Râmnicului. Episcopul Filaret tipăreşte ultimele şase *Mineie* în 1780, fiind ajutat de alţi cronicari: Anatolie ierodiacon, Rafail monahul sau Iordan Cappadochianul grămătic.

[17] Pr. Prof. Milan Şesan, *Cinstirea Cuvioasei Parascheva*, p. 134.

Mineiele de la Moscova din 1846 se aminteşte de Sfânta Parascheva la data de 14 octombrie, după ce sunt pomeniţi sfinţii zilei[18].

La începutul veacului al XX-lea câţiva teologi români importanţi au acordat atenţie vieţii Sfintei Parascheva în studiile pe care le-au elaborat: preotul Gh. Păvăloiu (1935), D. Stănescu (1938), arhimandritul Varahiil Jitaru (1942), preotul Milan Şesan (1955), preotul Scarlat Porcescu şi preotul prof. Mircea Păcurariu[19].

După anul 1990, cultul Sfintei Parascheva, ocrotitoarea Moldovei, a cunoscut o amploare deosebită, la fel şi menţiunile despre viaţa şi nevoinţele sale. Mulţi teologi şi oameni de cultură au tratat această temă deosebit de importantă pentru viaţa Bisericii în general. Au apărut numeroase broşuri şi cărţi care tratează despre viaţa şi minunile sfintei, Acatistul şi Paraclisul acesteia. O parte dintre studiile apărute au însă un caracter mai mult informativ sau se referă doar în trecere la istoria sfintelor ei moaşte. Menţionăm că în lucrările consultate nu am găsit informaţii, decât foarte sumare, despre istoricul moaştelor Sfintei Parascheva în veacul al XX-lea, deşi în această perioadă ele au părăsit oraşul Iaşi de două ori. Acesta este şi unul din motivele apariţiei acestei lucrări, ea propunându-şi să readucă în prim-plan importanta problemă a moaştelor Sfintei Parascheva adăpostite de Catedrala Mitropolitană din Iaşi.

I.4. Moaştele Sfintei Parascheva la Epivat, Târnovo şi Vidin

În contextul deosebit de zbuciumat al veacului al XIII-lea, când Bizanţul se confrunta cu puterea ţaratului vlaho-bulgar şi când faima sfinţeniei şi a minunilor săvârşite de Sfânta Parascheva ajunsese departe, moaştele sale au fost strămutate de ţarul Ioan Asan al II-lea (1218-1241) din Epivat în capitala Târnovo, fiind depuse în Catedrala cu hramul „Adormirea Maicii Domnului". După unele informaţii se pare că această strămutare a avut loc în anul 1223[20],

[18] *Ibidem*, p. 135.
[19] *Sfânta Cuvioasă Parascheva – ocrotitoarea Moldovei*, p. 11.
[20] *Viaţa, Acatistul şi Paraclisul Sfintei Cuvioase Parascheva*, p. 8.

după altele în anul 1235[21] sau între 1230[22] şi 1238[23]. După alte informaţii se pare că moaştele Sfintei Parascheva au fost depuse în Biserica „Sfinţii 40 de Mucenici" din Târnovo[24] sau în Biserica „Sveta Petka", după cum afirmă Hristo Popov[25].

Strămutarea moaştelor s-a făcut într-o atmosferă deosebit de solemnă şi fastuoasă, demnă de un imperiu, aşa cum era acesta nou apărut pe harta Europei. Evenimentele petrecute o dată cu acest moment, dar şi relatările despre procesiunea maiestuoasă ce avea în frunte racla cu moaştele Cuvioasei amintesc de fastul bizantin pe care vlaho-bulgarii doreau să-l imite şi să-l urmeze. Ca şi în zilele noastre, cortegiul ce însoţea această „mare podoabă a Bisericii" era condus de un ierarh şi de o mare mulţime de preoţi şi diaconi. Este amintit acum mitropolitul Marcu de Preslav, cel care a însoţit racla Sfintei Parascheva până la Târnovo. Aici Sfânta este întâmpinată de ţarul Ioan Asan al II-lea, de mama sa, Elena, şi de soţia sa, Ana, care i-au ieşit înainte, alături de alţi demnitari imperiali şi credincioşi, la patru kilometri de capitală. Alături de aceştia, se afla patriarhul de Târnovo, Vasile[26]. Unii cercetători afirmă că această strămutare a avut loc în ziua de 14 octombrie, care va şi deveni ziua de pomenire a Sfintei Parascheva[27].

Viaţa Sfintei Parascheva a fost scrisă mai târziu (în veacul al XIV-lea) de patriarhul *Eftimie* (Eutimie) al Bulgariei, folosind izvoare mai vechi, prilej cu care este trecută în Sinaxarul Bisericii Ortodoxe din Bulgaria[28].

---

[21] *Sfânta Cuvioasă Parascheva, cu sfintele moaşte la Iaşi: viaţa, istoricul moaştelor, minunile, acatistul, paraclisul*, Editura Sophia, Bucureşti, 2008, p. 45.

[22] Pr. Constantin Chiriac, *La Prea Cuvioasa Parascheva (hramul Catedralei episcopale din Roman)*, în MMS, 1971, an. XLVII, nr. 9-12, p. 668.

[23] Prof. Dr. M. Şesan, *Viaţa Cuvioasei Parascheva, note critice*, p. 262.

[24] *Idem*, *Cinstirea Cuvioasei Parascheva*, p. 131.

[25] *Sfânta Parascheva – călăuza pelerinilor*, Editura Trinitas, Iaşi, 2000, p. 43.

[26] *Sfânta Cuvioasă Parascheva, cu sfintele moaşte la Iaşi: viaţa, istoricul moaştelor, minunile, acatistul, paraclisul*, pp. 45-46; Melchisedec Ştefănescu, *Viaţa şi minunile Cuvioasei maicii noastre Parascheva cea nouă şi Istoricul sfintelor ei moaşte*, pp. 23-25.

[27] Prof. Dr. M. Şesan, *Viaţa Cuvioasei Parascheva, note critice*, p. 264; *Sfânta Parascheva – călăuza pelerinilor*, p. 43.

[28] Pr. Prof. Milan Şesan, *Cinstirea Cuvioasei Parascheva*, p. 131.

Sfânta Parascheva a rămas în Târnovo pentru aproximativ 160 de ani, dăruind neîncetată mângâiere şi nenumărate tămăduiri celor care se rugau şi se închinau la racla cu sfintele ei moaşte.

Prezenţa Imperiului Otoman în Europa, începând cu a doua jumătate a veacului al XIV-lea, ameninţă independenţa tuturor formaţiunilor statale din această regiune. Cucerirea Traciei, ce culminează cu căderea Adrianopolului (martie 1362), dă semnalul alianţelor pentru o contraofensivă a locuitorilor din Balcani. Nimic nu stă în calea semilunii care îngenunchează, rând pe rând, Grecia, Albania, Bosnia, Serbia şi Bulgaria[29]. Căderea Imperiului Vlaho-Bulgar în anul 1393 sub ofensiva armatelor sultanului Baiazid I (1389-1402) duce la desfiinţarea Patriarhiei bulgare conduse de Patriarhul Eftimie. În luna iulie a anului 1393, odată cu dispariţia statului bulgar, preoţii au fost alungaţi din bisericile lor, biserica patriarhală din Târnovo „Înălţarea Domnului" fiind transformată în moschee, iar palatul ţarului Ioan III Şişman (1371-1393) şi reşedinţa patriarhală au fost pârjolite. În cea mai importantă biserică a oraşului au fost ucişi acum de conducătorul turc al cetăţii 110 dintre cei mai importanţi cetăţeni şi boieri bulgari. Patriarhul Eftimie şi-a mutat reşedinţa în Biserica „Sfinţii Petru şi Pavel", iar mai târziu a fost surghiunit de turci în Macedonia (după cum mărturiseşte Grigorie Ţamblac).

După dezastrul cuceririi capitalei Târnovo, moaştele Cuvioasei Parascheva au fost mutate de autorităţile bulgare la Vidin[30], aici rămânând până în 1398, când şi această localitate a căzut sub iataganul turcilor[31].

---

[29] Stelian Brezeanu, *Istoria Imperiului Bizantin*, Editura „Meronia", Bucureşti, 2007, pp. 355-359.

[30] Arhimandritul Iustin Popovici menţionează că, după cucerirea cetăţii Târnovo, moaştele Cuvioasei au fost duse în Vlahia (într-o notă explicativă menţionează Vidinul), apoi la Brusa; *cf. Sfânta Parascheva – călăuza pelerinilor*, p. 44.

[31] *Sfânta Cuvioasă Parascheva, cu sfintele moaşte la Iaşi: viaţa, istoricul moaştelor, minunile, acatistul, paraclisul*, p. 50.

I.5. Opinia episcopului Melchisedec Ştefănescu despre trecerea moaştelor Sfintei Parascheva la nordul Dunării în veacul al XIV-lea

Episcopul Melchisedec Ştefănescu (1823-1892) a emis ipoteza potrivit căreia pentru o scurtă perioadă de timp, între 1393 şi 1396, moaştele Sfintei Parascheva au putut fi încredinţate domnitorului Ţării Româneşti Mircea cel Bătrân (1386-1418), un apropiat al ţarului Ioan III Şişman. Ele vor fi fost aduse şi aşezate în una din bisericile ridicate la reşedinţa domnească, fie la Curtea de Argeş, fie la Câmpulung sau Craiova. Există posibilitatea, afirmă episcopul Melchisedec, ca ele să fi rămas într-una din cetăţile de pe malul drept al Dunării, de la Silistra şi până la Vidin, pe care domnul Ţării Româneşti le avea în stăpânire în acea perioadă[32]. În sprijinul acestei ipoteze stă cultul de care s-a bucurat Sfânta Parascheva în nordul Dunării încă din veacul al XIV-lea, o mărturie fiind slujba Cuvioasei din acel timp în Ţara Românească (o astfel de slujbă putem găsi în *Mineiele* de la Râmnic, ediţia 1776)[33]. Astfel se crede că, după bătălia de la Rovine (1395), trupele lui Baiazid I, jefuind Muntenia, au luat cu ele şi sfintele moaşte.

Afirmaţia episcopului de Roman se bazează pe un Panegiric ţinut între 1422 şi 1428 în Serbia de Grigorie Ţamblac, biograf al Sfintei Parascheva, în care a amintit şi despre strămutarea moaştelor, cu acordul sultanului Baiazid. Panegiricul a fost tradus „liber” de episcopul Melchisedec Ştefănescu, el înlocuind pe ţarul bulgar Straţimir cu Mircea cel Bătrân. Aşa se explică şi faptul că există şi unele păreri care acordă credit prezenţei moaştelor Sfintei Parascheva la Nordul Dunării în această perioadă[34]. Această ipoteză, în ciuda autorităţii susţinătorului ei, a rămas doar una izolată, nefiind îmbrăţişată de istoricii de mai târziu.

---

[32] Melchisedec Ştefănescu, *Viaţa şi minunile Cuvioasei maicii noastre Parascheva cea nouă şi Istoricul sfintelor ei moaşte*, pp. 26-27.
[33] *Sfânta Parascheva – călăuza pelerinilor*, pp. 43-44.
[34] *Ibidem*.

I.6. Moaştele Sfintei Parascheva în Serbia şi la Constantinopol

Viitorul mitropolit al Kievului Grigorie Ţamblac relatează, ca martor al evenimentelor de la Vidin, împrejurările în care turcii cuceresc Vidinul şi cum, din cauza lăcomiei, „au fostu şi cinstitele moaşte, dezbrăcate de podoabele cele preţioase şi învălite în nişte trenţe sărăceşti”[35]. La rugămintea domniţei sârbe Miliţa-Eufimia (†1405), văduva cneazului Lazăr (1329-1389) şi mama despotului sârb Ştefan Lazarevici (1374-1427), sultanul va dărui Serbiei moaştele Sfintei Parascheva. Şi despre acest moment găsim informaţii preţioase la Grigorie Ţamblac: „S-a întâmplat că cucernica cneaghină a Serbiei, văduva cneazului Lazăr[36], a vizitat pe puternicul stăpânitor al otomanilor, şi nu singură, ci împreună cu doi fii ai săi, cu despotul Ştefan şi cu Vulcan, fratele lui, şi cu cneaghina Eutimia, soţia viteazului despot Ugleş. Cneaghina sârbă era împodobită cu toate virtuţile pustniceşti şi mai mult îi covârşea cu înţelepciunea. Cu îndrăzneală s-a apropiat ea de sultan, care era plin de cinstire către dânsa, şi a cerut de la dânsul pentru sine, nu oarecare cetăţi sau pământuri împrejmuitoare – avuţie de puţină vreme a cărei dulceaţă curând trece –, ci însufleţită de o mare dragoste către Cuvioasa, a cerut sieşi sfintele ei moaşte. Necredinciosul sultan a râs de cererea cea cucernică şi a întrebat-o: Pentru ce nu ceri ceva mai de preţ în locul unor oase uscate nemişcătoare? Dar evlavioasa femeie, întărind cuvântul său, a grăit că dă în schimb toată averea sa pentru această comoară. Atunci, lăudând osârdia ei – căci şi barbarii preţuiesc virtutea –, i-a dat ceea ce dorea. Iar ea, cu dragoste cuprinzând sfintele moaşte, s-a lipit de ele cu buzele şi cu inima şi a vărsat lacrimi de bucurie. Neavând la

---

[35] Episcopulŭ Melchisedec, *Viéţa şi scrierile luĭ Grigorie Ţamblacŭ*, p. 35.

[36] Despre lupta antiotomană a statelor din Balcani în această perioadă vezi: Vasile V. Muntean, *Bizantinologie*, vol. II, Editura „Învierea”, Arhiepiscopia Timişoarei, 2000, pp. 84-86; Pr. Prof. Dr. Emanoil Băbuş, *Bizanţul, istorie şi spiritualitate*, ediţia a doua, revizuită şi adăugită, Editura Σοφια, Bucureşti, 2003, pp. 445-446.

sine o raclă sfinţită, le-a înfăşurat cu aromate şi veşminte aurite şi cu mare cinste le-a strămutat în ţara sa şi acolo le-a pus în biserica sa casnică [biserica palatului]. Şi precum ea a păzit trupul Cuvioasei de mâinile barbarilor, nădăjduind a se ferici cu dânsa în Împărăţia Cerurilor, aşa şi Domnul a apărat şi mărit împărăţia ei cea pământească"[37].

După ce sfintele moaşte au fost dăruite cneaghinei Miliţa, ele au fost duse în Serbia şi aşezate în biserica palatului din Kruşevaţ. După lupta de la Ankara (1402), Ştefan Lazarevici, la întoarcerea din Constantinopol, a luat titlul de despot, primind în dar de la împăratul maghiar Sigismund (1368-1437) Belgradul, Matsvansk şi Valievo. Acum sunt mutate moaştele Sfintei Parascheva din Kruşevaţ la Belgrad, unde au rămas vreme de 123 de ani, până când, în 1521, acesta este cucerit de turci[38]. Aici, în Belgrad, a fost ridicată o frumoasă biserică în cinstea Sfintei Parascheva şi, potrivit unei tradiţii, pe locul acesteia, distrusă de turci, a fost zidită actuala biserică a Sfintei Parascheva.

Când Serbia devine paşalâc turcesc, prin cucerirea capitalei Belgrad în 1521 de către sultanul Soliman Magnificul (1520-1566), biserica cea mai frumoasă a oraşului şi care adăpostea moaştele Sfintei Cuvioase Parascheva a fost transformată în geamie, moaştele Sfintei fiind transportate, alături de alte podoabe deosebit de preţioase, la Istanbul. Alături de moaştele Sfintei Parascheva au mai fost transferate în capitala Imperiului otoman şi moaştele ţarinei Teofana şi o icoană făcătoare de minuni a Maicii Domnului, a cărei zugrăvire a fost atribuită Sfântului Evanghelist Luca[39].

Moaştele Sfintei Parascheva ajung la Constantinopol datorită insistenţelor patriarhului ecumenic din acea perioadă, Teolipt I (1513-1522), dar şi ale următorului patriarh, Ieremia I (1522-1545). În schimbul multor daruri oferite sultanului, acesta le încredinţează

---

[37] Episcopulŭ Melchisedec, *Viéţa şi scrierile luĭ Grigorie Ţamblacŭ*, pp. 36-37.

[38] *Sfânta Cuvioasă Parascheva, cu sfintele moaşte la Iaşi: viaţa, istoricul moaştelor, minunile, acatistul, paraclisul*, pp. 51-52.

[39] *Ibidem*, p. 52; *Cronica lui Macarie*, în *Cronicile slavo-române din sec. XV-XVI publicate de Ion Bogdan*, ediţie revăzută şi completată de P.P. Panaitescu, Editura Academei Republicii Populare Române, Bucureşti, 1959, p. 93.

creştinilor. Pe drumul spre Istanbul, moaştele sfintei sunt expuse spre închinare creştinilor din Peninsula Balcanică, lucru deosebit de important având în vedere că toate aceste teritorii se aflau sub dominație otomană de o lungă perioadă de timp[40].

După alte informații, moaştele Sfintei Parascheva au fost luate din Belgrad de către sultan drept pradă de război. Pe drumul de întoarcere în capitală, din cauza lăcomiei sale, sultanul, contra unor însemnate sume de bani, a acceptat ca moaştele să fie aduse înaintea creştinilor spre închinare. Ajunse la Istanbul, sfintele moaşte au fost păstrate o vreme în palatul sultanului, până când, din cauza minunilor care se săvârşeau la sicriul Sfintei Parascheva, turcii au fost cuprinşi de frică, iar sultanul a poruncit ca ele să fie scoase din palatul său. Totuşi, în schimbul moaştelor şi al celorlalte obiecte de preț răpite din bisericile creştinilor din Serbia, sultanul a cerut o sumă foarte mare de bani[41], între 12.000 (după afirmația lui Scarlat Vizantios) şi 20.000 de ducați (după alte informații).

În această perioadă s-a alcătuit o slujbă în limba sârbă închinată Cuvioasei, slujbă care a pătruns şi la noi, în *Antologhionul* de la Neamț din 1825, în *Mineiele* lui Neonil (de la Neamț) din 1845-1846 şi în *Mineiele* mitropolitului Andrei Şaguna (1864-1873) din 1855[42].

Moaştele Sfintei Parascheva au fost încredințate Patriarhiei Ecumenice care le-a păstrat ca pe un odor de mare preț. Din cauza instabilității politice şi religioase la care era supusă Biserica Ortodoxă aflată sub dominația Imperiului Otoman, de-a lungul timpului, reşedința patriarhului de Constantinopol a trebuit să se mute de mai multe ori. Moaştele Sfintei Parascheva, intrând în posesia Patriarhiei, au fost aşezate în Catedrala Patriarhală din Istanbul, iar când reşedința patriarhală a fost nevoită să se mute şi moaştele au trebuit mutate într-o altă biserică. Astfel, în Constantinopol racla

---

[40] Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Sfinți daco-romani şi români*, ediția a treia, Editura Trinitas, Iaşi, 2007, p. 245; *Viața şi Acatistul Cuvioasei Parascheva – ocrotitoarea Moldovei*, Galați, 1999, pp. 8-9.

[41] *Sfânta Cuvioasă Parascheva, cu sfintele moaşte la Iaşi: viața, istoricul moaştelor, minunile, acatistul, paraclisul*, p. 52.

[42] *Sfânta Parascheva – călăuza pelerinilor*, p. 52.

cu moaştele Cuvioasei a fost aşezată, mai întâi, în Biserica „Sfânta Maria Panmakaristos", pe atunci Catedrală Patriarhală[43]. În momentul în care această biserică a fost transformată de turci în moschee (1586), moaştele Sfintei Parascheva au fost mutate în biserica din Vlah Sarai (Vlaherne), apoi, în 1597, în Biserica „Sfântul Dimitrie Xiloportas". Din anul 1601, racla sfintei a fost mutată în Biserica „Sfântul Gheorghe" din cartierul Fanar. Aceasta reprezintă ultima strămutare a moaştelor Sfintei Parascheva pe pământ turcesc[44].

Pretutindeni unde au fost aşezate moaştele Sfintei Parascheva, la Kallicrateia, la Târnovo, la Vidin, la Kruşevaţ, la Belgrad, ca şi la Constantinopol[45], adică în toată Peninsula Balcanică, s-au scris mai multe lucrări închinate vieţii şi minunilor săvârşite de ea, lucru ce a dus la trecerea în rândul sfinţilor, cu slujbă în minei, la nivelul Bisericilor Ortodoxe din Turcia, Grecia, Serbia şi Bulgaria[46]. Acest lucru este demonstrat atât de poetic de panegiriştii sau imnologii care au alcătuit slujba de pomenire a Sfintei Parascheva: „Minte dumnezeiască şi alăută cu totul întocmită a Preasfântului Duh, privighetoare bineglăsuitoare, lauda de căpetenie a credincioşilor, stâlp al Ortodoxiei şi înţeleaptă întărire, îndreptarea Bisericii, lauda monahilor şi podoaba tuturor cuvioşilor te-ai arătat, lăudând pe Hristos în veci"[47].

---

[43] Această biserică avea statut de Catedrală Patriarhală din anul 1454, din timpul primului patriarh de Constantinopol de sub dominaţie otomană, Ghenadie Scholarios (1454-1456), păstrându-şi această calitate pentru aproximativ 130 de ani.

[44] *Sfânta Cuvioasă Parascheva, cu sfintele moaşte la Iaşi: viaţa, istoricul moaştelor, minunile, acatistul, paraclisul*, pp. 52-53.

[45] *Acatistul şi Paraclisul Sfintei Cuvioase Parascheva*, la aniversarea a 360 de ani de la aducerea moaştelor Sfintei Cuvioase Parascheva la Iaşi, Editura Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei „Trinitas", Iaşi, 2001, p. 3.

[46] Pr. Gh. Cotoşman, *La Prea Cuvioasa Parascheva*, în MMS, 1967, an XLIII, nr. 1-2, p. 21.

[47] *Mineiul pe octombrie*, ediţia a cincea, EIBMBOR, Bucureşti, 1983, p. 180.

Capitolul II

MOAŞTELE SFINTEI PARASCHEVA ÎN MOLDOVA

II.1. Vasile Lupu – apărător al Ortodoxiei

Situaţia Bisericii Ortodoxe din Imperiul Otoman a fost una deosebit de dificilă, începând cu anul 1453, când Constantinopolul a căzut sub turci. Chiar dacă au existat şi încercări de dialog între Biserică şi adepţii Coranului[48], în practică, lucrurile au fost diferite[49], cea dintâi având mult de suferit.

Declinul politic în care a intrat Înalta Poartă la începutul veacului al XVI-lea a fost consecinţa deselor confruntări cu puterile occidentale sau cu revoltele popoarelor cucerite. Pe fondul acestui declin, corupţia a devenit una generalizată, fapt demonstrat şi de frecventele schimbări de patriarhi sau de plata unor importante sume de bani din partea celor care râvneau să devină Milet Paşa[50]. Drama prin care trecea Biserica era mare, culminând cu asasinarea unor patriarhi, cu dărâmarea multor biserici şi confiscarea averilor bisericeşti, cu vânzarea odoarelor de mare preţ ale creştinilor (icoane sau sfinte moaşte). Taxele foarte mari impuse de autoritatea turcească au adâncit de foarte multe ori Patriarhia Ecumenică în

48 Sultanul a urmărit prin acţiunile sale crearea unui cadru legal în care să-şi desfăşoare activitatea Patriarhia Ecumenică în cadrul Imperiului Otoman. În sensul coabitării paşnice între creştini şi musulmani s-au oferit o serie de privilegii: posibilitatea alegerii unui nou patriarh; faptul că patriarhul se bucura de libertate deplină în administrarea Bisericii şi nimeni nu avea dreptul să se implice în hotărârile sale (cel puţin la nivel teoretic); persoanele din anturajul patriarhului erau considerate inviolabile (episcopii sau preoţii); clerul era scutit de impozite. Am putea menţiona că, teoretic, Biserica devine acum un stat în stat.

49 Toţi creştinii aveau datoria de a plăti anual haraciul; multe biserici au fost transformate în moschei; în filosofia religioasă a islamului creştinii erau consideraţi necredincioşi; nu aveau drepturi reale sau cetăţenie.

50 Despre situaţia Bisericii Ortodoxe din Imperiul Otoman a se vedea Pr. Nicolae Chifăr, *Istoria creştinismului*, vol. IV, Editura Trinitas, Iaşi, 2005, pp. 107-129.

datorii şi nu puţine au fost cazurile în care aceste datorii au fost achitate de oameni importanţi ai lumii creştine din afara Imperiului Otoman (mari boieri sau domnitori). Unul dintre cele mai grăitoare exemple este acela al domnului Moldovei Vasile Lupu (1634-1653, †1661) care va plăti în anul 1641 datoria Patriarhiei Ecumenice, cum făcuse mai înainte şi cu datoriile Patriarhiei de Ierusalim.

În anul 1640, datoria Patriarhiei Ecumenice faţă de Înalta Poartă era atât de mare încât exista posibilitatea, şi riscul, ca sultanul să o desfiinţeze. Patriarhul ecumenic Partenie I cel Bătrân (1639-1644) va cere ajutorul domnului Moldovei în vederea acordării unui sprijin financiar care să redreseze situaţia Bisericii din capitala fostului Imperiu. Solicitarea este primită cu multă bunăvoinţă de evlaviosul domn Vasile Lupu, care consimte să achite integral datoria, condiţionând însă acest lucru de posibilitatea ca în viitor „activitatea administrativă şi economică a Patriarhiei să fie reglementată prin intermediul unei comisii alcătuită din câţiva epitropi aleşi de sinod”[51], lucru care ar fi trebuit să limiteze cheltuielile excesive ale conducătorilor Bisericii din Istanbul. Toate aceste solicitări au fost acceptate de conducătorii bisericeşti din capitala turcească, Vasile Lupu putând astfel să controleze cheltuielile prin capuchehaia[52] sa din capitala Imperiului Otoman[53]. În anul următor domnul Moldovei va plăti pentru Patriarhia Ecumenică suma de 2.500.000 de aspri[54] Înaltei Porţi[55]. De altfel, ajutoarele şi daniile domnitorului „cu hirea înaltă” sunt întâlnite în tot Orientul ortodox, întărind astfel percepţia generală că domnul Moldovei aminteşte de tradiţia imperială bizantină[56].

---

[51] Constantin Şerban, *Vasile Lupu, Domn al Moldovei (1634-1653)*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1991, p. 189.

[52] Reprezentant sau agent diplomatic al domnitorilor români la Poarta otomană.

[53] Cu toate măsurile de prevedere pe care le-a luat domnul Vasile Lupu, într-o scrisoare primită din partea Sinodului Patriarhiei la 10 decembrie 1644 se arată că datoria instituţiei se ridica la 25.000 de ruble (*cf.* Constantin Şerban, *op. cit.*, p. 190).

[54] Monedă turcească din argint.

[55] *Cf.* Constantin Şerban, *op. cit*, p. 190.

[56] Arhim. Lect. Dr. Varlaam Merticariu, Pr. Asist. Dr. Niţă Dan Danielescu, Pr. Conf. Dr. Ioan Vicovan, *Păstori ai Bisericii şi promotori ai culturii. Mitropoliţii*

În veacul al XVII-lea, domnitorul Moldovei Vasile Lupu s-a remarcat ca un mare apărător al Ortodoxiei prin daniile pe care le-a făcut pe parcursul domniei[57], prin bisericile pe care le-a ctitorit sau au fost înălţate în această perioadă[58] şi prin stăvilirea expansiunii catolice în Moldova. Însă cea mai mare realizare a domniei pentru Moldova şi Biserica ei rămâne aducerea moaştelor Sfintei Parascheva la Iaşi. O însemnare pe o Evanghelie dăruită Sfântului Mormânt de Vasile vodă îl numeşte pe domnul Moldovei mare ctitor al ortodoxiei: „După aceea, acel domn Vasile, cu voia lui Dumnezeu, a ajuns domn a toată Moldovlahia şi a stat în scaunul său la anul de la Adam 7142, în luna lui aprilie 27, şi s-a arătat mare ctitor al dumnezeieştilor mănăstiri şi faima grecilor"[59].

Domnul Vasile Lupu este văzut şi de Dimitrie Cantemir ca un important factor de progres al Moldovei medievale pentru că în timpul său „Moldova a început să se trezească şi să fie scoasă întrucâtva la lumină din întunericul adânc cu care o acoperise barbaria"[60]. Toate acestea se datorează, în primul rând, interesului

---

Moldovei de la început până azi, Editura Trinitas, Iaşi, 2005, pp. 61-63; o scrisoare în slavonă trimisă de egumenul Mănăstirii Voroneţ, prin 1634, domnului Vasile Lupu aminteşte de tradiţia imperială bizantină: „† Binecredinciosului, de Hristos iubitorului, cu coroană împărătească încoronat de Hristos Dumnezeu... preamilostivului nostru domn Io Vasile voievod, din mila lui Dumnezeu domn al Ţării Moldovei" (Dumitru Năstase, *Coroana împărătească a lui Vasile Lupu*, în AIIX, XXXI, 1994, pp. 43-49).

[57] Un foarte interesant tabel al înzestrării cu sate, vaduri de moară, prisăci, heleşteie, silişti, pentru foarte multe biserici şi mănăstiri din perioada domniei lui Vasile Lupu aflăm în lucrarea lui Constantin Şerban, *op. cit.*, pp. 113-115.

[58] Biserica „Sfinţii Voievozi" (Roşca) – 1637, Biserica „Sfinţii Atanasie şi Chiril" (Copou) – 1638, Biserica Albă (Rojdestvo) – 1640, Biserica Talpalari – 1640, Biserica Vovidenia – 1644, Biserica Curelari – 1650, Biserica Sfinţii „Atanasie şi Chiril" (municipiul Iaşi) – 1650, Schitul Clatia – 1651.

[59] Pe marginea acestui text s-a iscat o întreagă polemică în ceea ce priveşte data la care a ajuns pe tronul Moldovei Vasile Lupu; de văzut: Ştefan S. Gorovei, *Când a primit Lupu vornicul domnia Moldovei?*, în AIIX, XXXI, 1994, pp. 3-8.

[60] Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, traducere după originalul latin de Gh. Guţu, introducere de Maria Holban, comentariu istoric de N. Stoicescu, studiu cartografic de Vintilă Mihăilescu, indice de Ioana Constantinescu, cu o notă asupra ediţiei de D.M. Pippidi, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1973, p. 373.

domnesc de a întemeia la Iaşi o şcoală grecească, o tipografie care urma să editeze cărţi bisericeşti şi pravile (acestea având drept scop citirea în limba ţării a Evangheliei, Apostolului şi apoi a întregii Sfinte Liturghii)[61].

Planşa V. *Domnitorul Vasile Lupu*

Marele istoric Nicolae Iorga îl caracterizează pe viitorul domn al Moldovei ca fiind „un cunoscător şi explorator isteţ al intereselor creştine din Statul otoman, un drept-credincios stăpânitor al supuşilor săi de o strictă ortodoxie, dar, în acelaşi timp, şi un tutor ambiţios, cu apucături în adevăr împărăteşti, al Bisericii celei Mari ca şi al tuturor Patriarhiilor şi organizaţiilor religioase din Împărăţie, cărora nu se învoia fără această recunoaştere a lui ca urmaş de drept al Împăraţilor a le da prinosul, aşa de preţios, în aceste timpuri de grele datorii şi de puternici creditori fără răbdare şi milă, al banului său moldovenesc"[62].

---

[61] *Ibidem.*

[62] N. Iorga, „Vasile Lupu ca următor al Împăraţilor de Răsărit în tutelarea Patriarhiei de Constantinopol şi a Bisericii Ortodoxe", în *Analele Academiei Române*, Seria II, Tomul XXXVI (1913-1914), Memoriile secţiunii istorice cu 82

II.2. Aducerea moaştelor Sfintei Parascheva la Iaşi

După cum am menţionat anterior, Sfânta Parascheva constituia, în acea perioadă, pentru populaţia din regiunea Balcanilor un izvor de nădejde în grelele încercări ale vremii. Umiliţi şi asupriţi de Imperiul Otoman, creştinii din Constantinopol şi din zona balcanică alergau la moaştele Sfintei Parascheva pentru a primi ajutor, cinstind-o ca pe o mare Sfântă a Bisericii în fiecare an la 14 octombrie. Dragostea domnitorului moldav faţă de Ortodoxie şi faţă de creştinii aflaţi sub dominaţie otomană a fost răsplătită de Patriarhia Ecumenică prin încredinţarea moaştelor Sfintei Parascheva, cea care avea să devină alături de Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava ocrotitoarea Moldovei.

Cum s-a ajuns la posibilitatea trecerii moaştelor Sfintei Parascheva din Imperiul Otoman în Moldova am relatat anterior, însă mutarea efectivă a raclei a fost una deosebit de complicată din cauză că legea musulmană era împotriva strămutării osemintelor celor decedaţi, afară de cele ale sultanului, pe o distanţă mai mare de trei mile. Tocmai de aceea Vasile Lupu a plătit o altă sumă de bani pentru a facilita obţinerea moaştelor, după cum ne informează şi Dimitrie Cantemir în lucrarea sa Istoria Imperiului Otoman: „Şi pentru că la Turci este oprit a transporta un cadavru în depărtare de peste trei mile, aşa a mai dat Curţii Otomane peste 300 pungi numai pentru ca să obţină permisiunea de a transporta acele oase şi pentru a esopera de la Sultan un ordin către capugi-başa, care să însoţească transportul până în Moldavia”[63].

Pentru a înlătura „obiceiu rău şi pierzător”, domnul Moldovei impune Patriarhiei mai multe condiţii spre a oferi ajutorul său „statornic” şi a salva această instituţie a Bisericii de creditori. Scrisoarea de condiţionare trimisă de Vasile Lupu patriarhului de Constantinopol preciza că „dacă se va călca vreunul din aceste

---

stampe, 2 facsimile, 4 hărţi şi 101 figuri în text, Librăriile Socec & Comp. şi C. Sfetea, Bucureşti, 1914, p. 207.

[63] Demetriu Cantemiru, *Istori'a Imperiului Ottomanu, cu note forte instructive*, traducere de Dr. Ios. Hodosiu, Bucuresci, Editura Societatei Academice Române, MDCCCLXXVI (1876), pp. 541-542, nota 101.

puncte, spun, silit şi cerând iertare, că voiu avea să-mi caut, întregi şi fără lipsă, banii mei, şi cu celelalte cheltuieli toate, de la Preasfinția Ta, iar scrisoarea aceasta să se socoată parcă n-ar fi"[64].

În luna septembrie a aceluiaşi an patriarhul declară printr-un Tomos că primeşte toate cererile domnului Vasile Lupu, rânduind în acelaşi timp, şi alegerea celor patru sfătuitori care aveau să răspundă de controlul financiar al Patriarhiei: Ioanichie de Herakleea, unul din solii întorşi din Moldova, Grigorie de Larisa, Pahomie de Calkedon şi Daniil de Seres (ei erau întăriți ca epitropi patriarhali şi exarhi ai Sfântului Sinod şi „ai fraților îndeobşte")[65]. Drept răsplată pentru ajutorul primit din partea domnului moldav, Marele Sinod a hotărât să încredințeze Moldovei moaştele Sfintei Parascheva.

În luna mai 1641, Patriarhul ecumenic Partenie, alături de Sinodul Patriarhal, semna un act de mulțumire pentru ajutorul primit de la domnul Vasile Lupu:

„Partenie cu mila lui Dumnezeu Arhiepiscop al Constantinopolului, Roma cea Nouă, şi Patriarh ecumenic.

E lucru vădit şi dovedit în Scriptura Veche şi în cea Nouă că, întru toate, Pronia dumnezeiască totdeauna are grija tuturor creaturilor, văzute şi nevăzute, a celor de pe pământ adică şi a celor din ceruri şi cu dumnezeiasca ei putere de lucrare păstoreşte şi ține toate şi fără dânsa nimic nu s-a făcut iar cel ce cugetă şi plănuieşte lucruri potrivnice ei cade din harul lui Dumnezeu şi din ființa celui ce le vede, precum trufaşul acela şi mândrul, Luciferul.

Deoarece deci, pe când Marea Biserică a noastră petrecea în multă bunătate şi în paşnică stare şi fiind îndreptată apostoliceşte şi după canoane de către răposații patriarhi de demult, urâtor al binelui şi rău întru toate al adevărului, a pornit mare război şi tulburare împotriva ei, aşa încât să fie lipsită şi de toate multele ei bunuri şi să cadă în datorie foarte grea şi cu neputință de suferit din partea potrivnicilor şi duşmanilor ei, sub care au căzut asupra-i multe lucruri grozave şi pedepse ce nu se pot îndura (precum ştiu mulți) şi fără măsură şi ar fi ajuns ea la cea mai mare pustiire şi la

---

[64] N. Iorga, *Vasile Lupu ca următor al Împăraților de Răsărit în tutelarea Patriarhiei de Constantinopol şi a Bisericii Ortodoxe*, p. 219.

[65] *Cf. ibidem*, p. 220.

pieirea desăvârşită a creştinilor dreptcredincioşi, căci noi nu mai putem să ne împotrivim şi să ne apărăm de grozavele cereri, care se făceau zilnic şi necontenit, împrumutării şi celelalte greutăţi fiind nemăsurate şi de nesuferit. Dar Dumnezeu cel prea bun, Acela care voieşte totdeauna mântuirea celor cucernici, şi mai ales păstrarea şi trăinicia Marii Biserici, a lucrat în inima prea strălucitului şi prea creştinului domn a toată Moldovlahia, domnul Io Vasile voievod, fiul sufletesc prea dorit şi iubit al Smereniei noastre care, mistuit de iubirea lui Dumnezeu, s-a mişcat încă de acasă şi nu numai acum şi-a arătat neîndemnat de nimeni bunătatea sa către Biserica Mare şi de la dânsul am luat oarecare uşurare şi despovărare a datoriilor de nesuferit şi nenumărat, dar şi pe urmă făgăduieşte bucuros şi din toată inima să ajute după puteri Marii Biserici şi Smereniei noastre şi să fie apărător şi ajutător în toate şi să afle gata a se împotrivi şi a izgoni şi a pune pe fugă orice duşman şi potrivnic al Bisericii şi al nostru şi a respinge prin înţeleapta sa cârmuire nevoile ce ar veni şi supărările şi cu totul să ne curăţe Biserica lui Hristos şi pe noi de datoria cea nesuferită şi să nu lase pe nimeni a încălca hoţeşte Biserica, precum toate se văd scrise după felul şi numele lor în tomul sinodicesc ce s-a făcut.

Pentru binefacerile şi făgăduielile făcute de bunăvoia lui, cu îndemnul lui Dumnezeu, ale prea strălucitului şi prea cucernicului Domn aceluia, Smerenia Noastră împreună cu Sfântul Sinod cel desăvârşit din jurul Nostru, al prea sfinţiţilor arhierei, întru Duhul Sfânt, iubiţi fraţi ai noştri şi conliturghisitori, al prea cinstiţilor clerici, al prea evlavioşilor preoţi, al prea destoinicilor şi prea nobililor fruntaşi şi al tuturor celorlalţi, negăsind nimic altceva vrednic şi cuviincios pentru a mulţumi acelui prea cucernic şi întru toate prea ortodox Domn ca semn de mulţumire faţă de dânsul şi pentru sfinţirea ţării lui, decât ca, din sfintele moaşte ale Marii Biserici a lui Hristos pe care o cârmuim am judecat şi am dat chibzuinţa tuturor, de obşte, care s-au învoit în această privinţă şi nu s-au împotrivit, adică: arhierei, clerici, preoţi, fruntaşi mireni şi alţii, a se da Sfintele Moaşte ale Cuvioasei Maicii noastre Parascheva cea Nouă, pe de o parte, cum s-a spus mai sus, pentru sfinţirea şi binecuvântarea acelui loc al Bogdaniei, iar, pe de alta, pentru lauda şi mulţumita şi slava binefăcătorului aceluia al Bisericii cei Mari, acel

prea strălucit şi împodobit cu toată dreptatea şi tot adevărul, domn a toată Moldovlahia, care a arătat atâta grăbire şi gust de a înlătura greutăţile Bisericii celei Mari şi ale Smereniei noastre şi care şi de acum înainte a hotărât şi a făgăduit s-o sprijine şi s-o scape de primejdia ameninţătoare a datoriilor de nesuferit şi să ne păzească în pace şi netulburaţi, iar pe duşmanii şi potrivnicii şi prigonitorii noştri şi ai Bisericii ce s-au pornit, în orice chip ar fi, ca să tulbure şi să supere Biserica şi pe noi, să-i îndepărteze cu puterea şi cu ajutorul lui de domn; astfel s-a judecat şi s-a hotărât de tot Sfântul Sinod a se face cu acele sfinte moaşte ale Sfintei Parascheva.

Şi pentru aceasta s-a făcut şi această scrisoare sinodicească patriarhicească de asigurare şi s-a aşternut în această condică, a Sfintei Biserici a lui Hristos, cârmuită de mine pentru arătarea tuturor şi sârguinţa hotărârii şi chibzuirii obşteşti. În luna mai, indictionarul al patrulea, 1641.

Partenie, cu mila lui Dumnezeu, Arhiepiscop al Constantinopolei, Romei celei Nouă şi Patriarh ecumenic"[66] (la finalul Sinodiconului patriarhal se găsesc semnăturile membrilor Sfântului Sinod al Patriarhiei Ecumenice şi ale demnitarilor Marii Biserici).

Un alt act patriarhal din septembrie 1641 ne arată şi motivul pentru care moaştele Sfintei Parascheva sunt trimise în Moldova: „Pentru sfinţirea ţării şi binecuvântarea ei, lauda lui (Vasile Lupu), cinstitele şi sfintele moaşte ale Cuvioasei Maicii noastre Parascheva cea Nouă, pe care preacucernicul şi prea vestitul domn şi toată ţara lui, arhierei, boieri şi ceilalţi creştini, de la mic până la mare le-au primit cu tot respectul şi cu toată evlavia"[67].

Potrivit lui Stelian Metzulescu, sultanul Murad al IV-lea (1623-1640) a fost cel care a dat permisiunea lui Vasile Lupu de a lua

---

[66] *Sfânta Parascheva – călăuza pelerinilor*, p. 66; *„Un dar al lui Dumnezeu ce s-a trimis pe pământul acestuia"„Pentru sfinţirea şi binecuvântarea acelui loc al Bogdaniei" Scrisoarea Sinodului Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol prin care, la 4 mai 1641, se dăruiesc moaştele Sfintei Parascheva poporului binecredincios din Moldova*, în CS, Nr. 13 (serie nouă), Anul XIX, septembrie-octombrie, 2009, p. 4.

[67] Miron Costin, *Letopiseţul Ţării Moldovei de la Aron Vodă încoace*, ediţie critică de P.P. Panaitescu, Editura Fundaţia Regală pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1944, p. 190.

moaştele Sfintei Parascheva, iar darurile pentru transportul efectiv al moaştelor au fost primite de sultanul Ibrahim I (1640-1648).

Din relatările pe care le cunoaştem suntem încredinţaţi că moaştele Sfintei Parascheva au fost obţinute în dar de Vasile Lupu, iar aşezarea lor în „mitropolia"[68] nou zidită pare să întărească ideea de afirmare în cadrul întregii Ortodoxii, a Ţării Moldovei în acea perioadă. Dorinţa de afirmare în cadrul creştinismului răsăritean aflat sub stăpânire otomană se pare că a fost un ideal de seamă al lui Vasile Lupu, fapt confirmat de influenţa şi autoritatea de care se bucura domnul Moldovei în acel timp. Chiar dacă în veacurile viitoare Imperiul ţarist îşi va aroga supranumele de „protector al Ortodoxiei", acest scop a fost la fel de bine atins şi de domnul nostru moldovean. Şi din punct de vedere politic Vasile Lupu s-a remarcat ca un domnitor vizionar, cu ambiţii de expansiune, lucru demonstrat şi de numeroasele confruntări cu domnul Ţării Româneşti Matei Basarab (1632-1654), manifestându-şi dorinţa de a deveni domn al celor două ţări, luându-şi chiar titlul de „domn al Moldovei şi Ţării Româneşti"[69].

Dintr-un act redactat de Patriarhie în mai 1641 aflăm că în urma înţelegerii ce a avut loc între patriarh şi Vasile Lupu privind plata datoriei patriarhale, „se va pomeni pretutindeni numele său (al domnului Moldovei), al Doamnei Tudosca, al fiului Ioan". Descoperim apoi că Tomosul redactat de Patriarhie a fost expediat în Moldova alături de „catastiful datoriilor" şi de sfintele moaşte care erau însoţite de trei mitropoliţi de frunte de la Constantinopol: Ioanichie de Herakleea, cel ce iscăleşte Tomosul imediat după

---

[68] Maria Magdalena Székely, *Un proiect nerealizat: Mitropolia de la Trei Ierarhi*, în AIIX, XXXI (1994), p. 75; despre Biserica „Sfinţii Trei Ierarhi" vorbeşte şi Evlia Celebi (un călător musulman care a vizitat în mai multe rânduri Ţările Române) menţionând că este „o patriarhie care nu-şi are pereche nicăieri pe faţa pământului", *cf. Călători străini despre Ţările Române*, vol. VI, partea I, Paul de Alep, îngrijit de M.M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, partea a II-a, Evlia Celebi, îngrijit de Mustafa Ali Mehmet, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976, p. 479.

[69] Gh. Pungă, „De la unirea lui Mihai Viteazul la instaurarea regimului fanariot", în *Istoria românilor. Compendiu*, coordonatori Ion Agrigoroaiei, Ion Toderaşcu, Editura „Cultura fără frontiere", 1996, p. 132.

patriarh, Partenie de Adrianopol şi Teofan al Paleopatriei[70]. Trimişii Patriarhiei Ecumenice au fost întâmpinaţi la Ismail, la hotarele ţării, în luna iunie de Vasile Lupu, mitropolitul ţării, Varlaam (1632-1653), episcopii Evloghie al Romanului (1641-1644), Gheorghe al Huşilor (1634-1645) şi un numeros alai. Ei au adus moaştele Sfintei Parascheva care au fost primite cu mare bucurie, ca un odor de mare preţ, domnul închinându-i-se cu mare evlavie la sicriul de metal ce le adăpostea. Primirea moaştelor Sfintei Parascheva este zugrăvită cu măiestrie în *Cazania* lui Varlaam. Aici îl descoperim pe Vasile Lupu călare în urma sicriului de metal ce „cuprindea preţioasele rămăşiţe"[71]. Aşezarea moaştelor în strălucita Biserică „Trei Ierarhi" din Iaşi a avut loc în ziua de 13 iunie 1641.

Zidirea Bisericii „Sfinţii Trei Ierarhi" din oraşul Iaşi pare să fi avut rolul de a impresiona şi atrage atenţia asupra impozanţei şi luxului de care se bucura Moldova în această perioadă[72]. Începută la doi ani după urcarea pe tron a lui Vasile Lupu, biserica a fost sfinţită în 1639 (deşi pisania bisericii poartă data 6 mai 1639, data sfinţirii, lucrările însă au continuat la acest edificiu până în 1641[73]), fiind considerată „o adevărată bijuterie artistică", acoperită în întregime cu sculpturi exterioare şi, se pare, placată cu foiţă de aur[74]. Inscripţia săpată în piatră deasupra uşii bisericii, scrisă în limba slavonă, ce datează din timpul ctitorului său, are următorul conţinut: „Cu voia Tatălui şi cu ajutorul Fiului şi cu săvârşirea sfântului Duh. Iată eu robul stăpânului Domnului Dumnezeu şi Mântuitorului nostru Isus Hristos, şi închinător al Treimei, Ioan Vasile Voevod, cu mila lui Dumnezeu Domnitor ţărei Moldovei şi cu Doamna

---

[70] *Cf.* N. Iorga, *Vasile Lupu ca următor al Împăraţilor de Răsărit în tutelarea Patriarhiei de Constantinopol şi a Bisericii Ortodoxe*, p. 219.

[71] *Ibidem*.

[72] Narcisa Balaban, „Mănăstirea «Sfinţii Trei Ierarhi» – simbol al credinţei, culturii şi unităţii", în *Lumina*, marţi, 30 ianuarie 2007, p. 16.

[73] *Cf.* Sorin Iftimi, *O ipoteză privind Trei-Ierarhii*, în AIIX, XXXI, 1994, p. 78; N. Grigoraş, *Biserica Trei Ierarhi din Iaşi*, Editura Mitropoliei Moldovei şi Sucevei, Iaşi, 1962, p. 25.

[74] Constantin Razachevici, „Vasile Lupu – o domnie frământată de ţeluri înalte", în *Istoria Românilor*, vol. V, *O epocă de înnoiri în spirit European (1601-1711/1716)*, coordonator: Acad. Virgil Cândea, Secretar ştiinţific Dr. Constantin Razachevici, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2003, p. 145.

noastră Theodosia şi cu dăruiţii de Dumnezeu copii: Ioan Voevod, şi Maria, şi Ruxanda, zidit-au această sfântă rugă, în numele sfinţilor Trei-Erarhi Vasile cel Mare, Grigore Theologul şi Ioan Crisostomul. Şi s-a sfinţit cu mâna Arhiepiscopului Varlaam, la 7147, Mai 6"[75].

Chiar dacă prin zidirea acestei biserici nu s-a putut realiza planul de mutare a Mitropoliei Moldovei de la Suceava la Iaşi, totuşi aici se afla mai tot timpul mitropolitul Moldovei, aproape de curtea domnească[76], mai ales după ce, în 1641, această biserică a fost înzestrată cu sfinte moaşte[77]. Aducerea la Iaşi, la biserica ctitorită de domnul Moldovei, a moaştelor Sfintei Parascheva a fost un act de o încărcătură simbolică deosebită prin care Vasile Lupu dorea să asigure Bisericii „Sfinţii Trei Ierarhi" un ascendent faţă de biserica mitropolitană din Suceava, acolo unde se aflau încă din timpul lui Alexandru cel Bun moaştele Sfântului Ioan cel Nou[78]. Biserica „Trei Ierarhi", aşa după cum este ea amintită de cei care au vizitat-o de-a lungul timpului, arată intenţia de a etala puterea şi bogăţia domnului Moldovei Vasile Lupu, precum şi poziţia sa influentă în cadrul lumii ortodoxe răsăritene, fiind unicat în arhitectura românească[79].

Strămutarea moaştelor Sfintei Parascheva este încrustată, spre amintire veşnică, pe marmura „Cuvucliului", unde se află următoarea însemnare: „Cu voia Tatălui, cu bineplăcerea Fiului şi cu conlucrarea Sfântului şi de viaţă făcătorului Duh, a Dumnezeului celui mărit şi închinat în Sfânta şi cea de o fiinţă şi nedespărţită Treime. Binecinstitorul şi de Hristos iubitorul Ioan Vasilie Voievod cu mila lui Dumnezeu domnitor a toată Moldavia, fiind râvnitor şi

---

[75] N.A. Bogdan, *Oraşul Iaşi. Monografie istorică şi socială, ilustrată,* Editura Tehnopress, Iaşi, 2004, pp. 114; 203-211; Valentin Ciucă, *Iaşi 600. De la medieval la modern*, Editura Art XXI, Iaşi, 2008, p. 20.

[76] Constantin Razachevici, „Vasile Lupu – o domnie frământată de ţeluri înalte", în *Istoria Românilor*, vol. V, *O epocă de înnoiri în spirit European (1601-1711/1716)*, p. 145.

[77] N.A. Bogdan, *Oraşul Iaşi. Monografie istorică şi socială, ilustrată*, pp. 114; 203-211.

[78] Maria Magdalena Székely, *op. cit.*, pp. 73-76.

[79] Silviu Vacaru, *Contribuţia lui Vasile Lupu la dezvoltarea arhitecturii moldoveneşti*, în AIIX, XXXI, 1994, p. 92; Dan Bădărău, Ioan Caproşu, *Iaşii vechilor zidiri. Până la 1821*, Editura Junimea, Iaşi, 1974, pp. 176-201; Gh. Băileanu, *Iaşul în secolul al XVII-lea*, Partea II, în MMS, 1968, An XLIV, nr. 1-2, pp. 75-77.

apărător al sfintei credinţe răsăritene, după dumnezeiască îngrijire, a strămutat din Constantinopol cu multă osârdie şi prea multă dorinţă aceste cinstite moaşte ale Cuvioasei Maicii noastre Parascheva cea din Târnova. Această strămutare a fost a treia. Iar prea sfinţitul şi fericitul a toată lumea patriarh Partenie, cu toată bunăvoinţa şi sfatul Bisericii, a trimis aceste sfinte moaşte ca pe o vistierie dumnezeiască, cu prea fericiţii trei mitropoliţi: Ioanichie al Iracliei, Partenie al Adrianupolei şi Teofan al Paleon-Patronului, în zilele prea sfinţitului Varlaam mitropolitul Sucevei şi a toată Moldavia; iar binecinstitorul şi de Hristos iubitorul şi cu mila lui Dumnezeu stăpân al nostru şi domnitor a toată Moldavia Ioan Vasilie Voievod, de acasă ieşind cu evlavie şi din tot sufletul primind această nepreţuită vistierie, potrivit le-au pus şi le-au păstrat în cea nouă zidită biserică a Sfinţilor Trei Ierarhi şi ai lumii dascăli: Vasilie cel Mare, Grigorie de Dumnezeu cuvântătorul şi Ioan Gură de Aur, spre cinstea şi mărirea lui Dumnezeu celui lăudat în Treime şi spre veşnică solire a Preacuvioasei Maicii noastre Parascheva, pentru lăsarea păcatelor sale şi a tot strălucit neamul lui. În anul de la Adam 7149, iar al domniei lui al 8-lea, în 13 iunie; în acelaşi an s-a născut şi preaiubit fiul lui, Ioan Ştefan Voievod, căruia să-i dea Domnul zile îndelungate şi viaţă de mulţi ani. Amin”[80].

De precizat şi faptul că Biserica „Sfinţii Trei Ierarhi a fost proiectată de ctitorul ei, evlaviosul şi dreptcredinciosul domn Vasile Lupu, pentru a adăposti moaşte de sfinţi. Locul unde au fost aşezate moaştele Sfintei Parascheva nu a fost unul amenajat atunci, ci acolo unde a fost pregătit din proiectare şi construcţie. Aceasta înseamnă că domnul-ctitor a conceput biserica drept chivot de adăpostire a sfintelor moaşte.

Înainte de aşezarea moaştelor în Biserica „Sfinţii Trei Ierarhi” acestea au fost înfăşurate într-o pânză de in şi sigilate de către domnitorul Vasile Lupu şi mitropolitul Varlaam cu scopul de a nu fi niciodată împărţite[81]. Cuvintele scrise acum: „Blestemat să fie cel care va împrăştia moaştele Sfintei Cuvioase Parascheva”, au făcut ca în decursul timpului nimeni să nu se poată atinge de Sfintele

[80] *Mineiul pe octombrie*, p. 178.
[81] *Cf.* † Calinic Botoşăneanul, *op. cit.*, p. 196.

moaşte pentru a le împărți, această interdicție rămânând neschimbată şi astăzi[82].

După dorința domnitorului Vasile Lupu şi a mitropolitului Varlaam, Meletie Sirigul a scris în limba greacă slujba Cuvioasei Parascheva. La această slujbă au mai fost adăugate de către dascălii de la Academia elenă din Iaşi şi un paraclis, imne şi cântări de laudă în cinstea sfintei[83].

Prin aducerea moaştelor Sfintei Parascheva la Iaşi, domnul Moldovei Vasile Lupu a făcut din noua capitală a Moldovei loc de pelerinaj la racla aflată în Biserica „Sfinții Trei Ierarhi".

Planşa VI. *Aducerea moaştelor Sfintei Parascheva la Iaşi*

[82] *Cf.* Mirela Corlățan, „Blestemul de 400 de ani al Sfintei Parascheva", în *Ziarul de Iaşi*, 16.10.2003 (http://www.ziaruldeiasi.ro/local/iasi/blestemul-de-400-de-ani-al-sfintei-parascheva~ni35rf).

[83] Diaconul Nicolae Popescu-Făurei, *Biserica „Trei-Ierarhi" din Iaşi tratată din punct de vedere istoric cu evenimentele ce se leagă de ea*, Teză pentru Licență, Tipografia Cărților Bisericeşti, Bucureşti, 1904, p. 50.

II.3. Menţiuni despre moaştele Sfintei Parascheva de la Iaşi

Despre moaştele Sfintei Parascheva de la Iaşi scrie Dimitrie Cantemir în lucrarea sa *Istoria Imperiului otoman*, când de referă la ofensiva polonă din Moldova, lupta de la Valea-Strâmbă şi luarea moaştelor Sfântului Ioan de la Suceava. În acest context el menţionează că şi oraşul Iaşi a fost atacat, iar în faţa Mănăstirii „Trei Ierarhi" a întâmpinat rezistenţa stareţului, acesta împotrivindu-se cedării moaştelor Sfintei Parascheva, care „se conservau cu religiositate" aici[84].

Unele surse istorice care vorbesc despre Biserica „Sfinţii Trei Ierarhi" susţin că ea ar fi fost aurită în exterior în întregime, lucru ce a făcut ca într-o năvălire a turcilor în capitala Moldovei aceasta să fie vandalizată. Crezând că biserica este din aur masiv, i-au dat foc, iar auriturile s-au topit, biserica rămânând afumată, dar nu distrusă de flăcări[85].

Informaţii preţioase despre Sfânta Parascheva ne sunt transmise şi de unii călători străini care au vizitat Moldova de-a lungul timpului. Un astfel de călător este Petru Bogdan Bakšić (cca 1601-1674)[86] care, vizitând Moldova în 1641, elaborează un raport despre „Vizitarea apostolică a Moldovei"[87]. Pe lângă descrierea interesantă a impresiilor trăite în vizitele sale prin oraşele Moldovei din acea perioadă, oferă şi preţioase informaţii despre situaţia politică, aşezarea geografică şi bogăţiile ţării. Vizitând oraşul Iaşi, la 3 octombrie 1641[88], el arată că aici se construieşte o frumoasă mănăstire

---

[84] Demetriu Cantemiru, *Istori'a Imperiului Ottomanu, cu note forte instructive*, pp. 541-542.

[85] N.A. Bogdan, *Oraşul Iaşi. Monografie istorică şi socială, ilustrată*, p. 203.

[86] Primul arhiepiscop catolic al Bulgariei (1642). A vizitat de mai multe ori Ţările Române: 1640, 1641, 1648, 1651, 1653 şi 1670, lăsând o serie de rapoarte despre vizitele sale.

[87] *Călători străini despre Ţările Române*, vol. V, volum îngrijit de Maria Holban (redactor responsabil), M.M. Alexandru-Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1973, pp. 223-252.

[88] După informaţiile sale în acea perioadă Iaşul avea 9.600 de case şi peste 100.000 de suflete, nouă mănăstiri de călugări şi una de călugăriţe; *cf. ibidem*.

(închinată Sfinţilor Vasile cel Mare, Ioan Chrisostomul şi Grigore Teologul) din piatră albă sculptată la exterior în întregime şi care atunci era pictată în interior de meşteri[89] aduşi de domnul Vasile Lupu din Ucraina.

Pe lângă preţioasele obiecte de cult cu care era înzestrată biserica, acest călător aminteşte şi de moaştele Sfintei Parascheva aduse de la Constantinopol. Ea este menţionată cu numele de Petka (în bulgară), „grecii o numesc Paraschiva şi românii Sfânta Vineri"[90]. Este menţionată, de asemenea, şi data la care atât grecii, cât şi bulgarii sau românii o cinstesc, 14 octombrie. Despre moaşte aflăm: „Domnul a cumpărat aceste moaşte de la Patriarhul Constantinopolului cu 30.000 de scunzi – în afară de alte cheltuieli – şi le-a adus pe Marea Neagră, apoi pe Dunăre la Galaţi, unde au fost întâmpinate cu foarte mare evlavie şi cu imnuri de slavă, de către toţi episcopii, stareţii, călugării şi preoţii ţării şi de un mare număr de credincioşi. Şi au fost aduse în această biserică nouă"[91].

Moaştele sfintei au fost aşezate în Biserica „Sfinţii Trei Ierarhi" într-o raclă cu catifea roşie în interior, în „sfânta sfintelor unde se află altarul, în partea dreaptă". Racla era păstrată sub cheie de stareţul mănăstirii, iar după informaţiile aflate de Bakšić de la călugării din mănăstire „trupul acela s-a păstrat întreg, îi lipsesc numai un picior şi o mână şi este îmbrăcat într-o cămaşă albă bulgărească"[92].

În anul 1643, Moldova a fost vizitată de călugărul minorit Bartolomeo Bassetti (?- după 1644)[93], cel care va lăsa o importantă mărturie despre bisericile catolice din această zonă, dar şi despre bisericile

---

[89] Meşterii care pictau biserica erau Sidor Pospeev, Deico Iacovliev şi Pnonca Nichitin.

[90] O altă sursă istorică ne informează că numele Sfintei Parascheva s-ar traduce în limba greacă prin ziua de Vineri, iar la slavii de sud prin Sfânta Piatca, *cf. Sfânta Vineri. Viaţa şi minunile Cuv. Parascheva cea Nouă, după Eftimie al Târnovei, Nicodim Aghioritul, Grigore Ţamblac şi Melchisedec Episcopul, la 300 de ani dela aducerea moaştelor Cuvioasei la M-rea Trei Ierarhi din Iaşi şi Cuv. Elisabeta*, Editura Tiparul Universitar, Bucureşti, 1941, p. 2.

[91] *Călători străini despre Ţările Române*, vol. V, p. 235.

[92] *Ibidem*.

[93] Acest călugăr a fost trimis de Congregaţia de Propaganda Fide din Piano (Italia) în Moldova spre a aduce o copie a rezoluţiilor conciliului de la Florenţa.

şi mănăstirile greceşti (ortodoxe). Vorbind despre oraşul Iaşi, autorul lucrării menţionează că sunt 15.000 de case, aproximativ 60.000 de oameni, 45 de biserici şi 4 mănăstiri. În fiecare mănăstire există aproximativ 10-12 călugări şi tot în oraş se află şi „reşedinţa arhiepiscopului schismatic”[94].

Călugărul franciscan Marco Bandini (1593?-1650), călătorind în mai multe rânduri în Ţările Române, aşterne pe hârtie impresii despre locurile pe care le-a vizitat. Dintre oraşele prin care a trecut o impresie deosebită i-a lăsat-o vizita la Iaşi din primăvara anului 1647, atât pentru motivul că aici se afla „capitala întregii ţări”, cât şi pentru că, pe lângă celelalte biserici pe care le vizitează aici, el descoperă „Mănăstirea cea nouă Trei Ierarhi”, zidită din piatră tăiată şi împodobită cu marmură neagră încrustată, fiind înconjurată de un zid ce lăsa impresia că mănăstirea este mai mult o cetate, cu un turn aflat la intrare care adăpostea clopotele şi un ceasornic[95]. În această mănăstire se afla racla cu moaştele Sfintei Parascheva despre care însă, din păcate, nu găsim menţiuni la acest călător.

Alt călător impresionat de frumuseţile Moldovei şi ale oraşului Iaşi, care a lăsat în scris menţiuni despre vizitele sale, este arhidiaconul Paul de Alep[96], un oriental spre deosebire de cei menţionaţi anterior. Din fericire pentru cei care se ocupă de domnia lui Vasile Lupu şi de situaţia politică, religioasă, culturală şi socială din această perioadă, menţiunile arhidiaconului din Alep sunt de mare importanţă. Şi din punctul de vedere al menţiunilor despre moaştele Sfintei Parascheva de la Iaşi lucrarea arhidiaconului Paul de Alep este un izvor istoric deosebit de valoros. Astfel aflăm că „în zidul dinspre miazăzi, se află un arc consoliv mare ale cărui colonete, acoperite cu sculptură artistică, sunt de marmură albă. În mijloc se află racla, care, pe dinăuntru şi pe dinafară, are catifea roşie, împodobite cu ţinte de argint; <are şi> o încuietoare minunată, care a

---

[94] *Cf. Călători străini despre Ţările Române*, vol. V, pp. 178-179.

[95] *Ibidem*, pp. 237-238.

[96] Acesta vizitează Moldova în anul 1653 împreună cu Patriarhul de Antiohia, Macarie al III-lea, cu scopul de a căpăta ajutor de la domnul Vasile Lupu. Din păcate, vizita are loc într-un moment nepotrivit, în timpul conflictelor interne care au precedat alungarea de pe tronul Moldovei a lui Vasile Lupu.

fost deschisă în faţa noastră. Ne-am închinat şi am sărutat moaştele Sfintei Paraschiva cea nouă din Bulgaria, care a fost adusă de la Constantinopol de la biserica patriarhiei, din cămara relicvelor sfintelor, ale cărei moaşte le-am sărutat, după cum am mai spus"[97].

Moaştele Sfintei Parascheva erau păstrate, aşadar, într-o raclă deosebit de frumoasă, ea era acoperită cu văluri şi ţesături de mătase brodate, iar deasupra sicriului atârnau mai multe candele de aur şi argint care ardeau mereu. Interesante erau şi scenele pictate deasupra locului în care erau aşezate moaştele, scene care arată modul în care ele au fost înmormântate sau modul în care au fost transportate în Moldova.

Marele nostru cărturar Miron Costin a redactat lucrarea sa, *Letopiseţul Ţării Moldovei*, într-o perioadă apropiată de evenimentele prezentate. A fi aproape contemporan cu evenimentele menţionate într-o lucrare sau a cunoaşte oameni care deţin preţioase mărturii despre evenimentele petrecute este un mare privilegiu. O valoare deosebită are şi modul în care cărturarul descrie aceste evenimente, măiestria de care acesta dă dovadă în prezentarea informaţiilor. Aşa se face că pe lângă toate celelalte mărturii pe care le avem despre moaştele Sfintei Parascheva, un cronicar moldovean menţionează că „au adus Vasile-vodă şi moaştiile a sfintei prepodobnei Paraschevei, în anul 7148 <1640>, căriia svinte viaţa şi de pe ce locuri au fostu, să citeşte viaţa ei petrecută cu mare dumnedzăire în Minei, în luna lui octombrie, în 14 dzile"[98].

O relatare interesantă despre moaştele Sfintei Parascheva ajunsă până la noi, de o importanţă aparte pentru că vine de la un contemporan musulman[99], aminteşte că într-o veche biserică dintr-un târg din Rumelia s-ar fi descoperit într-un sarcofag de marmură sicriul unei fete cu numele „Kiralesa" (Parascheva) al cărei trup era neputrezit, *că sprâncenele, ochii, obrajii, nasul, urechile şi chiar*

---

[97] *Călători străini despre Ţările Române*, vol. VI, p. 49.

[98] Miron Costin, *Letopiseţul Ţărîi Moldovei. De neamul moldovenilor*, Editura Minerva, Bucureşti, 1979, p. 97.

[99] Este vorba despre Evlia Celebi (1611-1684?), un călător turc care a luat parte alături de oastea otomană la mai multe incursiuni armate în Ţările Române în a doua jumătate a veacului al XVII-lea şi care relatează în lucrarea sa *Cartea de călătorii* impresii din peregrinările sale.

şuviţele de păr ar fi la locul lor[100]. Tot aici este relatat şi modul în care Vasile Lupu a obţinut moaştele sfintei în urma plăţii a 20.000 de galbeni padişahului, vizirului şi tuturor sfetnicilor, dar şi felul în care moaştele au fost transportate în Moldova: a încărcat în care sarcofagul şi sicriul cu moaşte pe care apoi le-a aşezat într-o biserică în construcţie închinată Sfintei. Sarcofagul din Biserica „Trei Ierarhi" era împodobit cu marmură având deasupra rubine, diamante, topaze, pietre de Ceylon, cu ochi de pisică, cu ochi de peşte şi alte pietre scumpe, după care a fost „învelit în întregime cu atlas colorat în roşu şi lucrat în fire de aur. Sicriul a devenit atât de frumos şi strălucitor, încât orbea ochii celui care îl privea"[101].

Planşa VII. *Scene din viaţa Sfintei Parascheva*

---

[100] *Călători străini…*, vol. VI, p. 483.
[101] *Ibidem*.

Dragostea şi cinstirea de care se bucura Sfânta Parascheva la români este întărită şi de prezenţa în aceste teritorii a unor biserici importante care o au ocrotitoare pe această sfântă a Moldovei. Aşa este biserica episcopală din Roman, ea având hramul „Sfânta Parascheva"[102]. La Răşinari, lângă Sibiu, la sfârşitul veacului al XIV-lea este cunoscută o biserică ce avea ca ocrotitoare pe Sfânta Parascheva. Mărturii despre cinstirea sfintei în ziua de 14 octombrie ne sunt transmise de acelaşi arhidiacon Paul de Alep, care îşi aminteşte că în călătoriile sale prin Moldova ajungând împreună cu patriarhul Antiohiei şi cu domnul Moldovei Gheorghe Ştefan (1653-1658) la Roman au asistat la săvârşirea unui „panaghiric" în cinstea Sfintei Parascheva ale cărei moaşte sunt la Iaşi[103]. De asemenea, biserica domnească de la curtea din Târgu Frumos, construită de doamna Elena, soţia lui Petru Rareş (1527-1538; 1541-1546), are hramul Sfânta Parascheva. Având în vedere că la acea dată moaştele sfintei nu se aflau pe pământ românesc, ne dăm seama că faptul nu este unul întâmplător; doamna Elena provenind din familia domnitoare sârbă, Brancovici, cea care până la 1521 avea reşedinţa la Belgrad, acolo unde erau şi moaştele Sfintei.

---

[102] Biserica a fost zidită înainte de Alexandru cel Bun (1400-1432), probabil de Roman Vodă sau un stăpânitor feudal anterior acestei perioade, şi amintită la 16 septembrie 1408. În pisania Catedralei Episcopale din Roman, zidită de Petru Rareş, în locul celei pomenite la începutul veacului al XV-lea, apare numele Parascheva. Cu siguranţă că această biserică preluase hramul bisericii anterioare pe locul căreia fusese construită. Printre interesantele picturi din pridvorul bisericii descoperim şi scene din viaţa şi istoria moaştelor Sfintei Parascheva (naşterea ei, împărţirea hainelor celor lipsiţi, vieţuirea în mănăstire şi în pustie, rugăciunea în biserica din Vlaherne, aşezarea moaştelor în Epivat, mutarea la Târnovo, Vidin, Serbia) (*cf.* Preot Scarlat Porcescu, „Cuvioasa Parascheva «de la Iaşi»", în *Sfinţi români şi apărători ai Legii strămoşeşti*, lucrare alcătuită din încredinţarea Sfântului Sinod sub directa purtare de grijă a Înaltpreasfinţitului Părinte Nestor, Arhiepiscop al Craiovei şi Mitropolit al Olteniei, EIBMBOR, Bucureşti, 1987, p. 260, nota 2; „Cronica lui Azarie", în *Cronicile slavo-române din secolele XV-XVI publicate de Ion Bogdan*, p. 141; Pr. Const. Chiriac, *La Prea Cuvioasa Parascheva (hramul Catedralei episcopale din Roman)*, în MMS, 1971, an. XLVII, nr. 9-12, p. 669.

[103] *Călători străini*, vol. VI, p. 157.

Cultul deosebit de care se bucura aceasta în Serbia a fost purtat peste hotarele ţării, în ţara de adopţie a doamnei Elena, cea care a închinat un locaş de cult acestei mari sfinte[104].

Mai mult, în tradiţia populară din acea perioadă Sfânta Parascheva (asociată cu Sfânta Vineri[105]) se bucura de o cinstire deosebită, aşa după cum reiese din relatarea lui Marco Bandini, administratorul apostolic de Moldova: „Ziua de vineri din fiecare săptămână ei o sărbătoresc în cinstea Sfintei Vineri, pe care pretind ei că ar fi sfânta ce stă neîncetat în genunchi înaintea tronului lui Dumnezeu, rugându-se cu lacrimi pentru aceia care o cinstesc. Şi de aceea foarte mulţi cred în orbirea lor că e mai mic răul să-l superi pe Dumnezeu decât pe Sfânta Vineri"[106]. Sfânta Vineri se pare că era, aşadar, cinstită într-un mod aparte de moldoveni, de vreme ce era invocată în formule de jurământ, ori în ziua de vineri creştinii se abţineau de la tors şi cusut, respectau cu stricteţe postul din zilele de vineri, îngăduindu-şi să se abată doar în perioada dintre Paşti şi Înălţare[107].

II.4. Momente de ceremonie de ziua Sfintei Parascheva la Curtea din Moldova

O relatare deosebit de interesantă din veacul al XVIII-lea îi aparţine cronicarului Enachi Kogălniceanu. El relatează câteva momente de ceremonial religios în care este amintită şi Sfânta Parascheva. În timpul celei de-a treia domnii în Moldova a lui Constantin Mavrocordat (1748-1749) ţara trecea printr-o situaţie dificilă, lucru ce l-a determinat pe domn să apeleze la preoţii şi mitropolitul

---

[104] Sorin Iftimi, „Moaştele Cuvioasei Parascheva şi rolul lor în istoria Moldovei (extras)", în *De Potestate. Semne şi expresii ale puterii în Evul Mediu românesc*. Studii şi articole de Dumitru Năstase, Ştefan S. Gorovei, Benoît Joudiou, Sorin Iftimi, Maria Magdalena Székely, Petronel Zahariuc şi o notă de Petre Ş. Năsturel, Editura Universităţii „Al. I. Cuza", Iaşi, 2006, p. 278.

[105] Petru Bogdan Bakšić scria, în 1641, că în Moldova Sfânta Vineri era echivalată cu Sfânta Parascheva; *cf. Călători străini*, V, pp. 235, 243.

[106] *Ibidem*, V, p. 343.

[107] Nelu Zugravu, *Mărturii despre „creştinismul popular" în Moldova lui Vasile Lupu*, în AIIX, 1994, XXXI, pp. 31-32.

Moldovei[108] să facă rugăciuni pentru ploaie: „Într-această domnii a lui Constantin-vodă mari sărăcită au fost de vară, cât să spărieseră lăcuitorii. La cari văzând domnul au poruncit ca să se facă litanii pe la toate bisericile. Şi de multe ori strânge icoanile de pe la toate bisăricile, scoţând şi sfintile moaşte a Prapadoamnii Paraschevii, mergând mitropolitul şi cu toţi vlădicii şi preuţii şi Domnul cu toată boierime şi slujitori, strângându-să toţi la un loc în grădina ce marii pe supt curţile domneşti, făcând agheazmă, cetind moliftele cele de ploai, trimeţând toţi zapcii de strânge norodul, bărbaţi, femei, copii, fete, de le aduce ca să asculte rugile. De noroc era acest Dumnu, că cu toate rugile ce făce, milostivul Dumnedzău au tremes ploai pre multă, cât să făcusă toate bucatele cât socoate oamenii că n-or găsi loc să le pui"[109].

Tot în timpul domniei lui Constantin Mavrocordat, la 6 aprilie 1749, a doua săptămână după Paşti, are loc o întâlnire solemnă a Sfatului Ţării la Biserica „Trei Ierarhi" („fiind noi toţi adunaţi, atât parte bisericească, cât şi boierească şi altă obşte, în mănăstirea Triisfetitelor, la scosul sfintelor moaşte s-au făcut sobor de întrebăciune acestor pricini mai sus arătate") ce trebuia să pună în discuţie problema controversată a desfiinţării „veciniilor" (dezlegarea ţărănimii aservite). Hotărârile discutate sunt întărite prin ceremonia „scoaterii sfintelor moaşte", pentru încetarea oricărui fel de abuz în această problemă: „Aşa mărturisim şi ne priimim; şi ca să fie păzit acest aşezământ, ne-am iscălit cu toţii, care aşezământ să se întărească şi de măria sa vodă"[110]. Relatarea aceasta are o deosebită importanţă, demonstrând, pe de o parte, puterea şi autoritatea rugăciunilor rostite la racla cu sfintele moaşte ale Cuvioasei

[108] Este vorba de mitropolitul Moldovei Nichifor (1740-1750).

[109] Pseudo-Enachi Kogălniceanu, Ioan Canta, „Letopiseţul Ţării Moldovii de la domnia întâi şi până la a patra domnie a lui Constantin Mavrocordat voevod (1733-1774)", în *Cronici moldoveneşti*, ediţie critică de Aurora Ilieş şi Ioana Zmeu, Studiu introductiv de Aurora Ilieş, Editura Minerva, Bucureşti, 1987, pp. 38-39.

[110] *Moldova în epoca feudalismului*, vol. VIII, *Documente moldoveneşti din secolul al XVIII-lea (1711-1750). Cărţi domneşti şi zapise*, coordonator Demir Dragnev, volum întocmit de Larisa Svetlicinâi, Eugenia Baciarov, Chişinău, 1998, nr. 170, pp. 209-212.

Parascheva, iar pe de altă parte, cinstirea de care se bucura ea în rândul moldovenilor, indiferent de starea lor socială.

Cronicarul Gheorgachi face în lucrarea sa şi o descriere succintă a raclei în care era aşezată Sfânta Parascheva şi a modului în care se făcea pelerinajul la sfintele ei moaşte în ziua de 14 octombrie a acelei perioade: „Bolta cu stâlpii de marmoră albă, în care era depusă racla cu moaştele; racla cu căptuşeală roşie bătută în cuie de argint; covoarele şi mătăsurile turceşti cu care era învălită; candelele de argint şi de aur ardeau ziua şi noaptea; picturile murale în aur care reprezentau muncile ei, toate aceste podoabe, măreau fala şi strălucirea Sfintei, după cum ne afirmă un cărturar străin, care a văzut-o la câţiva ani după aducerea moaştelor în Iaşi[111]. La praznicul ei, şi astăzi, vin nu numai locuitorii Iaşilor, dar şi numeroşi pelerini din ţară şi chiar de dincolo de hotarele ţării (înainte de războiu veneau din Rusia, Bucovina, Ucraina)"[112].

Ca şi în ceremoniile imperiale bizantine, şi la noi domnitorul se bucura la slujbele religioase de un deosebit respect, el fiind „unsul lui Dumnezeu". Acest lucru era pus în evidenţă cu prilejul participării domnului la slujbele Bisericii, mai cu seamă la Sfânta Liturghie, şi, în mod deosebit, la cea săvârşită pe 14 octombrie. Relatarea logofătului Gheorgachi din *Condica*[113] sa ne prezintă obligaţiile protocolare ce trebuiau îndeplinite de domn şi de Curtea sa. În ziua de 13 octombrie a fiecărui an, egumenul Mănăstirii „Sfinţii Trei Ierarhi" avea obligaţia de a veni la Curtea domnească pentru a-l invita pe conducătorul ţării la ceremonia praznicului. Invitaţia era însoţită de prezentarea unui plocon, de obicei cafea[114].

Sărbătoarea Sfintei Parascheva începea cu slujba Vecerniei din seara de 13 octombrie. Clopotele din turnul mănăstirii anunţau evenimentul „la opt ceasuri din zi", aproximativ ora 14.00, după ora orientală. Acum racla cu sfintele moaşte era ridicată din locul

---

[111] Autorul face referire la Paul de Alep, despre care am amintit mai sus.

[112] Dan Simionescu, *Literatura românească de ceremonial. Condica lui Gheorgachi, 1762*, Fundaţia Regele Carol I, Bucureşti, 1939, pp. 142-144 (comentariu istoric), pp. 209-212 (textul).

[113] *Ibidem*.

[114] Sorin Iftimi, *Moaştele Cuvioasei Parascheva şi rolul lor în istoria Moldovei (extras)*, p. 285.

obişnuit în care era aşezată şi depusă în mijlocul bisericii într-un baldachin, spre închinarea credincioşilor. În această zi, trei dregători ai Sfatului ţării aveau responsabilităţi protocolare speciale. Astfel, marele vistier trebuia să trimită la biserică, din partea domnului, două lumânări mari din ceară, „zugrăvite", ele fiind aşezate la capul şi la picioarele sfintei. Marele şătrar se ocupa de amenajarea unui cort deschis (saivant) în curtea mănăstirii pentru domn şi familia sa. Vătaful de aprozi se ocupa de aşezarea scaunului arhieresc şi a celui domnesc în curtea mănăstirii[115].

La slujba Vecerniei mari participa şi doamna, însoţită de un alai, ea fiind întâmpinată la intrarea în incinta mănăstirii de către stareţ, cu Sfânta Evanghelie. După Vecernie era oficiat Paraclisul Sfintei Parascheva. Atât la începutul, cât şi la finalul serviciului religios, doamna săruta cu smerenie sfintele moaşte, după care, însoţită de alaiul său, se întorcea la Curte.

Slujba din ziua de 14 octombrie era una deosebită, având caracter de procesiune. La intrarea în biserică, domnul era întâmpinat de mitropolitul ţării, cântându-i-se Axionul şi Doxologia. Când se începea „litania", patru preoţi ridicau racla Sfintei Parascheva şi înconjurau cu ea biserica. După înconjurarea bisericii, domnul săruta sfintele moaşte, era miruit şi punea în „blid" 10 lei. După domn erau miruiţi şi ceilalţi credincioşi prezenţi la procesiune pentru ca apoi tot alaiul să intre în biserică. Aici era oficiată Sfânta Liturghie, racla cu moaştele sfintei rămânând afară, spre închinarea credincioşilor. La cântarea Heruvicului racla era adusă iarăşi în biserică, domnul trecea pe sub trupul sfintei, care apoi era pus în altar, pe sfânta masă. La cântarea chinonicului sfintele moaşte erau scoase din altar şi aşezate în mijlocul bisericii. După oficierea Sfintei Liturghii domnul obişnuia să bea cafea alături de stareţ, în chilia acestuia sau, cu toată boierimea, la Curte, în spătărie[116].

În perioada în care a trăit Gheorgachi, slujba Sfintei Parascheva era cunoscută în limba greacă, ea fiind tipărită încă din anul 1692, la Bucureşti. Noutatea este că această slujbă, împrumutată de la greci, a fost adaptată, probabil încă din timpul lui Vasile Lupu,

---

115 *Ibidem*.
116 *Ibidem*, pp. 285-286.

la noua situație în care moaştele cuvioasei se aflau pe pământul Moldovei. Slava Stihoavnei spune, între altele: „Bucură-te în Domnul, cetatea Moldovei, în sânuri ținind cortul Cuvioasei". Aceste modificări sunt întâlnite şi în slujba Acatistului închinat Sfintei Parascheva. Icosul 3 spune: „Bucură-te, a Moldovei luminătoare..."; Condacul 10: „...rugându-te pentru țara aceasta care o păzeşti cu prea curat trupul tău"; Icosul 12: „Bucură-te, a Moldovei casnică luminătoare"[117].

Acelaşi cronicar amintit mai sus menționează că doamna nu participa decât la ceremonia din ajun, ea fiind neînsoțită de domn, ci de suita sa personală.

Planşa VIII. *Mănăstirea Sfinții Trei Ierarhi. Stampă de epocă, 1845*

[117] Dan Simionescu, *Literatura românească de ceremonial. Condica lui Gheorgachi, 1762*, pp. 143-144.

II.5. Anul 1888 şi mutarea moaştelor Sfintei Parascheva de la „Trei Ierarhi" în noua Mitropolie

Sfintele moaşte ale Cuvioasei Parascheva au rămas în Biserica „Sfinţii Trei Ierarhi" până în anul 1884. În acel an, începând lucrările de restaurare a bisericii, moaştele sunt mutate în paraclisul mănăstirii din clădirea egumeniei şi aşezate pe un catafalc din lemn. În seara zilei de 26 decembrie 1888, după slujba Vecerniei, rămânând, din neatenţie, o lumânare aprinsă la racla cu moaştele sfintei, s-a declanşat un incendiu care s-a extins şi la catafalcul din lemn pe care erau aşezate sfintele moaşte. Focul a ars mocnit toată noaptea, mistuind catafalcul în care se afla Sfânta Parascheva. Din cauza căldurii foarte mari a fost afectată şi racla în care se afla sfânta, topindu-se în mare parte ferecăturile de argint, iar sicriul s-a carbonizat. Sfintele moaşte au rămas însă, în chip minunat, neatinse de foc[118].

A doua zi dis-de-dimineaţă a fost descoperit dezastrul. Mitropolitul Moldovei Iosif Naniescu (1875-1902) a venit în paraclisul mănăstirii pentru a cerceta situaţia, preamărind pe Dumnezeu pentru minunea pe care o săvârşise. Evenimentele petrecute în seara zilei de 26 decembrie au fost consemnate într-un proces-verbal de prefectul judeţului Iaşi, Leon Negruzzi, şi de procurorul general al oraşului. În ziua de 28 decembrie preşedintele Consiliului de Miniştri, Teodor Rosetti, aflându-se la Iaşi a vizitat şi el Mănăstirea „Trei Ierarhi" pentru a vedea cât de grave erau consecinţele incendiului[119].

După aceste evenimente, moaştele Sfintei Parascheva au fost aşezate în vechea raclă de lemn, păstrată din veacul al XVII-lea, şi adăpostite în altarul paraclisului, rămas neatins de incendiu. Evenimentele amintite mai sus sunt relatate în detaliu într-un dosar din perioada respectivă, păstrat în Arhiva Centrului Eparhial Iaşi: *Dosarulu incendiului urmat în paraclisulu în care se păstrau Moaştele*

---

118 Diacon V. Gh. Vasilache, *Lauda Moldovei. Cuvioasa Parascheva*, Editura Tipografiei Sfintei Monastiri Neamţu, Mănăstirea Neamţ, 1936, pp. 9, 21-22; Diaconul Nicolae Popescu-Făurei, *Biserica „Trei-Ierarhi" din Iaşi tratată din punct de vedere istoric cu evenimentele ce se leagă de ea*, pp. 51-54.

119 Preot Scarlat Porcescu, *Cuvioasa Parascheva „de la Iaşi"*, p. 267.

Sf-tei Prea Cuvioasei Parascheva, şi scoaterea Sf-lor Moaşte din focu. 1888 Decembrie 30[120].

Îngrijitorul Bisericii „Sfinții Trei Ierarhi" îl informează pe mitropolitul Moldovei despre cele întâmplate printr-un raport scris (nr. 38) datat cu 28 decembrie 1888. În el explică împrejurarea tristă în care s-a produs incendiul şi cum a fost afectată racla Sfintei, precizând, în acelaşi timp, că printr-o minune dumnezeiască sfintele moaşte au rămas neatinse de flăcări[121].

Procesul-verbal întocmit după tragicul eveniment, între altele, spune: „Noi, Mihai Botez, Comisar de poliție la Comisia Despărțirii II-a Iaşi. – Astăzi în revărsatul zorilor, ora 6 despre ziuă prin sergenții de Poliție am fost anunțat că arde Paraclisul Bisericii Trei-Ierarhi. – Din care motiv imediat ne-am transportat la fața locului, unde am găsit focul stâns. Noi am văzut că Paraclisul era compus dintr-o cameră boltită a Şcoalei Normale preparandale, are o sală despărțitoare camerile servitorilor acelei şcoale, că în Paraclis am aflat o grămadă de cărbuni stânşi pe locul unde a fost aşezat catafalcul şi racla în care era sfânta, scânduri duşamelele la număr de 5-6 arse pe o întindere de vre-o 2 metri pătrați. Pe Sfânta Moaştenă am aflat-o în altarul Bisericii, aşezată pe sfânta masă, învălită într-o stofă de mătasă roşie cu cusuturi de fir bun; locul unde a fost catafalcul şi racla cu Sfânta este în dreapta Paraclisului lângă peretele de la fund, ce vine la fundul ogrăzii; la capul Sfintei se afla un sfeşnic mare de alamă în care era aşezate mai multe lumânări, că catafalcul şi racla erau aşezate între două stane, una la cap şi cea a doua strană Arhierească. Cercetând constat precum urmează: Sfinția Sa Economul Dumitru Neculau, îngrijitorul Bisericii Trei-Ierarhi spune: Ieri după mântuirea vecerniei care a fost făcută de către Părintele Constantin Cornescu, Clisiarhul Neculai Ionescu mi-a încredințat cheia de la Paraclis ca întotdeauna; că astăzi la ora 6 aproape de ziuă a venit Clisiarhul, a luat de la mine cheia pentru a deschide Paraclisul şi fără multă zăbavă vine Clisiarhul şi-mi spune că arde Paraclisul... Şi în fine din cele conținute până aici se da urmă a se bănui, că incendiul întâmplat a provenit

[120] Arhivele Statului, Iaşi, Fond Mitropolia Moldovei, „Arderea raclei Sfintei Preacuvioasei Parascheva", în *Dosar nr. 66/1888-1889*.

[121] *Idem*, „Raport îngrijitorul Bis. Trei Erarhi nr. 38", în *Dosarul citat*.

de la neglijenţa Eclesiarhului care n-a îngrijit bine la stângerea lumânărilor. Pentru care s-a adresat prezentul proces verbal pe care se va înainta parchetului, Domnului Prim Procuror spre regularisire. (ss) Comisar Botez, D. Neculau Iconom, P. Ştefănescu, C. Cornescu, N. Ionescu"[122].

În acelaşi proces-verbal întâlnim câteva detalii importante referitoare la obiectele de podoabă şi de îmbrăcăminte care se aflau în racla cu sfintele moaşte. Sfânta era aşezată pe o saltea umplută din bumbac cu îmbrăcăminte de mătase în dungi verzi şi argintii, pe dungi erau făcute, în ţesătură, mici floricele. Veşmintele Sfintei erau din stofă de mătase, de un roşu şters, cu flori de fir galben, „această învelitoare este cusută de jur-împrejurul Sf-tei cu aţă ibrişin, culor roşu şters, având această învelitoare patru peceţi vechi, mici, de ceară tare, neagră, pe care peceţi le-am găsit nestricate, din care două peceţi se aflǎ aplicate la cele două colţuri ale îmbrăcămintei de la picioarele Sf-tei, iar două la încheieturile colţurilor de sus de la gâtul Sf-tei". Pe cap Cuvioasa Parascheva avea o coroană de argint poleită cu aur, având pe ea 81 de pietre preţioase mari şi mici. Un acoperământ portativ de deasupra sfintelor moaşte, donat la 28 iunie 1857 de Ioan Stârcea şi soţia sa Ecaterina (după cum arată inscripţia cusută cu fir galben), era din catifea roşie şi avea la mijlocul său imaginea Sfintei Parascheva. Căptuşeala acesteia era din mătase albă. Pe pieptul sfintei se afla un mic acoperământ, înnegrit de trecerea vremii, din catifea şi mătase cusută cu fir de flori. Pe mijlocul acestui mic acoperământ se afla o icoană a Maicii Domnului, din argint. În raclă se mai afla o învelitoare împletită în ochiuri de ibrişin şi cu fire albe, prinsă de capul Sfintei Cuvioase şi care se întindea spre piept. Capul Sfintei era aşezat pe o pernuţă cu mijlocul de atlas lila închis şi marginile de postav negru, cusută cu flori de fir galben. Dosul acestei pernuţe era din mătase vişinie cu patru canafuri de mătase cu puţin fir, având inscripţionat anul 1882 în fir galben[123].

---

[122] *Cf.* Diacon V. Gh. Vasilache, *Lauda Moldovei. Cuvioasa Parascheva*, pp. 26-32; procesul-verbal a fost copiat după dosarul Tr. 1792, op. I 2043/1888 sub titlul „Incendiul de la Paraclis Trei-Ierarhi" (Arhiva statului de la Mănăstirea Golia-Iaşi).

[123] G.T. Kirileanu în articolul, *Contribuţie la Istoricul Raclei Sfintei Parascheva din Iaşi, minunea de la 1888*, Tipografia Alexandru A. Ţerek, Iaşi, 1946, p. 12.

O inscripţie din interiorul vechii racle care a ars, pe o placă de argint aurit, aminteşte de vremea în care Sfânta Parascheva nu se afla încă pe teritoriul Moldovei: „Ţie, o prea venerată maică Parascheva, am dăruit această raclă de argint, spre a sălăşlui în ea şi străjui ca simbol de înaltă strălucire – noi Grigorie, ierarh al cetăţii Efesului – cel care mult am suferit şi îndurat – şi arhimandritul Serafim – cel cu duhul senin – egumen al Trei Sfetitelor. Ţie, noi cei păcătoşi, pentru dărniciile tale cele mari am hărăzit, cu recunoştinţă, într-adevăr prea umile daruri – pentru cele mari ale tale; dar ne ostenim a te răsplăti încă şi mai mult... Tu, ceea ce eşti în chip covârşitor prea bună, dă-ne nouă toate din belşug şi prin rugăciunile tale, mijloceşte să stăm cu inima liniştită înaintea înfricoşatului tron al Mântuitorului Isus"[124].

Un membru de la Curtea de Apel din Iaşi venit la Roman pentru alegerea unui deputat, în ziua de 5 ianuarie, îl informează pe episcopul de Roman, a doua zi, despre incendiul petrecut la Mănăstirea „Sfinţii Trei Ierarhi" şi despre salvarea, în chip miraculos, a moaştelor Sfintei Parascheva[125]. O scrisoare din 7 ianuarie 1889 adresată de o cunoştinţă episcopului Melchisedec Ştefănescu al Romanului ne informează despre tragicul eveniment din Sala Gotică a Bisericii „Sfinţii Trei Ierarhi": „Capacul s-a lăsat pe corpul Sfintei şi flăcările au cuprins capacul, care se vede foarte ars, dar netopit. Focul a mistuit şi partea dedesupt a raclei şi a ajuns la o salteluţă umplută cu bumbac, pe care sta corpul Sfintei. Această salteluţă se vede arsă la partea de dedesupt până la bumbac, care este pârlit puţin"[126].

Cu toate acestea, sfintele moaşte au rămas neatinse şi nici măcar nu miroseau a fum. De asemenea, peceţile de ceară de la veşmintele sfintei care purtau sigiliul lui Vasile Lupu nu s-au topit.

O nouă raclă din lemn de chiparos îmbrăcată cu ferecături de argint a fost dată în lucru de Mitropolie, după cum aflăm dintr-o scrisoare adresată de aceasta, la 24 iunie, protoieriei Suceava (Baia).

---

[124] *Ibidem*, p. 13.

[125] Melchisedec Ştefănescu, *Viaţa şi minunile Cuvioasei Maicei noastre Paraskevei, cei noue şi istoricul Sfintelor ei moaşte*, în BOR, anul XII, 1889, p. 843.

[126] *Sfânta Parascheva – călăuza pelerinilor*, pp. 69-70.

Această corespondenţă a fost determinată de o solicitare a Protopopiatului Suceava din 13 mai 1889, care informa Mitropolia de intenţia unei credincioase, Ana Botez[127], de a suporta toată cheltuiala lucrării. Suma totală ce trebuia achitată era de aproximativ 15.900 de lei. Din corespondenţa purtată între instituţiile bisericeşti sus-amintite aflăm că donatoarea şi-ar fi exprimat dorinţa ca lucrarea să fie realizată în Rusia „unde se aşteaptă a ieşi acea lucrare mult mai demnă şi mai splendidă şi poate şi în condiţiuni mai avantajoase".

La 12 februarie 1890, Mitropolia este informată că Ana Botez a trimis în Rusia pe colonelul Rod de Deal şi pe Velude Ghiţescu să angajeze meşteri în realizarea raclei. Se pare că iniţiativa nu s-a concretizat, deoarece nici la Chişinău şi nici la Odesa nu s-au găsit meşteri să execute o asemenea lucrare[128]. În urma acestei informaţii mitropolitul Moldovei trimite un comunicat protopopiatului Suceava în care arată: „Se va răspunde protoieriei Suceava, la raportul de faţă, că în privinţa facerii raclei sfintei prea cuvioasa Paraschiva, care este făcută de noi din scânduri de chiparis, din nou aduse dela Constantinopol şi urmează a se îmbrăca cu table de argint, atât din argintul ce a rămas dela arderea celei vechi, cât şi ce ar mai trebui adaos acum la înnoire, Noi consimţim şi suntem cu totul dispus ca îmbrăcămintea cu argint, a acestor sfinte racle, să se facă aici în Iaşi, sub ochii noştri, la maestrul dl. Ropală, ca să

[127] În cele mai multe din relatările vieţii Sfintei Parascheva, donaţia pentru raclă este făcută de Lupu Botez. Această informaţie este însă eronată, lucru dovedit de mărturia lui G.T. Kirileanu (în articolul, *Contribuţie la Istoricul Raclei Sfintei Parascheva din Iaşi, minunea de la 1888*, pp. 8-9; Idem, *Scrieri II*, ediţie îngrijită, note, comentarii şi bibliografie de Constantin Bostan, Editura Minerva, Bucureşti, 1997, pp. 246-247) care menţionează că la data respectivă acesta era decedat şi că soţia sa a fost cea care a donat o sumă importantă de bani pentru refacerea raclei Sfintei Parascheva. După informaţiile aceluiaşi autor, Lupu Botez, născut la 14 octombrie 1814, era fiul lui C. Botez şi al Sultanei (născută Coroi), stăpânul moşiei Giurgeşti (Baia). A primit rangul de comis prin decretul numărul 2125 din 2 februarie 1845, pe când era locţiitor de ispravnic la Suceava, iar prin decretul numărul 890 din 27 iunie 1853 a fost ridicat la rangul de spătar. A trecut la cele veşnice la 2 aprilie 1866, fiind înmormântat în incinta Mănăstirii Neamţ, în cavoul familiei Botez. Deci, în anul 1889, el nu mai era în viaţă.

[128] *Ibidem*, p. 6.

putem controla lucrul ori şi când, atât despre calitate, cât şi despre progresul lucrului. De aceea d-na Ana Botez, dacă binevoeşte să contribue la îmbrăcămintea cu argint a acestor racle sfinte, sau în total sau în parte, să ne declare suma care binevoeşte să ofere pentru această lucrare şi Noi, cu întoarcerea acasă, pe la jumătatea lunei viitoare, Martie, vom regula să se apuce de lucru argintarul Ropală şi pentru cheltuiala ce nu s-ar ajunge, credem că se vor mai găsi şi alţi binecredincioşi ca să contribue. Iosif Mitropolit"[129].

În cele din urmă toată cheltuiala avea să fie suportată de Ana Botez, după cum rezultă din contractul încheiat între mitropolitul Iosif Naniescu şi argintarul Gh. Ropală din Iaşi. Redăm în continuare acest contract:

„Între Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit al Moldovei, Sucevei şi Erarh al Plaiurilor, Iosif Naniescu, pe deoparte şi între D-l Gheorghe C. Ropală maistru argintar din Iaşi pe de altă parte, s-au încheiat următoarele:

Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit dă în lucrare d-lui Ropală racla Sfintei Cuvioasa Parascheva de a o îmbrăca cu argint de pruba 12, lucrată după model ce-l va alege Înalt Prea Sfinţitul şi a o auri cu aur prin foc pe unde o va cere trebuinţa.

Iar eu Gheorghe Ropală declar că primesc în lucru mencionata raclă, a o face cu argint pruba 12, lucrată cât se va putea de frumos, astfeliu ca să placă Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit şi a o auri cu aur prin foc pe unde se va crede necesar.

Preţul cu care m-am învoit este de 60 (şasezeci) bani de dram la argintul cel rămas dela racla cea veche, arsă în 26 Decembre anul 1888, pe care argint mi-l dă în lucru Înalt Prea Sfinţitul, minus zece la sută scăzământul ce rezultă din lucru. Iar cât argint voiu pune de la mine, dimpreună cu lucrul, mi se va plăti câte un leu şi cinci bani de fiecare dram. Greutatea argintului acestui lucru se socoteşte că va fi aproximativ la suma de 14.000 dramuri, care însă se va cunoaşte şi fixa pozitiv când se va termina lucrul.

Figura Sfintei Prea Cuvioasei Parascheva lucrată în tablă de argint va rămânea acea veche, care a fost până acum deasupra capacului, numai eu sânt obligat a o auri; aceasta se va scădea din greutatea

[129] *Ibidem*, pp. 6-7.

totală a argintului precum şi coroana de deasupra capului Sfintei, împreună cu inscripția cea veche, care rămâne a se aşeza pe secriu, unde se va găsi de cuviință, iar în locul aceleia se va face acum alta nouă.

Acum la facerea acestui înscris am primit 6.666 (şese mii şese sute şese zeci şi şese) dramuri argint şi 1000 (una mie) lei noi, iar banii ce vor mai necesita în lucru mi se vor da în rânduri, potrivit cu înaintarea lucrului şi care se vor trece în dosul acestui contract.

Toată cheltuiala acestei lucrări, afară de argintul de la racla cea veche ce mi se dă acum, fiind a se face din partea Onor. D-ne Ana Botez din Folticeni, pentru care a şi venit aici în Iaşi D-l Mihail Ghițescu, fratele pioasei Doamne, cu care D-n am avut înțelegere, atât eu cât şi Înalt prea Sfințitul Mitropolit şi pentru lucru şi pentru preț. Urmează a se comunica şi D-nei Ana Botez o copie după acest contract spre a D-sale cunoştință, pentru sufleteasca mulțămire.

Termenul lucrului va fi cel mult până la finele viitoarei luni Septembre anul curent 1890.

Finit pentru care s-a redactat aceasta şi care se va păstra de Înalt Prea Sfințitul, semnat de ambele părți contractante, astăzi în 30 a lunii Aprilie anul 1890.

† Iosif Mitr. Moldovei
G.C. Ropală"

Foae alăturată la contract:

Cântărirea argintului vechi de la racla Sfintei Paraschevei.

4060 dramuri argint au drămăluit capacul raclei şi două margini dela raclă.

2734 au drămăluit celelante bucăți mici.

6794 adecă şase mii şapte sute nouăzeci şi patru dramuri argint face în total, cântărit de
subsemnatul, astăzi 2 Oct. 1889.

G.C. Ropală"

Pe spatele contractului încheiat între părți, argintarul Ropală păstrează evidența sumelor de bani încasate, după cum urmează:

2.000 lei primiţi la 26 mai 1890 de la mitropolitul Iosif, 1.000 de lei încasaţi la 4 iunie tot de la el, 2.000 primiţi la 11 ianuarie 1891 de la Ana Botez, iar ultima tranşă de 11.370 lei şi 85 bani primiţi de la M.I. Ghiţescu, fratele donatoarei. Ultimele menţiuni de pe contract sunt ale argintarului Ropală, care la 27 septembrie 1891 notează că i-a fost achitată suma stabilită, el nemaiavând nici o pretenţie.

Deoarece între timp a fost finalizată construcţia şi sfinţirea noii Catedrale Mitropolitane din Iaşi, la 23 aprilie 1887, moaştele Sfintei Parascheva au fost mutate aici, potrivit dorinţei mitropolitului, în ziua de 9 ianuarie 1889. Racla a fost purtată pe umeri de un sobor de preoţi îmbrăcaţi în odăjdii şi întâmpinaţi în curtea Mitropoliei de înaltul ierarh, care a condus sicriul în interiorul bisericii. Aici a fost aşezată sub un baldachin din care „izvorăsc noianuri de vindecări”[130], în partea dreaptă a clădirii.

Dintr-o scrisoare trimisă de argintarul care s-a ocupat de realizarea noii racle mitropolitului Iosif Naniescu aflăm că la 6 septembrie 1891, aceasta era depusă la Mitropolie. Sfintele moaşte au fost aşezate în noua raclă la 8 octombrie acelaşi an, nu înainte ca Mitropolia să ceară protoieriei Suceava să anunţe donatoarea să participe la eveniment „pentru satisfacerea dorinţelor sale morale”[131].

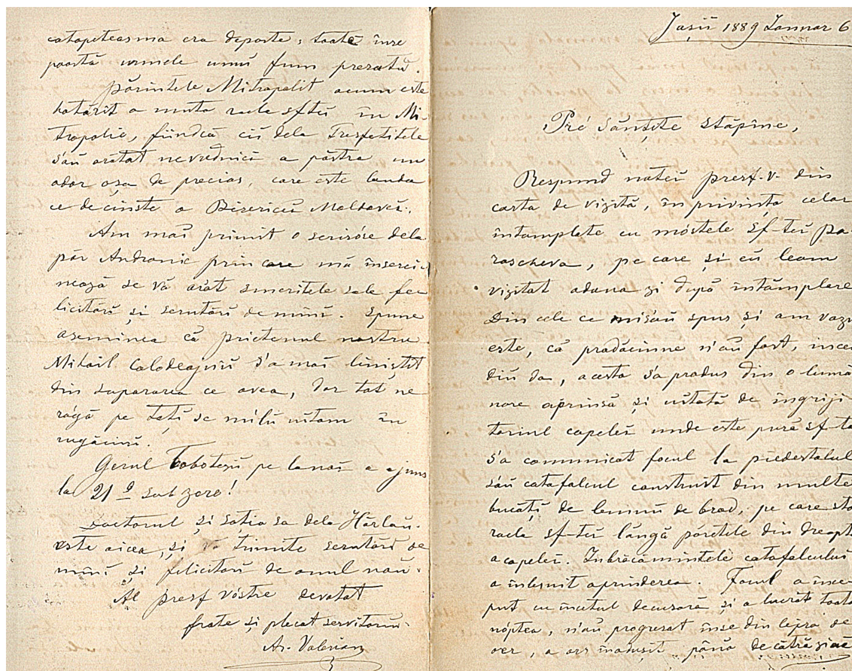
Tot în aceeaşi perioadă este menţionată o cerere iscălită de George D. Carpus şi soţia sa Ecaterina, prin care donează „scufa Sfintei Parascheva”, o veche moştenire de familie. Dorinţa donatorilor este ca aceasta să fie depusă în raclă, lângă moaşte. Ei menţionează că pe această scufă se află o inscripţie cusută de domniţa Ana[132].

---

130 Preot Scarlat Porcescu, *Cuvioasa Parascheva „de la Iaşi”*, pp. 267-268; *Idem*, *Sfinţirea Catedralei mitropolitane - 23 aprilie 1887*, în MMS, 1987, an LXIII, nr. 2, p. 73; Pr. V. Nechita, *100 de ani de la sfinţirea Catedralei mitropolitane din Iaşi*, în MMS, 1987, an LXIII, nr. 2, p. 77.

131 G.T. Kirileanu, *Scrieri II*, p. 246.

132 *Ibidem*.

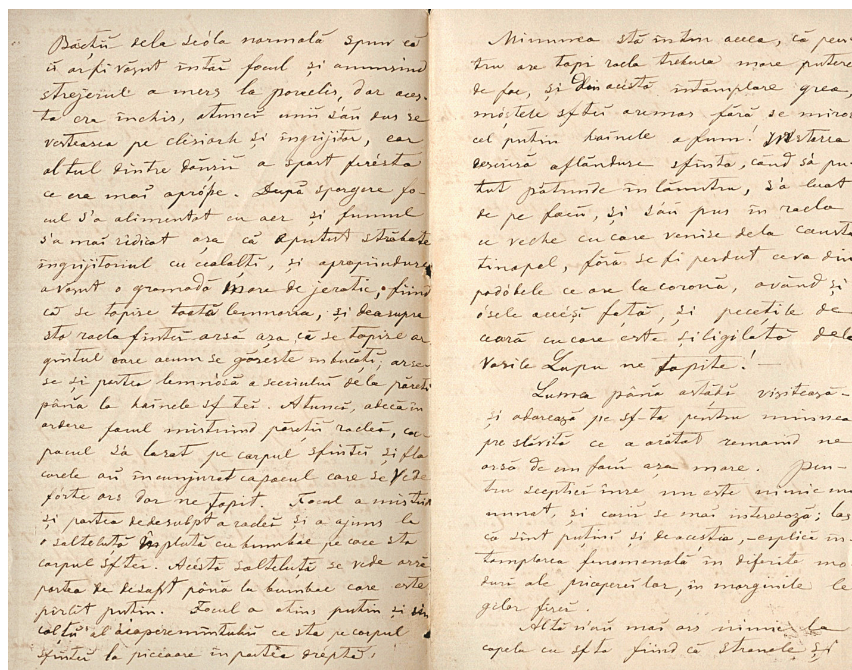

catapeteasma era departe; toate însă
poartă urmele unui fum pronunţat.
Părintele Mitropolit acum este
hotărît a muta racla sfintei în Mi-
tropolie, fiindcă cei dela Trei-Sfetitele
s'au arătat nevrednici a păstra un
odor aşa de precios, care este lauda
ce decinste a Bisericei Moldovei.
Am mai primit o scrisóre dela
păr. Andronic prin care mă însărci-
nează se vă arăt sinceritele sale fe-
licitări şi serutări de mână. Spune
asemenea că prietenul nostru
Mihail Calodoreanu s'a mai liniştit
din supărarea ce avea, dar tot ne
rógă pe toţi se nu'l uitam în
rugăciuni.
Gerul Bobotezei pe Ianuar a ajuns
la 21 ° sub zero!
Doctorul şi soţia sa dela Hârlău
este aicea, şi vă trimite serutări de
mâni şi felicitări de anul nou.
Al Presf. vóstre devotat
frate şi plecat servitoriu
Ar. Valerian

Iaşii 1889 Ianuar 6.

Pré Sântite Stăpâne,

Respund notei presf. v. din
carta de vizită, în privinţa celor
întamplate cu móştele Sf.-tei Pa-
rascheva, pe care şi eu leam
vizitat adoua zi după întâmplare.
Din cele ce mi s'au spus şi am vazut
este, că prădăciune n'au fost, încen-
diu da, acesta s'a produs din o lumâ-
nare aprinsă şi uitată de îngriji-
toriul capelei unde este pusă Sf.-ta.
S'a comunicat focul la piedestalul
său catafalcul construit din multe
bucăţi de lemn de brad, pe care sta
racla Sf.-tei lângă păretele din dreapta
a capelei. Îmbrăcămintele catafalcului
a înlesnit aprinderea. Focul a înce-
put cu încetul decu sară şi a lucrat toată
nóptea, n'au progresat însă din lipsa de
oer, a ars înadusit până de către ziuă.

Băeţii dela şcóla normală spun că
ei ar fi văzut întâi focul şi anunţind
strejerul a mers la paraclis, dar aces-
ta era închis, atunci unii s'au dus se
deştepte pe clisiarh şi îngrijitor, car
altul dintre dânşii a spart feréstra
ce era mai aprópe. După spargere fo-
cul s'a alimentat cu aer şi fumul
s'a mai ridicat aşa că a putut străbate
îngrijitorul cu ceilalţi, şi aprinzându-se
a văzut o grămadă mare de jeratic, fiind
că se topise toată lemnăria, şi deasupra
sta racla Sfintei arsă aşa, că se topise ar-
gintul care acum se găseşte în bucăţi; arse-
se şi partea lemnósă a sicriului dela păreţi
până la hainele Sf.-tei. Atunci, adecă în
ardere focul mistuind păreţii raclei, ca-
pacul s'a lăsat pe corpul Sfintei şi fla-
cările au înconjurat capacul care se vede
fórte ars dar ne topit. Focul a mistuit
şi partea dedesupt a raclei şi a ajuns la
o saltelută împlută cu bumbac pe care sta
corpul Sf.-tei. Acéstă saltelută se vede arsă
partea de desupt până la bumbac care este
pârlit puţin. Focul a atins puţin şi un
colţ al acoperemântului ce sta pe corpul
Sfintei la piciore în partea dréptă.

Minunea stă însă în aceea, că pen-
tru a se topi racla trebuia mare putere
de foc, şi din acéstă întâmplare grea,
móştele Sf.-tei au rămas fără se miróse
cel puţin hainele a fum! Mâna
descinsă afară de sfânta, când s'a pu-
tut pătrunde înlăuntru, s'a luat
de pe foc, şi s'au pus în racla
cea veche cu care venise dela Constan-
tinopol, fără se fi perdut ceva din
podóbele ce are la coroană, având şi
ósele aceeşi faţă, şi peceţile de
ceară cu care este sigilată dela
Vasile Lupu ne topite! —
Lumea până astăzi visitează
şi adoreză pe Sf.-ta pentru minunea
preslăvită ce a arătat remaind ne-
arsă de un foc aşa mare. Pen-
tru sceptici însă nu este nimic mi-
nunat, şi cari se mai interesează; las
că sînt puţini şi de aceştia, explică în-
tâmplarea fenomenală în diferite mo-
duri ale priceperei lor, în marginile le-
gilor firei.
Alta n'au mai ars nimic la
capela cu Sf.-ta fiind că stranele şi

Planşa IX. *Scrisoarea primită de Episcopul Melchisedec Ştefănescu de la fratele său Valerian*

Capitolul III

MOAŞTELE SFINTEI PARASCHEVA ÎN SECOLUL AL XX-LEA

III.1. Sărbătoarea Iaşului la începutul veacului al XX-lea

Cinstirea de care s-a bucurat Sfânta Parascheva, Ocrotitoarea Moldovei în diferitele teritorii şi la diferitele popoare din Peninsula Balcanică a continuat cu şi mai multă evlavie în teritoriul cuprins între Munţii Carpaţi şi Nistru, chiar înainte de anul 1641. Sfânta, depusă în Biserica „Sfinţii Trei Ierarhi", s-a bucurat nu numai de cinstirea poporului, ci şi de a conducătorilor acestuia, precum şi a marilor demnitari. Momentele de ceremonial de la Curtea domnească, despre care am amintit, vin să demonstreze şi să întărească cinstirea acestei sfinte a Ortodoxiei la noi, în Moldova.

Devenind, datorită facerii de minuni, o sfântă „naţională", Cuvioasa Parascheva a fost cinstită an de an, fără încetare, chiar şi în momentele mai dificile prin care a trecut ţara noastră din punct de vedere politic. Şi pe la mijlocul primei jumătăţi a veacului al XX-lea la Iaşi erau organizate evenimente deosebite în luna octombrie, evenimente legate, în mod evident, de ziua de 14 octombrie.

La Iaşi, primarul Osvald Racoviţă (1934-1938), din dorinţa de a face cât mai cunoscută în toată ţara sărbătoarea Sfintei Parascheva, dar şi cu scopul de a da un imbold dezvoltării oraşului, a fost primul edil care a organizat în aceeaşi perioadă cu hramul sfintei şi ample acţiuni cultural-economice. Toate acestea au fost numite sugestiv *Luna Iaşilor* (între 29 septembrie şi 29 octombrie). În toată această perioadă erau organizate expoziţii urbanistice artistice, industriale, culturale şi agricole, sub genericul: „Cu concursul tuturor să creem la Iaşi un mare centru de producţie, artă şi cultură". La aceste acţiuni erau invitate să participe toate instituţiile importante ale urbei, de la şcoli şi biserici, la toţi producătorii de bunuri. Pentru o mai bună organizare a fost aleasă zona Copou, aici fiind amenajat în această perioadă un parc expoziţional care cuprindea

şi standuri de promovare a bunurilor produse de instituţiile participante. Fiecare zonă de interes era reprezentată de oameni dornici să-şi promoveze produsele. Agricultura era promovată prin pavilioanele de pomicultură, viticultură şi horticultură. Mitropolia organiza, pe lângă manifestările de la Catedrală, o interesantă expoziţie de cărţi şi icoane vechi în Sala Gotică de la „Trei Ierarhi".

Promovarea zilelor oraşului Iaşi era susţinută şi de mass-media. Ziarul *Opinia* din 12 septembrie face cunoscut cititorilor că CFR trimite la Iaşi mai multe autobuze care urmau să facă legătura între oraşele Iaşi şi Târgu Neamţ, cu scopul de a face cunoscute pelerinilor sosiţi la Iaşi mănăstirile din zona Neamţului. În vederea atragerii unui număr tot mai mare de persoane la Iaşi, la cererea Primăriei oraşului, Căile Ferate Române eliberau bilete cu reducere pentru toţi vizitatorii care doreau să vină în capitala Moldovei în această perioadă. Şi mănăstirile din Moldova îşi aveau locul lor în care puteau să-şi promoveze valorile, la Palat şi la Academia de Arte Frumoase. Urmau a fi expuse şi spre vânzare icoane şi cărţi realizate în atelierele proprii.

În această perioadă apare Primul Anuar Ghid al Municipiului Iaşi. El ia fiinţă ca o necesitate, publiciştii care l-au realizat constatând că oraşul nu era cunoscut nici măcar de cetăţenii săi. Albumul era promovat prin şapte cuvinte: „Iaşul nu trebuie numai cunoscut, ci şi iubit" (*Opinia*, septembrie 1935). Prin implicarea presei locale în promovarea valorilor artistice, culturale, religioase etc., se dorea ca oraşul să redevină în această perioadă ceea ce a fost odinioară: leagănul culturii întregului neam românesc. Oraşul era un puternic centru industrial, însă se dorea ca, prin atragerea oamenilor în localitate, acesta să trezească interes economic şi cultural-artistic. Interesul gazetarilor ieşeni este susţinut şi de autorităţile locale. În această perioadă, Primăria oraşului anunţă printr-un comunicat: „Pentru a prilejui tuturor întreprinderilor locale de a expune produsele, Primăria a hotărât să ofere standurile în condiţiile cele mai avantajoase".

Luna Iaşilor începea în fiecare an în ziua de 29 septembrie prin săvârşirea unei slujbe religioase de către un sobor de preoţi, având-l în frunte pe arhiereul-vicar Grigore Leu. Printre oaspeţii de seamă ai Iaşului în anul 1935 era şi ministrul Victor Iamandi, el fiind cel care a lansat dictonul „Totul pentru Iaşi".

La festivitatea de deschidere luau cuvântul numeroase personalități ale țării, invitate la Iași în aceste zile de sărbătoare. Amenajarea Parcului Expoziției prin plantarea copacilor, realizarea aleilor asfaltate și a unei peluze cu flori atrăgea atât expozanții, cât și vizitatorii în această zonă a orașului. Standurile amenajate sub forma unor cabane, castele sau chioșcuri pitorești atrăgeau clienții dornici de a cumpăra produse agricole, viticole etc. Nu numai în Copou erau organizate expoziții cu sau fără vânzare, ci și în numeroasele școli din oraș, la Academia Artelor Frumoase, la Arhivele Statului și Palatul Administrativ.

Promovarea acestor sărbători în toată țara atrăgea la Iași numeroși vizitatori. Sărbătorile Iașului constituiau și un bun prilej de reîntâlnire a fiilor orașului plecați în toate colțurile țării. Numeroase invitații erau trimise personalităților de marcă născute în Iași, însă stabilite în capitala țării. Cu scopul promovării Iașului a fost înființată și organizația „Prietenii Iașilor", ea promovând colaborarea dintre toți ieșenii aflați departe de casă. An de an, fiii orașului vizitau Iașul în această perioadă la invitația autorităților locale. În anul 1935, în jur de 350 de ieșeni stabiliți la București, în frunte cu ministrul Grigore Trancu-Iași, sosesc cu trenul la Iași, la invitația Primăriei și a Mitropoliei. Toți acești oameni de seamă participanți la zilele orașului treceau și pe la Catedrala Mitropolitană în ziua de 14 octombrie, pentru a se închina și a lua parte la slujba oficiată de mitropolitul Moldovei.

Succesul pe care l-au avut sărbătorile Iașului din anul 1935 au determinat autoritățile locale să reia *Zilele Iașilor* și în anul următor. Pregătirea sărbătorilor acestui an a debutat prin amenajarea în Parcul Expoziției a mai multor construcții: o copie fidelă a locantei Bolta Rece, una a Arcului Academiei și alta a Hanului Ancuței. Din păcate, aceste sărbători de promovare a vieții culturale, sociale și economice a orașului Iași au încetat în perioada celui de-al Doilea Război Mondial. S-a încercat reluarea acestei tradiții la jumătatea secolului al XX-lea, însă nu cu aceeași amploare.

După căderea regimului comunist, sărbătorile Iașului au fost reluate an de an. De această dată luna octombrie este cea care

atrage atenţia tuturor. Iaşul devine în această lună capitala spirituală a Moldovei şi a ţării[133].

III.2. Evacuarea raclei cu moaştele Sfintei Parascheva de la Iaşi

Cel de-al Doilea Război Mondial a afectat România din mai multe puncte de vedere: în primul rând ţara noastră a fost implicată în mod activ în bătăliile din zonă, pierzând pe front un important număr de ostaşi. Chiar şi numeroşi civili şi-au pierdut viaţa în urma ofensivelor armatelor combatante. Un factor important care a contribuit la sporirea haosului şi incertitudinii în rândul civililor implicaţi fără nici o vină în jocul războiului a fost şi faptul că teritoriul românesc a fost ocupat, rând pe rând, de armatele germane şi ruseşti. Acest ultim aspect a presupus evacuarea civililor de pe linia frontului, dar şi transportarea obiectelor de valoare din marile oraşe, mănăstiri sau localităţi din zona de graniţă şi nu numai. Oraşul Iaşi fiind foarte aproape de râul Prut, a avut de suferit pierderi importante în urma bombardamentelor inamice şi tocmai de aceea s-a hotărât evacuarea din timp a locuitorilor oraşului şi împrejurimilor în alte zone ale ţării, neafectate de flagelul războiului.

Odată cu marea evacuare ce a avut loc la începutul anului 1944 s-a luat în calcul de către autorităţile bisericeşti atât evacuarea personalului, cât şi a obiectelor de valoare din eparhiile Basarabia, Moldova şi Bucovina, afectate direct de contraofensiva sovietică din acest an. Tot acum s-a hotărât şi evacuarea raclei cu moaştele Sfintei Parascheva, ocrotitoarea oraşului.

Moaştele Sfintei Cuvioase Parascheva au părăsit oraşul Iaşi de două ori de la momentul aducerii lor aici. Prima dată s-a întâmplat în primăvara anului 1944, atunci când din cauza războiului oraşul Iaşi se pregătea de evacuare[134]. Din documentele vremii referitoare

---

[133] Ion Mitican, „Toamna e sărbătoare în Moldova de peste 350 de ani", în *Lumina*, marţi, 9 octombrie 2007, pp. 8-9.

[134] *Cf.* Arhiva MMB, *Adresa Nr. 3998/5 aprilie 1944*, în *Dosarul 71/1944, vol. I, Corespondenţă în legătură cu evacuarea Sf. Mitropolii a Moldovei şi Sucevei la Mănăstirea Govora, jud. Vâlcea*; evacuarea Mitropoliei – Cancelaria şi Catedrala cu

la această perioadă sau din lucrările istorice care aduc în discuție perioada celui de-al Doilea Război Mondial aflăm de ce a fost nevoie să se recurgă la evacuarea oamenilor şi a obiectelor de valoare sau de patrimoniu: pentru că în această perioadă frontul de răsărit a ajuns la Nistru, iar aviația sovietică a recurs la bombardamente aeriene împotriva localităților româneşti.

În conformitate cu situația în care se afla România la momentul la care ne referim, Guvernul de la Bucureşti a hotărât ca toate instituțiile publice să-şi evacueze obiectele de preț ce le aveau în patrimoniu, documentele de arhivă şi mobilierul. Decizia guvernamentală a fost dublată de o hotărâre bisericească imediată. Patriarhul Nicodim Munteanu (1939-1948) cere eparhiilor din Basarabia, Bucovina şi Moldova să se pregătească pentru evacuarea obiectelor de cult, a icoanelor de preț, a cărților vechi şi rare, dar şi a arhivelor bisericeşti sau sfintelor moaşte.

După ce în luna martie au fost evacuate din aceste regiuni amenințate de război toate odoarele de preț ale bisericilor, în luna aprilie, atunci când linia frontului a ajuns în apropierea Prutului, a început evacuarea generală. Acum s-a pus problema ca sfintele moaşte ale Cuvioasei Parascheva să fie transportate la Mănăstirea Turnu din Eparhia Râmnicului, acolo unde se mai aflau şi moaştele Sfântului Ioan de la Suceava, însă ele au poposit la Mănăstirea Sămurcăşeşti (Ciorogârla[135]) între 10 aprilie şi sfârşitul lunii octombrie 1944. Dintr-un document din Arhiva Mitropoliei Moldovei trimis de mitropolitul Irineu Mihălcescu (1939-1947) de la Mănăstirea Govora, acolo unde era refugiat personalul Cancelariei şi Catedralei[136], aflăm că la Iaşi a rămas o permanență sub conducerea

---

personalul – s-a făcut incepând cu 18 martie până la 23 martie, cazarea la Mănăstirea Govora finalizându-se pe 4 aprilie.

[135] Această mănăstire este ctitoria Vornicului Constantin Sămurcaş şi a soției sale Zoe; *cf.* † Calinic Botoşăneanul, *op. cit.*, p. 195.

[136] *Cf. Idem*, „Corespondența lucrată în refugiu la M-rea Govora jud. Vâlcea, Informare către Ministru, nr. 5091", în *Dosarul 71/27 iulie 1944, vol. III, Inventarul lăzilor cu: odoare bisericeşti ale Catedralei mitropolitane din Iaşi, ale unor biserici din Eparhie, arhiva Cancelariei, Biblioteca, obiecte ale Palatului şi altor funcționari sau particulare evacuate la M-rea Govora jud. Iaşi*; evacuarea Mitropoliei s-a făcut de la 22 martie 1944 până la 25 iulie, cu 13 vagoane ale CFR, biblioteca Mitropoliei numărând aproximativ 10.000 kg., fiind evacuată în 25 de lăzi.

Preasfinţitului Valerie Botoşăneanu, vicarul mitropolitan[137]. Tot aici au rămas şi moaştele Sfintei Parascheva „ce se găsesc aşezate într-o raclă îmbrăcată cu aur şi cu argint", ele neputând fi ridicate în momentul evacuării Mitropoliei „pentru a nu se tulbura liniştea credincioşilor". Înştiinţarea adresată de Mitropolitul Moldovei Generalului Şef al Marelui Stat Major al Armatei Române vine să amintească de înţelegerea ca, în caz de ocupaţie a Iaşului, sfintele moaşte să fie ridicate şi evacuate odată cu ultimele permanenţe ale instituţiilor civile şi militare.

La data de 6 aprilie 1944, data la care este înregistrată cererea la care ne referim, personalul rămas la Catedrala Mitropolitană a fost obligat să părăsească oraşul, fapt pentru care moaştele Sfintei Parascheva sunt „ameninţate să fie răpite de cei fără de lege"[138]. În consecinţă, se cere „să binevoiţi a dispune să se intervină de urgenţă, la autorităţile militare germane din Iaşi, de a evacua racla cu Sf. Moaşte din biserica Catedralei Sf. Mitropolii şi a o aduce la Mănăstirea Govora, jud. Vâlcea, unde este sediul actual al Sf. Mitropolii"[139].

O altă informaţie păstrată în Arhiva Mitropoliei ne arată cât de importantă era mutarea moaştelor sfintei din Iaşi. Mitropolitul Irineu al Moldovei cere la 5 aprilie 1944, prin intervenţia la Marele Stat Major al Armatei Române, să se dea dispoziţii Comandamentului German să transporte cu o raclă moaştele Sfintei Parascheva din Iaşi la Mănăstirea Govora sau în altă parte nesupusă ofensivei armatelor sovietice. O mărturie scrisă de mână şi semnată pe acelaşi act de Revizorul Eparhial, spune că mitropolitul Moldovei a telefonat din cabinetul Prefectului de Vâlcea Patriarhului Nicodim Munteanu, rugându-l să intervină la Statul Major pentru ridicarea de la Iaşi a moaştelor cuvioasei. Această convorbire se pare că a avut loc pe 7 sau 8 aprilie 1944[140].

---

[137] *Idem*, „Administrativa, Deciziune nr. 3933/ 21 martie 1944", în *Dos. cit., vol. I*; din această Decizie aflăm că, în urma Ordinului de evacuare nr. 1111/1944, la Iaşi este delegat de Mitropolitul Irineu „PS Arhiereu-Vicar Valerie Botoşăneanu, să conducă Eparhia din punct de vedere administrativ, spiritual şi economic, pe tot timpul cât va dura starea determinată de actualele împrejurări".

[138] *Idem*, „Administrativa nr. 4003/ 6 aprilie 1944", în *Dos. cit., vol. I*, p. 1.

[139] *Ibidem*, p. 2.

[140] *Idem*, „Intervenire la Marele Stat Major – Secţia Legături cu Armata Aliată şi Secţia 8 Transporturi, Govora Băi, 5. IV. 1944", în *Dos. cit., vol. I*.

Ca urmare a intervenţiilor menţionate, marţi, 11 aprilie 1944, în Săptămâna Patimilor, au sosit la Mitropolia din Iaşi două maşini cu personal clerical şi gardă militară pentru a ridica racla Sfintei Parascheva. În conformitate cu instrucţiunile primite de la Patriarhul Nicodim, acestea trebuiau duse provizoriu la Mănăstirea Ciorogârla (Ilfov), la 18 kilometri de Bucureşti, şi nu la Govora-Schit, unde se afla vlădica Irineu al Moldovei[141]. În Biserica „Sfânta Treime" a mănăstirii de maici de la Sămurcăşeşti, sfintele moaşte au rămas aproximativ şapte luni. Nu se cunoaşte nici până astăzi motivul exact al „deturnării" raclei Sfintei Parascheva din drumul spre Govora. Potrivit unei mărturii a arhimandritului Partenie Apetrei (fost mare ecleziarh al Catedralei Mitropolitane din Iaşi), racla cu sfintele moaşte a fost însoţită la Mănăstirea Ciorogârla de către arhimandritul Ioanichie Grădinaru, slujitor al Catedralei Mitropolitane din Iaşi. La această mănăstire, potrivit lui Partenie Apetrei, sfânta a rămas vreme de şase luni[142].

Între 27 octombrie şi 13 noiembrie, moaştele Sfintei Parascheva au fost mutate de la Mănăstirea Ciorogârla la Catedrala Patriarhală din Bucureşti. Poposirea moaştelor Sfintei Parascheva în capitala României a fost posibilă datorită intervenţiei Patriarhului Nicodim pe lângă autorităţile de stat. S-a dorit ca ele să fie depuse în Catedrala Patriarhală, înainte de întoarcerea la Iaşi, pentru ca mulţimea de credincioşi din Bucureşti să se închine la racla sfintei. Deşi informaţiile din Arhiva Mitropoliei sunt puţine pentru această perioadă dificilă din istoria României, totuşi se păstrează unele documente ce atestă prezenţa Sfintei Parascheva în sudul ţării.

Moaştele Sfintei Parascheva au fost întâmpinate în gara din Cotroceni la 27 octombrie, fiind purtate apoi într-o procesiune impresionantă prin oraş până la Catedrala Patriarhală din Dealul Mitropoliei. Deşi România se afla în război, iar în toată această perioadă clopotele bisericilor au încetat să mai sune, Patriarhul Nicodim intervine pe lângă Guvern pentru ca acum moaştele Sfintei să fie purtate în procesiune „în dangăt de clopot" pentru ca toţi

---

141 *Ibidem.*

142 Arhim. Timotei Aioanei, *Arhimandritul Teoctist Arăpaşu, misionar al lucrării sfinţilor – evocarea Procesiunii cu moaştele Sfintei Cuvioase Parascheva în anul 1947*, în CM, 2003, An XII, nr. 11-12, p. 16.

creştinii să audă de acest eveniment şi să iasă în întâmpinarea sfintelor moaşte. Ele au fost purtate prin oraş pe un car ostăşesc tras de şase cai, pus la dispoziţie de Ministerul de Război la rugămintea Patriarhului Nicodim. Alături de carul frumos împodobit a luat parte la pelerinaj şi o gardă militară de onoare, în ţinută festivă, două fanfare militare (una la gara din Cotroceni şi cea de-a doua la Patriarhie). Pe tot traseul urmat de procesiunea cu sfintele moaşte se aflau soldaţi în uniforme de sărbătoare[143].

Desfăşurarea procesiunii cu moaştele Sfintei Parascheva a urmat un program bine stabilit de Patriarhie şi Guvernul României. După ce la ora 9.00 un autobuz a adus de la Mănăstirea Sămurcăşeşti racla sfintei, aici fiind întâmpinată de doi preoţi de la Catedrala din Bucureşti îmbrăcaţi în veşminte luminate, s-a adunat o mulţime de credincioşi spre închinare. În cântec de fanfară s-a pornit în procesiune. În faţa convoiului se afla un arhimandrit îmbrăcat cu epitrahil şi felon alb, având pe piept Crucea patriarhală. Lângă acesta se aflau doi ierodiaconi în veşminte luminate, urmaţi de monahii şi monahiile din Eparhia Bucureştilor. În spatele acestora se afla un impresionant număr de preoţi îmbrăcaţi în veşminte de culoare deschisă. Urma corul preoţilor din Bucureşti şi corul călugărilor, aceştia mergând în faţa carului tras de cai ce purta racla cu moaştele Sfintei Parascheva. De o parte şi de alta a carului se aflau opt arhimandriţi, patru arhidiaconi cu cădelniţe şi o gardă militară. Carul era urmat de autorităţile civile şi militare, consilierii Patriarhiei şi ai Arhiepiscopiei Bucureştilor, precum şi mulţimea de credincioşi. În rândul credincioşilor se afla corul „Carmen" şi cel al Armatei, corul Aşezământului „Sfânta Fecioară Maria" şi corala Primăriei Municipiului Bucureşti[144].

Traseul urmat de convoiul ce purta moaştele Sfintei Parascheva a fost următorul: Şoseaua Cotroceni – Calea Griviţei – Calea Victoriei – Piaţa Unirii. În jurul orei 12.00, procesiunea a ajuns în apropierea Patriarhiei, aici fiind întâmpinată de Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române Nicodim şi de arhiereii-vicari Veniamin Ploieşteanul şi Atanasie Bârlădeanul. În faţa Catedralei, soborul de

---

143 *Sfânta Cuvioasă Parascheva, cu sfintele moaşte la Iaşi: viaţa, istoricul moaştelor, minunile, acatistul, paraclisul*, pp. 71-72.

144 *Ibidem*, p. 72.

preoţi şi diaconi, în frunte cu Mitropolitul Moldovei Irineu Mihălcescu şi episcopii Policarp Moruşca şi Antim Nica, a săvârşit o slujbă de pomenire. Răspunsurile la această slujbă au fost date de corala Patriarhiei. La sfârşitul acestei slujbe, Patriarhul Nicodim a adăugat, între altele: „Din pricina grozăviilor războiului, multă populaţie din Moldova şi multă preoţime s-a refugiat în Muntenia şi mai ales în preajma Bucureştilor. Sfânta Cuvioasă Parascheva, ca şi cum ar fi voit parcă să-i mângâie pe credincioşii săi, a venit din Moldova, către sfârşitul zbuciumului şi s-a aşezat la mănăstirea Sămurcăşeşti. Acum, voind să plece spre Moldova, a venit la Bucureşti, pentru câteva zile. Aceasta ca şi cum ar fi dorit să reverse binecuvântarea sa asupra bucureştenilor şi a populaţiei Munteniei pentru dragostea cu care au primit şi găzduit pe fraţii lor din Moldova”[145].

Moaştele Sfintei Parascheva au fost aşezate apoi în Catedrala din Bucureşti, alături de cele ale Sfântului Dimitrie Basarabov, şi, deşi se hotărâse ca ele să rămână aici doar pentru opt zile, au zăbovit trei săptămâni. În tot acest timp pe la racla sfintei s-a perindat o mare mulţime de credincioşi, veniţi nu numai din Bucureşti, ci şi din împrejurimi.

După cum ne informează telegrama numărul 28891 din 22 octombrie 1944, racla sfintei trebuia adusă la Iaşi „cu cinstea cuvenită”[146]. În ziua de 24 octombrie, mitropolitul Irineu este înştiinţat de primirea telegramei de la Patriarhie şi este rugat să delege persoanele care vor însoţi sfintele moaşte de la Bucureşti la Iaşi[147]. Cei care au fost rânduiţi printr-un „Ordin de serviciu”, la 30 octombrie, să însoţească moaştele Sfintei spre Iaşi au fost: ierodiaconii Mina Huţu, Macarie Răileanu şi Gherontie Harbulea. Plecarea de la Govora spre Bucureşti, în interes de serviciu, are loc în aceeaşi zi[148].

---

145 *Ibidem*, p. 74.

146 Arhiva MMB, „Telegramă transitată nr. 5839/ 24 octombrie 1944”, în *Dosarul 71/1944 Corespondenţa în legătură cu evacuarea Sf. Mitropolii şi a personalului Eparhiei*, vol. V.

147 *Idem*, „Adresa nr. 5839/ 24 octombrie 1944”, în *Doc. cit.*, vol. V.

148 *Idem*, „Ordin de serviciu, Mănăstirea Govora-Vâlcea, nr. 5877/30 octombrie 1944”, în *Dos. cit.*, vol. V.

În ziua de 13 noiembrie 1944 în Catedrala Patriarhală s-a săvârşit Sfânta Liturghie. După terminarea ei, racla sfintei a fost ridicată pe umeri de opt preoţi şi aşezată într-un car ostăşesc acoperit de steagul României şi tras de şase cai. Patriarhul Nicodim rosteşte un scurt cuvânt înainte de plecarea din Catedrală, spunând: „Astăzi, Preacuvioasa Maica noastră Parascheva părăseşte capitala. Ea pleacă spre Moldova în oraşul Iaşi, acolo unde moldovenii cu atâta dor o aşteaptă. Sfânta Cuvioasa Maica noastră Parascheva vă binecuvintează pe voi cetăţenii capitalei, care aţi primit-o cu atâta evlavie şi cu atâta cinste. Rugăciunile Preacuvioasei vor fi pentru noi întotdeauna de mare ajutor"[149].

Şi la plecarea din Bucureşti, ca şi la venirea lor, moaştele Sfintei Parascheva au fost purtate într-o impresionantă procesiune prin Piaţa Unirii, Piaţa Victoriei şi Arcul de Triumf. La Arcul de Triumf a fost săvârşită o scurtă slujbă, după care racla a fost aşezată într-un autobuz, având ca destinaţie oraşul Iaşi.

Pe drumul de întoarcere, racla cu moaştele Sfintei Parascheva avea să poposească în localităţile: Ploieşti, Buzău, Râmnicu Sărat, Focşani, Bacău, Piatra Neamţ, Mănăstirile Văratec, Agapia şi Neamţ. La Ploieşti, moaştele au fost întâmpinate la intrarea în oraş de autorităţile civile şi militare ale oraşului, alături de preoţi şi credincioşi. Şi aici a avut loc o procesiune pe străzile oraşului, racla sfintei fiind purtată pe umeri de preoţi până la Catedrala „Sfântul Ioan". În această biserică sfintele moaşte au fost aşezate pentru câteva ore, spre închinarea credincioşilor, care au venit în număr mare să se roage Sfintei Parascheva în vremurile acelea deosebit de grele[150].

În seara zilei de luni, 13 noiembrie, racla cu moaştele Sfintei Parascheva a fost aşezată în Catedrala Episcopală din Buzău, pentru ca a doua zi să treacă prin Râmnicu Sărat şi Focşani. Pe 16 noiembrie, convoiul ce purta racla Sfintei a ajuns la Bacău, aici rămânând până joi, când s-au îndreptat spre Piatra Neamţ. Trecând pe la mănăstirile amintite mai sus, racla Sfintei Parascheva a poposit pentru opt zile la Mănăstirea Neamţ, aici fiind întâmpinată

---

[149] *Sfânta Cuvioasă Parascheva, cu sfintele moaşte la Iaşi: viaţa, istoricul moaştelor, minunile, acatistul, paraclisul*, p. 74.

[150] *Ibidem*, p. 76.

de grupuri mari de preoţi şi credincioşi. După aceste scurte popasuri, moaştele au fost întâmpinate la Iaşi în ziua de 26 noiembrie de numeroşi clerici şi mireni, la marginea oraşului. La Mitropolie, preoţii şi credincioşii ce aduceau racla sfintei au fost aşteptaţi de Mitropolitul Irineu Mihălcescu[151]. În faţa Catedralei a fost săvârşită o slujbă de pomenire de către mitropolit pentru ca apoi racla să fie aşezată la locul rânduit.

III.3. Procesiunea cu moaştele Sfintei Parascheva după al Doilea Război Mondial

Aşa cum am văzut, în timpul domniei lui Constantin Mavrocordat preoţii din Iaşi s-au rugat la moaştele Sfintei Parascheva aflate la „Trei Ierarhi" pentru ca Dumnezeu să trimită ploaie asupra pământului greu încercat de secetă. Cu siguranţă că în istoria Moldovei astfel de evenimente, precum şi altele similare, s-au repetat de nenumărate ori, Sfânta Parascheva fiind încă din acele timpuri ocrotitoarea pământului românesc şi mult folositoare. Astfel de situaţii au determinat, în timp, o tradiţie cu rânduială statornică şi ori de câte ori creştinii moldoveni erau încercaţi de secetă, războaie sau alte mari nenorociri, racla sfintei era scoasă în procesiune în oraşul Iaşi sau în împrejurimi.

Necazurile celui de-al Doilea Război Mondial care s-au abătut asupra Moldovei i-au făcut pe credincioşii de pretutindeni să alerge cu credinţă şi multă nădejde la moaştele Sfintei Parascheva. Mai mult, bombardamentele serioase, care au distrus recoltele, au făcut ca teritoriul Moldovei să se transforme, încet-încet, într-o zonă afectată de lipsa de alimente. Şi anul 1945 a fost unul extrem de dificil din cauza lipsei de seminţe şi lipsei ploilor, acest lucru prefaţând cea mai mare secetă şi o mare foamete[152]. În anii de secetă 1946-1947 credincioşii moldoveni au cerut binecuvântarea Mitropolitului Irineu Mihălcescu de a purta în procesiune prin bisericile şi satele lor racla Cuvioasei Parascheva, organizându-se, cu acest prilej, pelerinaje de rugăciune pentru iertarea păcatelor şi ajutor în

---

[151] *Sfânta Parascheva – călăuza pelerinilor*, p. 120.

[152] Otilia Bălinişteanu, „1946: secetă, foamete, disperare", în *Lumina*, miercuri, 23 mai 2007, pp. 8-9.

necazurile ce s-au abătut asupra țării. În aceşti ani s-a desfăşurat cea mai mare procesiune religioasă, de pe pământul Moldovei, consemnată până astăzi.

Procesiunea cu moaştele Sfintei Parascheva a pornit din fața Catedralei Mitropolitane din Iaşi. Aici, trei preoți, alături de mitropolitul Moldovei, au îngenuncheat înaintea raclei făcând slujba Acatistului Sfintei Parascheva. O mare mulțime de creştini s-a adunat la săvârşirea acestei slujbe rugându-se cuvioasei pentru ajutor în încercările prin care treceau locuitorii Moldovei. Din fața Catedralei, racla cu sfintele moaşte a fost purtată de preoți în jurul bisericii, după care s-a pornit pe străzile oraşului în sunetul clopotelor. Din loc în loc se făceau opriri şi se săvârşeau rugăciuni pentru ploaie şi izbăvire de foamete. La marginea Iaşului, racla sfintei a fost aşezată într-un camion frumos împodobit cu flori, pe care erau aşezate covoare[153].

Procesiunea s-a derulat în două etape. Mai întâi în județul Iaşi (sfârşitul lunii mai – 10 iunie), apoi în județele Vaslui, Roman, Bacău, Neamț şi Baia – până la sfârşitul lunii august. La procesiune au participat mulți clerici de la Catedrala Mitropolitană din Iaşi şi de la parohii, în fruntea lor aflându-se arhimandritul Teoctist Arăpaşu, viitorul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Nu înşirăm toate localitățile pe unde a trecut procesiunea în acele zile, dar, vom aminti de: Roman, Piatra Neamț, Târgu Neamț, Mănăstirea Neamț – unde au poposit două zile –, de Leghin, Pipirig, Vânători-Neamț, Boroaia, Râşca, cu popas la mănăstirea din localitate, Baia, Fălticeni, unde moaştele au poposit timp de o noapte în Biserica „Adormirea Maicii Domnului” din sat, Rădăşeni, Mălini, Mănăstirea Slatina. Traseul urmat de procesiunea din anul 1947 ne arată importanța extraordinară a momentului respectiv. Mai mult, în satul Prisacani, „ca rod al rugăciunilor la moaştele Cuvioasei Parascheva”, stă mărturie o troiță ridicată de credincioşi şi hotărârea ridicării aici a unei frumoase biserici închinate Sfintei[154]. O mărturie deosebită este aceea a bătrânilor din satul Rădăşeni, care îşi amintesc cum, după ce s-au făcut rugăciuni la sfintele moaşte

[153] *Sfânta Cuvioasă Parascheva, cu sfintele moaşte la Iaşi: viața, istoricul moaştelor, minunile, acatistul, paraclisul*, pp. 80-81.

[154] *Sfânta Parascheva – călăuza pelerinilor*, p. 15.

ale Cuvioasei pe imaşul satului, iar aceasta a plecat apoi spre Slatina, deasupra satului s-au adunat nori de ploaie care au udat pământul însetat de seceta prelungită[155].

Planşa X. *Moaştele Sfintei Parascheva la Mănăstirea Neamţ, 17 iulie 1947*

În Arhiva Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei se păstrează un dosar consistent privitor la procesiunea cu moaştele Sfintei Parascheva din această perioadă. El conţine referate, chitanţe, bonuri, fişe de borderou cu încasări şi cheltuieli sau procese-verbale întocmite pe tot traseul procesiunii[156].

Un proces-verbal întocmit în ziua de 28 mai 1947 de arhimandritul Teoctist Arăpaşu, preotul Ioan Loghin Ţurcanu şi protosinghelul Atanasie Bălănescu vorbeşte despre trecerea cu racla Sfintei Parascheva prin Parohia Ţuţora. Aici s-a ajuns la ora 12.30, în curtea

---

[155] *Ibidem*, p. 121.

[156] Arhiva MMB, *Dosar nr. 149 cu actele justificative dela procesiunea cu moaştele Sf. Parascheva prin Moldova în vara anului 1947.*

bisericii poporul fiind adunat în număr foarte mare, în frunte cu autoritățile locale. S-au săvârşit rugăciuni pentru ploaie de preoții însoțitori ai raclei şi preoții: Baluță Victor, Puşcaşu Grigore şi Teodor Merişef, cel din urmă paroh în Țuțora. Predica a fost ținută de preotul Ioan Loghin Țurcanu, cu subiectul „Mari sunt isprăvile credinței", având ca text „Cred, Doamne, ajută necredinței mele". Procesiunea s-a încheiat prin sărutarea sfintelor moaşte, credincioşii fiind stropiți cu apă sfințită, pregătită de preoții sus-amintiți[157].

În jurul orei 18 procesiunea cu sfintele moaşte a ajuns în satul Prisacani, după o oprire de jumătate de oră în parohia Oprişeni, unde, la cererea credincioşilor, s-a făcut un Trisaghion. Un număr mare de credincioşi au întâmpinat-o pe Sfânta Parascheva atât la intrarea în satul Moreni, cât şi în curtea bisericii din Prisăcani. Aici poporul şi preoții Leon Stăcescu şi Iustin Gaşpar aşteptau procesiunea de la ora opt dimineața. Sfintele moaşte au fost aşezate sub un frumos baldachin realizat din crengi de copaci şi flori, preoții citind Acatistul Sfintei Parascheva şi rugăciunile pentru ploaie. Predica, având ca subiect „Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate celelalte se vor adăuga vouă", a fost rostită de părintele Țurcanu. A urmat sărutarea sfintelor moaşte şi stropirea credincioşilor cu apă sfințită. Procesul-verbal consemnează că în acele momente a şi început să plouă, iar sfintele moaşte au fost mutate în biserică, unde a continuat venerarea până noaptea târziu. Preotul Gaşpar a săvârşit din nou Acatistul Sfintei şi rânduiala Slujbei de mulțumire, pentru ploaie. Sfintele moaşte au rămas în biserica satului toată noaptea, la miezul nopții biserica fiind închisă[158].

În ziua de 29 mai 1947 procesiunea a ajuns în parohia Măcăreşti, în curtea bisericii fiind întâmpinată de preoți, credincioşii din sat, dar şi din satele vecine din județul Fălciu, de autoritățile comunale, învățătorii şi elevii din satul Măcăreşti. Soborul preoților a fost compus din preoții care însoțeau procesiunea şi preoții din zonă: Neculai Chiriac (parohul din Măcăreşti), Ioan Pârțac şi Ştefan Manoiu. Au fost săvârşite: Acatistul Sfintei Parascheva, slujba

157 *Idem*, „Proces-verbal no. 1/28 mai 1947", în *Dos. cit.*
158 *Idem*, „Proces-verbal no. 2/28 mai 1947", în *Dos. cit.*

Sfinţirii apei şi rugăciunile pentru ploaie. Preotul Ţurcanu a vorbit despre „Viaţa şi minunile Prea Cuvioasei Maice Parascheva", după care credincioşii s-au închinat la sfintele moaşte, fiind stropiţi cu apă sfinţită. Închinarea la Sfântă a durat până la ora 14.00[159].

Parohia Costuleni a fost binecuvântată de procesiunea cu sfintele moaşte ale Maicii Parascheva în aceeaşi zi, începând cu ora 17.00. Credincioşii din satele Costuleni, Hiliţa şi Covasna, în frunte cu autorităţile locale şi preoţii parohi, au aşteptat-o pe Sfântă la intrarea în sat. La cererea credincioşilor a fost săvârşit Acatistul Sfintei Parascheva, urmat de rugăciunile pentru ploaie. Preotul Ţurcanu a explicat apoi credincioşilor textul: „Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi". A urmat sărutarea sfintelor moaşte până la ora 20.30, după care racla a fost dusă în biserică. Aici s-a săvârşit slujba Vecerniei, iar la ora 23.00 biserica a fost închisă. La ora 5.00 au fost săvârşite rugăciuni de mulţumire, preotul paroh I. Neculau mulţumind părintelui mitropolit pentru fericitul eveniment, după care racla a fost urcată în camion[160].

În ziua de 30 mai, la ora 8.00, moaştele Sfintei Parascheva au ajuns în parohia Osoi. Aici Sfânta a fost întâmpinată de preotul Hadârcă şi de o mare mulţime de credincioşi. În curtea bisericii frumos aşternută cu covoare, soborul de preoţi a săvârşit Acatistul Sfintei Parascheva, Sfinţirea apei şi rugăciuni de mulţumire pentru mitropolit, rege, guvern şi popor. Arhimandritul Teoctist a vorbit poporului, explicând textul: „Cel ce vine după Mine să se lepede de sine, să-şi ia Crucea şi să-Mi urmeze Mie", exemplificând cuprinsul predicii cu faptele minunate ale Sfintei Parascheva. A urmat închinarea credincioşilor la racla sfintei, pelerinajul încheindu-se la ora 12.30[161].

Procesiunea a continuat în satul Tomeşti, aici sfânta fiind întâmpinată de o mare mulţime de credincioşi din satele Tomeşti şi Gorun, dar şi de autorităţile locale. La cererea credincioşilor, a fost săvârşit, în curtea bisericii, Acatistul Sfintei Parascheva, urmat de Sfinţirea apei şi rugăciunile pentru ploaie. A urmat sărutarea sfintelor

---

159 *Idem*, „Proces-verbal no. 3/29 mai 1947", în *Dos. cit.*

160 *Idem*, „Proces-verbal no. 4/29 mai 1947", în *Dos. cit.*

161 *Idem*, „Proces-verbal nr. 5/30 mai 1947", în *Dos. cit.*

moaşte şi stropirea cu apă sfinţită. Predica ţinută de arhimandritul Teoctist a făcut referire la puterea credinţei şi cinstirea sfinţilor făcători de minuni[162].

În parohia Holboca, procesiunea cu moaştele Sfintei Parascheva a fost întâmpinată de credincioşii din satele Holboca, Ruseni şi Dancu, în jurul orei 17.00. Preoţii din această zonă, D. Călinescu, Murea Simion şi Alexandru Oarză, au întâmpinat racla sfintei îmbrăcaţi în veşminte preoţeşti, drumul de la rampa CFR şi până la biserică fiind aşternut cu covoare. În curtea bisericii din sat s-au săvârşit Canonul şi Rânduiala rugăciunilor pentru ploaie. Arhimandritul Teoctist a predicat apoi poporului despre darurile lui Dumnezeu izvorâte din puterea credinţei. Poporul s-a închinat după predică la sfintele moaşte şi a fost stropit cu apă sfinţită. Procesiunea a trecut, după oprirea în parohia Holboca, prin satele Mânzăteşti şi Cristeşti, unde sfânta a fost întâmpinată de mulţime multă de oameni. Preotul paroh Adrian Dârţu, îmbrăcat în veşminte preoţeşti, s-a aflat în fruntea credincioşilor săi. În această parohie, în timp ce credincioşii s-au închinat la racla Sfintei, preoţii au rostit ectenii şi rugăciuni pentru sănătatea poporului. În jurul orei 20.30, racla cu moaştele Sfintei Parascheva a ajuns în parohia Bosia. Procesiunea a fost întâmpinată de preotul paroh V. Filimon şi autorităţile locale. În curtea bisericii din sat, credincioşii s-au închinat la sfintele moaşte, după care racla a intrat în biserică, unde s-a săvârşit slujba Vecerniei cu Priveghere[163].

În parohia Bosia, jud. Iaşi, procesiunea cu racla Sfintei Parascheva a ajuns în ziua de 30 mai. După ce în ajun s-a săvârşit Vecernia cu Priveghere, dimineaţa s-a săvârşit Utrenia de către preotul Filimon Vasile şi Sfânta Liturghie de către arhimandritul Teoctist, preotul Ţurcanu şi preotul Filimon. Preotul Ţurcanu a ţinut o predică despre puterea credinţei creştine şi darurile minunilor Domnului făcute prin sfinţii Săi. După slujbă, în curtea bisericii s-au săvârşit Acatistul sfintei şi rugăciunile pentru ploaie, după care credincioşii adunaţi s-au închinat sfintelor moaşte. La ora 11.30, procesiunea a ajuns în parohia Ungheni, fiind întâmpinată de preotul

---

[162] *Idem*, „Proces-verbal no. 6/30 mai 1947", în *Dos. cit.*
[163] *Idem*, „Proces-verbal no. 7/30 mai 1947", în *Dos. cit.*

paroh Danilescu Tudorel. Sfânta a fost întâmpinată cu covoare aşternute pe drum din marginea satului şi până la biserică. În curtea bisericii s-au săvârşit rugăciunile pentru ploaie şi Acatistul Maicii noastre Parascheva[164].

Deşi procesiunea cu racla Sfintei Parascheva trebuia să urmeze un traseu bine stabilit în prealabil, procesul-verbal din ziua de 31 mai 1947, întocmit de preoţii însoţitori ai raclei, ne informează că „având în vedere cererea insistentă a credincioşilor şi preoţilor, am mers în procesiune cu Sfânta Parascheva în următoarele parohii...", parohiile amintite aici sunt Cristeşti-Mânzăteşti, preot paroh I. Dârţu; Coada Stâncii, preot paroh Pântea; Golăeşti, preot paroh I. Filimon şi Martiniuc. În ultima parohie, racla sfintei a rămas noaptea în biserică[165].

În ziua de 1 iunie 1947, racla Sfintei Parascheva a ajuns în parohia Petreşti, întâmpinată fiind la marginea satului de preoţii Ilie Martiniuc, N. Gogoaşă şi Ion Stanciuc. Din marginea satului, sfânta a fost luată pe braţe de şase tineri şi purtată până la cimitirul satului, unde se construia biserica cea nouă. La ora 14.00 s-a ajuns în parohia Icuşeni, procesiunea fiind întâmpinată de preotul Gheorghe Popovici din parohia Frăsuleni. La ora 16 s-a ajuns în parohia Dumeni, iar la 17.30 în satul Cârpiţi. În jurul orei 18.30 a aceleiaşi zile, racla Sfintei Parascheva a ajuns în parohia Sculeni[166].

Mai multe procese-verbale încheiate în parohiile vizitate de moaştele Sfintei Parascheva amintesc de satele: Frăsuleni, Hermeziu şi Trifeşti, judeţul Iaşi, pentru ziua de 6 iunie[167]; Călăraşi şi Călugăreni, pentru prima parte a zilei de 7 iunie[168]; Tabăra, Soloneţ şi Bivolari, judeţul Iaşi, pentru a doua parte a zilei de 7 iunie[169]; Andrieşeni şi Spineni, judeţul Iaşi, pentru ziua de 8 iunie[170]; Vlădeni, Şipote şi Chişcăreni, judeţul Iaşi, pentru ziua de 9 iunie[171].

---

164 *Idem*, „Proces-verbal no. 8/31 mai 1947", în *Dos. cit.*
165 *Idem*, „Proces-verbal no. 9/31 mai 1947", în *Dos. cit.*
166 *Idem*, „Proces-verbal no. 10/1 iunie 1947", în *Dos. cit.*
167 *Idem*, „Proces-verbal astăzi 6 iunie 1947", în *Dos. cit.*
168 *Idem*, „Proces-verbal astăzi 7 iunie 1947", în *Dos. cit.*
169 *Idem*, „Proces-verbal astăzi 7 iunie 1947", în *Dos. cit.*
170 *Idem*, „Proces-verbal astăzi 8 iunie 1947", în *Dos. cit.*
171 *Idem*, „Proces-verbal astăzi 9 iunie 1947", în *Dos. cit.*

Dintr-un referat întocmit de preotul Gheorghe Mihoci, înregistrat la Secretariatul Mitropoliei cu nr. 7385 din 9 august 1947, aflăm că între 4 şi 10 iunie traseul urmat de procesiune a fost, după cum am amintit mai sus: Frăsuleni, Hermeziu, Trifeşti, Soloneț, Bivolari, Tabăra, Santa Maria Călăraşi, Andrieşeni, Şipote, Chişcăreni, Vlădeni. Tot din acest referat aflăm că, în urma contribuției benevole a credincioşilor din aceste sate, s-a colectat o sumă de bani pentru care s-a întocmit un proces-verbal depus la registratura Mitropoliei. Din această sumă de bani o parte a fost folosită pentru cheltuielile de drum (benzina, uleiul etc.). Totodată s-au strâns de la credincioşi 15 macaturi şi 24 ştergare[172].

În perioada 12 iunie – 7 iulie, traseul urmat de procesiunea cu moaştele Sfintei Parascheva a fost: Iaşi – Roman – Bacău – Neamț. Preotul delegat care a însoțit moaştele sfintei a fost acelaşi Gheorghe Mihoci de la Biserica „Sfântul Teodor" din Iaşi. Şi de această dată credincioşii au contribuit cu donații benevole pe tot traseul amintit. O parte din aceste donații a fost folosită pentru cheltuielile de transport, pentru ca restul să fie depus la C.E.C., în contul Mitropoliei. Au mai fost colectate ştergare, mileuri, covoare şi macaturi[173].

Mai multe procese-verbale au fost întocmite şi în perioada 13 iunie – 5 iulie, atunci când moaştele Sfintei Parascheva au fost însoțite prin Moldova de arhimandritul Teoctist Arăpaşu, preotul Gheorghe Mihoci şi protosinghelul Atanasie Bălănescu. În perioada amintită, alături de reprezentanții trimişi de Mitropolia Moldovei şi Sucevei, au mai însoțit racla Sfintei Parascheva şi câțiva reprezentanți de la Ministerul Cultelor: I. Boariu, Pr. D. Talpalariu şi I. Mitriu. În ziua de 13 iulie 1947 au fost vizitate satele Grajduri, Şcheia, Bâcu, Drăguşeni, Frenciugi şi Negreşti (ultimul din județul Vaslui)[174]. În ziua de 14 iunie procesiunea a ajuns în parohia Dumeşti, Vaslui[175], pentru ca în ziua de 16 iunie să ajungă în oraşul Roman. Aici reprezentanții Mitropoliei Moldovei şi Sucevei au fost însoțiți de ierodiaconul Valerian Moroşanu, delegat din partea Episcopiei Romanului[176].

---

[172] *Idem*, „Referat din 12 iunie 1947", în *Dosarul nr. 149/1947*.
[173] *Idem*, „Referat nr. 7386 din 9 august 1947", în *Dos. cit.*
[174] *Idem*, „Proces-verbal no. 1/13 iunie 1947", în *Dos. cit.*
[175] *Idem*, „Proces-verbal no. 2/14 iunie 1947", în *Dos. cit.*
[176] *Idem*, „Proces-verbal no. 3/16 iunie 1947", în *Dos. cit.*

În zona Bacăului procesiunea cu moaştele Sfintei Parascheva a ajuns în zilele de 18-20 iunie 1947, fiind vizitate satele Galbeni, Braeşti şi Săuceşti[177]. În ziua de 18 iunie o mulţime mare de credincioşi au întâmpinat-o pe Sfânta Parascheva la intrarea în satul Săuceşti, aici credincioşii închinându-se la racla Sfintei. De aici s-a plecat spre Bacău unde, după mărturia unui participant, „am avut una din cele mai frumoase şi organizate primiri în tot parcursul". În fruntea credincioşilor din Bacău, după cum consemnează în procesul-verbal arhimandritul Teoctist, se afla prefectul judeţului, înconjurat de toate autorităţile locale, şi de armată (care a făcut cordon şi gardă în jurul raclei). În oraş, în faţa Bisericii „Sfântul Nicolae", s-a săvârşit Paraclisul Sfintei Parascheva, apoi a vorbit protopopul de Bacău, Bărcănaşu, exprimându-şi, în numele creştinilor prezenţi, bucuria acestui eveniment. O informaţie subliniată în textul procesului-verbal atrage atenţia noastră, ea menţionând că „la Braeşti, de cum am ajuns a început să ploaie, încât această ploaie a durat 4 (patru) zile. În aceasta toată lumea a văzut o minune făcută de Sfânta Paraschiva, ca un dar credincioşilor din Bacău, care au ieşit înaintea Sfintei racle de 3 ori şi de abia a 4-a oară când au ieşit a ajuns Sfânta în oraşul lor. În Bacău lumea este foarte credincioasă, încât şi evreii au venit şi s-au închinat la sfintele moaşte aducându-i daruri şi făcându-i rugăciuni"[178].

În Bacău racla Sfintei a poposit vreme de patru zile, pentru ca apoi să se îndrepte spre Răcăciuni, înconjurată de o mare mulţime de popor care a petrecut-o până la marginea oraşului pe o ploaie torenţială.

Pe data de 23 iunie, Sfânta Parascheva a fost întâmpinată de mulţime de credincioşi în satele Urbeni şi Parava, judeţul Putna. În parohia Răcăciuni, donaţia credincioşilor din zonă cu prilejul procesiunii cu moaştele Sfintei Parascheva a fost dăruită de reprezentanţii Mitropoliei Moldovei şi Sucevei epitropiei pentru repararea bisericii: „Banii nu au fost număraţi, ci s-au dat în sumă globală după cum s-au găsit în cutie, epitropilor şi consilierilor în faţa preotului paroh". În parohia Urbeni, sfintele moaşte au fost primite

---

177 *Idem*, „Proces-verbal no. 4/20 iunie 1947", în *Dos. cit.*
178 *Ibidem*.

de tot satul, în frunte cu preoţii din împrejurimi (de la o distanţă de 7 km de sat), aducând la biserica satului racla pe un car tras de şase boi împodobit cu ghirlande de flori şi verdeaţă[179].

Procesul-verbal încheiat în ziua de 25 iunie 1947 ne arată că acum Sfânta Parascheva a fost întâmpinată de o mare mulţime de credincioşi în parohia Adjud, judeţul Putna[180]. Tot în aceeaşi zi „procesiunea pentru ploaie şi mulţumiri pentru darurile trimise tuturor" a ajuns şi în parohia Oneşti, judeţul Bacău[181], pentru ca în ziua de 27 iunie să o întâlnim în oraşul Târgu-Ocna[182] şi în parohiile Dărmăneşti şi Comăneşti[183]. Ziua de 28 iunie găseşte procesiunea cu moaştele Cuvioasei Parascheva în parohiile din Moineşti[184], iar ziua următoare în parohia Brusturoasa[185]. În seara zilei de 29 iunie, moaştele Sfintei au poposit în parohia Goioasa, după ce au trecut prin parohia Agăş de pe valea Trotuşului. La marginea satului Goioasa, procesiunea a fost aşteptată de o mare mulţime de credincioşi în frunte cu preoţii I. Bânţu şi Gh. Bânţu, din sat. Mulţimea care o aştepta pe sfântă era îmbrăcată în „admirabile costume naţionale, purtând în mână flori şi lumânări". În curtea bisericii din sat, moaştele au fost aşezate sub un baldachin. După săvârşirea serviciului religios, arhimandritul Teoctist le-a vorbit credincioşilor adunaţi „storcând lacrămi de bucurie marei mulţimi de norod ce era de faţă". În seara aceleiaşi zile a fost săvârşită Slujba Privegherii, iar a doua zi Sfânta Liturghie, sfinţirea apei şi Sfântul Maslu cu rugăciuni de mulţumire[186].

În ziua de 1 iulie 1947, sfintele moaşte ale Maicii noastre Parascheva au fost întâmpinate de creştinii din comuna Scorţeni, judeţul Bacău. Alături de creştinii din zonă s-a aflat şi preotul N. Munteanu. Credincioşii au purtat pe braţe moaştele Sfintei până la biserica satului, acolo unde a fost săvârşit Paraclisul sfintei. A

[179] *Idem*, „Proces-verbal no. 5/23 iunie 1947", în *Dos. cit*.
[180] *Idem*, „Proces-verbal no. 7/25 iunie 1947", în *Dos. cit*.
[181] *Idem*, „Proces-verbal no. 8/25 iunie 1947", în *Dos. cit*.
[182] *Idem*, „Proces-verbal no. 9/27 iunie 1947", în *Dos. cit*.
[183] *Idem*, „Proces-verbal no. 10/27 iunie 1947", în *Dos. cit*.
[184] *Idem*, „Proces-verbal no. 11/28 iunie 1947", în *Dos. cit*.
[185] *Idem*, „Proces-verbal no. 12/29 iunie 1947", în *Dos. cit*.
[186] *Idem*, „Proces-verbal no. 13/30 iunie 1947", în *Dos. cit*.

vorbit creştinilor cu această ocazie arhimandritul Teoctist. Seara s-a făcut Priveghere, iar a doua zi Sfânta Liturghie, sfinţirea apei şi Slujba Sfântului Maslu. „S-a remarcat în acest sat, ataşamentul intelectualilor locali faţă de biserică, cât şi munca deosebită a Părintelui paroh N. Munteanu". Plecarea spre Tazlău-Roznov s-a făcut în jurul orei 15.00[187].

Procesiunea cu moaştele Sfintei Parascheva a ajuns în ziua de 2 iulie în satul Băseşti-Bacău. La insistenţele creştinilor din acest sat, Sfânta a fost coborâtă din camion şi s-a săvârşit Sfânta Liturghie, sfinţirea apei şi Sfântul Maslu. Părintele arhimandrit Teoctist a vorbit apoi credincioşilor adunaţi despre viaţa Sfintei Parascheva şi binefacerile pe care ea le aduce tuturor celor care i se roagă cu credinţă[188]. A doua zi a fost vizitată parohia Tazlău (Taslău), aici procesiunea rămânând, la stăruinţele poporului, peste noapte. Seara s-a săvârşit Privegherea şi Acatistul Preacuvioasei, iar a doua zi Sfânta Liturghie, sfinţirea apei şi Sfântul Maslu. A vorbit mulţimii de credincioşi adunaţi în această localitate arhimandritul Teoctist, amintind creştinilor de viaţa curată a sfintei, de darurile cu care a fost înzestrată de Dumnezeu şi de frumoasele ei virtuţi[189].

Traseul urmat de procesiunea cu moaştele Sfintei Parascheva a cuprins şi parohia Roznov, judeţul Neamţ. Aici s-a ajuns în ziua de 3 iulie, pe la ora 18.00. La marginea parohiei procesiunea a fost întâmpinată de un sobor de zece preoţi, autorităţile locale şi o mare mulţime de credincioşi purtând în mâini flori şi lumânări. Racla Sfintei a fost purtată pe braţe de preoţii din comună până în curtea bisericii din sat, aici săvârşindu-se un scurt serviciu religios şi Slujba Privegherii. În dimineaţa zilei următoare s-au săvârşit Sfânta Liturghie, sfinţirea apei şi Sfântul Maslu[190]. După plecarea din această localitate a fost vizitată parohia Podoleni. La marginea localităţii, preoţii Cozma şi Grimalschi, alături de creştinii din zonă şi autorităţile locale, au întâmpinat procesiunea. Racla Sfintei a fost purtată până la biserica din sat de 12 tineri îmbrăcaţi în costume

---

[187] *Idem*, „Proces-verbal no. 14/1 iulie 1947", în *Dos. cit.*
[188] *Idem*, „Proces-verbal no. 15/2 iulie 1947", în *Dos. cit.*
[189] *Idem*, „Proces-verbal no. 16/3 iulie 1947", în *Dos. cit.*
[190] *Idem*, „Proces-verbal no. 17/4 iulie 1947", în *Dos. cit.*

naţionale. Fetele satului aveau pe capete coroane de flori frumos împletite. În curtea bisericii, sfânta a fost aşezată sub un frumos baldachin de verdeaţă pe care erau aşternute covoare. Au fost săvârşite Acatistul sfintei şi Slujba Privegherii. A doua zi s-a săvârşit Sfânta Liturghie de un sobor de şapte preoţi, avându-l în frunte pe părintele arhimandrit Teoctist Arăpaşu. În cuvântul său de la sfârşitul slujbei, părintele arhimandrit a vorbit despre binefacerile pe care le primeşte fiecare credincios, dacă are credinţă, aşa cum a avut şi Sfânta Parascheva. La sfârşitul cuvântului său, a adăugat: „Acest dar mare care este în faţa D-stră azi şi care v-a împărtăşit din darurile sale, dacă azi îl aveţi în faţa D-stră, se datoreşte Prea Sfinţitului Episcop Justinian Vasluianul”[191].

Procesiunea cu racla Sfintei Parascheva a urmat, între 6 iulie şi 4 august, traseul Piatra Neamţ – Baia. Pe lângă donaţiile în bani ale credincioşilor, s-au mai adunat cu această ocazie 112 ştergare şi un macat. Actele justificative de cheltuieli şi inventarul de obiecte donate sunt trecute într-un referat adresat mitropolitului Moldovei înregistrat cu nr. 7387/ 9 aug. 1947[192].

Credincioşii din oraşul Piatra Neamţ şi din împrejurimi sunt informaţi printr-un afiş al Protopopiatului că sâmbătă, 12 iulie 1947, ora 7 după-amiază va sosi în oraş racla cu moaştele Sfintei Parascheva. Cu această ocazie „întreg poporul este rugat a fi prezent la orele 7 p.m. la Mucava unde se va face primirea, după care Sfintele Moaşte vor sta pentru închinare la Biserica Precista, Duminică şi Luni, până la orele 5 după amează”. Duminică, 13 iulie, la Biserica Precista din oraş, după cum menţionează afişul, s-au săvârşit Sfânta Liturghie şi Sfântul Maslu pentru bolnavi, dar şi alte rugăciuni. Procesiunea este condusă de arhimandritul Teoctist Arăpaşu[193].

În acelaşi Dosar al procesiunii cu moaştele Sfintei Parascheva prin judeţele Moldovei se păstrează un afiş pentru credincioşii din comuna Războieni, judeţul Neamţ, care informează că: „Miercuri 16 Iulie 1947, orele 5 după amează, vor sosi la Biserica din Uscaţi Sfintele Moaşte ale Cuvioasei Parascheva dela Iaşi. Miercuri seara

---

191 *Idem*, „Proces-verbal no. 18/5 iulie 1947”, în *Dos. cit.*
192 *Idem*, „Referat din 7 august 1947”, în *Dos. cit.*
193 *Idem*, „Înştiinţare 12 iulie 1947”, în *Dos. cit.*

se va săvârşi Priveghere şi Litie, iar Joi 17 Iulie a.c. ora 8 dimineaţa se va săvârşi Sf. Liturghie, Sf. Maslu pentru bolnavi şi alte Sf. Rugăciuni. Bunii creştini sunt rugaţi a nu pierde ocazia a se închina Sfintelor Moaşte"[194].

În ceea ce priveşte procesele-verbale întocmite cu ocazia procesiunii cu moaştele Sfintei Parascheva, acestea urmează şi acum tiparul obişnuit, întâlnit şi în cazul vizitelor prin celelalte judeţe ale Moldovei.

În ziua de 6 iulie 1947 sfintele moaşte ajung în târgul Buhuşi, aici fiind întâmpinate de Episcopul Iustinian Vasluianu, care se afla în localitate cu prilejul sfinţirii bisericii parohiale. Racla Sfintei Parascheva a fost dusă la biserica din localitate, aici credincioşii închinându-se sfintei[195]. Peste două zile procesiunea s-a aflat în localitatea Zăneşti şi la Mănăstirea Bistriţa. La intrarea în satul Zăneşti, racla Sfintei a fost întâmpinată de credincioşii satului, împreună fiind şi stiliştii din zonă. După slujba Acatistului, arhimandritul Teoctist a vorbit creştinilor despre „păstrarea credinţei strămoşeşti şi despre păcatele celor ce se abat de la ea". La Mănăstirea Bistriţa moaştele au stat până în ziua de 9 iulie, după care au plecat spre comuna Stejarul[196].

La intrarea în satul Straja, credincioşii din împrejurimi au aşteptat racla Sfintei alături de preoţi: Pr. Niţă, parohul bisericii, şi M. Călinescu. Credincioşii au purtat racla pe umeri până la biserica satului unde s-au săvârşit Sfânta Liturghie, Acatistul, Sfinţirea apei şi rugăciuni pentru sănătate şi ploaie. Printre creştinii care au aşteptat-o pe Sfântă s-au numărat şi lucrătorii fabricii din zonă, aceştia primind liber din partea conducerii până la ora 12 pentru a participa la slujba de la biserică[197].

În ziua de 10 iulie 1947 procesiunea a sosit în comuna Tarcău, aici fiind întâmpinată de „poporul" din zonă, în frunte cu preotul paroh al bisericii din sat şi cu preoţii de la Schitul Tarcău, în frunte cu arhimandritul Irineu Chiorbeja. În biserica satului au fost oficiate

---

[194] *Idem*, „Înştiinţare 16 iulie 1947", în *Dos. cit.*
[195] *Idem*, „Proces-verbal no. 19/6 iulie 1947", în *Dos. cit.*
[196] *Idem*, „Proces-verbal no. 20/8 iulie 1947", în *Dos. cit.*
[197] *Idem*, „Proces-verbal no. 21/9 iulie 1947", în *Dos. cit.*

Sfânta Liturghie, Agheasma şi Sfântul Maslu. Arhimandritul Teoctist a vorbit apoi credincioşilor despre „necesitatea credinţei". Şi aici lucrătorii fabricii din zonă, fabrica „Albina", au fost învoiţi între orele 10-12 pentru a se închina la racla cu sfintele moaşte[198]. La ora 12.00 procesiunea se afla în Bicaz, aşteptată fiind de o mare mulţime de credincioşi. Următoarea localitate vizitată a fost Hangu, credincioşii de aici avându-i în frunte pe preoţii P. Grigoriu Aurel Vlad, V. Ungureanu, Gâscă şi Mihai Coroamă. Din Hangu procesiunea a ajuns în satul Răpciune. Spre seara aceleiaşi zile, moaştele au ajuns în comuna Călugăreni, fiind întâmpinate de preotul Bălan din sat. După săvârşirea serviciului religios, arhimandritul Teoctist a vorbit credincioşilor despre bucuria poporului credincios şi înfrăţirea oamenilor prin locurile în care a trecut Sfânta[199].

Un proces-verbal, fără dată, menţionează prezenţa raclei Sfintei Parascheva în localitatea Borca, între 11 şi 14 iulie 1947[200]. Alte localităţi vizitate şi amintite sunt: Broşteni, Durău, Taşca, Farcaşa şi Piatra Neamţ[201]. În seara zilei de 15 iulie 1947 procesiunea ajunge în comuna Girov, judeţul Neamţ. Aici a fost săvârşită Vecernia, după care creştinii s-au închinat sfintelor moaşte. A doua zi a fost oficiată Sfânta Liturghie de preoţii adunaţi în Biserica „Sfinţii Voievozi" din sat, pentru ca apoi să fie săvârşit Acatistul Sfintei Parascheva. După slujba agheasmei şi Sfântul Maslu, arhimandritul Teoctist a rostit un cuvânt de învăţătură creştinilor adunaţi aici[202].

La parohia Bălăneşti, procesiunea a fost întâmpinată de preotul paroh Ilie Popeanu dimpreună cu enoriaşii. Sfintele moaştele au fost depuse în biserica parohiei, după care s-a făcut privegherea de seară. La Sfânta Liturghie oficiată în dimineaţa zilei următoare au venit şi preoţii Negrea de la Vlădiceni şi Gh. Stan de la Hârtop. În curtea bisericii, creştinii s-au închinat apoi Sfintei Parascheva[203].

---

[198] I*dem*, „Proces-verbal no. 22/10 iulie 1947", în *Dos. cit.*
[199] *Idem*, „Proces-verbal no. 23/11 iulie 1947", în *Dos. cit.*
[200] *Idem*, „Proces-verbal no. 24", în *Dos. cit.*
[201] *Idem*, „Proces-verbal no. 25/14 iulie 1947", în *Dos. cit.*
[202] *Idem*, „Proces-verbal no. 26/16 iulie 1947", în *Dos. cit.*
[203] *Idem*, „Proces-verbal no. 27/18 iulie 1947", în *Dos. cit.*

În parohia Dragomireşti, Sfânta Parascheva a fost aşteptată de preotul Vlad Rusu, preotul paroh şi creştinii din împrejurimi dornici să se închine Sfintei Parascheva. Seara a fost săvârşită Vecernia, iar a doua zi Utrenia, Sfânta Liturghie, Agheasma şi Sfântul Maslu[204].

În ziua de 20 iulie 1947, racla cu moaştele Sfintei Parascheva a ajuns în satul Războieni-Neamţ şi a fost întâmpinată de preotul paroh I. Moroşanu, maicile şi preoţii de la Mănăstirea Războieni, precum şi de o mare mulţime de creştini. Seara a fost făcută priveghere, iar duminică, a doua zi, Sfânta Liturghie de preoţii: arhimandritul Teofil Luca de la Mănăstirea Războieni, Paul Dumitru – Ţibucanii de Sus, Antistescu de la Poieni, Vlad Rusu, Moise Sultan de la Totoeşti, Aurel Zburlea şi de diaconi de la Schitul Ţibucani[205].

Oraşul Târgu Neamţ a fost vizitat în ziua de 21 iulie. Aici, la marginea satului Humuleşti, creştinii, alături de preoţii din zonă, au întâmpinat procesiunea cu sfintele moaşte. În fruntea credincioşilor s-a aflat protopopul de Târgu Neamţ, Constantin Andronic. Sfânta a fost purtată pe braţe de şase tineri îmbrăcaţi în port naţional, în cântările interpretate de corul cântăreţilor din parohiile din zonă. În curtea Bisericii „Adormirea Maicii Domnului" s-a săvârşit Vecernia, iar racla cu sfintele moaşte a fost aşezată spre închinarea creştinilor. În ziua următoare s-au săvârşit Utrenia, Acatistul Sfintei Parascheva, Liturghia, Agheasma şi Sfântul Maslu[206]. După Târgu Neamţ, moaştele sfintei au poposit două zile la Mănăstirea Neamţ, pentru ca în seara zilei de 23 iulie să fie duse spre Pipirig. După săvârşirea slujbei de seară, a doua zi au fost oficiate Utrenia, Acatistul sfintei, Liturghia, Agheasma şi Sfântul Maslu, iar creştinii s-au închinat la racla Sfintei[207]. În ziua de 25 iulie este vizitată parohia Grumăzeşti[208], iar în ziua de 26 iulie parohia Bălţăteşti[209].

Un proces-verbal din ziua de 28 iulie 1947 aminteşte de procesiunea cu sfintele moaşte în satul Răuceşti. La intrarea în sat,

---

[204] *Idem*, „Proces-verbal no. 28/19 iulie 1947", în *Dos. cit.*
[205] *Idem*, „Proces-verbal no. 29/20 iulie 1947", în *Dos. cit.*
[206] *Idem*, „Proces-verbal no. 30/21 iulie 1947", în *Dos. cit.*
[207] *Idem*, „Proces-verbal no. 31/24 iulie 1947", în *Dos. cit.*
[208] *Idem*, „Proces-verbal no. 32/25 iulie 1947", în *Dos. cit.*
[209] *Idem*, „Proces-verbal no. 33/26 iulie 1947", în *Dos. cit.*

aceasta a fost întâmpinată de credincioşi cu icoane în mâini şi de oameni călare purtând drapele. Racla Sfintei a fost purtată pe braţe de şase tineri îmbrăcaţi în straie naţionale[210]. O mărturie interesantă este cea a cântăreţului bisericesc Ilieş V. Dumitru de la parohia „Sfântul Nicolae" din satul Răuceşti de Sus, comuna Răuceşti, judeţul Neamţ, care în anul 1947 avea 17 ani. El îşi aminteşte şi acum, la 82 de ani, cum au fost aduse în sat moaştele Sfintei Parascheva. Conform mărturiei sale, racla sfintei a fost adusă în sat la începutul verii anului 1947 (nu îşi aminteşte exact ziua şi luna) şi aşezată în Biserica „Adormirea Maicii Domnului" din satul Răuceşti de Jos. Aici a fost oficiată o slujbă religioasă de către preoţii care au însoţit racla şi preoţii din comună: părintele Tănase Dumitru (sat Oglinzi), părintele Iancu Roşu (sat Săveşti) şi părintele Săvescu Dumitru (sat Răuceşti de Jos). Interesant este că racla Sfintei ar fi trebuit să fie depusă în biserica din parohia „Sfântul Nicolae", Răuceşti de Sus, pentru că aceasta era mai mare, dar părintele Vasile Popa de aici nu era în sat în ziua respectivă, fiind plecat într-o altă comună, deşi fusese anunţat în prealabil de acest important eveniment. Drept urmare, sfintele moaşte au ajuns în parohia învecinată, iar, mai apoi, preotul Vasile Popa a fost sancţionat disciplinar (doi ani a fost plătit pe postul de cântăreţ bisericesc). Moaştele Sfintei Parascheva au fost întâmpinate la intrarea în comuna Răuceşti în dangăt de clopot şi cu lumânări aprinse purtate în mâini de credincioşii satului. Preoţii însoţitori ai raclei Sfintei Parascheva au rămas în localitate până a doua zi. Peste noapte o parte dintre ei a fost cazată la familia Varvara Ioan din Răceşti de Jos, iar o altă parte a rămas de veghe în biserică, la racla Sfintei. A doua zi, după ce toţi credincioşii satului au putut să se închine la moaştele Sfintei Parascheva, racla Sfintei s-a îndreptat spre satul Dumbrava, comuna Timişeşti. Pe drumul de ieşire din Răuceşti s-au făcut opriri, cu rugăciuni, la intersecţii de drumuri şi fântâni. Ca şi în cazul altor mărturii transmise din generaţie în generaţie, şi această mărturie consemnează împlinirea dorinţei poporului care s-a rugat împreună cu preoţii pentru ca Dumnezeu să trimită ploaie asupra

210 *Idem*, „Proces-verbal no. 34/28 iulie 1947", în *Dos. cit.*

pământului însetat. Nu după mult timp, prin rugăciunile Sfintei Parascheva, poporul s-a învrednicit de ploaie la bună vreme, astfel că „pământul a rodit ca pentru doi ani”, după cum îşi amintesc bătrânii care vorbesc despre acest eveniment deosebit[211].

Din comuna Răuceşti, procesiunea se opreşte în satul Soci, în ziua de 29 iulie[212], iar în ziua de 30, în Mirosloveşti, judeţul Fălticeni. Aici slujbele religioase au fost oficiate de un sobor de opt preoţi, având-l în frunte pe arhimandritul Teoctist Arăpaşu[213]. În ziua următoare procesiunea se afla în satul Drăguşeni, judeţul Baia. La intrarea în sat, racla Sfintei Parascheva a fost întâmpinată de enoriaşi, conduşi de preotul paroh Mihăilescu. Un sobor de şase preoţi a săvârşit aici Sfânta Liturghie. La sfârşitul slujbei, arhimandritul Teoctist a vorbit mulţimii; „care este credinţa cea adevărată şi cât greşesc acei care au fost odată creştini, iar acuma au trecut la altă credinţă”[214].

În ziua de 1 august anul 1947, procesiunea este întâmpinată în Boroaia de preotul Rafail I. Argatu şi preotul Moldovanu, împreună cu alţi preoţi din zonă. Au fost săvârşite obişnuitele slujbe religioase, după care creştinii s-au închinat la racla Sfintei Parascheva. În procesul-verbal încheiat cu această ocazie este menţionată şi prezenţa stiliştilor, veniţi pentru a se închina Sfintei[215]. Au mai fost vizitate parohiile Dolheşti, Lespezi, Dolhasca[216].

Dintr-un referat din 4 octombrie 1947, întocmit de arhimandritul Teoctist Arăpaşu şi adresat mitropolitului Moldovei, aflăm că, urmare a ordinului nr. 7522/1947 s-au depus la Secretariatul Mitropoliei actele justificative ale procesiunii din oraşul Fălticeni. În acest oraş, în ziua de 8 august, la Catedrala „Adormirea”, au fost

---

211 Mărturie orală din partea domnului Ilieş V. Dumitru, născut în anul 1929, care pe atunci avea 17 ani şi a participat alături de creştinii satului la evenimentul aducerii moaştelor Sfintei Parascheva în comuna Răuceşti.

212 Arhiva MMB, Dosar nr. 149 cu actele justificative de la procesiunea cu moaştele Sfintei Parascheva prin Moldova în vara anului 1947, „Proces-verbal no. 35/29 iulie 1947”.

213 *Idem*, „Proces-verbal no. 36/30 iulie 1947”, în *Dos. cit.*

214 *Idem*, „Proces-verbal no. 37/31 iulie 1947”, în *Dos. cit.*

215 *Idem*, „Proces-verbal no. 38/1 august 1947”, în *Dos. cit.*

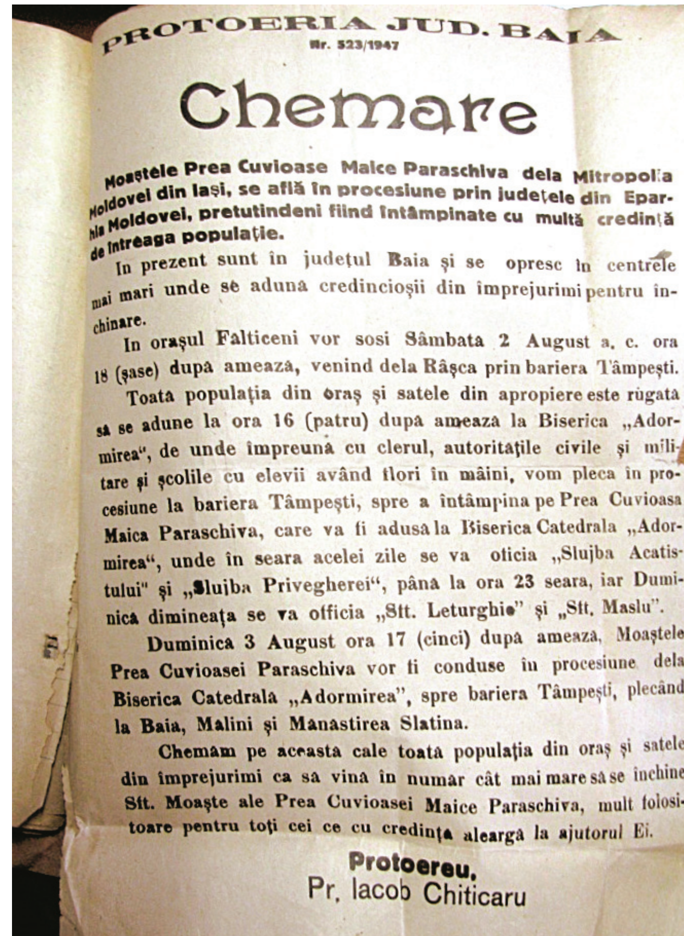
216 *Idem*, „Proces-verbal no. 40/4 august 1947”, în *Dos. cit.*

oficiate: Privegherea, Sfânta Liturghie şi o slujbă pentru ploaie, în prezenţa unui mare număr de credincioşi. Părintele Teoctist Arăpaşu îl informează pe mitropolitul Moldovei că o parte din suma adunată prin contribuţia credincioşilor a fost oferită copiilor orfani de război, iar o altă parte a fost alocată cheltuielilor aferente deplasării. Referatul menţionat este semnat, drept confirmare, de protoiereul judeţului Baia, Pr. Iacob Chiticaru[217].

Un afiş tipărit de protoieria judeţului Baia nr. 523/1947, cu privire la procesiunea cu moaştele Sfintei Parascheva în această zonă îi informează pe credincioşi că „Moaştele Prea Cuvioasei Maice Paraschiva dela Mitropolia Moldovei din Iaşi se află în procesiune prin judeţele din Eparhia Moldovei, pretutindeni fiind întâmpinate cu multă credinţă de întreaga populaţie. În prezent sunt în judeţul Baia şi se opresc în centrele mai mari unde se adună credincioşii din împrejurimi pentru închinare. În oraşul Fălticeni vor sosi Sâmbătă 2 August a.c. Ora 18 (şase) după amiază, venind de la Râşca prin bariera Tâmpeşti. Toată populaţia din oraş şi din satele din apropiere este rugată să se adune la ora 16 (patru) după amiază la Biserica «Adormirea», de unde împreună cu clerul, autorităţile civile şi militare şi şcolile cu elevii având flori în mâini, vor pleca în procesiune la bariera Tâmpeşti, spre a întâmpina pe Prea Cuvioasa Maica Paraschiva, care va fi adusă la biserica Catedrală «Adormirea», unde în seara acelei zile se va oficia «Slujba Acatistului» şi «Slujba Privegherii», până la ora 23 seara, iar Duminică dimineaţa se va oficia «Sft. Leturghie» şi «Sft. Maslu». Duminică 3 August ora 17 (cinci) după amează, Moaştele Prea Cuvioasei Paraschiva vor fi conduse în procesiune dela biserica Catedrală «Adormirea», spre bariera Tâmpeşti, plecând la Baia, Mălini şi Mănăstirea Slatina. Chemăm pe această cale toată populaţia din oraş şi satele din împrejurimi ca să vină în număr cât mai mare să se închine Sft. Moaşte ale Prea Cuvioasei Maice Paraschiva, mult folositoare pentru toţi cei ce cu credinţă aleargă la ajutorul Ei. Protoereu, Pr. Iacob Chiticaru"[218].

---

[217] *Idem*, „Referat nr. 8650 din 4 Oct. 1947", în *Dos. cit.*
[218] *Idem*, „Protoeria Jud. Baia nr. 523/1947, Chemare", în *Dos. cit.*

PROTOERIA JUD. BAIA
Nr. 523/1947

Chemare

Moaştele Prea Cuvioase Maice Paraschiva dela Mitropolia Moldovei din Iaşi, se află în procesiune prin judeţele din Eparhia Moldovei, pretutindeni fiind întâmpinate cu multă credinţă de întreaga populaţie.

In prezent sunt în judeţul Baia şi se opresc în centrele mai mari unde se aduna credincioşii din împrejurimi pentru închinare.

In oraşul Falticeni vor sosi Sâmbata 2 August a. c. ora 18 (şase) dupa amează, venind dela Râşca prin bariera Tâmpeşti.

Toata populaţia din oraş şi satele din apropiere este rugată să se adune la ora 16 (patru) dupa ameaza la Biserica „Adormirea", de unde împreuna cu clerul, autorităţile civile şi militare şi şcolile cu elevii având flori în mâini, vom pleca în procesiune la bariera Tâmpeşti, spre a întâmpina pe Prea Cuvioasa Maica Paraschiva, care va fi adusa la Biserica Catedrala „Adormirea", unde în seara acelei zile se va oficia „Slujba Acatistului" şi „Slujba Priveghierei", până la ora 23 seara, iar Duminica dimineaţa se va officia „Sft. Leturghie" şi „Sft. Maslu".

Duminica 3 August ora 17 (cinci) dupa ameaza, Moaştele Prea Cuvioasei Paraschiva vor fi conduse în procesiune dela Biserica Catedrala „Adormirea", spre bariera Tâmpeşti, plecând la Baia, Malini şi Manastirea Slatina.

Chemam pe aceasta cale toata populaţia din oraş şi satele din împrejurimi ca sa vina în numar cât mai mare să se închine Sft. Moaşte ale Prea Cuvioasei Maice Paraschiva, mult folositoare pentru toţi cei ce cu credinţa aleargă la ajutorul Ei.

Protoereu,
Pr. Iacob Chiticaru

Planşa XI. *Afiş Protoieria Judeţului Baia*

Părintele Ioanichie Bălan descrie astfel procesiunea din 1946-1947: „Se cuvine să mărturisim că pe oriunde treceau sfintele moaşte în procesiune, în urmă îndată se adunau norii, ca din senin, şi venea ploaie, de plângeau oamenii de bucurie. Se făceau pe cale adevărate minuni, dar toate au rămas numai în memoria oamenilor"[219].

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române Teoctist (1915-2007), pe atunci arhimandritul rânduit de Mitropolie să însoţească racla Sfintei, a evocat în 1997, la hramul Sfintei Parascheva de la Iaşi,

---

[219] *Sfânta Cuvioasă Parascheva, cu sfintele moaşte la Iaşi: viaţa, istoricul moaştelor, minunile, acatistul, paraclisul*, p. 81.

evenimentele din urmă cu cincizeci de ani: „Părinții slujitori care m-au însoțit atunci, ca şi cei ce ne-au întâmpinat pe traseu, la Iaşi, Prut, Roman, Adjud, la Oneşti, Tazlău, Neamț şi Fălticeni, făcând astfel ocolul Moldovei, au fost martori când mulțimile de credincioşi, cuprinşi de evlavie la sosirea procesiunii, se apropiau şi se atingeau de sfintele moaşte. Aceştia deveneau, astfel, martorii multor minuni ce se petreceau aievea. În urma rugăciunilor stăruitoare, cu lacrimi de nădejde, vedeam cum, din senin, se adunau norii şi apoi ploaia îndestula pământul însetat după seceta cumplită. În această revărsare de evlavie creştină a continuat pelerinajul timp de peste două luni. Toate aceste fapte minunate s-au întipărit adânc în sufletele şi viața preoților şi credincioşilor participanți şi într-a noastră, nevrednici slujitori"[220].

Planşa XII. *Imagine de la procesiunea cu moaştele Sfintei Parascheva*

Procesiunea cu moaştele Sfintei Parascheva s-a încheiat la sfârşitul lunii august a anului 1947, atunci când acestea au sosit la

[220] *Ibidem*, p. 82.

marginea oraşului Iaşi. Aici au fost aşteptate de credincioşii care au urmat pe străzile oraşului racla sfintei până la Catedrala Mitropolitană. Clopotele bisericilor vesteau în acele momente că Ocrotitoarea Moldovei s-a întors în oraş. În faţa Catedralei procesiunea a fost întâmpinată de Mitropolitul Irineu Mihălcescu. După ce a fost înconjurată biserica, sfintele moaşte au fost aşezate înăuntru, la locul rânduit. S-a cântat apoi Paraclisul Cuvioasei Parascheva[221].

III.4. Generalizarea cultului Sfintei Cuvioase Parascheva

Biserica noastră naţională a parcurs, de-a lungul timpului, numeroase faze de dezvoltare şi manifestare a personalităţii sale. Deşi separată înainte de Unirea Principatelor de la 1859 şi Marea Unire de la 1918, fiecare ţară românească având propria Biserică organizată cu statut de mitropolie, totuşi ea şi-a manifestat unitatea în toată această perioadă. Concret, aceasta s-a realizat prin credinţă, limbă, cultură, circulaţia cărţilor de cult, legături între ierarhii şi preoţii din toate zonele româneşti şi, mai ales, prin dragostea şi cinstirea deosebită acordată sfinţilor care şi-au jertfit viaţa pentru credinţa în Hristos.

Sfinţii, cinstiţi în mod deosebit de toţi românii de pretutindeni, s-au bucurat în curgerea vremii, de diverse forme de manifestare a evlaviei: ridicarea de biserici avându-i ca ocrotitori, aşezarea şi cinstirea moaştelor lor în cele mai frumoase biserici ale neamului nostru, dar, mai ales, prin însemnarea nou-născuţilor botezaţi în credinţa ortodoxă cu nume precum: Nicodim (Sfântul Nicodim de la Tismana), Dimitrie (Sfântul Dimitrie Basarabov), Ioan (Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava) sau Parascheva (Sfânta Parascheva de la Iaşi). În acest mod, copiii botezaţi cu numele acestor sfinţi ai poporului nostru erau puşi sub ocrotirea lor, prin aceasta demonstrându-se dragostea şi cinstirea de care se bucurau respectivii sfinţi.

Deşi mulţi dintre sfinţii pe care i-am amintit şi pe care evlavia credincioşilor i-a cinstit cum se cuvine nu erau trecuţi în calendarul Bisericii noastre, totuşi ei s-au bucurat de un cult deosebit

---

[221] *Ibidem.*

din cele mai vechi timpuri (de la venirea lor sau a moaştelor lor pe pământ românesc sau chiar înainte de acest moment). Şi, pentru că Biserica Ortodoxă Română nu înscrisese în calendarul şi cultul ei nici un sfânt de origine română, în anul 1950, la iniţiativa patriarhului Justinian Marina, a avut loc un eveniment fundamental: canonizarea sfinţilor români şi generalizarea cultului sfinţilor cu moaşte la noi în ţară[222].

Astfel, în anul 1950, în şedinţa din 28 februarie, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât atât canonizarea unor sfinţi români, cât şi generalizarea cinstirii, în toată creştinătatea românească, a sfinţilor străini, care au trăit pe pământul românesc în decursul timpului, unii dintre ei având chiar moaştele la noi în ţară. Din rândul sfinţilor de origine străină, care aveau şi au moaşte la noi ţară, îi amintim, în ordinea cronologică a aducerii moaştelor pe pământul românesc, pe Sfânta Muceniţă Filofteia (cu zi de serbare pe 7 decembrie), Cuviosul Nicodim cel Sfinţit de la Tismana (cu zi de serbare pe 26 decembrie), Sfântul Mucenic Ioan cel Nou de la Suceava (cu zi de serbare pe 2 şi 24 iunie), Cuviosul Grigorie Decapolitul (cu zi de serbare la 20 noiembrie), Cuvioasa Parascheva cea Nouă (cu zi de cinstire la 14 octombrie) şi Cuviosul Dimitrie cel Nou din Basarabi (cu zi de serbare la 27 octombrie)[223].

În adresa înaintată de mitropolitul Ardealului, Nicolae Bălan, care de altfel era şi preşedinte al comisiei sinodale de canonizare, se propuneau următoarele:

- generalizarea cultului unor sfinţi care au moaştele la noi în ţară (pe care i-am amintit anterior) şi comunicarea acestei hotărâri celorlalte Biserici surori;
- recunoaşterea şi trecerea şi în calendarul nostru a Sfântului Ioan al Olteniei, cunoscut sub numele de Sfântul Ioan Valahul, canonizat de Biserica Ortodoxă Greacă;

---

[222] Vezi capitolul „Neomartirii şi sfinţii naţionali ai diferitelor Biserici Ortodoxe. Sfinţii români. Sfinţi cu moaşte la noi în ţară", în lucrarea: Preot Prof. Dr. Ene Branişte, *Liturgica generală cu noţiuni de artă bisericească, arhitectură şi pictură creştină*, tipărită cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, ediţia a II-a revizuită şi completată, EIBMBOR, Bucureşti, 1993, pp. 230-241.

[223] *Ibidem*, pp. 236-238.

- propunerea de a fi introduşi în cultul şi calendarul Bisericii Ortodoxe Române unii sfinţi din neamul nostru printr-o hotărâre oficială a Sinodului Bisericii Ortodoxe Române (Sfinţii Mucenici mărturisitori Nicolae Oprea, Sofronie de la Cioara, Ilie Iorest, Sava Brancovici şi Visarion Sarai; cuvioşii ierarhi Iosif de la Partoş, Calinic de la Cernica şi Ioan de la Râşca)[224].

Discutând popunerea comisiei sinodale de canonizare, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât, în şedinţa sa din 28 februarie, generalizarea cultului sfinţilor cu moaştele la noi în ţară care s-au bucurat de o cinstire locală îndelungată din partea credincioşilor, introducerea în cultul şi calendarul Bisericii Ortodoxe Române a Sfântului Ioan Valahul, cu zi de pomenire la 12 mai. O altă hotărâre a fost luată în legătură cu mucenicii mărturisitori ai dreptei credinţe şi cuvioşii români, aceştia urmând a fi veneraţi şi trecuţi în calendarul local. Chiriarhiile în care erau veneraţi aceşti sfinţi aveau datoria de a înainta Sfântului Sinod sinaxarele, troparele şi slujba întocmită în cinstea acestora, pentru pregătirea actelor de canonizare solemnă.

Un referat întocmit de preotul profesor Liviu Stan aminteşte că „pentru desăvârşirea întocmai a actului de canonizare trebuiesc observate şi îndeplinite o seamă de acte formale generale, premergătoare, o seamă de rânduieli de natură tipicală pentru desăvârşirea canonizării însăşi, precum şi o seamă de acte posterioare canonizării solemne"[225]. Dintre actele formale generale, pregătitoare, amintim:

- instituirea de către întâistătătorul sau de Sinodul Bisericii autocefale a comisiei de studiu şi investigaţii pentru cercetarea şi constatarea existenţei condiţiilor de fond;

- întocmirea şi prezentarea unui raport comisiei de cercetare a Sinodului;

---

[224] Pr. Ion Vicovan, *Mitropolitul Sebastian Rusan (1950-1956) – o flacără aprinsă într-o epocă de întuneric*, Editura Performantica, Iaşi, 2008, pp. 214-215. Deşi s-a propus şi canonizarea lui Ioan de la Râşca, acest lucru nu s-a înfăptuit atunci, ci mult mai târziu, abia în 2008.

[225] Arhiva MMB, Preot Profesor Liviu Stan, *Referat despre canonizarea Sfinţilor în Biserica Ortodoxă*, în *Dosar Canonizarea Sfinţilor în Biserica Ortodoxă Română, anul 1950, Dosarul 139/1950*; *ibidem*, în *O*, An 2, nr. 2, aprilie-iunie, 1950, pp. 260-278.

- aprobarea de către Sfântul Sinod al Bisericii autocefale respective a raportului comisiei de cercetare;

- hotărârea Sinodului Bisericii autocefale respective de a se proceda la canonizarea solemnă;

- întocmirea vieţii şi a slujbei sau canonului sfântului respectiv şi aprobarea lor de către Sfântul Sinod (se poate dispune săvârşirea slujbei sfântului după slujba unui mucenic, cuvios, sfânt ierarh etc., până la întocmirea, mai târziu, a slujbei sfântului canonizat);

- realizarea unei icoane a sfântului care trebuie aprobată de Sfântul Sinod (se poate realiza şi după momentul canonizării);

- se fixează de către Sfântul Sinod tipicul de observat la săvârşirea solemnă a canonizării, precum şi zilele în care va fi săvârşit acest act;

- Sfântul Sinod trebuie să întocmească un act scris ce trebuie să cuprindă: motivele canonizării, hotărârea Sinodului prin care se face aşezarea în rândul sfinţilor (în catalogul sau canonul sfinţilor), instituirea cultului public bisericesc general sau local, fixarea zilei de sărbătoare a sfântului, trecerea lui în calendarul bisericesc (sinaxar) şi a slujbei lui în cărţile de ritual, rânduirea ca anumite biserici să poată purta, din acel moment, hramul sfântului respectiv[226].

Amintim în cele ce urmează şi tipicul actului de canonizare solemnă a unor sfinţi:

- aducerea moaştelor sfântului, dacă există, cu o zi sau mai multe înainte de actul propriu-zis, ungerea acestora cu Sfântul Mir de către conducătorul Bisericii autocefale şi aşezarea lor într-o raclă deschisă în biserica rânduită;

- săvârşirea unui ultim parastas pentru cei care nu au cult organizat, dar acceptat de Biserică în mod tacit;

- slujbele Vecerniei şi Privegherii în ajunul canonizării la care trebuie să participe membrii activi ai Sfântului Sinod, observând rânduielile prescrise pentru ajunul sărbătorii unui sfânt cu pomenirea sfântului care este propus pentru canonizare;

- în ziua canonizării solemne se săvârşeşte Sfânta Liturghie arhierească la care vor participa toţi membrii Sinodului, în timpul slujbei (înainte de timpul hirotonirii arhiereului) întâistătătorul Bisericii autocefale va da citire actului de canonizare întocmit de

[226] *Ibidem*, pp. 16-17.

Sfântul Sinod, iar, la sfârşit, acesta va fi iscălit de toți membrii Sinodului, după care se va săvârşi rânduiala sărbătoririi sfinților, citindu-se viața sfântului canonizat, cântându-se slujba (canonul) şi Panegiricul;

- după terminarea slujbei are loc purtarea în procesiune a moaştelor sau a icoanei sfântului în jurul bisericii (catedralei), corul cântând laudele sfântului;

- în cele din urmă, racla sfântului sau icoana sa este aşezată în biserică la locul rânduit[227].

Există, de asemenea, şi câteva acte posterioare canonizării sfântului sau sfinților:

- publicarea oficială a actului sinodal de canonizare;

- Sfântul Sinod are datoria de a comunica tuturor Bisericilor autocefale actul sinodal de canonizare;

- publicarea oficială a slujbei şi vieții sfântului;

- înscrierea, în mod oficial, a sărbătorii sfântului în calendarul bisericesc şi trecerea slujbei sale în cărțile de ritual;

- răspândirea icoanei sfântului în rândul credincioşilor[228].

Pregătirea acestui moment, de o deosebită importanță pentru istoria contemporană a Bisericii Ortodoxe Române, a fost făcută, în prealabil, prin trimiterea unei scrisori către Patriarhia Ecumenică spre a cunoaşte cât mai bine criteriile de canonizare a sfinților. Răspunsul Patriarhului de Constantinopol, Fotie al II-lea (1929-1935), din 24 martie 1931, menționează că: „După tradiția noastră, la recunoaşterea şi orânduirea în ceata sfinților Bisericii a persoanelor bineplăcute lui Dumnezeu se aplică următoarele norme generale: 1. Verificarea elementelor sfințeniei - trebuie să se facă de către sinod constituit din toți mitropoliții, arhiepiscopii, episcopii şi clericii oficiali ai Bisericii respective. 2. Verificarea este de prisos pentru acele persoane sfinte, pe care conştiința bisericească generală a păstorilor şi păstoriților le-a recunoscut ca sfinți şi pe care le cinsteşte şi îi venerează, ca atare, de mult timp. Recunoaşterea formală de către Biserică a acestor persoane sfinte, cinstite în mod tacit până acum ca sfinte şi onorate de Dumnezeu, se face în conformitate cu cele de mai sus. 3. La proclamare se redactează un act, pentru care

227 *Ibidem*, pp. 17-18.
228 *Ibidem*, p. 18.

poate servi ca model actul, aci alăturat în copie, al canonizării Sfântului Gherasim cel nou, în timpul fericitului patriarh Chiril Lucaris, la începutul veacului al XVII-lea. 4. Actul proclamării se semnează în chip solemn de Biserică, făcându-se cuvenita slujbă bisericească precum urmează: Intrând tot sinodul în biserică şi punându-se Evanghelia la mijloc, se cântă troparele: «Bine cuvântat eşti, Hristoase, Dumnezeul nostru», «Când te-ai pogorât...» şi celelalte. După aceea se citeşte şi se semnează de către toţi membrii sinodului care sunt de faţă actul canonizării, iar imediat după aceea se cântă troparele: «Sfinţilor mucenici, care bine v-aţi nevoit...», «Chinurile sfinţilor, pe care le-au suferit pentru tine», «Sângele martirilor Tăi celor din lumea toată ca o porfiră de vison...». 5. Pentru cei mai însemnaţi dintre cei care vor fi declaraţi sfinţi, se compune din timp, cum se cuvine, şi o slujbă specială, potrivită pentru întrebuinţarea la Biserici, în cadrul imnologiei şi al ceremonialului Bisericii Ortodoxe. 6. Este necesară aducerea moaştelor, dacă acestea se găsesc, şi ungerea lor cu Sf. Mir, iar la aducerea moaştelor se obişnuiesc Panihide şi Liturghii solemne"[229].

Aceste criterii, dar şi alte informaţii, sunt trimise printr-o adresă şi Mitropoliei Moldovei şi Sucevei, de către Administraţia Patriarhală, Serviciul Studii şi Învăţământ (nr. 3622), la data de 4 aprilie 1950. Din aceasta aflăm că: „Sfântul Sinod în şedinţa sa din 28 februarie a.c. luând în deliberare problema canonizării Sfinţilor în Biserica ortodoxă română, a hotărât următoarele: I. Se vor venera în întreaga Biserică ortodoxă română următorii Sfinţi care s-au bucurat până acum de cinstire locală: 1. Sfânta Preacuvioasa Maica noastră Parascheva, ale cărei moaşte se află în catedrala mitropolitană din Iaşi, având ca zi de pomenire 14 Octomvrie (...) Numele acestor Sfinţi va fi introdus în calendar la datele specificate pentru fiecare, cu slujbele cuvenite (...) Chiriarhiile în cuprinsul cărora se va face venerarea acestora îi vor introduce în calendarul local, iar la Sfântul Sinod vor înainta sinaxarele, troparele şi slujbele întocmite în cinstea lor, pentru pregătirea actelor de canonizare solemnă. IV. Tot deodată vă trimitem două referate despre canonizare, cu rugămintea de a cerceta amănunţit şi a strânge – în conformitate

[229] Arhiva MMB, „Răspunsul Patriarhului Fotie al II-lea al Constantinopolului din 24 martie 1931", în *Dos. cit.*

cu indicațiile cuprinse în ele – toate datele asupra cinstirii diferitelor persoane din cuprinsul acelei Eparhii şi a ni le comunica şi a le duce înaintea Sfântul Sinod în acelaşi scop de pregătire a actelor de canonizare”[230].

Actul, trecut la Registratura M.M.S. cu nr. 9995 din 30 sept. 1950, poartă însemnarea mitropolitului Sebastian Rusan (1950-1956): „8 aprilie 1950, Păr. Nonea va studia şi Ne va refera, cu propunere” [231].

Canonizarea solemnă a sfinților români s-a făcut cu prilejul serbării a 70 de ani de autocefalie a Bisericii Ortodoxe Române, între 10 şi 23 octombrie 1955, la Alba Iulia, Iaşi şi Cernica. Cu această ocazie au fost invitați la festivitățile omagiale delegați ai Bisericilor Ortodoxe surori, din Constantinopol, Grecia, Bulgaria şi Rusia[232].

III.5. Proclamarea generalizării cultului Sfintei Parascheva

După ce în anul 1950 s-a făcut canonizarea solemnă a sfinților români, în anul 1955 s-a făcut generalizarea cultului acestora. Generalizarea cultului Sfintei Parascheva s-a făcut în ziua de 10 octombrie 1955 de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române într-o şedință solemnă. La această şedință au luat parte reprezentanți ai Bisericilor Ortodoxe surori.

În Arhiva Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei se păstrează o serie de informații referitoare la canonizarea şi generalizarea cultului Sfintei Parascheva de la Iaşi. Descoperim în arhiva amintită o invitație semnată de mitropolitul Sebastian Rusan adresată membrilor comisiei de canonizare a sfinților români. Acestă invitație are scopul de a stabili programul manifestărilor prilejuite de proclamarea solemnă a canonizării/generalizării cultului sfinților şi este datată „Bucureşti la 6 dec. 1954”.

Iată şi conținutul invitației:

„Onor. Membrii delegați de Sf. Sinod pentru canonizarea Sf. Români, sunt poftiți a participa la o şedință de lucru în palatul Sf.

---

[230] *Idem, Dosar Canonizarea Sfinților în Biserica Ortodoxă Română, anul 1950, Dosarul 139/1950.*

[231] *Ibidem.*

[232] Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, *IBOR*, vol. III, Editura Trinitas, Iaşi 2008, p. 456; Pr. Ion Vicovan, *IBOR*, vol. II, Trinitas, Iaşi, 2002, p. 257.

Patriarhii, pe ziua de joi, 9 dec. 1954, la orele 17 după masă. Prezenţa obligatorie.

Pentru a nu suferi această importantă lucrare care Ni s-a încredinţat în absenţa Noastră P.S. Antim Târgovişteanu va prezida eventualele şedinţe ce vor urma a să ţinea.

1. PS Antim
2. Pr. Prof. Liviu Stan
3. Pr. Prof. Ene Branişte."[233]

O înştiinţare a Sfântului Sinod (nr. 8900/1955, din 5 octombrie) trimisă Arhiepiscopiei Iaşilor (nr. intrare 13873 din 11 oct. 1955) transmitea că „Prea Cucernicul Vicar al Sf. Mitropolii a Moldovei şi Sucevei" Constantin Nonea va fi cel care va coordona aplicarea exactă a programului întocmit pentru festivităţile de la Iaşi din luna octombrie. Acesta a fost prezentat în ziua de 4 octombrie Comisiei Centrale de organizare, încredinţat cu sarcinile mai sus menţionate[234].

O adresă trimisă de Administraţia Patriarhală cu nr. 8850-1955 (Mitropolia Moldovei şi Sucevei, Iaşi, intrare nr. 13656, 6 oct. 1955) către părintele Constantin Nonea informează că pentru întocmirea raportului ce urmează a fi publicat în revista B.O.R., asupra festivităţilor de la Iaşi, a fost delegat părintele Scarlat Porcescu. Acesta avea obligaţia de a trimite în termen de trei zile de la data festivităţilor către redacţia revistei amintite un raport amplu cu cele petrecute. În ziua festivităţii până la ora 16.00, acelaşi reprezentant, avea datoria de a transmite telefonic către Cabinetul patriarhului Justinian (1948-1977) o scurtă relatare asupra desfăşurării solemnităţilor[235].

Programul din luna octombrie de la Iaşi, bine stabilit din timp, arată importanţa momentului generalizării cultului sfinţilor cu moaşte la noi în ţară. În după-amiaza zilei de 12 octombrie era prevăzută plecarea spre Iaşi, cu trenul sau cu avionul, a delegaţiilor Patriarhiilor Alexandriei şi Moscovei, însoţite de mitropolitul Sebastian

---

[233] Arhiva MMB, *Dosarul personal al IPS Mitropolit pe anul 1955, 12/1955*.

[234] Arhiva MMB, *Către Sf. Arhiepiscopie a Iaşilor*, în *Dosarul Canonizarea Sf. Cuv. Parascheva. Serbările dela 14 Oct. 1955, Dosar 430/1955*.

[235] *Idem*, „Către P.C. Pr. C. Nonea, Vicarul Mitropoliei Moldovei şi Sucevei, Iaşi", în *Dos. cit*.

Rusan (1950-1956), având ca interpreţi pe I. Moisescu şi preotul S. Neaga. Oaspeţii aveau să fie întâmpinaţi de episcopii Teofil al Romanului, vicar al Mitropoliei Moldovei, Chesarie al Dunării de Jos, Antim al Buzăului şi Valerian al Oradiei. A doua zi a fost prevăzută în program vizitarea unor biserici, monumente istorice şi instituţii de cultură din Iaşi, pentru ca în ziua de 14 octombrie să fie săvârşită Sfânta Liturghie şi să aibă loc solemnitatea generalizării cultului Cuvioasei Parascheva. În ziua de 15 octombrie trebuia vizitată Mănăstirea Neamţ unde în ziua următoare (duminică) se participa la Sfânta Liturghie. A doua zi, luni, programul stabilea o vizită în incinta acestei vechi Mănăstiri din Moldova. Tot acum trebuia vizitat şi Seminarul Teologic de aici. Pe 18 octombrie delegaţia oficială trebuia să facă o vizită la Mănăstirea Văratec, iar a doua zi, după-masă, se pleca spre Agapia. În 20 octombrie era prevăzută o vizită în incinta acestei mănăstiri, dar şi la Seminarul Monahal de aici. Ziua de 21 octombrie trebuia să înceapă cu o masă de dimineaţă şi apoi se pleca spre Roman, aici având loc masa de prânz, la reşedinţa episcopală. Delegaţia oficială avea prevăzută plecarea spre Bucureşti, cu trenul, în seara aceleiaşi zile, pentru ca a doua zi dimineaţă să ajungă în capitala ţării[236].

O listă întocmită de Comitetul de Organizare aminteşte de invitaţii speciali care erau aşteptaţi ca oaspeţi de seamă la Iaşi: Mitropolitul Grigorie al Leningradului, Mitropolitul Paladie al Volhiniei, Mitropolitul Sofronie al Târnovei, arhimandritul Dicov, preotul C. Neciaev, Episcopul Teofil al Romanului, Episcopul Antim, Episcopul Chesarie, Episcopul Valerian, preotul Simion Neaga, Ioan Onţanu – Director în Ministerul Cultelor, diaconul Uncu de la Patriarhia Bucureşti, preotul Ghervasie Creţu – Bucureşti[237].

Un important număr de invitaţii a fost trimis şi unor personalităţi marcante ale oraşului sau judeţului Iaşi (Consiliul Judeţean, Universităţile ieşene, Tribunalul Iaşi, Garnizoana Iaşi, Ministerul

---

[236] Arhiva MMB, „Proclamarea generalizării cultului Cuvioasei Parascheva la Iaşi", în *Dos. cit.*; *Idem*, „Program de primire a delegaţiilor Patriarhiei Alexandriei şi Bisericii Ortodoxe Ruse, solemnităţile generalizării cultului Prea Cuvioasei Maice Parascheva din Iaşi şi vizitarea unor mînăstiri din cuprinsul Arhiepiscopiei Iaşilor (12 octombrie – 21 octombrie 1955)", în *Dos. cit.*

[237] *Idem*, „Tablou de oaspeţi străini şi din ţară la 14 octombrie 1955", în *Dos. cit.*

Cultelor etc.). Din rândul clerului îi amintim pe: preotul vicar Constantin Nonea, preoții consilieri Dumitru Hadîrcă, Scarlat Porcescu, Constantin Andoni, inspector Bisericesc preotul Teodor Bodnari, exarhul mănăstirilor, marele eclesiarh arhimandritul Ioanichie Grădinaru, preşedintele Consistoriului Eparhial[238].

În ziua de 14 octombrie a fost oficiată la Iaşi slujba hramului Catedralei Mitropolitane de către Mitropolitul Sebastian Rusan, alături de Mitropolitul Grigorie al Leningradului şi Novgorodului, Mitropolitul Sofronie de Târnovo şi Episcopul Paladie al Volhiniei şi episcopii români Antim, Chesarie, Teofil şi Valerian. La sfârşitul Sfintei Liturghii a fost citită, de către Mitropolitul Sebastian, Enciclica Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române cu privire la cinstirea sfinților cu moaşte în România[239].

Un dosar din Arhiva M.M.B., intitulat „Canonizarea Sf. Cuv. Parascheva. Serbările dela 14 Oct. 1955", vorbeşte despre importanța acestui eveniment şi despre pregătirea minuțioasă ce i-a precedat. Aflăm că în ziua de 13 octombrie, membrii Sfântului Sinod şi arhiereii prezenți au participat la scoaterea raclei cu moaştele Sfintei Parascheva din Catedrala Mitropolitană şi aşezarea într-un loc dinainte pregătit în fața bisericii. Slujba a fost oficiată de Episcopul Teofil al Romanului. Seara a avut loc slujba obişnuită a Vecerniei şi a Privegherii. A doua zi a fost oficiată Sfânta Liturghie de către Mitropolitul Grigorie al Leningradului, cu participarea arhiereilor prezenți, la sfârşitul căreia a urmat predica despre Sfânta Parascheva. După acest moment participanții au asistat la solemnitatea proclamării oficiale a generalizării cultului Sfintei Parascheva în (toată) Biserica Ortodoxă Română după un program bine stabilit. În timp ce se cânta troparul sfintei, soborul de slujitori a ieşit în fața Catedralei, lângă racla Sfintei Parascheva. Aici s-a dat citire enciclicei sinodale de către episcopul Teofil al Romanului, în timp ce corul cânta Troparul şi Condacul Sfintei[240].

---

[238] *Idem*, „Tabel cu invitațiile ce s-au făcut pentru 14 octombrie 1955", în *Dos. cit*.

[239] Pr. Iustin Gaspar, *340 de ani de la aducerea sfintelor moaşte ale Prea Cuvioasei Parascheva la Iaşi*, în MMS, 1981, an LVII, nr. 7-9, pp. 560-561.

[240] Arhiva MMB, „Rânduiala solemnităților pentru extinderea cultului Sfintei Parascheva (Catedrala mitropolitană din Iaşi, 14 Oct. 1955)", în *Canonizarea Sf. Cuv. Parascheva. Serbările dela 14 Oct. 1955, Dosar 430/1955*.

S-a citit, apoi, de către mitropolitul Moldovei, în fața raclei cu sfintele moaşte, rugăciunea ocazională către sfântă, întocmită de Arhiepiscopia Iaşilor: „Cu umilință şi cu evlavie ne plecăm astăzi genunchii înaintea slavei Marelui Dumnezeu, Cel care te-a mărit pe tine, Sfântă Preacuvioasă Maica noastră Parascheva; şi smerit prinos de laudă şi mulțumire Îi aducem, pentru că te-a dăruit nouă fierbinte rugătoare şi puternică ocrotitoare în Ceruri. Căci tu, din tinerețile tale, pentru iubirea de Hristos ai lăsat şi pe părinți, şi bogăția, şi dulcețile cele trecătoare ale lumii; şi cu multă postire, cu neîncetată priveghere, cu lacrimi şi cu pustniceşti nevoințe slăbindu-ți trupul cel firav, sufletul ți-ai întărit; şi aşa, luându-ți Crucea, ai urmat lui Hristos, cu pilda viețuirii tale învățându-ne să nu purtăm grijă de trupul cel trecător, ci de sufletul cel nepieritor. Ca fecioarele cele înțelepte, cu untdelemnul faptelor celor bune ți-ai umplut din belşug candela sufletului tău şi pe Mirele cel ceresc întru trezvie L-ai întâmpinat. Pentru aceea, în cămara Lui de nuntă cu vrednicie ai intrat, îndulcindu-te neîncetat cu vederea de aproape a feței Lui; iar nouă pe pământ ai binevoit a ne descoperi prin vis şi a ne trimite ca pe un dar ceresc cinstitele tale moaşte, care aduse fiind pe pământul nostru, prin râvna evlaviosului Voievod Vasile, s-au făcut acoperământ țării acesteia şi izvor nesecat al tămăduirii tuturor celor ce aleargă la tine cu credință şi nădejde. Şi întinzându-se vestea vredniciilor şi a minunilor tale peste tot pământul țării noastre, cu dragoste şi cu bucurie te cinstesc pe tine binecredincioşii români de pretutindeni. Drept aceea, şi noi acum, cu mulțumită te lăudăm pe tine, Preacuvioasă Maică Parascheva, lauda Epivatului şi ocrotirea cea bună a Moldovei. Şi sărutând cu evlavie cinstitele tale moaşte, te rugăm să mijloceşti pentru noi înaintea feței Ziditorului a toate, ca să ocrotească şi de acum înainte cetatea aceasta, Moldova şi toată țara românească, izbăvind-o de tot răul. Pre toți cei ce cu credință şi cu dragoste aleargă la ajutorul tău, să-i păzească în pace, sănătate trupului şi sufletului să le dăruiască şi întru toate bună sporire. Credința cea dreaptă să o întărească, tulburările eresului şi ale dezbinării dintre frați să le strice cu puterea Preasfântului Său Duh, războaiele să le depărteze şi pacea a toată lumea desăvârşit să o întemeieze. Şi aşa, urmând pilda viețuirii tale, Preacuvioasă Maică, şi avându-te pe tine neîncetată mângâiere întru necazuri şi întărire în nădejde, să ajungem

toţi la limanul cel mult dorit al mântuirii şi să lăudăm până la suflarea noastră cea mai de pe urmă, pururea cinstită pomenirea ta, strigând lui Dumnezeu: „Slavă Ţie, Doamne, Cel ce eşti mare şi minunat întru sfinţi, în vecii vecilor. Amin"[241].

Această rugăciune a fost urmată de un cuvânt al Mitropolitului Grigorie al Leningradului şi Novgorodului, care printre altele a rostit: „Să dea Dumnezeu ca aşa cum noi suntem adunaţi astăzi în duhul păcii şi al iubirii, împrejurul moaştelor Sfintei Parascheva, aşa să se adune cei care stau în fruntea popoarelor, în dragoste nefăţarnică şi în înţelegere deplină, pentru îndepărtarea tuturor pricinilor ce-i dezbină. Cu rugăciunile Preacuvioasei Maicii Parascheva, să ne ocrotească Bunul Dumenzeu şi să ne ajute tuturor"[242].

În numele delegaţiei bulgare, un frumos cuvânt a rostit şi Mitropolitul Sofronie de Târnovo, care, printre altele a amintit: „Viaţa asemenea îngerilor a Preacuvioasei Sfânta Parascheva din pustia Iordanului, rugăciunile, postul şi lacrimile ei, ca şi minunile fără de număr, pe care Dumnezeu le-a săvârşit prin sfintele ei moaşte, sunt pilde vii, pe care ea ni le lasă pentru întărirea vieţii noastre creştineşti şi pentru mântuirea sufletelor noastre. Prin nevoinţa ei în pustie şi prin sfintele ei moaşte, Dumnezeu i-a dat sfintei să fie pentru creştini şi o legătură duhovnicească, pentru întărirea credinţei creştine între cele două popoare ortodoxe – bulgari şi români – şi între noroadele întregii lumi creştine"[243]. La sfârşitul cuvântării sale, Mitropolitul Sofronie a rostit şi o rugăciune către Sfânta Parascheva: „O, Preacuvioasă Maica Noastră Paraschevo! Primeşte prin mine smeritul Mitropolit Sofronie al Tîrnovei, din mila lui Dumnezeu urmaş al Sfântului Patriarh Iftimie al Tîrnovei, care prin însuflare de la Dumnezeu a scris şi a lăsat lumii ortodoxe cartea vieţii şi a minunilor tale, cu care s-a proslăvit Domnul nostru

---

241 Preot C. Nonea, Preot Sc. Porcescu, *Extinderea şi generalizarea cultului Prea Cuvioasei Parascheva în toată Biserica Ortodoxă în prezenţa delegaţiilor Bisericilor Ortodoxă Rusă şi Bulgară*, în MMS, 1955, an XXXI (Serie nouă), nr. 10-11, pp. 594-597.

242 *Sfânta Cuvioasă Parascheva, cu sfintele moaşte la Iaşi: viaţa, istoricul moaştelor, minunile, acatistul, paraclisul*, p. 90.

243 Preot C. Nonea, Preot Sc. Porcescu, *Extinderea şi generalizarea cultului Prea Cuvioasei Parascheva în toată Biserica Ortodoxă în prezenţa delegaţiilor Bisericilor Ortodoxă Rusă şi Bulgară*, p. 608.

Iisus Hristos, Mirele Tău ceresc, primeşte prin mine, Preacuvioasă Maica noastră Paraschevo, credinţa cea tare, rugăciunile izvorâte din suflet, lacrimile calde şi cererile sincere ale concetăţenilor tăi din străvechea cetate de scaun a Asăneştilor-Tîrnova, şi de la toţi fiii tăi creştini ortodocşi bulgari!

Primeşte rugăciunile lor şi ale mele, izvorâte din suflet însetat şi le du, Maică Preacurată, la picioarele Scaunului Împăratului nostru şi Dumnezeu Iisus Hristos, Mirele tău ceresc, pentru ca El să ne dăruiască nouă tuturor, ca şi tuturor neamurilor din întreaga lume, roadele harice ale păcii şi dragostei, ale frăţiei şi libertăţii; să întărească El popoarele român şi bulgar, în pace, în prietenie frăţească şi în binefăcătoare colaborare reciprocă, şi să le lumineze în adevărurile evanghelice ale sfintei credinţe creştine ortodoxe, care este adevărata biruinţă, care a biruit lumea (Ioan V, 4).

O! Sfântă şi Prea Cuvioasă Maica noastră Paraschevo! Primeşte aceste picături de trandafir, pe care ţi le aduc aici, date mie cu dreapta cea sfântă a Preafericitului Patriarh Kiril al Bulgariei, urmaşul Sfântului tău aghiograf Patriarhul Iftimie al Tîrnovei, ca un mir de bună mireasmă pentru sfintele şi de Dumnezeu proslăvitele tale moaşte, primeşte-le, Maică Preacurată, ca un dar modest din ţara trandafirilor, din câmpiile şi munţii noştri, din mâinile iubitoare de muncă ale creştinilor ortodocşi, din patria ta pământească, şi pomeneşte-i, Maică Preacurată, înaintea lui Dumnezeu, în veşnica ta patrie cerească, pe ei toţi, ca şi pe fiii Bisericii Ortodoxe Române pe pământul căreia sfintele tale moaşte au găsit pentru totdeauna limanul pământesc. Amin"[244].

A urmat închinarea şi sărutarea raclei în care se aflau sfintele moaşte de către tot soborul arhiereilor, în timp ce se cânta Condacul Sfintei şi „Sfântă Preacuvioasă Maică Paraschevo, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi" (pe glasul al III-lea). Cei prezenţi au ascultat apoi cuvântarea Mitropolitului Sebastian Rusan în legătură cu extinderea cultului Sfintei Parascheva. A urmat intervenţia reprezentanţilor delegaţiilor Bisericilor străine în legătură cu acest moment solemn. În final s-a săvârşit un Polihroniu în Palatul mitropolitan. După masă a fost oficiată slujba Vecerniei. După Vecernie,

---

[244] *Ibidem*, pp. 609-610.

în jurul orei 18.00, un sobor de preoţi, în frunte cu mitropolitul şi doi arhierei, au înconjurat Catedrala Mitropolitană cu sfintele moaşte, în patru stări. Racla Sfintei Parascheva a fost condusă apoi în biserică şi aşezată la locul obişnuit, unde arhiereii şi preoţii s-au mai închinat o dată la sfintele moaşte, în timp ce cântăreţii au cântat troparul Sfintei. După încheierea acestui moment lângă raclă a rămas un arhiereu, alături de preoţii de rând, pentru a citi Acatistul Sfintei[245].

În *Enciclica* trimisă clerului şi credincioşilor din România, membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române pun în evidenţă adânca evlavie de care se bucură toţi sfinţii, fără deosebire de neam, însă în mod deosebit cei ai căror moaşte se găsesc în catedralele şi mănăstirile de pe cuprinsul ţării. Această statornicie a evlaviei clerului şi credincioşilor faţă de sfinţi este întărită prin înscrierea lor în sinaxare, prin prezenţa slujbei în cărţile de cult, prin prăznuirea lor după rânduială şi prin ridicare de măreţe locaşuri de închinare ce le poartă numele, în care sunt zugrăvite frumoase icoane ale acestora.

Una din sfintele care corespund acestui tip de evlavie şi cinstire este Cuvioasa Parascheva, ea bucurându-se, la început, de o cinstire locală în zona în care se găseau sfintele ei moaşte, pentru ca mai apoi cinstirea ei să treacă şi în alte zone ale ţării. Despre ea enciclica glăsuieşte: „Podoaba Iaşilor şi lauda Moldovei, este, după naştere, din satul Epivat, lângă Ţarigrad. Prinsă de dorul vieţii curate, ea de tânără a părăsit lumea cu tulburările ei şi a fugit în pustie. Aici, în linişte şi în singurătate, s-a îmbrăcat cu rugăciunea, s-a încins cu postul şi s-a acoperit cu privegherea. A robit trupul cu înfrânarea mâncării, liberându-şi sufletul din lanţurile cugetărilor deşarte. Pământul gol i-a fost pat şi frunzele pomilor, acoperământ. Nu avea în pustie altă grijă, decât cum să-şi înfrumuseţeze candela sufletului, ca să întâmpine pe Domnul şi să-I audă glasul cel dulce. Prin rugăciune şi priveghere dobândind înţelegere şi putere bărbătească, a înfrânt cu totul pe vrăjmaşul sufletului, aşa cum David a biruit pe Goliat. Şi la atâta înălţime s-a ridicat, încât s-a făcut sălaş Dumnezeului Celui viu.

---

245 Arhiva MMB, „Rânduiala solemnităţilor pentru extinderea cultului Sfintei Parascheva (Catedrala mitropolitană din Iaşi, 14 Oct. 1955)", în *Dos. cit.*

Sfintele ei Moaşte, descoperite prin vedenie, dădeau multe tămăduiri oamenilor credincioşi. De aceea au fost purtate prin multe ţări şi oraşe, iar binecredinciosul Vasile Lupu, voievod şi domn al Moldovei, le-a dobândit pentru ţara sa. Şi cu alai bisericesc şi domnesc le-au aşezat la Iaşi, în ziua de 14 octombrie, anul mântuirii 1641.

Apoi au fost mutate, în anul 1888, în biserica cea mare a Sfintei Mitropolii din Iaşi. Deci, de 314 ani, Mântuitorul Hristos ascultă şi împlineşte rugăciunile fierbinţi ale credincioşilor Săi români, îndreptate către El prin cuvioasa maica noastră Paraschiva"[246].

Adresa nr. 13288 din 30 septembrie 1955 trimisă Protopopiatelor din Arhiepiscopia Iaşilor informează despre prezenţa în capitala Moldovei a unei importante delegaţii a Bisericilor Ortodoxe surori. Drept urmare se cere Protoiereului de Iaşi: „Veţi pune în vedere preoţilor din acel protopopiat, să vorbească credincioşilor despre acest important eveniment din viaţa bisericii moldovene sfătuindu-i şi îndemnându-i să vină la Iaşi pentru a lua parte la Sfintele slujbe din 14 octombrie a.c. Ar fi de dorit să vie la Iaşi şi credincioşii stilişti. În acest scop preoţii din parohiile în care sunt astfel de credincioşi vor stărui pe lângă ei pentru a veni la Iaşi, în ziua Sf. Parascheva. Preoţii care vor veni la Iaşi în ziua de 14 octombrie vor avea ţinută de ceremonie (culion şi epitrahil)"[247].

O adresă similară este expediată şi stareţilor de la mănăstirile din Moldova, cu menţiunea: „Veţi vorbi credincioşilor care vin la acea mânăstire despre acest important eveniment din viaţa bisericii moldovene şi îi veţi sfătui şi îndemna să vie la Iaşi pentru a lua parte la Sfintele slujbe din 14 octombrie a.c.".

După evenimentele de la 14 octombrie de la Iaşi, Mitropolia Moldovei şi Sucevei trimite o telegramă oficială patriarhului Justinian pentru a-l asigura de buna desfăşurare a întregii sărbători: „Sărbătorirea hramului Prea Cuvioasei Maice Parascheva la Catedrala Mitropolitană din Iaşi şi solemnitatea generalizării cultului ei în toată Biserica Ortodoxă s-a desfăşurat cu mare fast, în prezenţa Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Grigorie al Leningradului şi Novgorodului, a

---

[246] Arhiva MMB, „Enciclica Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române către cler şi credincioşi, pentru cinstirea obştească a unor Sfinţi cu moaşte în ţara noastră", în *Dos. cit.*

[247] *Idem*, „Adresa nr. 13288/ 30 sept. 1955", în *Dos. cit.*

Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Sofronie al Tîrnovei şi a însoţitorilor lor, a reprezentanţilor autorităţilor, a Prea Cucernicilor Protopopi şi Stareţi din Eparhie şi a mii de credincioşi.

Cu acest prilej s-au înălţat rugăciuni de frăţietate între Bisericile Ortodoxe şi pentru pacea a toată lumea, ca şi pentru deplina sănătate şi îndelungă păstorire a Prea Fericirii Voastre”[248].

Cu ocazia acestor evenimente deosebit de importante pentru viaţa Bisericii din Moldova, pe lângă ceremonia obişnuită a generalizării cultului Sfintei Parascheva, slujbele religioase oficiate acum, invitaţii speciali pe care i-a avut Mitropolitul Moldovei Sebastian Rusan s-au bucurat şi de câteva momente de linişte. În cadrul acestor momente de recreere, personalităţile bisericeşti şi laice din ţară şi din străinătate au vizitat Mănăstirea Neamţ, Seminarul Teologic de aici, Mănăstirea Văratec, Mănăstirea Agapia. La Iaşi, oaspeţii Mitropoliei Moldovei şi Sucevei au asistat la un spectacol susţinut de Filarmonica de Stat – Moldova[249].

În ceea ce priveşte racla în care, astăzi, se păstrează spre închinare moaştele Sfintei Parascheva, ea este cea de-a treia de la aducerea lor la Iaşi. Prima dintre acestea a ars în incendiul de la Biserica „Trei Ierarhi” din 1888, iar cea de-a doua se păstrează în depozitul Mitropoliei. Ca o mărturie a minunii săvârşite în seara zilei de 26 spre 27 decembrie 1888, se păstrează până astăzi racla dogorită de foc a Cuvioasei Parascheva[250].

---

[248] *Idem*, „Telegrama Prea Fericitului Justinian Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti”, în *Dos. cit*.

[249] Pr. Ion Vicovan, *Mitropolia Moldovei şi Sucevei la jumătatea veacului al XX-lea – pagini de istorie*, Editura Performantica, Iaşi, 2009, pp. 237-248; în capitolul „Generalizarea cultului Sfintei Cuvioase Parascheva” este făcut un comentariu de ansamblu asupra întregului dosar nr. 430/1955 din Arhiva MMB ce poartă semnătura Mitropolitului Sebastian Rusan.

[250] *Vieţile Sfinţilor pe luna Octombrie*, retipărite şi adăugite cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, ediţia a II-a, Editura Mănăstirii Sihăstria, 2005, p. 198.

Capitolul IV

SFÂNTA PARASCHEVA ÎN EVLAVIA CREDINCIOŞILOR

IV.1. Câteva dintre icoanele reprezentative ale Sfintei Parascheva

Biserica Ortodoxă învaţă că, alături de cinstirea sfinţilor şi a sfintelor moaşte, suntem datori să cinstim şi sfintele icoane. Ele sunt reprezentări sensibile ale lui Dumnezeu în Treime, ale Sfinţilor Îngeri sau ale Sfinţilor. Cinstim icoana „pentru că dintru început Dumnezeu a făcut pe om după chipul Său”[251]. Cinstind icoana, cinstirea noastră nu se îndreaptă spre materialul din care este confecţionată ea, ci spre cel care este zugrăvit pe ea, spre prototip.

Icoana pictată, ca reprezentare spirituală, îl apropie pe credincios cu mintea de persoana zugrăvită pe ea. Tocmai de aceea, începând cu epoca apostolică şi până în zilele noastre, icoanele au fost cinstite de creştini. Mai mult, în decursul timpului ele au fost pentru o bună perioadă de timp „Biblia neştiutorilor de carte”.

Deşi a constituit o temă teologică amplu discutată pe parcursul mai multor decenii[252], icoanele au fost adoptate şi cinstite de întreaga creştinătate. Sfinţii, după ce au fost recunoscuţi de Biserică ca având această calitate, au fost reprezentaţi în icoane. Fiind trecuţi în rândul sfinţilor de bisericile locale sau de patriarhiile din regiunile în care aceştia erau cinstiţi, sfinţii au putut fi mai uşor zugrăviţi pe icoane, cultul lor răspândindu-se astfel mult mai repede.

---

[251] Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, traducere din limba greacă, introducere şi note de Preotul profesor Dumitru Fecioru, EIBMBOR, Bucureşti, 2005, p. 213.

[252] Vezi André Grabar, *Iconoclasmul bizantin. Dosarul arheologic*, traducere, prefaţă şi note de Daniel Barbu, Editura Meridiane, Bucureşti, 1991.

Aşa s-a întâmplat şi cu Sfânta Parascheva. Fiind o sfântă populară în toată zona Balcanilor, icoanele Cuvioasei Parascheva au circulat, în decursul timpului, în toată această regiune şi nu numai. Deşi nu avem, cel puţin deocamdată, o istorie a icoanelor închinate Sfintei Cuvioase Parascheva şi nu cunoaştem nici timpul când au fost zugrăvite cele dintâi icoane în cinstea ei, în lumea Ortodoxă s-au păstrat câteva icoane foarte vechi, ele fiind un reper în istoria icoanelor cuvioasei.

Cea mai veche icoană cunoscută a Sfintei Paracheva se păstrează în Cipru şi aparţine veacului al XIV-lea. Reprezentări iconografice ale sfintei se găsesc şi în alte zone ale Ortodoxiei: Grecia, Serbia, Bulgaria, Polonia, Rusia şi România.

În cele ce urmează, vom prezenta câteva din icoanele reprezentative ale Sfintei Parascheva din decursul timpului, cu precizarea că numărul lor deosebit de mare nu ne permite expunerea tuturor. Întrucât la Editura Doxologia a Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei a apărut un album dedicat Cuvioasei Parascheva, în lucrarea de faţă vom prezenta doar câteva dintre aceste icoane.

Icoană a Sfintei Parascheva de la Biserica Mănăstirii Asinou din Cipru, secolul al XIV-lea (1332-1333) – Muzeul Arhiepiscopiei

Sfânta Parascheva şi Sfânta Marina. Icoană din Agios Mamas, Cipru, anul 1495

Icoană a Sfintei Parascheva din localitatea Galata, Biserica „Sfântul Sozomen", 1513

Icoană a Sfintei Parascheva, Muzeul Arhiepiscopiei Nicosiei, Cipru, secolul al XVI-lea

Icoană a Sfintei Parascheva din Cipru, secolul al XVII-lea

Icoană a Sfintei Parascheva, Cipru, secolul al XVIII-lea

Icoană a Sfintei Parascheva, Grecia,
secolul al XV-lea

Sfânta Parascheva şi Sfânta Marina,
Biserica Sfântul Dumitru, din Goleshevo şi
Sfântul Nicolae Făcătorul de Minuni, din Melnik, Bulgaria, sec. XVIII-XIX

Icoană reprezentând pe Sveta Petka (Sfânta Vineri) şi Sveta Nedelia (Sfânta Duminică). Târnovo, Bulgaria

Sfânta Parascheva, Mănăstirea Hilandar, Sfântul Munte Athos, Grecia, secolul al XVII-lea

Sfânta Parascheva, icoană din Ptolemaida, Grecia

Sfânta Parascheva, Epivat

Sfânta Parascheva, Mănăstirea Gracanica, Serbia

Sfânta Parascheva din Ležimir, Srem, Serbia

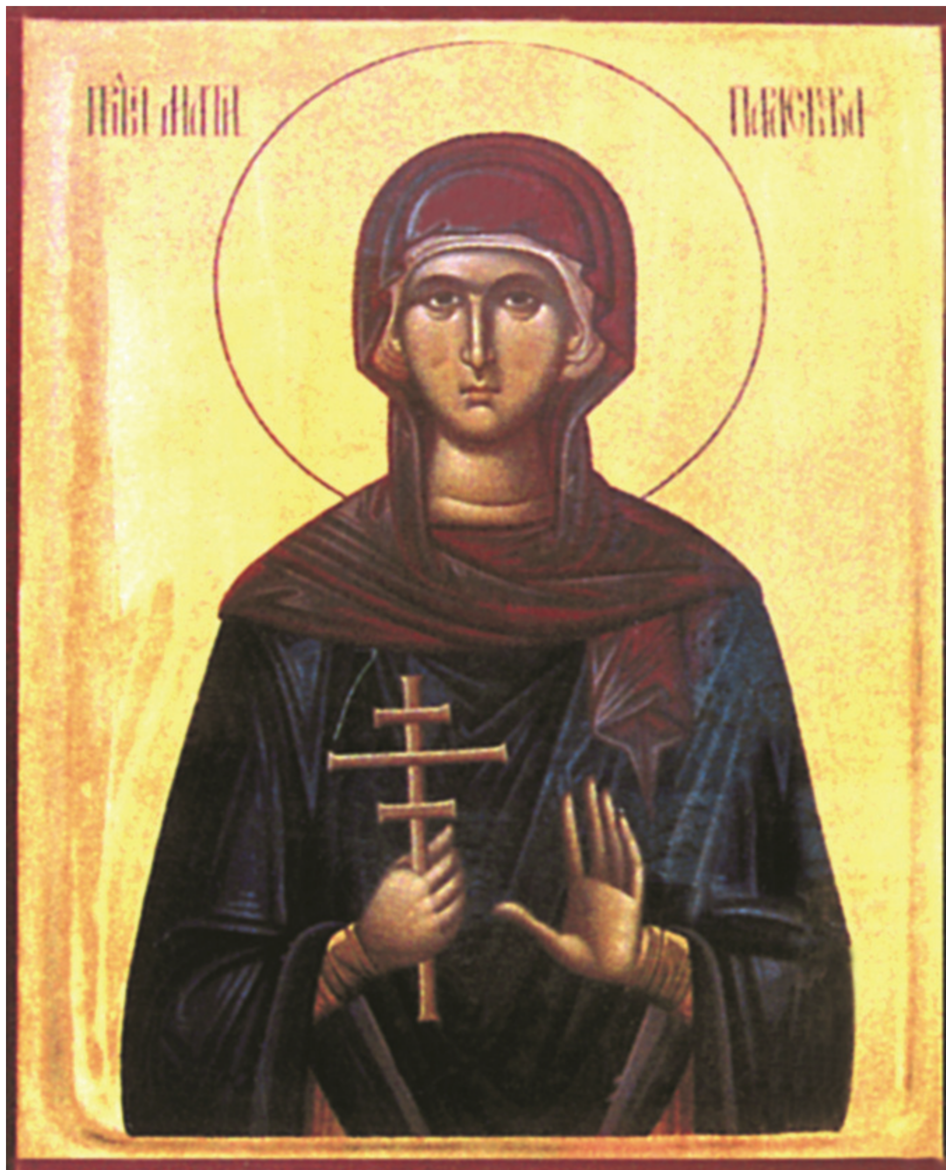
Sfânta Parascheva, pictură murală, oraşul Pec, Serbia

Scene din viața Sfintei Parascheva, Serbia

Sfânta Parascheva, icoană de la Mănăstirea Sveta Petka,
oraşul Niş, Serbia

Sfânta Parascheva, icoană de la Mănăstirea Racovița, Serbia

Sfânta Parascheva, Muzeul de Istorie din Sanok, Polonia, secolul al XVII-lea

Sfânta Parascheva de Târnovo, Ujście Gorlickie,
Muzeul de Istorie din Sanok, Polonia

Sfânta Parascheva, Muzeul din Vologda, Rusia,
secolul al XV-lea

Sfânta Parascheva, pictură murală Mănăstirea Bălineşti, secolul al XV-lea

Sfânta Parascheva, Biserica din Dolheştii Mari

Sfânta Parascheva, pictură murală de pe firida geamului bisericii din Pătrăuți, secolul al XV-lea

Sfânta Parascheva Împărătească tronând, Catedrala Episcopală din Roman, secolul al XVI-lea

Sfânta Paracheva, Mănăstirea Bistrița-Neamț, secolul al XVI-lea

Sfânta Parascheva, pictură murală de la Mănăstirea Probota, secolul al XVI-lea

Cuvioasa Parascheva, Muzeul Național de Artă al României, secolul al XVI-lea

Sfânta Parascheva, mozaic de la Mănăstirea „Sfinții Trei Ierarhi" din Iaşi, secolul al XVII-lea

Sfânta Parascheva, Dărmăneşti, icoană din timpul lui Vasile Lupu

Sfânta Parascheva, icoană pictată de zugravul Pârvu Mutu (1657-1735)

Sfânta Parascheva, icoană din Parohia Dragu, Sălaj, 1750

Sfânta Parascheva alături de Sfinții Trei Ierarhi

Sfânta Parascheva şi fratele său Sfântul Eftimie episcopul,
pictură murală

Sfânta Parascheva, pictură murală, reşedința mitropolitană din Târnovo

Sfânta Parascheva de la Iaşi, icoană pictată de Marius Ghinescu şi păstrată în Catedrala Mitropolitană, Iaşi, 2010

Sfânta Parascheva, pictură murală, Mănăstirea Afteia,
judeţul Alba, pictor Ioan Popa

IV.2. Biserici vechi din țara noastră cu hramul Sfânta Parascheva[253]

A. *Biserici din veacul al XV-lea închinate Sfintei Parascheva*[254]

1. *Biserica Parohiei Dolheştii Mari* a fost construită înainte de 1481, fiind prima biserică boierească din regiune. Ea a fost ctitorită de hatmanul Şendrea, unul din dregătorii apropiați ai Sfântului Voievod Ştefan cel Mare, cumnatul său şi soțul Mariei, sora domnitorului. Specialiştii sunt de părere că acest sfânt locaş a fost ridicat de ctitorul său înainte de începutul glorioasei domnii a lui Ştefan cel Mare în Moldova şi că în ea au fost îngropați înaintaşii hatmanului Şendrea. La 27 martie 1486 este înmormântată aici şi soția hatmanului Şendrea, portarul Sucevei. Primul hram al bisericii a fost „Sfântul Nicolae", după cum o arată tabloul votiv. Schimbarea hramului acestei biserici se pare că a survenit imediat după aducerea moaştelor Sfintei Parascheva la Iaşi, domnitorul Vasile Lupu fiind cel care a făcut această modificare. Primele lucrări de restaurare a bisericii

[253] Cu siguranță că biserici închinate Sfintei Parascheva, în țara noastră, sunt foarte multe, mai ales cele care au al doilea sau al treilea hram închinat Sfintei. În cele ce urmează, am încercat să facem o împărțire, pe secole, a bisericilor închinate Ocrotitoarei Moldovei, fără însă a aşeza bisericile într-o ordine cronologică sau alfabetică. Multe din informațiile care urmează a fi expuse nu au putut fi găsite în altă parte decât pe internet, şi tocmai de aceea munca a fost dificilă. Cu siguranță că aceste liste întocmite vor avea şi lipsuri, vor fi biserici care nu au fost menționate sau biserici despre care nu se găsesc foarte multe informații. O lucrare care să conțină toate bisericile monument istoric din țara noastră, mai ales după anul 2004, nu există. Considerăm că acest subcapitol va aduce un element de noutate prin enumerarea şi amintirea unor date, măcar pentru unele din numeroasele biserici închinate Sfintei Parascheva din țara noastră. Menționăm că cele mai multe dintre bisericile care vor fi enumerate au fost descoperite în noua listă a bisericilor monument istoric din România: http://www.monumenteromania.ro/

[254] Prin acest subcapitol şi prin cele cu bisericile din veacul al XVI-lea şi prima parte a vecului următor am căutat să demonstrăm încă o dată, dacă mai era nevoie, că la nordul Dunării Sfânta Parascheva a fost cinstită cu mult timp înainte de aducerea moaştelor sale în Moldova, prin ridicarea bisericilor închinate ei.

s-au efectuat între anii 1852-1854, atunci când arendaşul Stati şi sătenii au construit în partea de vest un pridvor cu două ferestre pe care s-a construit o clopotniţă. Mici lucrări de reparaţie au avut loc apoi în anii 1909, 1912, 1926-1927, 1987-1991[255] (Planşa 1).

2. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Feleacu* (comuna Feleacu, judeţul Cluj) a fost construită în 1486-1488. Se presupune că la ridicarea acestei biserici a ajutat şi domnitorul Ştefan cel Mare. Biserica este un monument de arhitectură gotică de tip biserică-sală şi a fost gândită să devină reşedinţa episcopilor de Feleac. Pictura bisericii a fost executată de zugravul Nistor din Feleac între anii 1760 şi 1765. În anul 1925, odată cu restaurarea bisericii, a fost ridicat şi un turn clopotniţă. Se presupune că pe locul acestei biserici ar fi existat una mai veche din lemn[256].

3. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Cotnari* (judeţul Iaşi) a fost construită în jurul anului 1493. Pisania bisericii a fost distrusă în timp, astfel că nu se cunoaşte cu exactitate anul în care biserica a fost ridicată. Are arhitectură simplă, moldovenească, fiind de plan dreptunghiular, fără turlă şi împărţită în pronaos, naos şi altar. Se pare că biserica a fost restaurată în veacul al XVII-lea, după cum o arată prezenţa unor elemente decorative de la pereţi şi ferestre. În 1831-1832 s-au efectuat alte lucrări de reparaţie la biserică. Astfel, a fost eliminat peretele despărţitor dintre pronaos şi naos, acesta fiind înlocuit cu o arcadă simplă. În veacul al XX-lea, biserica a fost restaurată şi repictată. Resfinţirea ctitoriei ştefaniene s-a făcut în ziua de 2 iulie 2001. În anul 2004, cu prilejul anului omagial închinat Sfântului Voievod Ştefan cel Mare, în ziua de 23 aprilie Preafericitul Daniel (pe atunci Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei) a sfinţit placa memorială de marmură aşezată pe peretele locaşului de cult. În acelaşi an, Biserica „Sfânta Parascheva" din Cotnari a fost inclusă pe lista monumentelor istorice din judeţul Iaşi şi din România[257] (Planşa 2).

---

[255] *Enciclopedia Ortodoxiei Româneşti*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2010, pp. 249-250.

[256] http://www.crestinortodox.ro/biserici-manastiri-harta/biserica-cuvioasa-paraschiva-episcopiei-feleacului-475-feleacu-feleacu-19461.html

[257] *Monumente istorice bisericeşti din Mitropolia Moldovei şi Sucevei*, Prefaţă de † Iustin Arhiepiscop al Iaşilor şi Mitropolit al Moldovei şi Sucevei, Introducere

4. *Biserica „Sfânta Vineri" din Târgovişte* a fost construită, după toate probabilităţile, în veacul al XV-lea, cu toate că informaţiile precise cu privire la această datare lipsesc. Alte propuneri pentru data de construire a bisericii au fost anii 1517 şi 1613-1614. Pentru prima propunere, pledează o inscripţie în slavonă de pe ancadramentul aflat pe latura sudică a bisericii care aminteşte de anul 1517. Anul acesta este însă cel mai probabil fiind menţionat în urma unor restaurări la locaşul de cult. Cea de-a doua propunere este prima atestare documentară a locaşului de cult. Deşi în anul 1712 biserica a fost afectată de un puternic incendiu care a mistuit mare parte din cetatea Târgovişte, în anul 1716 un act domnesc aminteşte că în locaşul de cult se slujea. Ceva mai târziu, în anul 1730 biserica era în paragină, fapt care a necesitat reparaţii importante efectuate de Şerban Fusea în 1731-1732. Anii de restaurare a bisericii sunt menţionaţi pe o inscripţie de la proscomidiar care aminteşte de refacerea şi zugrăvirea sa. Dionisie Lupu, egumen al Mănăstirii Dealu, va restaura această biserică în anul 1803. Cel mai probabil, acum, au fost îndepărtate zidurile de compartimentare dintre pronaos, naos şi pridvor şi a fost modificat sistemul de boltire. O altă renovare a bisericii s-a făcut, prin grija paharnicului Nicolae Brătescu şi a soţiei sale Lucsandra, în 1850-1852. Biserica are plan triconc cu o absidă supralărgită a Sfântului Altar[258] (Planşa 3).

5. *Biserica „Sfânta Cuvioasă Parascheva" din Râmnicu Sărat* (judeţul Buzău) a fost ctitorită de Ştefan cel Mare, în memoria luptătorilor căzuţi în războiul cu Ţara Românească. Biserica este amintită de vechiul Letopiseţ al Ţării Româneşti care consemnează faptul că domnul Moldovei a zidit „o sfântă biserică în Râmnicu Sărat cu hramul Prea Cuvioasa Parascheva". În decursul timpului pe locul

---

de Prof. Dr. Vasile Drăguţ, Conf. Univ. Dr. Corina Nicolescu, Editura MMS, Iaşi, 1974, pp. 149-151.

[258] *Domnitorii şi Ierarhii Ţării Româneşti. Ctitoriile şi mormintele lor*, Editura „Cuvântul Vieţii" a Mitropoliei Munteniei şi Dobrogei, Bucureşti, 2009, pp. 85-86.

acestui locaş de cult au fost ridicate alte biserici, actuala fiind construită în anul 1907[259] (Planşa 4).

B. Biserici din veacul al XVI-lea închinate Sfintei Parascheva

1. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Iancu Jianu* (comuna Iancu Jianu, judeţul Olt) a fost construită înainte de anul 1529. Biserica este o ctitorie a familiei Buzescu, o bogată şi cunoscută familie de boieri. În această biserică a fost înmormântat în anul 1530 Dumitru Pârcălab. Din punct de vedere arhitectural, este o biserică de tip corabie, solidă (zidul are peste un metru grosime), împărţită în tindă, pronaos, naos şi altar. Este cea mai mare biserică rurală de acest fel construită în veacul al XVI-lea. Ca element inovator se remarcă pridvorul închis. La începutul veacului al XVIII-lea, biserica a fost pictată de zugravi iscusiţi, astăzi păstrându-se în locaşul de cult mai multe fragmente de pictură murală din acea perioadă. Biserica a fost renovată şi consolidată în anul 1930 şi în anul 1941, după cutremurul din 1940 care i-a afectat structura[260] (Planşa 5).

2. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din oraşul Târgu Frumos* (judeţul Iaşi) a fost construită în anul 1540. Mai este cunoscută şi sub numele de „Biserica Domnească", deoarece a fost construită în timpul domniei lui Petru Rareş. Pentru plasarea în această perioadă pledează şi o inscripţie din altarul bisericii care menţionează ctitorul locaşului de cult: *Io Petru voievod*, doamna Elena, fiii lor Ştefan, Constantin şi Ruxandra. Numele celuilalt fiu, Iliaş, a fost şters, deoarece a îmbrăţişat islamul (s-a turcit). Biserica, construită din cărămidă, are temelia din piatră de carieră. Ca stil arhitectonic, are formă de corabie. În veacul al XVIII-lea bisericii i-a fost adăugată o turlă-clopotniţă. În această biserică a fost hirotonit diacon şi Ion Creangă, în ziua de 26 decembrie 1859. De-a lungul timpului biserica a suferit mai multe restaurări: 1863, 1869, 1880, 1906, 1970[261] (Planşa 7).

---

[259] *Ibidem*, pp. 893-894.

[260] Radu Constantinescu, Mircea Sfîrlea, *Monumente religioase. Biserici şi mînăstiri celebre din România*, Editura Editis, Bucureşti, 1994, p. 135.

[261] Sergiu Adam, *Ctitorii muşatine. Biserici, mănăstiri, cetăţi, curţi domneşti. Secolele XIV-XVI*, Editura Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj, 2001, p. 98.

3. Am amintit, într-o notă la un capitol anterior, despre *Catedrala „Sfânta Parascheva" din Roman*, şi notăm, în continuare, că aceasta a fost construită între anii 1542 şi 1550 în stil moldovenesc. Menţiuni despre o biserică în târgul Romanului cu numele de „Sfânta Vineri" (Sfânta Parascheva) avem încă din anul 1408, atunci când domnitorul Moldovei Alexandru cel Bun (1400-1432) dăruieşte două sate bisericii cu acest hram din Roman, acolo unde se afla şi mormântul cneaghinei Anastasia. Unii istorici bisericeşti înclină să creadă că ridicarea bisericii menţionate a fost posibilă chiar din timpul domnului Roman I al Moldovei (1391-1394). O biserică ce poartă numele Sfintei Parascheva este menţionată la Roman şi în timpul domnului Ştefan cel Mare, după cum rezultă din actele de cancelarie emise în anii 1458, 1465 şi 1488. Lucrările de construire a bisericii lui Petru Rareş au început în 1542 şi au ţinut opt ani, ele fiind coordonate de meşterul Luca din Bistriţa (de dincolo de Munţi) şi supravegheate de episcopul Macarie al Romanului. Cercetările efectuate în decursul timpului la Catedrala Episcopală au oferit importante indicii referitoare la existenţa unui vechi locaş de cult anterior veacului al XVI-lea. Este foarte posibil ca vechea biserică de aici să fi fost construită din lemn sau, în cel mai bun caz, din piatră şi cărămidă. Acest locaş de cult nu poate fi comparat însă cu actuala biserică din punct de vedere al impozanţei[262]. Această biserică de lemn sau de zid închinată Sfintei Parascheva ne demonstrează existenţa cultului acestei sfinte în teritoriile de la nordul Dunării înainte de anul 1641, anul aducerii în Moldova a moaştelor Cuvioasei Parascheva (Planşa 6).

4. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din municipiul Râmnicu Vâlcea* (judeţul Vâlcea) a fost construită în anii 1554-1557. Ctitorii acestei biserici sunt Pătraşcu cel Bun şi fiul său Mihai Viteazul (domnul primei uniri continuând lucrarea şi finalizând-o în 1587). După desăvârşirea construcţiei bisericii în veacul al XVI-lea a avut loc sfinţirea, în anul 1593. Înainte de anul 1738, biserica suferă unele modificări, fiindu-i adăugate un pridvor şi o clopotniţă de către negustorii chiproviceni Sava, Ilie şi Iova. Biserica a fost incendiată de

---

[262] Vasile Ursachi, *Episcopia Romanului. Cercetări arheologice*, Editura Filocalia, Roman, 2008, p. 31.

turci în anul 1788. În urma acestui dezastru locaşul de cult va fi renovat şi zugrăvit în 1790. Alte restaurări ale bisericii au avut loc în anii: 1844, 1895, 1910-1911, 1930-1933, 1958 şi 1980. Biserica este de plan rectangular, având altarul decroşat, o turlă octogonală situată pe naos şi alta pătrată (clopotniță) situată pe pronaos. Pridvorul bisericii, de dimensiuni reduse, este închis[263] (Planşa 8).

5. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Marița* (comuna Vaideeni, județul Vâlcea) a fost construită în 1556-1557. Este socotită una dintre cele mai vechi biserici din lemn de la sud de Carpați. A putut fi datată foarte uşor datorită inscripției de pe perete. Se remarcă în mod deosebit catapeteasma pictată în culori vii. A fost trecută pe lista monumentelor istorice în anul 2004. Acest locaş de cult a fost renovat în anul 2008. Este o construcție simplă, fără pridvor sau turn-clopotniță. Acoperişul este din şiță[264] (Planşa 9).

6. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din Băteşti* (comuna Făget) a fost construită în veacul al XV-lea în satul Vеța. În secolul al XVIII-lea, biserica a fost mutată cu tăvălugii (pe butuci rostogoliți) în satul Băteşti. Ca material de construcție a fost folosită bârna de stejar încheiată „în coadă de rândunică". Pictura din interiorul bisericii a fost realizată de zugravul Gheorghe Diaconovici în anul 1783. Deasupra pronaosului se înalță un frumos turn-clopotniță, cu foişor generos şi coif înalt. Biserica este acoperită cu şiță[265] (Planşa 10).

C. Biserici din veacul al XVII-lea închinate Sfintei Parascheva

1. *Parohia Poienile Izei* are una din cele mai vechi şi mai frumoase biserici maramureşene din lemn păstrate şi conservate. Hramul bisericii este „Sfânta Parascheva". Este un monument UNESCO fără egal care pune în valoare nivelul artistic al meşterilor maramureşeni de la începutul secolului al XVII-lea. Este o biserică specifică zonei Maramureşului, atestată documentar în jurul anului 1602. Planul navei este rectangular, pridvorul fiind aşezat pe latura de apus. Turla bisericii are trei clopote, foişor şi un coif cu o cruce

---

[263] *Enciclopedia Ortodoxiei Româneşti*, pp. 533-534.
[264] http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Marița
[265] Radu Constantinescu, Mircea Sfîrlea, *op. cit.*, p. 62.

înaltă, acoperişul având o dublă poală. Un lucru rar întâlnit la bisericile româneşti este prezența la biserica din Poienile Izei a unui altar cu patru laturi, ca în vechime. Proscomidiarul bisericii a fost pictat în 1783-1784, iar locaşul de cult a fost pictat zece ani mai târziu. Un antimis, din anul 1632, păstrat aici, atestă faptul că biserica a fost uzitată pentru slujbele religioase încă din secolul al XVII-lea. Câteva scene din pictura bisericii impresionează prin tematica şi abordarea originală a iconografiei de tradiție românească: Judecata de Apoi, scene cu iadul (pictate cu detalii)[266] (Planşa 11).

2. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Valea Stejarului* (comuna Vadu Izei, județul Maramureş) a fost construită în prima jumătate a secolului al XVII-lea, cel mai probabil în jurul anului 1630. Primul preot al bisericii a fost Andrei Botiş, un localnic ce a contribuit substanțial la ridicarea bisericii din lemn. Printre ctitorii bisericii este menționată şi văduva Hapca Palaghia din satul Ocneşti, alături de mulți alți credincioşi din acelaşi sat. Acest locaş de închinare a fost înfrumusețat de maistrul tâmplar Daniel Munteanu, el fiind cel care a realizat ciopliturile decorative din lemn ale bisericii. Deteriorată în urma trecerii timpului, biserica a fost renovată în anul 1830 de Alexandru Botiş, Ştefan Michnea şi Ioan Michnea. Din nefericire, pictura bisericii realizată pe pânză este deteriorată şi se păstrează într-o mică măsură. Ea este specifică iconografiei bizantine din perioada Comnenilor şi are o valoare inestimabilă. Ultima renovare a avut loc în 1976, ea fiind încununată cu slujba de sfințire oficiată de arhiepiscopul Teofil Herineanu (1909-1992)[267] (Planşa 12).

3. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Sârbi-Josani* (comuna Budeşti, județul Maramureş) a fost construită în anul 1639 pe un deal din apropierea unei foste mănăstiri distruse de tătari. Localitatea este atestată documentar în anul 1459. Biserica a fost declarată monument istoric în anul 1955. Din însemnările inscripțiilor păstrate în biserică reiese că aceasta a fost ctitorită de familiile de

---

[266] Narcisa Balaban, „Bijuteriile din lemn ale Maramureşului. Biserica «Sfânta Cuvioasă Parascheva» din Poienile Izei", în *Lumina*, miercuri, 14 martie 2007, p. 9.

[267] http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Valea_Stejarului

mici nobili din partea de sus a satului Sârbi. Grinzile de stejar folosite la ridicarea bisericii au fost tăiate din pădurea de stejar din jurul satului. Inițial biserica nu avea turn, acesta fiind ridicat ulterior, probabil în anul 1667, an menționat pe inscripția află pe uşa de la intrare. Pictura bisericii a fost realizată de zugravul Alexandru Ponehalschi în primăvara anului 1760, fiind plătită de „Borodi Chira şi cu soția dumisale Ahimie". O inscripție din spatele iconostasului precizează că altarul a fost pictat în anul 1800 „din mână de Nicolai Famochevici". În anul 1921 a fost construit un nou acoperiş peste cel vechi şi în acelaşi timp au fost făcute unele modificări în biserică (s-a lărgit o parte din ferestre, s-a lărgit intrarea spre navă etc.)[268]. Această biserică a mai fost restaurată şi în anii 1970 şi 2000 (Planşa 13).

4. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Bumbeşti-Pițic* (comuna Bumbeşti-Pițic, județul Gorj) a fost construită în anul 1640 şi refăcută în 1833. Biserica, aşezată pe temelie de piatră, are formă de navă. Turla, de dimensiuni reduse, este aşezată peste pronaos. Ea este construită din scândură, fără să fie prevăzută cu foişor. Astăzi biserica este acoperită cu tablă. Pridvorul deschis, semănând cu un cerdac, are coloane uşor sculptate în stil tradițional[269] (Planşa 14).

5. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din oraşul Ştefăneşti* (județul Botoşani) a fost construită, conform celor mai multe documente, în anul 1640. Potrivit tradiției zonei, acest locaş de cult a fost ridicat pe fundația unei vechi biserici construite de Ştefan cel Mare. Importante reparații la această biserică au fost făcute în anii 1794 şi 1828, după cum aflăm din cele două pisanii amplasate deasupra intrării în biserică, pe latura de sud. Turnul clopotniță, situat deasupra pridvorului bisericii, a fost ridicat în anul 1794. Biserica a fost pictată în interior la sfârşitul secolului al XIX-lea prin contribuția cântărețului

---

[268] Grigore Man, *Biserici de lemn din Maramureş*, Editura Proema, Baia Mare, 2005, pp. 329-331.

[269] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIGJ&code=5606&criteria=&quick=&radio=b&order=OVER_TOWN

bisericesc D. Aniţei. Această biserică a fost trecută pe lista monumentelor istorice din judeţul Botoşani în anul 2004[270] (Planşa 15).

6. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Sat-Şugatag* (comuna Ocna Şugatag, judeţul Maramureş) a fost construită în anul 1642. Biserica a fost construită din lemn de stejar pe temelia unei biserici mai vechi. Pictura din acest monument istoric a fost realizată, după toate probabilităţile, în anul 1753, an însemnat în pronaos de „popa Ioan". Stilul arhitecturii bisericii de lemn este cel maramureşan. Printre icoanele vechi ce se păstrează în biserică descoperim şi pe cea a Cuvioasei Parascheva pictată de zugravul Gheorghe Vişovan în anul 1785. Reparaţii importante la acest locaş de cult au fost realizate în 1969-1970 prin grija Direcţiei monumentelor istorice. În anul 1994, biserica a primit un nou acoperiş de draniţă de stejar, cel vechi fiind deteriorat[271] (Planşa 16).

7. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Gura Motrului* (comuna Butoieşti, judeţul Mehedinţi) a fost construită în anul 1653 şi refăcută în 1841-1852. Tradiţia spune că mănăstirea din Gura Motrului a fost fondată de Sfântul Cuvios Nicodim de la Tismana în secolul al XIV-lea. Bisericuţa ar fi fost din lemn şi ar fi avut în jur câteva chilii. Din timpul domnitorului Neagoe Basarab, 13 ianuarie 1519, ni se păstrează un document de arhivă care atestă aici prezenţa unei mănăstiri închinate „Preacuvioasii Maicii noastre Paraschevei". Acest aşezământ ar fi fost început de Jupan Harvat, mare logofăt. Actuala biserică a fost construită din temelii de marele vornic Preda Brâncoveanu. Pictura bisericii a fost realizată cu cheltuiala domnitorului martir Constantin Brâncoveanu (1688-1714), în 1702-1704. În anul 1852 a fost refăcută pictura bisericii prin contribuţia domnitorului Ţării Româneşti Barbu Ştirbei (1849-1853 şi 1854-1856) şi strădania arhimandritului mănăstirii Eufrosin Poteca (1786-1858) de către zugravul Niţă Stoenescu[272] (Planşa 17).

8. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Suieşti* (comuna Stăneşti, judeţul Vâlcea) a fost construită, după tradiţie, în anul 1658.

---

[270] http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_Cuvioasa_Parascheva_din_Ştefăneşti

[271] Grigore Man, *op. cit.*, pp. 305-306.

[272] *Enciclopedia Ortodoxiei Româneşti*, pp. 314-315.

Ea a fost ridicată în vatra veche a satului Gâlgău şi mutată în localitatea Suieşti între anii 1790 şi 1795. Acum se pare că a fost şi pictată de un zugrav pe nume Mihăilă. Tradiţia locală menţionează că biserica, în momentul strămutării, avea o pictură exterioară pe pânză la altar pe care era scris anul 1658. În anul 1867, biserica trece prin ample lucrări de consolidare şi restaurare, adaugându-i un cafas pentru cor, iar ferestrele i-au fost lărgite. Deşi existau planuri de demolare a ei încă din timpul lui Carol al II-lea (1930-1940)[273], ea a supravieţuit (Planşa 18).

9. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Silivaşu de Câmpie* (comuna Silivaşu de Câmpie, judeţul Bistriţa-Năsăud) a fost construită în secolul al XVII-lea. Biserica a fost ridicată în jurul anului 1662 de către ţăranii iobagi din această zonă. Materialul de construcţie este lemnul de stejar, având grinzi masive în chiotori. În apropierea bisericii a fost ridicată şi o clopotniţă în care se aflau două clopote, cel mai mare dintre ele având pe partea exterioară o inscripţie în relief care menţionează că a fost cumpărat în anul 1622 de Simion Furne. Clopotul mai mic a fost cumpărat de administraţia austro-ungară în 1916. În biserică, pe peretele despărţitor al naosului şi pronaosului se păstrează o inscripţie cu litere chirilice care aminteşte că „această Sfântă biserică a fost zugrăvită pe cheltuiala cinstitei icegii a parohiei Silvaş, în vremea excelenţei sale Ioan Leneni, fiind preot Matei, primcorator Ioan Cherecheşu, de zugravii Filip şi Neculae anul 1842". Reparaţii importante la această biserică monument istoric au fost făcute în anul 1997, atunci când a fost refăcut acoperişul din şindrilă tratată cu ulei[274] (Planşa 19).

10. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Domneştii de Sus* (comuna Domneşti, judeţul Ilfov) a fost construită în secolul al XVII-lea, în jurul anului 1662. Biserica este ctitorită de boierul sluger Petru din Ciorogârla († după 1 decembrie 1662)[275]. Fiul acestuia, Matei Ciorogârleanu († 1694), mare vistier, a finalizat ctitoria părintelui

---

[273] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIVL&code=14963&criteria=&quick=&radio=b&order=C.NAME

[274] http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Silivaşu_de_Câmpie

[275] N. Stoicescu, *Dicţionar al Marilor Dregători din Ţara Românească şi Moldova, sec. XIV-XVII*, Editura Enciclopedică Română, Bucureşti, 1971, pp. 149-150.

său pictând aşezământul în anul 1680. Biserica este o frumoasă construcţie rurală, cu numeroase influenţe arhitecturale cantacuzineşti. În această biserică se găsesc obiecte de cult, cărţi şi icoane din secolele XVII-XIX[276] (Planşa 20).

11. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Crivina de Sus* (comuna Pietroasa, judeţul Timiş) a fost construită în anul 1676 şi reparată în 1778. Acest locaş de cult are un altar de forma unui poligon cu şase laturi, pereţii bisericii prezintă frumoase îmbinări în „coadă de rândunică" şi multiconsole cioplite din bardă. Întreg ansamblul este aşezat pe o temelie şi un soclu din piatră de carieră îmbinate cu mortar de var. Ultima restaurare a bisericii a avut loc în 1967-1968. În prezent, biserica se află într-o avansată stare de degradare, atât acoperişul, cât şi pereţii suferind în urma trecerii timpului[277] (Planşa 21).

12. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Răchitoasa* (comuna Răchitoasa, judeţul Bacău) a fost construită în anul 1677 de un anume Enache. În această zonă se pare că a existat un schit închinat Sfintei Parascheva, a cărui vechime depăşeşte veacul al XV-lea. Cu data de 6 aprilie 1678 este întâlnit un document de danie care înzestrează această biserică cu o moşie ce cuprindea prisacă, fânaţ, ţarină şi râmnic. Dania este făcută de Gavril, feciorul Mariei, fata preotului din acest sat, şi de Ioniţă, feciorul Ilenei. Tot acum schitul din Răchitoasa primeşte ca danie şi moşiile lui Ştefan Ghid din Răchitiş şi Răchitoasa[278] (Planşa 22).

13. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Crăieşti* (comuna Bozieni, judeţul Neamţ) a fost construită în anul 1680. Biserica a suferit importante transformări în anul 1796, reparaţiile fiind efectuate abia în anul 1936[279].

14. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Trufineşti* (comuna Potcoava, judeţul Olt) a fost construită în anul 1684[280].

---

276 http://www.protoieriailfovsud.ro/church/biserica-parohiei-domnesti-de-sus/

277 http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Crivina_de_Sus

278 http://rachitoasa.clbc.ro/cultura.html

279 http://www.biserici.org/index.php?menu=BINT&code=7245&criteria=&quick=&radio=b&order=TOWN

280 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIOT&code=16453&criteria=&quick=&order=OVER_TOWN

15. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Rogoz II* (comuna Târgu Lăpuş, judeţul Maramureş) a fost construită în jurul anului 1695 în Parohia Suciu de Sus. A fost mutată din parohia în care a fost construită în satul Rogoz în anul 1883, pentru comunitatea greco-catolică de aici. Este singura biserică jefuită de tătari în anul 1717, an în care o hoardă tătărască, aflată în retragere din Transilvania spre Moldova, a fost nimicită de locuitorii maramureşeni la Prislop. În urma victoriei repurtate de transilvăneni, au fost recuperate de la tătari două clopote care fuseseră prădate de la biserica din Suciu de Sus. Lăcaşul de cult, tipic pentru această zonă din punct de vedere arhitectural, are turla situată pe pronaos. Turla are în partea superioară un frumos foişor specific pentru majoritatea bisericilor din lemn. Biserica a avut o pictură veche, care, din păcate, nu s-a păstrat, actuala pictură fiind realizată în 1940. În apropierea acestei biserici se găseşte o biserică ortodoxă construită în anul 1560, cu hramul „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil", ea fiind inclusă în patrimoniul UNESCO[281] (Planşa 23).

16. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din Târgu Cărbuneşti* (judeţul Gorj) a fost construită în jurul anului 1698[282] (Planşa 24).

17. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Zagra* (comuna Zagra, judeţul Bistriţa-Năsăud) a fost ridicată în anul 1698. Ea a fost adusă în această localitate în anul 1789 din satul Perişor. Este o biserică aşezată pe o temelie de piatră, fiind realizată într-un stil impozant. Turnul clopotniţă este semeţ, cu foişor şi un coif înalt. Biserica este acoperită în întregime cu şiţă[283] (Planşa 25).

18. *Parohia Botiza* (comuna Botiza, judeţul Maramureş) are o biserică cu hramul „*Sfânta Cuvioasă Parascheva*". Biserica din lemn a fost construită în Vişeu în anul 1699, ea fiind comandată de nobilul transilvănean Ştefan Pop. În anul 1899, aceasta a fost donată parohiei Botiza, înlocuind o veche bisericuţă de lemn din secolul al XVI-lea. Noua biserică are pronaosul şi naosul de plan dreptunghiular şi absida altarului decroşată, în formă poligonală. În partea de vest a

---

281 Grigore Man, *op. cit.*, pp. 292-295.

282 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIGJ&code=13229&criteria=&quick=&radio=b&order=P.TOWN,C. NAME,P.NAME

283 http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Zagra

ansamblului se găseşte un pridvor deschis, puțin mai larg. Acoperişul bisericii are o poală dublă, iar streaşina interioară se continuă în linie neîntreruptă în jurul edificiului. Turla-clopotniță a bisericii este situată pe pronaos, fiind caracteristică multor biserici de lemn din această perioadă, cu foişor şi coif prelung. Exteriorul are decorațiuni sculptate în stil maramureşean. După mutarea în Botiza, biserica a fost renovată şi pictată de doi zugravi din Nicula, Dionisie Iuga şi fiica sa Aurelia[284] (Planşa 26).

19. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Rugineşti* (județul Vrancea) a fost construită în secolul al XVII-lea de obştea acestui sat de pe Valea Domositei. Ca material de construcție a fost folosită bârna groasă de stejar, încheiată în „coadă de rândunică" şi bolovani de râu pentru temelie. În mod deosebit se remarcă pictura murală din biserică şi decorația realizată în frescă. Edificiul are formă de navă şi reprezintă o raritate arhitecturală pentru această zonă, el asemănându-se foarte mult cu bisericile de zid naviforme din nordul Moldovei acelei perioade[285] (Planşa 27).

20. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Ampoița* (comuna Meteş, județul Alba) a fost construită în secolul al XVII-lea. Nu se cunoaşte cu exactitate anul în care a fost ridicată această biserică şi din cauză că înfățişarea actuală a bisericii este rezultatul unor profunde transformări din secolul al XVIII-lea. Din construcția inițială se mai păstrează astăzi doar portalul de acces, situat în partea sudică şi fereastra, ambele trădând elemente specifice perioadei de început a Renaşterii. În secolul al XVIII-lea, biserica a primit un turn pe latura de sud a pronaosului. Astăzi biserica nu mai păstrează nimic din pictura veche[286] (Planşa 28).

21. În satul *Comăna de Jos* (comuna Comăna, județul Braşov) s-a ridicat o biserică închinată *Sfintei Cuvioase Parascheva* în secolul al XVI-lea (1500-1525) sau, cel mai probabil, la începutul secolului al XVII-lea. Varianta construirii acesteia în secolul al XVII-lea este

---

[284] Grigore Man, *op. cit.*, pp. 65-69.

[285] http://www.skytrip.ro/biserica-cuvioasa-paraschiva-din-ruginesti-din-judetul-vrancea-ob-1713.html

[286] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIA1&code=3548&criteria=&quick=&radio=b&order=TOWN

dedusă din faptul că biserica, se pare, a fost ctitorită de Domnitorul Țării Româneşti Matei Basarab (1632-1654). Pictura din biserică a fost realizată în anul 1826. În biserică, pictura originală s-a păstrat doar pe înălțimi, părțile inferioare ale zidurilor fiind spoite. Deosebit de valoroasă este pictura altarului. Aici, la baza bolții apare Maica Domnului pe tron, încadrată de medalioane cu busturile proorocilor. Pictura din naos este atribuită zugravului Nicolae din Turcheş. Printre obiectele de patrimoniu păstrate în biserică se numără şi unele dăruite de Matei Basarab şi Şerban Cantacuzino (1678-1688). Biserica deține şi câteva cărți vechi de o valoare deosebită, precum şi un potir din 1793. Tot aici se păstrează şi un vechi antimis provenit de la Viena, de la Patriarhul Parthenie, din 1751[287] (Planşa 29).

22. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Boiu de Jos* (comuna Gurasada, județul Hunedoara) a fost construită pe la mijlocul secolului al XVII-lea. Satul a fost atestat documentar la anul 1485[288]. Biserica, de formă dreptunghiulară, prezintă un altar cu o absidă poligonală, nedecroşată, cu trei laturi. În partea opusă altarului se ridică peste pronaos o modestă turlă cu foişor şi cu un coif ascuțit acoperit cu tablă. Locaşul de cult a fost tencuit la interior şi exterior. În interiorul bisericii, este foarte probabil, ca tencuiala să fi acoperit o pictură veche din veacul al XVII-lea. Acoperişul de şiță a fost schimbat cu unul de tablă zincată în ultimele decenii[289] (Planşa 30).

23. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Brâznic* (comuna Ilia, județul Hunedoara) a fost construită în a doua jumătate a secolului al XVII-lea. Localitatea a fost atestată documentar la sfârşitul secolului al XV-lea, în anul 1491, numele satului însemnând „mestecăniş". Biserica a fost construită din bârne de stejar, având plan dreptunghiular şi o turlă de înălțime medie situată pe pronaos. Turla amintită are un foişor spațios şi un acoperiş generos acoperit cu şiță, a fost ridicată cu prilejul unei extinderi a bisericii

---

[287] Valeriu Literat, *Biserici vechi româneşti din Țara Oltului*, postfață, ediție îngrijită şi indice de Nicolae Sabău, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996, pp. 32-35.

[288] http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Boiu_de_Jos

[289] Nicu Jianu, *Biserici de lemn din Transilvania. Episcopia Aradului şi Hunedoarei – Jud. Hunedoara*, Editura Emia, Deva, 2005, p. 78.

din secolul al XIX-lea. În secolul al XVIII-lea, locaşul de cult a fost renovat şi pictat. În secolul al XX-lea, biserica a fost renovată, acoperişul a fost înlocuit cu şindrilă, iar coiful ascuţit al turlei a fost acoperit cu tablă zincată[290] (Planşa 31).

24. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Târnăviţa* (comuna Brănişca, judeţul Hunedoara) a fost construită la jumătatea secolului al XVII-lea. Biserica este de dimensiuni modeste, de tip dreptunghiular, cu capetele de la apus şi de la răsărit nedecroşate. Peste pronaos este aşezată o clopotniţă viguroasă de înălţime medie. Pictura locaşului de cult a fost realizată în două etape, prima în secolul al XVII-lea, iar a doua în secolul al XVIII-lea. În secolul al XVII-lea a fost pictată tâmpla şi timpanul din partea de est a naosului. După un secol, pictura locaşului de cult a fost continuată de Constantin Zugravul. Deteriorarea acoperişului acestei biserici a dus, din păcate, la distrugerea picturii deosebit de interesante, şi chiar dacă în anul 1965 biserica a fost restaurată şi acoperită, pictura nu a mai putut fi salvată. Astăzi se păstrează doar urme vagi de pictură din secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea[291] (Planşa 32).

25. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Lăpuşnic* (comuna Dobra, judeţul Hunedoara) a fost construită în secolul al XVII-lea. În prezent, ea se află într-o avansată stare de degradare. Acoperişul de şiţă al bisericii este, de asemenea, deteriorat, contribuind la starea actuală de paragină a bisericii. Turnul-clopotniţă al locaşului de cult este înalt, realizat din scânduri, cu un acoperiş în formă de semicalotă[292] (Planşa 33).

26. *Biserica „Sfânta Parascheva" sau Biserica Domnească din Târgu Ocna* a fost construită în secolul al XVII-lea şi, după cum o arată şi pisania, „prefăcută" în anul 1725 de marele spătar Dediu Codreanu, socrul domnitorului Mihail Racoviţă (a domnit în Moldova în 1703-1705, 1707-1709 şi 1716-1726, iar în Muntenia în 1730-1731 şi 1741-1744). Ca materiale de construcţie s-au folosit bârnele de stejar. Este pardosită cu dale de piatră. Pereţii au fost căptuşiţi cu scândură cu nervuri ce se grupează în cheia de la bolta dublă. Tradiţia spune că biserica din veacul al XVII-lea a fost ridicată pe locul uneia

[290] *Ibidem*, p. 18.
[291] *Ibidem*, p. 14.
[292] http://ro.wikipedia.org/wiki/Comuna_Dobra,_Hunedoara

mai vechi, datată între anii 1572 şi 1574, în timp ce în Moldova domnea Ioan Vodă cel Viteaz. În această biserică se păstrează o icoană a Sfântului Ierarh Nicolae zugrăvită în anul 1634. Catapeteasma locaşului de cult a suferit mai multe reparaţii în anii 1800 şi 1833[293] (Planşa 34).

27. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Runcşor* (comuna Gurasada, judeţul Hunedoara) a fost construită în secolul al XVII-lea, din bârne de stejar şi are formă dreptunghiulară. Impresionează în mod deosebit prin înălţimea şi supleţea turnului-clopotniţă, cu un foişor închis aşezat pe pronaos. Pictura interioară a bisericii a fost realizată la sfârşitul secolului al XVIII-lea de zugravul Popa Ioan din Deva. Biserica acoperită cu şiţă a fost renovată ultima dată în anul 2000[294] (Planşa 35).

28. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Chergheş* (comuna Cârjiţi, judeţul Hunedoara) a fost construită la sfârşitul secolului al XVII-lea din bârne de stejar. Localitatea a fost atestată documentar în anul 1406. Biserica este construită pe un platou ce domină satul din partea nordică. Are plan dreptunghiular şi un turn-clopotniţă peste pronaos. Fundaţia bisericii este din piatră bătută, iar bolta este semicilindrică, din doage. Altarul este neabsidat, de formă poligonală, fiind pictat în stil popular, cu motive florale. În anul 1792 a avut loc prima restaurare a acestui locaş de cult care astăzi are un grad de conservare de 75%. Probabil că biserica a fost pictată imediat după finalizarea construcţiei, însă, în timp, pereţii de bârnă au fost căptuşiţi cu scânduri. Biserica a fost acoperită cu şiţă, astăzi coiful este acoperit cu tablă, iar acoperişul cu plăci de azbociment. În interior biserica a fost căptuşită cu scânduri şi este posibil ca acestea să ascundă unele urme de pictură[295] (Planşa 36).

29. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Scânteia* este ctitorită de domnitorul Vasile Lupu în anul 1636 şi refăcută în secolul al XVIII-lea[296].

---

[293] http://www.targuocna.info/turism/biserici/biserica-domneasca-cuvioasa-parascheva

[294] Nicu Jianu, *op. cit.*, p. 42.

[295] Nicu Jianu, Marcel Lapteş, *Vechi biserici de lemn din judeţul Hunedoara*, Editura Corvin, Deva, 2004, p. 46.

[296] http://www.ghidulprimariilor.ro/business.php/PRIMARIA-SCANTEIA/163219/

30. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din Sârbi-Susani* (comuna Budeşti) a fost construită în anul 1667. Pe locul acestei biserici a existat, se pare, un alt locaş de cult atestat de pe la anul 1532. Actuala biserică este o construcţie modestă, fără pridvor şi fără pereţi despărţitori între pronaos şi naos. Zugravul acestui locaş de cult este renumitul Alexandru Ponohalschi, ajutat de Iosip Iacovu. Acesta din urmă, se pare, că era diaconul bisericii din Sârbi. Biserica a fost pictată în anul 1760, însă din cauza intemperiilor s-a degradat foarte mult, pictura păstrându-se doar în Sfântul Altar. În pictura altarului se disting chipuri de sfinţi şi ierarhi cu aureolă[297] (Planşa 37).

31. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Valea Lungă* (comuna Ilia) a fost ridicată la sfârşitul secolului al XVII-lea. Biserica, construită în formă dreptunghiulară, este de dimensiuni modeste. În contrast cu dimensiunea redusă a bisericii este turnul clopotniţă ridicat peste pronaos. Acesta se încheie în partea superioară cu un foişor deschis. Acoperişul ascuţit este susţinut de mai multe console. Pridvorul bisericii, construit din scândură, este aşezat pe latura sudică a locaşului de cult. Pictura bisericii, deosebit de expresivă, a fost realizată de zugravul Urean cel Tânăr de la Valea Lungă în cea de-a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, după cum reiese din pisania situată în naos, deasupra uşii de intrare. La exterior biserica a fost tencuită, probabil că la începutul secolului al XX-lea[298] (Planşa 38).

32. *Biserica din lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Coaja* (comuna Vorţa) a fost adusă în această localitate în anul 1939 din satul Brănişca, ea fiind construită cel mai probabil în secolul al XVII-lea. Satul Coaja a fost atestat documentar încă din anul 1468. Biserica din lemn a fost aşezată în noua locaţie pe o fundaţie înaltă, alcătuită din piatră brută, legată cu mortar. Biserica, de plan dreptunghiular, are o frumoasă turlă pe pronaos. Turla este înaltă, cu un foişor descoperit parţial realizat din scândură şi cu un acoperiş-coif acoperit cu tablă. Cel mai probabil, scândura care căptuşeşte la interior locaşul de cult a fost aplicată după strămutarea sa şi,

---

[297] Grigore Man, *op. cit.*, pp. 333-337.
[298] Nicu Jianu, *op. cit.*, p. 47.

din păcate, este posibil, peste pictura veche din care se văd unele fragmente pe peretele care desparte altarul[299].

D. Biserici din veacul al XVIII-lea închinate Sfintei Parascheva

1. De la începutul secolului al XVIII-lea datează şi *biserica din satul Valea Caselor* (comuna Valea Mare, județul Dâmbovița). Vechimea acestui locaş închinat Sfintei Parascheva este atestată şi de menționarea sa într-o statistică din anul 1810. Este o biserică de bârne, în formă de navă, cu un altar absidat. Turnul-clopotniță, de dimensiuni reduse, fără foişor, este prevăzut cu ferestre destul de largi în comparație cu ferestrele bisericii care sunt abia schițate. Biserica este acoperită cu şiță[300] (Planşa 39).

2. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Coşeşti* (comuna Ivăneşti, județul Vaslui) a fost ridicată în secolul al XVIII-lea, între anii 1790 şi 1795. Este construită din lemn de stejar cioplit, în formă de corabie. Ctitorii acestei biserici sunt Iordache Sion (1732-1812) şi soția sa Ecaterina. Biserica a avut şi o clopotniță de zid, construită în anul 1882 de familia Tiron, insă s-a dărâmat în urma cutremurului din 10 noiembrie 1940. Reparații importante la acest aşezământ au fost efectuate în anii 1882 şi 1923. În urma ultimei renovări a fost şi pictată biserica prin contribuția credincioşilor Ion şi Eugenia Tiron, Dumitru Cihodaru, Aristița Popovici Hordilescu, Maria David Nantu şi Aurica Lascăr Cărărăscu, toți credincioşi din comuna Coşeşti. În ziua de 22 iunie 1924, episcopul Iacob Antonovici a oficiat slujba de sfințire a acestei biserici[301] (Planşa 40).

3. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Stânceşti* (comuna Dobra, județul Hunedoara) a fost construită la sfârşitul secolului al XVIII-lea. Lăcaşul de cult, din bârne de stejar, este o biserică dreptunghiulară cu absida răsăriteană nedecroşată. Este o biserică de dimensiuni modeste care a fost reparată în 1939-1940,

---

[299] *Ibidem*, p. 66.

[300] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIDB&code=15496&criteria=&quick=&order=C.NAME

[301] http://www.protoieriavaslui.ro/index.php?option=com_hotelguide&view=hotel&cid=2%3Abiserici&id=29%3 Acosesti&Itemid=6

acoperişul fiind învelit cu ţiglă. Deşi a fost pictată pe interior, din cauza degradării acoperişului pictura murală nu se mai păstrează integral. Mici fragmente de pictură se mai găsesc în naos şi altar. Peste pronaos este aşezată o clopotniță de dimensiuni reduse, din scândură şi fără foişor. Clopotnița prezintă un acoperiş modest de dimensiuni reduse[302] (Planşa 41).

4. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Ighiel* (comuna Ighiu, județul Alba) a fost construită în anul 1750 şi pictată în anul 1783, în frescă. Biserica a fost ridicată peste un alt locaş de cult din veacul al XVI-lea. Se distinge la această construcție pronaosul tăvănit, naosul semicilindric şi absida decrosată. Biserica îmbină elemente ale construcției de zid şi de lemn: pereții de zid, turnul cu foişor şi pridvorul realizat pe stâlpi de stejar[303] (Planşa 42).

5. *Biserica parohiei Năruja* a fost ridicată în anul 1788 de către ctitori necunoscuți. Biserica a fost zidită pe o fundație de piatră, cu zid de cărămidă şi piatră în stilul brâncovenesc. În interior descoperim o frumoasă catapeteasmă de zid pictată în tehnica fresco. În urma lucrărilor de restaurare din anii 1986-1990, biserica a fost sfințită de Preasfințitul Părinte Epifanie Norocel în anul 1990. În biserica închinată Sfintei Parascheva se găsesc şi patru icoane împărăteşti din anul 1830. Actuala pictură în tehnica fresco din biserică a fost restaurată de pictorul Andronic R. între 1988 şi 1989[304] (Planşa 44).

6. *Biserica din Valea Sării* (județul Vrancea) închinată Sfintei Parascheva a fost ridicată în 1772-1773. Constructorii acestui locaş de cult sunt mai mulți meşteri locali, iar planul bisericii este naviform. Ca şi la alte biserici din lemn, s-a folosit bârna de stejar încheiată în „coadă de rândunică". Temelia bisericii este un soclu din piatră de râu. Biserica este simplă, la interior păstrând însă urme de pictură veche. Se remarcă fragmente de icoane pe pânză care provin de la vechea catapeteasmă în care sunt zugrăvite scenele „Judecata de apoi" şi „Împărtăşirea Mariei Elisabeta"[305] (Planşa 45).

---

[302] Nicu Jianu, *op. cit.*, p. 18.

[303] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIAB&code=9768&criteria=&quick=&radio=b&order=R.NAME

[304] http://www.vrancea.djc.ro/ObiectiveDetalii.aspx?ID=496&lacas=true

[305] http://www.vrancea.djc.ro/ObiectiveDetalii.aspx?ID=408&lacas=true

7. *Biserica* monument istoric a *parohiei Mitocaşi* (comuna Mitocul Dragomirnei) datează din anul 1792. Catapeteasma a fost realizată în anul 1796. Pentru că până în anul 1792 în satul Mitocaşi nu a existat o biserică, aceasta a fost construită prin grija administratorului Mănăstirii Teodoreni din Burdujeni, pe nume Vasile Calmuţchi, o rudă a mitropolitului Gavriil Calimachi (1760-1786). Ea a fost realizată din bârne de stejar, iar acoperişul original, din şindrilă. Cei care s-au ocupat de intocmirea unei scurte istorii a micului locaş de cult sunt de părere că acesta ar fi anterior datei de 1792, argumentând prin prezenţa mai multor obiecte liturgice, cărţi, toate datate înainte de anul amintit. Este adevărat însă că Sinodiconul parohiei, din 1874, aminteşte de construirea bisericii între anii 1792 şi 1794, iar unul din clopote are o inscripţie în limba latină ce menţionează anul 1792[306] (Planşa 46).

8. *Biserica „Sfânta Parascheva" din Secuieni* (comuna Secuieni, judeţul Neamţ) a fost ctitorită de postelnicul N. Vârnav în anul 1762, având formă de navă, cu două perechi de abside laterale, separate de pilaştri. Construirea clopotniţei bisericii a fost posibilă în anul 1866, prilej cu care pe bolta bisericii a fost dublat arcul dintre pronaos şi naos pentru a o putea susţine. Satul Secuieni este atestat documentar în anul 1485[307].

9. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Cochineşti (comuna Stolnici, judeţul Argeş) a fost construită în anul 1793. Pictura bisericii a fost realizată în anul 1886, importante lucrări de restaurare fiind realizate în anul 1933[308].

10. *Biserica din lemn „Cuvioasa Parascheva"* din *Merişor* a fost construită din lemn de brad la sfârşitul secolului al XVIII-lea. Satul Merişor, unul de pădureni, a fost atestat din punct de vedere documentar în anul 1491. Biserica satului a fost aşezată pe o coastă de deal aflată la marginea satului. Lăcaşul de cult are plan dreptunghiular, cu absida altarului nedecroşată. Deşi turnul bisericii este de înălţimi reduse, iar foişorul este şi el unul destul de mic,

---

306 http://www.biserici.org/index.php?menu=BISV&code=11124&criteria=&quick=&order=TOWN&nf=0

307 http://www.neamt.ro/Info_utile/Obiective/Bis_Secuieni.htm

308 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIAG&code=6771&criteria=&quick=&radio=b&order=P.TOWN,C. NAME,P.NAME

acoperişul înalt aminteşte de marile biserici de lemn din Maramureş. Acoperişul bisericii este din şiţă, doar turnul având o învelitoare din tablă[309].

11. *Biserica cu hramul „Cuvioasa Parascheva" din Răşinari* (judeţul Sibiu) sau „Biserica Veche" a fost ridicată între anii 1725 şi 1758, din piatră şi cărămidă. Pe locul acestei biserici a existat o bisericuţă din lemn ridicată în anul 1383 de voievozii din Muntenia, Radu Vodă Negru şi Mircea Basarab. Lăcaşul de cult este construit în stil bizantin sub forma unei nave în formă de cruce. Pictura interioară şi exterioară a fost realizată de mai mulţi pictori renumiţi în anii 1760-1795, dintre care amintim pe Stan şi Iacob, zugravii Mănăstirii Curtea de Argeş. În biserică se găseşte mormântul episcopului Ghedeon Nichitici (†1788). Această biserică este renumită şi prin faptul că a fost reşedinţa primului ierarh sârb al ortodocşilor români din Transilvania[310] (Planşa 47).

12. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Tălmăcel* (comuna Tălmaciu, judeţul Sibiu) a fost ridicată prin dania credincioşilor din zonă, la anul 1777. Construcţia ei a durat trei ani şi s-a realizat cu importante sacrificii, credincioşii zonei amintindu-şi din moşi-strămoşi cum era adus varul în desăgi de la o distanţă de 14 km. Biserica din piatră şi cărămidă, construită în stil transilvănean, a fost pictată în anul 1786 de Oprea din Poplaca şi Pantelimon[311] (Planşa 48).

13. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Cuciulata* (comuna Hoghiz, judeţul Braşov) a aparţinut în secolul al XVIII-lea, de Mănăstirea Cuciulata, dărâmată în anul 1761 de generalul Bukow. Pentru că biserica era construită din lemn, călugării Mănăstirii Cuciulata au demontat-o şi au ascuns-o. Biserica a fost remontată în anul 1776 şi transformată în biserică parohială. Între anii 1780 şi 1948, biserica a fost folosită de greco-catolici. În anul 1948 ea a fost închisă, fiind redată cultului ortodox în anul 1982, după ce în 1980-1982 a fost restaurată de preotul paroh Alexandru Comşa. Biserica a fost resfinţită de episcopul Lucian Făgărăşanul. Din anul 1992, Arhiepiscopia Sibiului a aprobat reînfiinţarea Mănăstirii Cuciulata[312] (Planşa 49).

---

[309] Nicu Jianu, *op. cit.*, p. 38.
[310] *Enciclopedia Ortodoxiei Româneşti*, p. 527.
[311] http://ro.wikipedia.org/wiki/Răşinari,_Sibiu
[312] http://www.crestinortodox.ro/manastiri/schitul-cuciulata-117810.html

14. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din localitatea Cetăţele* (comuna Şiseşti, judeţul Maramureş) a fost construită în jurul anului 1794. Este o biserică din piatră, având însă ca stil arhitectonic lemnul. Zidul este de piatră, iar turla, acoperişul şi toată partea de sus din lemn de stejar. Biserica de zid se pare că a înlocuit-o pe cea veche din lemn de la care se mai păstrează iconostasul, mutat în noul locaş de rugăciune. În urma renovărilor, biserica a fost sfinţită de Preasfinţitul Părinte Justin în fruntea unui sobor de preoţi şi diaconi în ziua de 25 octombrie 2009[313] (Planşa 50).

15. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Sub Piatră* (comuna Sălciua, judeţul Alba) este o altă biserică trecută pe lista monumentelor istorice din România. A fost zidită în anul 1797. Potrivit tradiţiei locale, această biserică a fost ridicată pe locul alteia mai vechi, numită Schitul „Maicii Domnului", distrusă de generalul austriac Bukow. Biserica de astăzi a fost ridicată din lemn de brad şi acoperită cu şindrilă. Între anii 1967 şi 1968, datorită deteriorării acoperişului, biserica a fost acoperită de credincioşii satului cu tablă zincată. Biserica are formă de navă şi este construită în stilul bisericilor de lemn din Ardeal. În Sfântul Altar se păstrează pictura pe pânză aplicată pe perete şi două inscripţii cu litere chirilice, cu numele credincioşilor din satul Ponor care au contribuit la realizarea picturii. Şi iconostasul este pictat în întregime. Uşile împărăteşti, pictate şi ele, au însemnat anul în care au fost pictate, 1844. Această biserică a fost renovată în 2000-2001[314] (Planşa 51).

16. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din Vingard* (comuna Şpring, judeţul Alba) a fost construită în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Lucrările de renovare şi extindere a sfântului locaş au fost derulate în 1820, atunci când bisericii i-a fost adăugat turnul-clopotniţă. Din anul 1828 datează şi pictura murală a acestui sfânt locaş, după cum se poate vedea pe peretele de sud al naosului. După toate probabilităţile, pictorul acestei biserici este zugravul Sava de la Laz. Ultima reparaţie importantă la această biserică a avut loc în anul 1946, pereţii fiind tencuiţi în interior şi exterior. Ultima slujbă religioasă în biserica Sfintei Parascheva din Vingard

---

313 http://dumbravita.nvn.ro/Cetatele.html

314 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIAB&code=14929&criteria=&quick=&order=NAME&nf=1

a fost oficiată în anul 1987. În anul 2009, obiectele de cult şi de patrimoniu din biserică au fost transferate la Arhiepiscopia de Alba Iulia. Această lucrare dumnezeiască a făcut ca ele să fie salvate din incendiul care a izbucnit în dimineața zilei de 11 mai 2009 la biserică din cauza unui foc lăsat fără supraveghere în apropierea locaşului de cult. Deşi pompierii au intervenit prompt, biserica fiind din lemn nu a mai putut fi salvată[315] (Planşa 52).

17. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din municipiul Arad* a fost construită în anul 1724 pentru credincioşii din satul Groseni. Aceasta era o construcție alcătuită din bârne orizontale, înconjurate pe mijloc de un brâu sculptat cu motivul funiei, având un turn înalt pe pronaos. Planul bisericii era dreptunghiular, terminat într-o absidă decrosată, sprijinită pe trei laturi ale unui octogon. Pentru că în anul 1990 credincioşii din Groseni şi-au ridicat o altă biserică de zid, cea din lemn a rămas în paragină, turnul şi pronaosul fiind demolate etc. Prin purtarea de grijă a doamnei academician Cornelia Bodea, biserica a fost salvată de la dispariție prin demontarea şi mutarea sa în curtea Spitalului Clinic Județean Arad. Lucrările au început în anul 2000 prin demolarea, transportarea, reconstruirea, restaurarea bisericii şi a picturii din interior, şi s-au finalizat în toamna anului 2002. Slujba de resfințire a bisericii a avut loc de sărbătoarea Sfintei Parascheva, Ocrotitoarea acestui sfânt locaş[316] (Planşa 53).

18. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Țigău* (comuna Lechința, județul Bistrița-Năsăud) a fost ridicată în anul 1706[317] (Planşa 54).

19. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Sângeorzu Nou* (comuna Lechința, județul Bistrița-Năsăud) a fost ridicată în secolul al XVIII-lea[318] (Planşa 55).

20. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Grânari* (comuna Jibert, județul Braşov) a fost construită în secolul al XVIII-lea.

---

[315] http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Vingard

[316] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIAR&code=43&criteria=&quick=&radio=b&order=TOWN

[317] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIBN&code=16316&criteria=&quick=&radio=b&order=NAME

[318] http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Sângeorzu_Nou

Astăzi biserica se află într-o stare avansată de degradare şi, cu toate că se găseşte pe lista monumentelor istorice, lipsa intervenţiei urgente din partea autorităţilor o îndepărtează cu fiecare zi de posibilitatea restaurării[319] (Planşa 56).

21. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Lacu* (comuna Geaca, judeţul Cluj) a fost construită în anul 1771. Biserica are formă de navă, un singur turn şi este acoperită cu tablă zincată. Ultimele restaurări au avut loc în anii: 1966, atunci biserica a fost tencuită şi zugrăvită în interior, adăugându-se câteva picturi în stil bizantin; 1978, biserica a fost conectată la reţeaua de energie electrică; 2004, s-au făcut unele lucrări de consolidare. Această biserică are în inventarul său o carte şi patru icoane foarte vechi care fac parte din Patrimoniul Cultural Naţional[320] (Planşa 57).

22. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Frasin Vale* (comuna Cobia, judeţul Dâmboviţa) a fost construită în anul 1746. Acest locaş de cult a fost ctitorit de jupân Ristea şi „prefăcut" fără a i se schimba aspectul iniţial. Lucrări de restaurare au fost efectuate în anii 1891, 1927, 1969 şi 2009. Turnul clopotniţă al bisericii este de formă semicilindrică, fiind realizat din scânduri. Biserica este prevăzută cu un pridvor abia schiţat, prevăzut cu stâlpi de susţinere din lemn. Biserica este în totalitate acoperită cu şiţă[321] (Planşa 58).

23. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Fântânele* (comuna Radovan, judeţul Dolj) a fost construită în anul 1707 şi renovată în 1814. Lăcaşul de cult din bârne de stejar este de înălţimi reduse, însă cu o lungime considerabilă şi este prevăzut cu un mic pridvor. Nu are turn-clopotniţă şi este acoperit cu tablă[322] (Planşa 59).

24. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Ciuperceni* (comuna Ciuperceni, judeţul Gorj) a fost construită în 1736-1737. Este realizată din bârne tencuite la exterior. Lăcaşul de cult este aşezat pe temelie de piatră zidită, având în partea vestică pridvor deschis prevăzut cu stâlpi de lemn. Turnul aşezat peste pronaos

---

[319] http://www.biserici.org/index.php?menu=BI&code=19448

[320] http://www.primariageaca.ro/index.php?rewriteparam=turism

[321] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIDB&code=8495&criteria=&quick=&radio=b&order=TOWN

[322] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIA1&code=8280&criteria=&quick=&order=NAME

este de dimensiuni reduse, fără foişor sau coif înalt. Biserica este acoperită cu tablă, probabil în urma unei renovări[323] (Planşa 60).

25. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Drăgoieşti* (comuna Crasna, judeţul Gorj) a fost construită în anul 1760. Biserica este realizată din bârne şi nu este prevăzută cu un turn-clopotniţă. Are formă de navă, iar în partea vestică se desfăşoară un pridvor deschis de mici dimensiuni[324] (Planşa 61).

26. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Glodeni* (comuna Bălăneşti, judeţul Gorj) a fost construită în anul 1728 şi refăcută între 1791-1792. La acest locaş de cult se remarcă turnul clopotniţă prevăzut cu un clopot de mici dimensiuni, însă fără acces în partea superioară. Cel mai probabil, clopotul este acţionat din biserică printr-o funie. Deşi are un mic acoperiş pătrat de şiţă, turnul nu este învelit, lăsând să se vadă scheletul din care este realizat. Biserica are formă de navă şi este prevăzută cu un mic pridvor. Acoperişul bisericii este din şiţă[325] (Planşa 62).

27. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Gureni* (comuna Peştişani, judeţul Gorj) a fost construită în anul 1735. Biserica, realizată din bârne, are formă de navă, nu este prevăzută cu turn şi este acoperită cu şiţă. În partea vestică locaşul de cult are din construcţie un mic pridvor[326] (Planşa 63).

28. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Peştişani* (comuna Peştişani, judeţul Gorj) a fost construită în anul 1735 şi modificată în 1856. Ctitorii acestui locaş de cult sunt preoţii Alexandru şi Roman. Biserica, realizată din bârne, are un turn-clopotniţă aşezat peste pronaos şi un pridvor deschis. Turnul clopotniţă este de mici dimensiuni şi nu este prevăzut cu foişor. Acoperişul bisericii este din şiţă[327] (Planşa 64).

---

[323] http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Ciuperceni

[324] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIGJ&code=7993&criteria=&quick=&radio=b&order=R.NAME

[325] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIA1&code=8999&criteria=&quick=&order=OVER_TOWN&nf=1

[326] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIGJ&code=9320&criteria=&quick=&order=P.TOWN,C.NAME,P. NAME&nf=1

[327] Radu Constantinescu, Mircea Sfîrlea, *op. cit.*, p. 76.

29. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Abucea* (comuna Dobra, judeţul Hunedoara) a fost construită în secolul al XVIII-lea. Este o biserică de dimensiuni modeste, cu pereţii din câte cinci bârne de stejar. Are un plan dreptunghiular, cu absida altarului în prelungirea navei, poligonală cu trei laturi. Este acoperită cu draniţă şi are o clopotniţă simplă şi scundă, cu un foişor modest şi coif scurt, piramidal[328] (Planşa 65).

30. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Herepeia* (comuna Veţel, judeţul Hunedoara) a fost construită în secolul al XVIII-lea[329].

31. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Răduleşti* (comuna Dobra, judeţul Hunedoara) a fost construită în anul 1733 pe Valea Mureşului, în mijlocul satului. Localitatea a fost atestată documentar în anul 1491. Biserica a suferit adăugiri la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi a fost renovată în anul 1888. Are o clopotniţă înaltă şi deosebit de frumoasă, cu un foişor în console. Pictura murală din interior, deosebit de valoroasă, a fost realizată de meşteri locali. Ea a fost aplicată pe lemn, iar la încheieturile bârnelor pe fâşii de pânză. Biserica este acoperită cu şiţă[330] (Planşa 66).

32. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Ribicioara* (comuna Ribiţa, judeţul Hunedoara) a fost ridicată în anul 1763. Satul a fost atestat documentar în anul 1441. Biserica are o navă dreptunghiulară cu altarul decroşat, pătrat. Turnul-clopotniţă este foarte impunător, fiind alcătuit din foişor cu arcade şi un coif înalt şi ascuţit acoperit cu tablă. Interesant este şi că acoperişul naosului este mult mai înalt decât cel al altarului. Biserica are adăugat pe latura sudică un foişor, după toate probabilităţile acesta apărând în momentul în care biserica a fost renovată şi tencuită la interior şi exterior, după o inscripţie din interiorul bisericii, în anul 1865, de Ioan Cuc Zugrav din Valea Lupşii, la îndemnul preotului Junc. Catapeteasma şi altarul bisericii au fost pictate la sfârşitul secolului al XVIII-lea[331] (Planşa 67).

---

[328] Nicu Jianu, *op. cit.*, p. 91.
[329] *Ibidem*, p. 93.
[330] *Ibidem*, p. 41.
[331] *Ibidem*, p. 54.

33. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Sălciva* (comuna Zam, judeţul Hunedoara) aparţine sfârşitului secolului al XVIII-lea. O condică din anul 1799 face trimitere la această biserică în construcţie la acea perioadă, ea referindu-se la o cheltuială făcută pentru „cuie la biserica cea nouă". Biserica este de plan dreptunghiular, cu absida altarului nedecroşată, poligonală, cu 5 laturi, iar pereţii sunt de proporţii monumentale. Turnul-clopotniţă este aşezat pe pronaos şi era acoperit cu draniţă, astăzi fiind acoperit cu tablă. Pictura murală din biserică este o adevărată Biblie în imagini, ea fiind realizată între anii 1807 şi 1812. Zugravul bisericii a încasat la acea vreme pentru lucrarea efectuată 118 florinţi şi slănină ce costase 5 florinţi, după cum ne aminteşte condica de cheltuieli a şantierului. Biserica a fost renovată ultima oară în deceniul trecut, atunci când, prin îngrijirea acoperişului cu pante abrupte şi streaşini largi, s-a asigurat integritatea preţioasei picturi din biserică de o deosebită valoare istorică[332] (Planşa 68).

34. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Vulcez* (comuna Veţel, judeţul Hunedoara) a fost construită în secolul al XVIII-lea (cel mai probabil în anul 1790). Din punct de vedere al vechimii, satul apare în documente medievale începând cu anul 1401. Biserica prezintă un plan dreptunghiular, având absida altarului nedecroşată, poligonală cu trei laturi. Biserica este unică în felul ei, având pereţii construiţi din „grădele" (între pietrele temeliei au fost fixaţi stâlpi groşi printre care s-au împletit nuiele de alun). Scheletul bisericii din grinzi groase de stejar a fost aşezat pe temelie de piatră nefinisată. Pereţii locaşului de cult au fost tencuiţi la interior şi exterior. Peste pronaos a fost construit un turn-clopotniţă, foarte înalt, şi care se termină cu un foişor descoperit şi un coif ascuţit. În anul 2002, biserica a fost renovată, iar acoperişul a fost restaurat primind o nouă învelitoare de şiţă. Deşi biserica a fost pictată, astăzi se mai păstrează scene parţial pictate pe tencuiala interioară doar în naos şi altar. Clopotul bisericii a fost datat anterior anului 1795[333] (Planşa 69).

---

[332] *Ibidem*, p. 90.

[333] *Ibidem*, p. 65.

35. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Dridu-Snagov* (comuna Dridu, judeţul Ialomiţa) a fost construită în anul 1782. Ctitorul acestei biserici, construită din bârne de stejar şi cu acoperiş de şindrilă, este căpitanul Neagoe, el ridicând biserica în timpul domniei lui Alexandru Ipsilanti (1774-1782). Iniţial biserica a fost amplasată în incinta cimitirului, dar în anul 1979 a fost mutată în altă locaţie ca urmare a construirii aici a lacului de acumulare de la Dridu[334] (Planşa 70).

36. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Miroslăveşti* (comuna Miroslăveşti, judeţul Iaşi) a fost construită în anul 1756. Este o biserică de ţară, cu trăsături specifice stilului moldovenesc, în special prin cupola boltită peste navă şi absidele laterale. Anul ridicării acestui sfânt locaş este consemnat de o inscripţie de pe portalul de la intrare, 7264 adică 1756. Echipa de meşteri care a lucrat la ridicarea bisericii închinate Sfintei Parascheva era alcătuită din Stan, Miron şi Toader, ei semnând şi pe inscripţie. Temelia acestei biserici este din piatră, pereţii din bârnă de stejar, iar acoperişul este făcut din draniţă. Pereţii înalţi sunt realizaţi din bârne crăpate în două, puse una peste alta, în număr de 14 şi prinse cu cuie de lemn. Printre realizările deosebite ale meşterilor lemnari merită amintite trei registre cioplite în jurul butei bisericii, un brâu median de cruci cioplite în relief, un brâu în funie dublat de o undă a apei peste talpă, un rând de ocniţe sub streşini, iconostasul bogat decorat etc.[335] (Planşa 71).

37. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Farcaşa* (comuna Fărcaşa, judeţul Neamţ) a fost construită în anul 1774. Unele adăugiri şi reparaţii sunt efectuate în secolul al XIX-lea. Are un plan trilobat, cu pridvor la sud şi clopotniţă peste acesta. Este o biserică bogat ornamentată de meşterii lemnari care au ridicat-o. Altarul este acoperit de o boltă semicilindrică, naosul şi pronaosul prezintă bolţi în fâşii curbe pe plan octogonal, susţinute de nervuri din lemn. Chenarele uşilor de la intrarea în pridvor şi pronaos, lucrate în lemn de ulm, sunt împodobite cu şnururi în relief. Din bogata varietate a obiectelor păstrate în acest locaş de cult merită amintite:

---

[334] http://wikimapia.org/8442368/ro/Biserica-de-lemn-Cuvioasa-Paraschiva

[335] http://www.viaromania.eu/atractii.cfm/354-biserica_cuvioasa_paraschiva.html

mai multe icoane pe sticlă, ardeleneşti, de la începutul secolului al XIX-lea, un castron din coajă de mesteacăn sau o Psaltire veche cu o însemnare a lui David Creangă, bunicul povestitorului Ion Creangă. Catapeteasma bisericii a fost pictată de Ion Zugravul în anul 1837 pe lemn de paltin. Această biserică este una din cele mai remarcabile creații artistice ale secolului al XVIII-lea de pe toată Valea Bistriței[336] (Planşa 72).

38. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Ibăneşti* (comuna Cungrea, județul Olt) a fost datată în anul 7236, adică 1785, după însemnarea de pe decroşul navei, în partea dinspre miazăzi. O importantă reparație a suferit acest locaş de cult în anul 1833, pereții fiind aşezați pe o temelie din piatră. În anul 1879, biserica a fost renovată, pictată, primind un pridvor de zid. Noii ctitori ai bisericii restaurate în secolul al XIX-lea au fost pictați în tinda bisericii, pe peretele sudic, îmbrăcați în straie tradiționale de sărbătoare. Ultimă restaurare a monumentului a avut loc în anul 2008[337] (Planşa 73).

39. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Momaiu* (comuna Tătuleşti, județul Olt) a fost construită în secolul al XVIII-lea. După o perioadă de timp locaşul de cult a fost strămutat din locul în care fusese ridicat, deoarece poziția lui devenise inaccesibilă pentru credincioşii din sat. Este o biserică ce aparține tipologiei planimetrice, cu absida altarului decorsată simetric şi pridvor îngust, pe patru stâlpi. Pereții sunt din bârne groase de stejar, cioplite şi terminate în partea superioară în forma capetelor de cai. Şi la această biserică este întâlnit motivul funiei împletite, atât în jurul locaşului de cult, cât şi la chenarul oval al uşii de la intrare. Ultimele lucrări de restaurare ale bisericii au fost finalizate în luna februarie a anului 2008[338] (Planşa 74).

40. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Cumpărătura* (comuna Bosanci, județul Suceava) a fost construită în anul 1792, după unele surse chiar în anul 1785. Biserica a fost construită de

---

[336] http://www.biserici.org/index.php?menu=BINT&code=8238&criteria=&quick=&radio=b&order=TOWN

[337] http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Ibănești

[338] http://www.monumenteistorice.ro/index.php?page=shop.product_details&flypage=shop.flypage&product_id=188&category_id=141&option=com_virtuemart&Itemid=45&lang=RO

credincioşii din satul Poiana, comuna Brusturi, judeţul Neamţ. După terminarea Primului Război Mondial, mai mulţi locuitori ai satului Bosanci au cumpărat terenuri de la prinţul Mihail Sturdza (1886-1980), în actualul sat Cumpărătura. Noul sat construit cu ocazia strămutării populaţiei se afla la o distanţă de 6 km de satul Bosanci, din acest motiv creştinii de aici nu puteau să meargă prea des la biserică în satul natal. Auzind că locuitorii satului Poiana vând o biserică de lemn, ei construindu-şi între timp o biserică mare de zid, au cumpărat-o în anul 1948. În acelaşi an locaşul de cult a fost strămutat în satul Cumpărătura şi amplasat pe terenul donat de Domnica Bujoreanu (1880-1953). Biserica este de plan longitudinal, materialul fiind lemnul de brad, iar pereţii sunt acoperiţi cu scânduri vopsite în galben. În primă fază, biserica a fost acoperită cu draniţă, astăzi are un acoperiş de tablă. La intrare, biserica are o mică tindă, este de dimensiuni reduse şi nu are turlă. Biserica nu a fost pictată, singurele picturi sunt cele de pe catapeteasmă, realizate în ulei de un pictor anonim[339] (Planşa 75).

41. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Bujoreni* (comuna Bujoreni, judeţul Teleorman) a fost construită în anul 1711, după cum menţionează pisania bisericii: „Rid(i)cat(u)-s-au această sfântă şi d(u)mnezeiască bis(e)arică în zilele prea l(u)minat(u)l(u)i d(o)mn Ioann Constandin. Ip (itrop?) dsi (dumnealui) Oprea p(ă)rcălabu(l). Dich(embrie) 4, leat 7220 (= 1711)". Ea a fost stămutată în acest sat „de la munte" în anul 1862, data aceasta fiind însemnată deasupra intrării în pronaos şi pe masa Sfântului Altar. Biserica a fost încărcată în douăsprezece care trase de boi şi adusă în Bujoreni. Singurele modificări efectuate odată cu strămutarea bisericii sunt acoperişul cu streaşină înfundată şi clopotniţa octogonală de pe pronaos. Biserica, construită din bârne de stejar, a fost restaurată în anul 2007. Biserica are plan dreptunghiular, pridvor închis şi clopotniţă pe pronaos[340] (Planşa 76).

42. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Brăteşti* (judeţul Timiş) a fost construită în secolul al XVIII-lea. A fost vândută

---

339 http://www.biserici.org/index.php?menu=BISV&code=7424&criteria=&quick=&radio=b&order=P.TOWN,C. NAME,P.NAME

340 *Domnitorii şi Ierarhii Ţării Româneşti. Ctitoriile şi mormintele lor*, pp. 1053-1054.

parohiei Brăteşti de locuitorii din satul bihorean Sitani. În urma mai multor intervenţii neavizate la şarpantă şi învelitoare, aspectul iniţial al locaşului de cult a fost modificat. În anul 2009, locuitorii satului au cerut arhitectului Cristian Puşcaş din Oradea restaurarea locaşului de cult şi revenirea la forma iniţială, lucru ce a fost realizat cu succes[341] (Planşa 77).

43. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Jupâneşti* (judeţul Timiş) a fost construită în secolul al XVIII-lea. Acest locaş de cult este construit din bârne masive de stejar cioplite pe toate cele patru feţe şi încheiate la colţuri în cheutori drepte. Bârnele de jos sau tălpile bisericii sunt aşezate pe bolovani de piatră aşezaţi la colţuri. Deasupra pronaosului este aşezat turnul-clopotniţă de dimensiuni reduse. Acoperişul bisericii este din şindrilă. La început, locaşul de cult a fost pictat, însă din neglijenţă vechea pictură a fost acoperită în anul 1940. Uşile împărăteşti originale păstrează pictată scena „Bunei Vestiri". Dintre obiectele de inventar de valoare istorică deosebită amintim o Evanghelie tipărită la Blaj în 1765, cumpărată de obştea satului la anul 1774, şi o cruce sculptată de pe masa Sfântului Altar pe care este însemnat, în chirilică, anul 1820[342] (Planşa 78).

44. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Curtea* (comuna Curtea, judeţul Timiş) a fost construită în anul 1794, după cum o arată şi pisania scrisă în chirilică pe grinda tirant ce desparte pronaosul de naos. În tinda bisericii o altă pisanie aminteşte de perioada în care a fost pictat locaşul de cult, 1804 – 19 decembrie 1806. Este cea mai spaţioasă biserică de lemn păstrată în Banat. Fundaţia bisericii este din piatră de carieră, iar soclul, scund de 20 cm, susţine tălpile bisericii. Pereţii, construiţi din bârne de gorun, sunt tencuiţi pe partea exterioară şi placaţi cu scânduri de stejar pe interior. Turnul bisericii este aşezat pe pronaos şi acoperit cu şindrilă, ca şi acoperişul clădirii. Pictura deteriorată a fost atribuită pictorului lugojan Petru Nicolici. În biserică se păstrează importante

---

341 http://www.referate-ok.com/ok/biserica_de_lemn_din_bratesti.html

342 http://www.banaterra.eu/romana/jupanesti-biserica-de-lemn-cuvioasa-paraschiva

obiecte de cult foarte vechi şi valoroase, cum ar fi o cruce din anul 1820 şi cărți de cult[343] (Planşa 79).

45. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Poieni* (comuna Pietroasa, județul Timiş) a fost construită în anul 1759, iar pictura a fost realizată în anul 1812. Tradiția locală menționează existența aici a unei alte biserici mai vechi, demolată odată cu apariția acesteia. Biserica a fost probabil acoperită cu şindrilă. Noul acoperiş i-a fost făcut în anul 1982, tot din şindrilă. Pictura bisericii este lucrată pe pânză şi în ulei de către zugravul Petre Nicolici şi lipită ulterior pe pereții locaşului de cult. Slujba de sfințire a bisericii a avut loc în anul 1926, fiind oficiată de Arhiereul Filaret Musta. Biserica a fost electrificată în anul 1969 şi în acelaşi an hramul i-a fost schimbat din „Cuvioasa Parascheva" în „Adormirea Maicii Domnului"[344] (Planşa 80).

46. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din Capu Dealului, oraş Băbeni* (județul Vâlcea) a fost construită în anul 1799. Astăzi este o biserică de cimitir acoperită cu tablă. Lăcaşul de cult are un turn zvelt aşezat peste pronaos şi un pridvor deschis de dimensiuni considerabile[345] (Planşa 81).

47. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Budurăşti* (comuna Stoeneşti, județul Vâlcea) a fost construită în 1755-1756, pisania aşezată la intrarea în naos consemnând anul 7264. Pisania mai aminteşte şi de tâmplarul Ianea şi sătenii Ion Dima, Mihai Grigore şi Ion Gheorghe Răducan. Cel care a scris pisania se numeşte Radu Dan. În fața bisericii se găseşte o cruce de piatră din anul 1832 pe care se pot citi numele celor care au contribuit la ridicarea sa: Dima Tănase, preotul Grigore şi ierodiaconul Nicolae. Pridvorul este de zid şi se pare că a fost adăugat la această biserică pe la anul 1855. Tot în această perioadă biserica a fost tencuită pe exterior. La streaşina acoperişului, deasupra intrării în biserică, stă scris anul „1880 decemvrie 16", probabil anul în care acoperişul a fost restaurat[346] (Planşa 82).

---

343 http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Curtea,_Timiş

344 http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Poieni,_Timiş

345 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIVL&code=5717&criteria=&quick=&radio=b&order=OVER_TOWN

346 http://www.primaria-stoenesti.ro/prezentare_culturala.html

48. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Copăceni* (comuna Copăceni, judeţul Vâlcea) a fost construită în anul 1775. Este aşezată pe un soclu rudimentar din piatră şi bolovani de râu nelegaţi cu mortar. Biserica, de plan dreptunghiular, are în faţă un pridvor deschis care se sprijină pe patru stâlpi de lemn cioplişi. Pronaosul şi naosul sunt boltite semicilindric şi despărţite printr-un perete de lemn în care se află o uşă de trecere[347] (Planşa 83).

49. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Igoiu* (comuna Alunu, judeţul Vâlcea) a fost construită în anul 1752. Biserica are un plan dreptunghiular şi absida poligonală. Pe latura vestică locaşul de cult are un pridvor. Lucrări de conservare şi de punere în valoare a acestui monument istoric au fost efectuate în anul 2008[348] (Planşa 84).

50. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Măgureni* (comuna Guşoeni, judeţul Vâlcea) a fost construită în anul 1766 şi refăcută în 1803, după cum menţionează pisania bisericii. Remodelarea radicală a bisericii din bârne şi cu sculpturi tradiţionale s-a făcut în anul 1887, atunci fiind introduşi pereţii înalţi cu două turle în linie. După cum ne arată şi pisania de la acea dată, biserica a fost ctitorită de Fârtat Ghiţă şi fiii săi Constantin, Ion şi Dumitru, dar şi preotul Ion Voinescu. Pictorul acestei perioade este Ioan P. Leuleanu. În anul 1931 este aşezată o altă pisanie care consemnează lucrările de refacere la exteriorul bisericii, acoperiş, pardoseală şi pictură. Această nouă acţiune a fost susţinută de cheltuiala, osteneala şi stăruinţa donatorilor Constantin D. Popescu, Pr. Ilie R. Neagoe, Filip Ioniţă Predica, Iosif F. Predica, Nicolae Militaru, Gheorghe I. Deliu, Nicolae Săndulescu, Dumitru Copoeru, Gheorghe I.C. Fârtat, Nicolae I.C. Fârtat şi alţi credincioşi din satele vecine. Slujba de resfinţire a bisericii a avut loc în anul 1932. Pictorul restaurator din anul 1931 este Petre Roşieanu din Zăvoieni-Vâlcea[349] (Planşa 85).

---

[347] http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Copăceni_(Copăceni)

[348] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIVL&code=9776&criteria=&quick=&radio=b&order=OVER_TOWN

[349] http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Măgureni

51. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Mateeşti* (comuna Mateeşti, judeţul Vâlcea) a fost construită în anul 1720. Ctitorul acestei biserici din piatră şi lemn este Barbu Călărăşanu. Lăcaşul de cult a fost restaurat în mai multe rânduri: 1803, 1852 şi sfinţită în anul 1869, când a fost şi deschisă cultului. În anul 1924 are loc o altă acţiune de restaurare şi pictare, în timpul preotului Gh. Popescu. Are formă de corabie, cu grinzi încheiate în „coadă de rândunică". Ca şi la alte biserici de lemn din această perioadă, şi la aceasta au fost folosite pentru prinderea grinzilor cuiele de lemn[350].

52. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Olteanca* (comuna Glăvile, judeţul Vâlcea) a fost construită în anul 7290, adică 1782, după cum o arată pisania. Lucrări de reparaţie au fost efectuate la biserică în anul 1864. În anul 1910, datorită deteriorării avansate, biserica a fost închisă pentru reparaţii capitale. Prima slujbă religioasă va fi oficiată aici abia în 4 februarie 1934. În anul 1997, biserica a fost electrificată prin contribuţia mai multor credincioşi din sat. Altarul a fost pictat odată cu tabloul ctitorilor din tindă, adică în anul 1864. Este o biserică păstrată în bune condiţii, cu temelie din cărămidă[351] (Planşa 86).

53. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Opăteşti* (comuna Goleşti, judeţul Vâlcea) a fost construită în anul 1767. Biserica a fost tencuită în exterior şi acoperită cu tablă. Este o biserică în formă de navă la care se remarcă în partea exterioară, pe zidul tencuit, un brâu zugrăvit care înconjoară biserica[352] (Planşa 87).

54. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Perişani* (judeţul Vâlcea) a fost construită în 1797-1799. Biserica, având formă de navă, este prevăzută în partea superioară cu un turn-clopotniţă înalt, fără foişor, însă cu ferestre pe toate laturile. Clopotniţa este aşezată pe pronaos. Intrarea se face pe partea vestică, printr-un pridvor închis[353] (Planşa 88).

---

[350] http://www.bibliotecivalcene.ro/biblioteca_detalii.asp?b=45

[351] http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Olteanca-Sânculeşti

[352] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIVL&code=11865&criteria=&quick=&radio=b&order=P.TOWN,C. NAME,P.NAME

[353] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIVL&code=12278&criteria=&quick=&radio=b&order=P.TOWN,C. NAME,P.NAME

55. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Sineşti* (comuna Sineşti, judeţul Vâlcea) a fost construită în anul 1746 şi extinsă în anul 1839. Exteriorul bisericii este tencuit, iar, pe absida altarului, este zugrăvit în partea superioară. Turnul-clopotniţă al bisericii este cilindric, prevăzut cu ferestre şi acoperit cu un coif scurt. Pridvorul locaşului de cult este deschis, prevăzut cu stâlpi de susţinere[354] (Planşa 89).

56. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Dumbrăveşti* (comuna Tomşani, judeţul Vâlcea) a fost construită în anul 1757. Pe partea exterioară biserica este tencuită. Pridvorul deschis al bisericii este de mici dimensiuni, realizat mai mult din streaşina acoperişului şi prevăzut cu două grinzi de susţinere. Biserica are două turle din scândură, cea de pe pronaos este cilindrică şi are un coif rotund, iar cea de pe altar, de mici dimensiuni, este pătrată, cu un acoperiş în patru laturi. Acoperişul bisericii este din şiţă[355] (Planşa 90).

57. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Şişcani* (comuna Hoceni, judeţul Vaslui) a fost construită în secolul al XVIII-lea, aproximativ anul 1760. În anul 1912, biserica a mai primit unele adăugiri, fiind tencuită la interior. Trece printr-un stadiu lung de restaurare între anii 1989 şi 1997[356].

58. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Sofroneşti* (comuna Todireşti, judeţul Vaslui) a fost construită în anul 1788. Reparaţii importante la această biserică au avut loc în anul 1957, când pe interior şi exterior va fi aplicată o căptuşeală de scândură. Tot acum va fi înlocuit şi acoperişul de şindrilă cu tablă[357].

59. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Voineşti* (judeţul Vaslui) a fost construită în jurul anului 1745. Este o biserică ridicată de obştea acestui sat: răzeşi, monahi, familia boierească Cerchez şi stareţul Mănăstirii Floreşti, Aftanasie. Lăcaşul de cult

---

354 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIVL&code=14523&criteria=&quick=&radio=b&order=P.TOWN,C. NAME,P.NAME

355 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIVL&code=8110&criteria=&quick=&radio=b&order=P.TOWN,C. NAME,P.NAME

356 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIVS&code=15138&criteria=&quick=&radio=b&order=TOWN

357 http://www.crestinortodox.ro/biserici-manastiri-harta/biserica-lemn-sf-voievozi-cuvioasa-paraschiva-sofronesti-todiresti-23092.html

este de plan triconc, simplu, dar armonios. Absida altarului este pentagonală, pronaosul este absidat cu trei laturi, iar intrarea se face pe partea sudică. Ca material de construcție, a fost folosită bârna de stejar fasonată pe cele patru fețe. Bârnele sunt prinse în cuie de lemn, iar fundația bisericii este din piatră brută şi tălpoaie de lemn. Naosul este delimitat de pronaos prin patru stâlpi despărțitori pe care este sprijinit fruntarul decorat „în acoladă". Zugravul care a realizat pictura de pe tetrapod şi iconostas este Atanasie, starețul Mănăstirii Floreşti. Pictura a fost realizată în anul ridicării locaşului de cult, după cum menționează şi inscripția în chirilică de sub icoanele prăznicare. În cimitirul bisericii, în partea estică, este aşezat mormântul lui Pavel Cerchez, un descendent al ctitorilor, mormânt străjuit de o piatră funerară pe care este inscripționat anul 1842. Reparații importante la acest locaş de cult s-au efectuat în anii: 1845-1846, 1880, 1900, 1935 şi 1970[358] (Planşa 91).

60. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Cândeşti Vale* (comuna Cândeşti, județul Dâmbovița) a fost construită în anul 1713[359].

61. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Stolna* (comuna Săvădisla, județul Cluj) a fost construită în anul 1730, din lemn masiv de stejar cioplit. Pictura interioară din biserică a fost efectuată de un pictor anonim. La acest locaş de cult se remarcă turnul-clopotnță înalt, prevăzut cu un foişor deschis şi coiful alungit. Biserica este acoperită cu tablă[360] (Planşa 92).

62. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Margina* (județul Timiş) a fost construită în anul 1737, după cum reiese din inscripția incizată pe masa din Sfântul Altar. În anul 1938, când a fost ridicată şi târnosită o altă biserică de zid în sat, aceasta devine capelă de cimitir. Astăzi biserica aparține parohiei Zorani, sat situat la un kilometru de Margina. Pereții, cioplíți din bârne masive de stejar, sunt aşezați pe un soclu de piatră de carieră. Pronaosul bisericii este despărțit de naos printr-un parapet şi patru stâlpi cioplíți din

---

[358] Maria Popa, *Monumente istorice din județul Vaslui. Biserici şi mănăstiri din Eparhia Huşilor*, Editura Kolos, Iaşi, 2008, pp. 184-185.

[359] http://www.crestinortodox.ro/biserici-manastiri-harta/biserica-lemn-cuvioasa-paraschiva-vartop-candesti-vale-candesti-20784.html

[360] http://www.biserici.org/index.php?menu=BI&code=14852

stejar. Peste pronaos este aşezat un mic turn-clopotniță cu scheletul din lemn de stejar, placat în exterior cu scânduri. Acoperişul bisericii este din şindrilă. În deceniul al treilea al secolului al XIX-lea biserica a fost pictată de zugravii Lazăr şi Gheorghe Gherdanovici. Podoaba pictată s-a păstrat din păcate doar pe părțile inferioare ale bolții semicilindrice din naos[361] (Planşa 93).

63. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva"-Gârbească din satul Starchiojd* (comuna Starchiojd, județul Prahova) a fost construită în jurul anului 1780 de către moşnenii satului, pe ulița Gârbească. Construirea acestui locaş de cult a apărut ca o necesitate, moşnenii dorind să aibă o biserică proprie, separați astfel de biserica „boierească" ctitorită de familia Macovei. Biserica, în formă de corabie, cu lespezi şi pardoseală din piatră, este întâlnită în decursul timpului şi cu numele de „biserica mică" sau „biserica moşnenilor". Până în anul 1977 aceasta poseda şi o clopotniță de piatră care, din cauza devastatorului cutremur, s-a dărâmat, ceea ce a făcut ca mai târziu credincioşii satului să ridice o nouă clopotniță din schelet metalic. Biserica, aparținând celei de-a doua jumătăți a secolului al XVIII-lea, este înconjurată de un zid de piatră. În curte se află mai multe cruci de piatră, din diferite perioade istorice ale căror inscripții au devenit astăzi aproape indescifrabile. Din anul 2004, biserica a fost trecută pe lista monumentelor istorice din țara noastră[362] (Planşa 43).

64. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva"-Văgăoneşti din satul Chiojdeanca* (comuna Chiojdeanca, județul Prahova) a fost construită în anul 1792 (zidirea începe în anul 1780) şi refăcută în 1847. Numele provine de la primii preoți ai acestui locaş de cult care purtau numele de „Văgăoni". Ctitorii acestui aşezământ sunt boierul Scorțeanu şi soția sa Pena, oameni refugiați din zona Bucureştiului din cauza războiului ruso-turco-austriac (1736-1739). Astăzi această biserică se prezintă într-o avansată stare de degradare, slujbele religioase nemaioficiindu-se aici de la începutul secolului al XX-lea[363] (Planşa 94).

---

361 http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Margina
362 http://valea-teleajenului.ro/obiective-turistice/starchiojd/biserica-sf-cuv-parascheva/
363 http://ro.wikipedia.org/wiki/Chiojdeanca,_Prahova

65. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Ighiu* (comuna Ighiu, judeţul Alba) a fost construită în anul 1724, după cum o arată şi pisania. Turnul-clopotniţă a fost adăugat în anul 1761. Este una din cele mai reprezentative biserici de acest gen din judeţul Alba, înzestrată cu decoraţiuni sculptate în piatră deosebit de interesante. Biserica are o absidă semicirculară şi o navă dreptunghiulară cu boltă, deasupra căreia se înalţă un turn clopotniţă. Ea este interesantă şi prin combinaţia între construcţia de zid şi elementele tradiţionale specifice locaşurilor de lemn. Turnul-clopotniţă, asemănător celor de la bisericile de lemn, are un frumos foişor, iar pridvorul bisericii este încadrat de stâlpi de stejar[364] (Planşa 95).

66. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Mesentea* (comuna Galda de Jos, judeţul Alba) a fost ridicată în anul 1782. Se pare că ea a fost ridicată pe locul uneia mai vechi, de lemn, de mici dimensiuni, noua construcţie preluându-i însă în linii mari trăsăturile caracteristice. Şi ea este o biserică de dimensiuni modeste, cu o turlă înaltă cu foişor pe arcade. O inscripţie zugrăvită de pictorul Stan Popovici în pronaosul bisericii ne aminteşte de construirea noii biserici în timpul protopopului Iosif Adamovici din Abrud şi al parohului Ionul. Biserica este aşezată pe o temelie de piatră, zidurile sunt din cărămidă şi piatră cu o grosime variind între 1-1,2 m, iar bolţile doar din cărămidă. Pictura murală a locaşului de cult a fost realizată în 1781-1782 de pictorul amintit, fiu de preot din Răşinari. Biserica a avut din câte se pare şi fragmente de pictură exterioară înlăturate cu ocazia unor restaurări din anul 1928. Biserica are o planimetrie simplă, cu un naos aproximativ pătrat, prelungit spre vest printr-un pronaos dreptunghiular, un turn pătrat şi un altar decroşat. Pronaosul şi naosul sunt despărţite de un zid plin, comunicarea făcându-se printr-o uşă cu ancadramentul de piatră încheiat semicircular. Lucrările de restaurare la acest monument istoric au început în anul 1999 şi s-au finalizat în anul 2006. Au fost efectuate lucrări de consolidare a structurii de rezistenţă, şarpantă nouă, învelitoare nouă, tencuială exterioară, trotuare de gardă, trepte de acces, pardoseli interioare, instalaţii electrice şi de încălzire[365] (Planşa 96).

---

[364] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIAB&code=9773&criteria=&quick=&radio=b&order=R.NAME

[365] http://www.crestinortodox.ro/biserici-manastiri/biserica-mesentea-68041.html; http://www.biserici. org/index. php? menu=BI&code=10925

67. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Meteş* (comuna Meteş, judeţul Alba) a fost construită în anul 1760. Lăcaşul de cult are o absidă semicirculară, despărţită de naosul dreptunghiular printr-un arc. Turnul-clopotniţă este masiv, având în partea superioară un foişor închis frumos realizat. Coiful turnului este înalt, realizat în două trepte. Pictura bisericii este recentă, din anii 1994-1995[366] (Planşa 97).

68. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Pianu de Sus* (comuna Pianu, judeţul Alba) a fost ridicată la mijlocul secolului al XVIII-lea. În anul 1761 a suferit o importantă lucrare de refacere prin daniile venite de la domnitorul muntean Şerban Cantacuzino. Lăcaşul de cult, construit din lemn de brad, este aşezat pe o fundaţie de piatră. Ea este înconjurată de jur-împrejur de un brâu de frânghie realizat pe bârnele de jos. Biserica are şi un turn-clopotniţă care până nu demult adăpostea un clopot cu o inscripţie care-i atestă vechimea: „Pianu Românesc, popa Moise, popa Ioan 1761". Clopotul a fost mutat de la această biserică în noul locaş de cult construit în sat în timpul Primului Război Mondial. În 1971-1972, în timpul păstoririi în această parohie a preotului Lazăr Voişan, biserica a fost restaurată în totalitate, primind şi un nou acoperiş. Acest lucru a fost posibil datorită primirii sumei de 25.000 lei de la Direcţia Muzeelor Istorice şi de Artă Bucureşti. Caracteristici acestei biserici sunt stâlpii funerari din jur, prezenţi în număr însemnat, ei atestând credinţa creştinilor din zonă în nemurirea sufletului şi Judecata de Apoi[367] (Planşa 98).

69. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Poiana Ampoiului* (comuna Meteş, judeţul Alba) a fost edificată în 1760-1762 (după atestarea documentară) şi modificată în anul 1918. În acest locaş de cult se păstrează mai multe icoane deosebit de importante din punct de vedere al patrimoniului bisericesc, ele fiind datate la sfârşitul secolului al XVIII-lea. Turnul-clopotniţă este aşezat peste pridvorul închis. Probabil că acest turn-clopotniţă a fost adăugat mai târziu.

---

[366] http://www.biserici.org/index.php?menu=BI&code=10936

[367] http://www.biserici.org/index.php?menu=CU&code=12393&criteria=bucuresti&quick=Y&radio=b&order=NAME

Este un turn masiv, având în partea superioară două foişoare în trepte peste care este aşezat un coif înalt acoperit cu tablă[368] (Planşa 99).

70. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Ciulniţa* (comuna Leordeni, judeţul Argeş) a fost construită, potrivit pisaniei, în anul 1750. Importante lucrări de reparaţii la acest aşezământ au fost realizate în anii: 1814-1882, 1908-1932 şi 1993. Ultimele reparaţii, efectuate în timpul păstoririi preotului A. Popescu, au constat în electrificare, tencuieli, subzidire, consolidare şi înveliş de tablă galvanizată. Pictura a fost realizată în anul 1995 de pictorul Marian Stan din Morteni, judeţul Dâmboviţa. Lăcaşul de cult are formă de navă, cu absida altarului decroşată, cu cinci laturi, naos, pronaos, pridvor cu o turlă deasupra[369] (Planşa 100).

71. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Lăicăi* (comuna Cetăţeni, judeţul Argeş) a fost construită în 1793-1796.

72. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Radu Negru* (comuna Călineşti, judeţul Argeş) a fost ridicată în anul 1787. Este biserica Schitului Lacu Negru. La acest locaş de cult se remarcă acoperişul bisericii, în stil ştefanian. Biserica are formă de navă, cu altarul absidat. Turla bisericii este de formă cilindrică, realizată din scândură[370] (Planşa 101).

73. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din oraşul Moineşti* (judeţul Bacău) a fost construită în anul 1703 şi refăcută în 1768. Transformări importante a suferit biserica în anul 1847. În anul 1896, i-a fost adăugat un pridvor, patru contraforţi în jurul altarului şi turnul-clopotniţă[371]. Pictura a fost realizată în anul 1994. După o însemnare dintr-un Octoih mic, ctitorii bisericii sunt Sandu şi Parascheva Leondaru. Aceeaşi informaţie rezultă şi din pisania pictată în anul 1928. Biserica este de plan treflat şi are trei abside. Ctitorul acestei

---

368 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIAB&code=12709&criteria=&quick=&order=TOWN

369 http://www.cjarges.ro/leordeni/obj.asp?id=25586

370 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIAG&code=13254&criteria=&quick=&radio=b&order=R.NAME

371 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIBC&code=11193&criteria=&quick=&radio=b&order=R.NAME

biserici a fost înmormântat în pronaos în anul 1789, după cum menţionează inscripţia de piatră aflată deasupra mormântului. O nouă lucrare de reparaţie a fost realizată în anii 1960-1962, perioadă în care a fost refăcută şi pictura murală ce datează din anul 1928. Dintre obiectele valoroase aflate în patrimoniul acestui locaş de cult amintim: o Cazanie din 1775, un Octoih Mic din 1792 şi clopotele din 1767[372] (Planşa 102).

74. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Şercăiţa* (comuna Şinca, judeţul Braşov) a fost ridicată în anul 1798. În acest sat a existat o mică mănăstire construită în prima jumătate a secolului al XVIII-lea sau poate chiar la sfârşitul secolului al XVII-lea. Acest aşezământ monahal s-a numărat şi el în lista de aşezăminte ortodoxe distruse de generalul Bukow în vara anului 1761. În urma acestei distrugeri este ridicată biserica închinată Sfintei Parascheva, în anul 1798, după cum o arată şi inscripţiile din interior. Lăcaşul de cult este decorat în anul 1800. Biserica, de plan dreptunghiular alungit, este împărţită în tindă, pronaos, naos şi altar absidat decroşat la răsărit. Ea păstrează atât în interior, cât şi în exterior, pe faţa sudică, pictură în frescă deosebit de valoroasă. Autorul acestor opere de artă este Teodor Zugravul, la anul 1811. Pictura este degradată de fum, iar în partea de jos zgâriată. Deosebit de importantă prin valoarea artistică este icoana Sfintei Parascheva de pe faţada sudică a bisericii, pictată tronând între îngeri. În biserică se păstrează un antimis lucrat în vremea lui Dionisie Novacovici, la anul 1762. Cel mai vechi preot amintit în acest sat, desigur în vechea biserică, este părintele Bărbat, pomenit la anul 1584[373] (Planşa 103).

75. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Şimon* (comuna Bran, judeţul Braşov) a fost construită în anul 1792, cu ajutorul consistent al mocanilor satului care practicau păstoritul transhumant în Câmpia Bărăganului. Târnosirea ei a avut loc în anul 1793. Fundaţia locaşului de cult este din piatră, iar zidurile au fost realizate din cărămidă şi mortar de var. Biserica este acoperită cu ţiglă în solzi. Deşi se spune că biserica a fost pictată în întregime, astăzi se mai păstrează doar urme de pictură în fresco, datând din anul

---

372 http://www.protoieriamoinesti.ro/parohia-hangani.php

373 Valeriu Literat, *op. cit.*, pp. 50-52.

1821. Pictorii bisericii sunt Nicolae şi Ioan. Tot în acelaşi an i-a fost adăugat bisericii un pridvor deschis prin arcade în stil brâncovenesc. Biserica are două turnuri, cel mai mare de formă hexagonală realizat cu cărămidă zimţată[374].

76. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Veneţia de Sus* (comuna Părău, judeţul Braşov) a fost construită în jurul anului 1776 şi modificată în anul 1830 (acum a fost construit turnul-clopotniţă cu ziduri groase de 1,35 m). Acest locaş de cult s-a ridicat pe locul unei biserici de lemn mai vechi, cu materiale recuperate de la mănăstirea din apropierea satului, distrusă de generalul Bukow în 1761. În interiorul bisericii pronaosul este despărţit de naos printr-un zid cu deschizătură de uşă şi două arcade laterale. În anul 2000, catapeteasma de zid a fost înlocuită cu una de lemn. Pictura bisericii a fost realizată în 1776-1778 de către ierodiaconul Constantin din Braşov[375] (Planşa 104).

77. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Secuieni* (comuna Secuieni, judeţul Neamţ) a fost ctitorită în anul 1762 şi refăcută în 1866. Acum i s-a adăugat clopotniţa şi s-a dublat arcul dintre pronaos şi naos, pentru a-i conferi mai multă rezistenţă. Este o biserică de plan naviform ridicată de postelnicul N. Vârnav şi soţia sa. Deosebit de interesantă este bolta naosului alcătuită din două calote sferice, către care converg bolţile semicilindrice ale absidelor laterale[376].

78. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Dienci* (comuna Vultureşti, judeţul Olt) a fost edificată în anul 1794 şi refăcută în 1872. Biserică este aşezată pe fundaţie de piatră, fiind zidită din lemn şi cărămidă. Lucrările de construire a acestui locaş de cult încep în anul 1794, an în care s-au ridicat altarul şi naosul din bârne căptuşite cu scânduri tencuite, pentru ca în anul 1814 să fie ridicat pronaosul din zid gros de cărămidă. În anul 1874, i se adaugă şi un pridvor pe stâlpi, tot din zid de cărămidă, având deasupra o turlă

---

374 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIBV&code=14509&criteria=&quick=&radio=b&order=P.TOWN,C. NAME,P.NAME

375 http://apostolatintarafagarasului.blogspot.com/2010/06/biserica-sf-cuvioasa-paraschiva-din.html

376 http://www.neamt.ro/Info_utile/Obiective/Bis_Secuieni.htm

dreptunghiulară, din scândură de stejar. Astăzi biserica este acoperită cu tablă[377] (Planşa 105).

79. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Scorţeni* (comuna Scorţeni, judeţul Prahova) a fost construită în anul 1730, reconstruită în 1850, formă în care se păstrează şi astăzi[378].

80. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Ştirbeşti* (comuna Ghioroiu, judeţul Vâlcea) a fost ridicată în anul 1784 şi refăcută în 1837-1838[379].

81. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Călineşti, oraşul Brezoi* (judeţul Vâlcea) a fost edificată în anul 1750. Din cauza unor inundaţii care i-au afectat structura, a fost finalizată şi sfinţită abia în anul 1778. Biserica are pictură exterioară doar la pridvor, realizată în două etape: prima în anul 1782, realizată de zugravul Damaschin din Păuşani (el a semnat pe icoana Sfintei Parascheva), a doua etapă după anul 1815, fără a se cunoaşte numele pictorului sau pictorilor. Ctitorii acestui locaş de cult au fost Popa Ioan cu fraţii săi Zamfir şi Pătru şi unchiul lor Tănasie, împreună cu obştea moşnenilor din sat. Biserica de zid şi-a păstrat pictura originală atât la interior, cât şi la exterior, remarcându-se tablourile ctitorilor, reprezentaţi în costume de epocă. Biserica, în plan dreptunghiular, are absida altarului poligonală (şapte laturi). Deşi se află într-o avansată stare de degradare din cauza scoaterii sale din activităţile de cult încă din anul 1946, în anul 2008 biserica a intrat într-un proces amplu de restaurare exterioară[380] (Planşa 106).

82. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Coasta* (comuna Goleşti, judeţul Vâlcea) a fost ridicată în anul 1747[381].

83. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Grebleşti* (comuna Câineni, judeţul Vâlcea) a fost construită în jurul anului 1792. Biserica,

---

[377] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIOT&code=7722&criteria=&quick=&radio=b&order=R.NAME

[378] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIPH&code=14315&criteria=&quick=&order=OVER_TOWN

[379]http://www.biserici.org/index.php?menu=BIVL&code=15216&criteria=&quick=&radio=b&order=P.TOWN,C. NAME,P.NAME

[380] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIVL&code=5900&criteria=&quick=&radio=b&order=R.NAME

[381] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIVL&code=6757&criteria=&quick=&order=R.NAME

în formă de navă, este acoperită cu şindrilă, păstrând pe zidurile exterioare urme de pictură. Turnul-clopotniță, deosebit de masiv, este separat de locaşul de cult şi pare să fie realizat în aceeaşi perioadă de sfârşit al secolului al XVIII-lea[382] (Planşa 107).

84. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Râuşorul de Jos* (comuna Mândra, județul Braşov) a fost edificată între anii 1782 şi 1793, fiind influențată de arhitectura occidentală a locaşurilor de cult. Turnul-clopotniță este aşezat peste pridvor, fiind prevăzut în partea superioară cu ferestre largi şi un coif ascuțit[383] (Planşa 108).

85. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Petreşti* (comuna Petreşti, județul Argeş) a fost construită în anul 1775. Importante lucrări de reparație şi restaurare au fost derulate la acest sfânt locaş în anii 1935, 1939 şi 1953[384].

86. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Gura Râului* (comuna Gura Râului, județul Sibiu) a fost construită cel mai probabil în secolul al XVIII-lea, deşi o inscripție lapidară din pridvorul bisericii menționează că anul zidirii sale ar fi 1202. Lucrări importante s-au desfăşurat la acest locaş de cult în jurul anului 1830, cu prilejul primirii unui turn-clopotniță cu acoperiş specific transilvănean. Este o biserică de dimensiuni reduse, din piatră şi cărămidă, acoperită cu țiglă. Pe exteriorul bisericii, în una din firide, se găseşte pictată de către un pictor anonim ocrotitoarea acestui locaş, Sfânta Parascheva[385] (Planşa 109).

87. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Bărbăteşti* (comuna Bărbăteşti, județul Vâlcea) a fost construită în anul 1740. Biserica are formă de navă, fiind o construcție specifică bisericilor cu arhitectură de zid. În partea de vest este prevăzută cu un pridvor închis peste care este aşezată o turlă de dimensiuni mici[386] (Planşa 110).

88. *Biserica „Sfânta Cuvioasa Parascheva" din Deseşti*, de la poalele munților Gutâi a fost construită în anul 1717 sau 1770. Această

---

[382] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIVL&code=9171&criteria=&quick=&radio=b&order=C.NAME

[383] http://www.biserici.org/index.php?menu=BI&code=13449

[384] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIAG&code=12334&criteria=&quick=&radio=b&order=TOWN

[385] http://www.primariagurariului.ro/gura_riului_obiective-turistice-204.html

[386] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIVL&code=4288&criteria=&quick=&radio=b&order=P.TOWN,C. NAME,P.NAME

localitate este atestată la anul 1360 ca fiind proprietatea lui Dragoş, fiul lui Gyula. Lăcaşul de cult, cu o arhitectură tradițională în care elementele arhitecturale se îmbină într-o armonie desăvârşită, este din bârne de lemn care susțin şarpanta acoperişului, ele fiind sculptate în scară. Biserica a fost pictată în anul 1780, pictura fiind simplă, dar sugestivă. Zugravii acestei monumentale biserici de lemn sunt Radu Munteanu şi Alexandru Ponehalschi. Unele scene pictate au mai fost adăugate şi în anul 1865, când biserica a fost renovată, de către zugravul Antonie Şerban. Ample lucrări de restaurare la locaşul de cult au început în anul 1996, ele constând în înlocuirea unor grinzi putrezite, revizuirea şarpantei, readucerea coifului la forma inițială, refacerea picturii parietale etc.[387] (Planşa 111).

89. *Biserica Batiştei din Bucureşti*, de pe strada Batiştei nr. 19, a fost construită în secolul al XVII-lea. Din păcate, această biserică nu mai există astăzi, pe locul ei fiind ridicat actualul locaş de cult cu hramurile „Adormirea Sfintei Ana" şi „Sfânta Parascheva". Ctitorii noii biserici sunt vătaful măcelar Manciul şi soția acestuia, Ilinca, „la anul de la zidirea lumii 7274, iar de la Hristos 1764, luna octomvrie 14". Din punct de vedere arhitectural, biserica este de plan triconc, cu turla situată peste pronaos şi naos, pridvorul fiind deschis. Ea şi-a păstrat pictura originală deosebit de frumoasă. Din cauza unui incendiu suferit în anul 1847, locaşul de cult a intrat în reparație capitală în anul 1860. Tot în secolul al XIX-lea, pe la anul 1883, biserica a suferit modificări semnificative: pridvorul deschis a fost închis cu zidărie, turlele refăcute, iar pictura veche a fost acoperită cu o alta în ulei. În anul 1938, cu prilejul lucrărilor de restaurare la acest locaş de cult, toate modificările şi adaosurile au fost îndepărtate, revenindu-se la vechea arhitectură. Vechea pictură, datată 1763, a fost curățată tot acum de pictorul Ioan Mihail. Printr-o nouă perioadă de restaurare trece biserica între anii 1984 şi 1999[388] (Planşa 112).

---

[387] Narcisa Balaban, „Bijuteriile din lemn ale Maramureşului. Biserica «Sfânta Cuvioasa Parascheva» din Deseşti", în *Lumina*, miercuri, 14 martie 2007, p. 9.

[388] *Enciclopedia Ortodoxiei Româneşti*, p. 112.

90. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din satul Socet* (comuna Cerbăi) a fost ridicată în anul 1793, după cum reiese din inscripţia de pe pragul de sus al intrării, acolo unde este dăltuit cu caractere chirilice anul finalizării ei. Satul amintit este atestat încă din secolul al XV-lea, pe la anul 1482. Biserica, construită din bârne, are dimensiuni modeste, însă uimeşte prin stilul de construcţie, bârnele fiind îmbinate în coadă de rândunică. Turla situată pe pronaos este din scândură şi nu impresionează prin dimensiunile sale[389] (Planşa 113).

91. *Biserica „Adormirea Maicii Domnului" şi „Sfânta Cuvioasă Parascheva" din Pietroşiţa* (comuna Pietroşiţa, judeţul Dâmboviţa) a fost construită în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Pisania acestei biserici, scrisă cu litere chirilice, glăsuieşte: „Cu vrerea Tatălui şi cu ajutorul Fiului şi cu îndemnarea Sfântului Duh, făcutu-s-au această sfântă şi dumnezeiască biserică, ce iaşte hramul Adormirii Născătoarei de Dumnezeu şi Prea Doamnei Paraschivii, care s-au făcut din temelei până la sfârşit după cum se vede, împodobită şi cu zugrăvitu, în zilele prealuminatului domn Ion Alexandru Scarlat Ghica voevod, fiind mitropolit a toată Ungrovlahia chiru chir Grigore, prin osteneala şi toată cheltuiala dumnealui Negoiţă, sin Şerban Fusea, cupeţ ot Târgovişte, i a dumnealui Radu vătaf za plaiu Ialomiţii sin Bordea Vătăşescu ot Pietroşiţa, ca să fie de pomenire dumnealor şi părinţilor. Şi s-au început la leat 1765, iunie 7 zile şi s-au săvârşit la anul de la Hs. 1767, iar de la Adam 7275 octombrie 10 zile, fiind ostenitor şi Marin brat văt". Este o biserică din cărămidă arsă, consolidată în totalitate cu var hidraulic. Lăcaşul de cult are două turle zvelte, una dintre ele fiind folosită ca şi clopotniţă. Biserica are formă de cruce, cu două abside şi pridvor deschis sprijinit pe coloane, catapeteasma fiind realizată din zid gros. Pictura originală a bisericii a fost realizată de pictorii Ion, Andrei şi Constantin, după cum precizează inscripţia aflată la proscomidiar. În 2000-2001 pictura a fost restaurată de către profesorii Elena Vasilescu şi Nicolae Sava[390].

---

[389] Nicu Jianu, *op. cit.*, p. 78.

[390] *Domnitorii şi Ierarhii Ţării Româneşti. Ctitoriile şi mormintele lor*, pp. 327-328.

92. *Biserica din lemn „Cuvioasa Parascheva" din Merişorul de Munte* (comuna Cerbăl) a fost ridicată la sfârşitul secolului al XVIII-lea din lemn de brad. Satul Merişor este atestat documentar la sfârşitul veacului al XV-lea, mai exact în anul 1491. Biserica, de plan dreptunghiular, are absida nedecroşată, poligonală, cu trei laturi. Intrarea se face prin partea vestică, printr-un pridvor îngust. Turnul bisericii este aşezat pe pronaos şi este scurt, cu un foişor de mici dimensiuni. Coiful turnului este acoperit cu tablă. Biserica este acoperită cu şiţă[391].

E. Biserici din veacul al XIX-lea închinate Sfintei Parascheva

1. *Biserica „Sfânta Vineri" din Ploieşti* a fost construită între anii 1875 şi 1880. Pisania bisericii arată că: „Această sfântă biserică cu hramul Sfânta Cuvioasă Parascheva, s-a zidit din temelie în anul 1875, în zilele Prea Înaltului Domn Carol I şi a sfinţiei sale Mitropolitului Calinic, cu ajutorul enoriaşilor şi a altor pioşi cetăţeni, prin stăruinţa epitropilor, Ioan Eliad, C. Mateescu, T. Popescu şi a preoţilor Ioan Văleanu, Ioan Mihăilescu, Gh. Niculescu şi a cântăreţului Iancu Popescu şi s-a sfârşit în anul 1880". Atât remarcabila pictură murală în ulei realizată de pictorul Gheorghe Tattarescu în anul 1880, cât şi icoanele catapetesmei fac din această biserică un adevărat muzeu de valoare inestimabilă[392] (Planşa 114).

2. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva, Sfântul Teodor Tiron" Cândeşti-Velinaş* (comuna Cândeşti, judeţul Dâmboviţa) a fost ridicată în jurul anului 1822. Pictura bisericii este realizată în tehnica „fresco"[393].

3. *Biserica „Sfânta Cuvioasă Parascheva" a parohiei Lucieni* (comuna Lucieni, judeţul Dâmboviţa) a fost construită în jurul anului 1870. Câţiva ani mai târziu a fost mărită şi restaurată în mai multe rânduri. Lăcaşul de cult este acoperit astăzi cu tablă. Peste acoperiş se înalţă spre cer două turle înalte, una aşezată pe pronaos şi cealaltă pe altar, ambele având formă cilindrică[394] (Planşa 115).

---

391 Nicu Jianu, Marcel Lapteş, *op. cit.*, p. 43.

392 http://www.ploiesti.ro/sfvineri.php

393 http://www.crestinortodox.ro/biserici-manastiri-harta/biserica-lemn-cuvioasa-paraschiva-sf-teodor-tiron-velinas-candesti-vale-candesti-17041.html

394 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIDB&code=10373&criteria=&quick=&radio=b&order=P.TOWN,C. NAME,P.NAME

4. O *biserică* interesantă închinată *Sfintei Parascheva* se găseşte şi *în satul Ragu* (comuna Ulieşti, judeţul Dâmboviţa). Aceasta a fost construită în anul 1844, pictura fiind realizată în acelaşi an. Un lucru atipic descoperit la această biserică este prezenţa catapetesmei executată din zid şi nu din lemn. Inscripţia din piatră, cu litere chirilice, situată deasupra uşii de intrare, menţionează că: „Acest sfânt dumnezeiesc locaş în care se cinsteşte şi se prăznuieşte hramul Sfintei Cuvioasei Parascheva s-a zidit şi s-a înfrumuseţat de către robul lui Dumnezeu Ianache Arion, Marele Clucer şi obştescul casier al Statului în fericite zile ale Prea Luminatului şi Prea Înaltului nostru Domn şi Stăpân a tată Ţara Românească Gheorghe Dumitru Bibescu, Voievod şi în păstorirea Sfinţiei sale Părintelui nostru Mitropolit al Ungro-Vlahiei Kir Neofit în anul de la Hristos 1844 iunie în 10 zile". Biserica adăposteşte şapte icoane deosebit de valoroase[395] (Planşa 116).

5. În *parohia Vârteşcoiu-Beciu, Filiala Rotăreşti* a fost ridicată în secolul al XIX-lea o biserică având ca ocrotitoare pe Sfânta Parascheva. Aceasta a fost înălţată pe ruinele unei vechi bisericuţe din lemn, sfinţirea ei având loc în ziua de 20 mai 1873. La acea dată, biserica era locul de întâlnire al breslei vinarilor din Brăila, purtând numele de „biserica Corporaţiei Vinarilor din Urba Brăila"[396].

6. O biserică ce are ca ocrotitoare pe *Sfânta Parascheva* se află în *Parohia Matca III* (comuna Matca, judeţul Galaţi). Ea a fost ridicată în anul 1825[397].

7. *Biserica „Sfânta Parascheva" din Roşiorii de Vede* (judeţul Teleorman) a fost ridicată în anul 1836. Lăcaşul de cult a fost zidit din cărămidă şi acoperit cu şindrilă. Este o biserică în formă de corabie, cu un turn-clopotniţă pe pridvor. Renovarea bisericii s-a făcut în anul 1934, iar restaurarea picturii în anul 1969. Sub actuala pisanie se găseşte şi vechea pisanie a bisericii care aminteşte că: „Această sfântă biserică ce se cinsteşte în numele Sfintei Preapodomna Parascheva şi alte hramuri ce se văd, s-a zidit şi s-a împodobit din

---

[395] http://www.biserici.org/index.php?menu=BI&code=13262&nf=0&nf=1

[396] http://www.crestinortodox.ro/biserici-manastiri-harta/biserica-vartescoiu-rotaresti-vartescoiu-32753.html

[397] http://www.crestinortodox.ro/biserici-manastiri-harta/biserica-cuvioasa-paraschiva-iii-matca-matca-33271.html

Pronia dumnezeiască în anul 1836 de la Hristos cu cheltuiala dumnealui Slujerului Sandu Deparateanu boier pământean, feciorul Stanciului Căpitan, Mircea Protopop de aici din Rusii de Vede, cu soția dumnealui Maria, fata Logofătului Gheorghiță din Nicopoli şi coconii dumnealor, Ecaterina, Stanca, Spiridon, Petrache, Mărioara şi alți oameni de ajutor cu ceia ce le-a fost voința în veci pomenire"[398] (Planşa 117).

8. Între anii 1852 şi 1858 este ridicată şi *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* situată astăzi în spatele Bibliotecii Centrale Universitare *din Iaşi*. Ea a fost construită, la inițiativa preotului Constantin Pavelescu, de către familiile boierilor Hulubei şi Tăutu şi cu ajutorul enoriaşilor, pe locul altui locaş de cult din anul 1730, iar aceasta, la rândul ei, pe locul uneia şi mai vechi, chiar din vremea evlaviosului domn Vasile Lupu (sec. XVII). Acest lucru a fost confirmat de mărturiile arheologice scoase la iveală în urma prospecțiunilor specifice prilejuite de consolidarea şi restaurarea actualei biserici. Denumirea de „Prapa Doamna" sau „Prepadobna" se traduce, din limba rusă, prin „Preacuvioasa" (Planşa 118)[399]. Inscripția aşezată în pridvorul bisericii, deasupra intrării în pronaos, aminteşte că: „Această Sfântă Biserică, cu hramul Sf. Cuvioasă Parascheva, s-a zidit în anii 1853-1858, prin stăruința preotului Constantin Pavelescu şi a epitropului Dumitru Burduja cu contribuția enoriaşilor şi a familiilor Hulubei şi Tăutu. A fost reînnoită în anul 1932. Grav avariată de bombardamentul din 5-6 iunie 1944, a fost reparată în anii 1945-1946. S-a pictat din inițiativa şi prin strădința preotului paroh Vespasian Vasiliu, cu contribuția enoriaşilor, de către pictorii Nicolae Stoica şi Vasile Robea, între anii 1957 şi 1962 cu foarte mari întreruperi". Biserica este naviformă cu absida altarului semicirculară. Materialul de construcție este cărămida aşezată pe o temelie de piatră. Biserica acoperită cu tablă are o turlă impunătoare aşezată peste pridvorul adăugat.

9. *Biserica parohiei Tufeşti-Bodeşti cu hramul „Sfânta Parascheva"* a fost construită în anul 1853. Printre obiectele de valoare ale

---

398 *Enciclopedia Ortodoxiei Româneşti*, p. 556.

399 Pr. Conf. univ. dr. Ion Vicovan; Col. (r.) Grigore Radoslovescu, *Sfânta Parascheva – Prapa Doamna, rugăciune şi filantropie la biserica ieşeană multiseculară*, Editura Performantica, Iaşi, 2008.

bisericii amintim o icoană din 1799 şi diverse obiecte de cult din secolul al XIX-lea[400].

10. *Parohia Costuleni* are *o biserică închinată Sfintei Parascheva* ridicată în anul 1859 şi pictată în 1929. Biserica deține valoroase obiecte de cult din secolul al XIX-lea[401].

11. *Biserica parohiei Drăguşeni cu hramul „Sfânta Parascheva"* a fost ridicată în anul 1883 şi are obiecte de patrimoniu din secolul al XIX-lea[402].

12. *Biserica parohiei „Sfânta Parascheva" din Botoşani* a fost construită în anul 1816 şi pictată în 1832. Renovarea bisericii a avut loc în anul 1908, iar pictura, în tehnica „fresco", în 1980-1981. Biserica, construită pe locul unui vechi locaş de cult din lemn, este zidită din cărămidă, pe temelie de piatră, acoperită cu şindrilă, de către preotul econom Atanasie. Catapeteasma acestei biserici a fost pictată în anul 1832 de zugravul Vasile Mihalache prin contribuția epitropului Vasile Pisoschi[403] (Planşa 119).

13. *Biserica „Sfânta Parascheva" din Brehuieşti* (Botoşani) a fost ridicată între anii 1873 şi 1874. Printre ctitorii bisericii se numără: Pr. Ştefan Grigoriu, Toader Alăzăroaei, Gh. Chirica, Vasile al lui Gheorghe etc. Biserica, zidită din piatră şi cărămidă, este acoperită cu şindrilă. În anul 1889 locaşul de cult este renovat prin intervenția preotului paroh Ioan Manoliu. O nouă intervenție suferă biserica şi în anul 1897, în timpul preotului Gh. Hartescu. Biserica este acoperită cu tablă în anul 1954 de către preotul Gheorghe Duca. Astăzi biserica are şi o frumoasă clopotniță, o casă parohială, ambele fiind construite în decursul timpului de preoții slujitori aici[404] (Planşa 120).

14. În parohia *Roma, județul Botoşani* a fost construită în anul 1897 şi finalizată în anul 1903 o biserică închinată Sfintei Parascheva. Ea a fost pictată între anii 1993 şi 1996[405].

---

[400] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIA1&code=4820&criteria=&quick=&radio=b&order=R.NAME

[401] *Sfânta Parascheva – călăuza pelerinilor*, p. 98.

[402] *Ibidem*.

[403] http://www.protbt.ro/parohii/cuvioasa.htm

[404] http://parohia_brehuiesti.crestinortodox.ro/

[405] http://www.cimec.ro/Monumente/LacaseCult/RO/Documente/ASP/detaliu.asp?k=28676-1

15. *Biserica parohiei Brăieşti* închinată Sfintei Parascheva a fost ridicată în anul 1839. Pe partea exterioară, biserica are 14 pilaştri de susținere[406].

16. Parohia *„Cuvioasa Parascheva" din Corjăuți* (comuna Hilişeu Horia, județul Botoşani) are o biserică ce a fost construită între anii 1811 şi 1813. Biserica, se pare, a fost mutată din localitatea Pomârla şi are catapeteasmă din lemn, ea fiind datată ca aparținând sfârşitului de secol XVIII. Ctitorul bisericii este familia Başotă, o familie boierească care îşi avea conacul la Pomârla. Turnul-clopotniță al bisericii este aşezat peste pridvorul închis[407] (Planşa 121).

17. *Biserica „Sfânta Parascheva"* din parohia *Ciumuleşti* (comuna Vadu-Moldovei, județul Suceava) a fost construită în anul 1873. Catapeteasma, pictată în 1857, a fost adusă de la Mănăstirea Slatina[408].

18. Parohia *Cârța* are o biserică cu hramul *„Sfânta Parascheva"* (județul Sibiu) ridicată între anii 1842 şi 1847 pe locul unei bisericuțe mai vechi din lemn. Pictura interioară a bisericii, în stil neobizantin, a fost realizată în 1969-1970. De remarcat că iconostasul este zidit din cărămidă şi piatră, iar interiorul este frumos împodobit cu icoane pe sticlă din secolul al XIX-lea[409] (Planşa 122).

19. În Parohia *„Cuvioasa Parascheva" Moisei* (comuna Moisei, județul Maramureş) se găseşte o biserică construită în jurul anului 1840. Biserica, construită din piatră, a suferit unele modificări în decursul timpului. De pildă, în anul 1912 i se adaugă un turn vizibil şi astăzi. În decursul secolelor în sat au existat şi alte biserici mai vechi (poate chiar din secolul al XIV-lea), din lemn, care au dispărut însă din cauza vitregiilor vremii[410].

20. *Biserica „Sfânta Cuvioasă Parascheva"* din satul *Dobreşti* (comuna Bara, județul Timiş) este o biserică din lemn construită în anul 1852. În aceeaşi localitate a mai existat o biserică mai veche, atestată în secolul al XVIII-lea, care, din păcate, nu s-a păstrat. O

---

406 *Sfânta Parascheva – călăuza pelerinilor*, p. 100.

407 http://www.ortodox-catolic.ro/category/biserica-ortodoxa/

408 *Sfânta Parascheva – călăuza pelerinilor*, p. 102.

409 http://www.biserici.org/index.php?menu=BISB&code=6189&criteria=&quick=&radio=b&order=NAME

410 http://ro.wikipedia.org/wiki/Moisei,_Maramureş

icoană a Cuvioasei Parascheva de pe catapeteasma bisericii păstrează o însemnare cu anul 1852. În această localitate s-a născut Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Astăzi această biserică, monument istoric, este transformată în mănăstire. Mănăstirea a luat ființă la 9 iulie 2003 prin stăruința Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, pe atunci mitropolitul Moldovei şi Bucovinei[411] (Planşa 123).

21. *Biserica „Sfânta Cuvioasă Parascheva"* din *Dalci* (comuna Turnu Ruieni, județul Caraş-Severin) a fost construită în anul 1877. Pe locul acestei biserici a existat un alt sfânt locaş, mai vechi, care nu s-a păstrat. De-a lungul timpului biserica din Dalci a suferit mai multe lucrări de reparație şi renovare[412].

22. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Peştere* (comuna Constantin Daicoviciu, județul Caraş-Severin) a fost construită între anii 1894 şi 1904 pe locul altei biserici mai vechi[413].

23. *Biserica din lemn „Cuvioasa Parascheva"* din municipiul *Piteşti* (județul Argeş) a fost construită la începutul secolului al XIX-lea, între anii 1818 şi 1827. Ea a fost începută de slugerul Ion Ungurelu şi negustorul Hagi Tenea şi finalizată de Alexandru Ungurelu. Forma actuală a bisericii datează din 1904-1908[414].

24. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Cotmeana* (comuna Stolnici, județul Argeş) a fost construită în secolul al XIX-lea şi refăcută între anii 1912 şi 1926, pe fundația unei biserici mai vechi[415] (Planşa 124).

25. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Păpăuți* (comuna Zagon, județul Covasna) a fost ridicată în anul 1804 în Zagon şi strămutată la anul 1814 în Păpăuți. Inițial, locaşul de cult a fost construit doar cu altar poligonal şi naos, pentru ca în anul 1847 să-i

---

[411] Pr. Ciprian Apetrei, „Când Dumnezeu ne cheamă la slujire nu ne spune tot ce avem de făcut", în *Lumina*, luni, 5 martie 2007, p. 8.

[412] http://www.biserici.org/index.php?menu=BICS&code=19362&criteria=&quick=&radio=b&order=NAME

[413] http://www.biserici.org/index.php?menu=CU&code=19376&criteria=pestere&quick=&radio=b&order=P. TOWN,C.NAME,P.NAME

[414] *Enciclopedia Ortodoxiei Româneşti*, p. 489.

[415] http://www.comunastolnici.ro/stolnici_cultura-si-invatamant-110.html

fie adăugat şi pronaosul. Peste pronaos se înalță un mic turn-clopotniță. Biserica a fost restaurată în anii 1924 şi 1979[416] (Planşa 125).

26. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" şi „Sfântul Nicolae" din satul Dealu Frumos* (comuna Pietroşita, județul Dâmbovița) a fost edificată în anul 1810 şi refăcută în 1852-1858[417].

27. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Valea Fântânilor* (comuna Braloştița, județul Dolj) a fost construită în anul 1875[418].

28. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Aninişu din Vale* (comuna Crasna, județul Gorj) a fost ridicată în anul 1800. Pictura actuală a bisericii a fost realizată în anul 1945 de zugravul Ion Mustățescu din Novaci. În anul 2003, sub coordonarea preotului paroh Ivănuş Petre, au început lucrările de restaurare la acest locaş de cult. Biserica are în partea de vest un pridvor deschis realizat din lemn, iar peste pronaos o turlă de mici dimensiuni acoperită cu tablă[419] (Planşa 126).

29. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Cârligei* (comuna Bumbeşti-Pițic, județul Gorj) a fost ridicată în anul 1816. Biserica, în formă de navă, se remarcă prin dimensiunile impresionante ale pridvorului deschis, prevăzut cu arcade şi stâlpi de susținere. Peste pridvor se înalță, ieşind din acoperiş, un turn-clopotniță de dimensiuni medii, de formă poligonală, prevăzut pe toate fețele cu ferestre înguste şi alungite[420] (Planşa 127).

30. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Stejerea* (comuna Mireşu Mare, județul Maramureş) a fost construită în anul 1800[421].

---

416 Radu Constantinescu, Mircea Sfîrlea, *op. cit.*, p. 62.

417 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIDB&code=7622&criteria=&quick=&radio=b&order=OVER_TOWN

418 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIDJ&code=15533&criteria=&quick=&radio=b&order=NAME

419 http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Aninisu_din_Vale

420 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIGJ&code=6142&criteria=&quick=&radio=b&order=OVER_TOWN

421 http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica%20de%20lemn%20Cuvioasa%20Paraschiva%20/13905

31. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva”* din oraşul *Scorniceşti-Şuica* (judeţul Olt) a fost construită în anul 1810[422].

32. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva”* din oraşul *Scorniceşti-Rusciori* (judeţul Olt) a fost zidită în anul 1885[423].

33. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva”* din satul *Alunişu* (comuna Spineni, judeţul Olt) a fost ridicată între anii 1812-1813[424].

34. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva”* din satul *Gojgărei* (judeţul Olt) a fost construită în anul 1818. Pisania bisericii, scrisă cu litere chirilice la intrarea în biserică, aminteşte că: „... [s-au] zidit această sfântă băsărică pă moşia sfintei episcopii a Mon[astirii] Argeşului... lui domnului nostru Ion Alicsandru Necolae Şuţu voivod şi de Dumnezeu iubitor de Dumne[ze]u ...”. În secolul XX, biserica a suferit unele lucrări: au fost tencuiţi şi zugrăviţi pereţii în interior şi exterior, acoperişul a fost tăbluit, adăugându-i-se, după toate probabilităţile, turnul de pe pronaos etc. Frumuseţea locaşului de cult este dată şi de elementele originale ale sale: decoraţia sculptată a portalului de la intrare, a brâului median, a stâlpilor de la pridvor, precum şi a grinzilor şi consolelor de pe bolţile interioare. Pictura executată în secolul al XIX-lea a supravieţuit doar pe piciorul de la masa Sfântului Altar. După ultima restaurare, amintită mai sus, a fost aşezată şi o pisanie cu următorul conţinut: „Această dumnezeiască biserică cu hramul Cuvioasa Paraschiva s-a zidit din temelie în anul 1818. În anul 1930 s-a restaurat radical de pictorul N.D. Udrişte sub domnia Regelui Carol I, episcop de Argeş P.S. Nichita, protoereu de Vedea-Olt, pr. paroh D.G. Popescu. Prin pronia lui Dumnezeu biserica monument istoric a fost reparată radical, restaurată pictura şi înlocuit duşumeaua în anii 2001-2002 sub conducerea şi stăruinţa preotului Ştefan Gh. Chiriţă, episcop de Vâlcea PSS Gherasim cu concursul majorităţii enoriaşilor. Lucrările au fost terminate de PC pr. Chiriţă N. Laurenţiu în anul 2008, când s-a şi resfinţit biserica. Pictor Iulian Pană”[425] (Planşa 128).

---

[422] http://www.crestinortodox.ro/biserici-manastiri-harta/biserica-cuvioasa-paraschiva-cartier-suica-sus-scornicesti-27584.html

[423] http://ro.wikipedia.org/wiki/Scornicesti

[424] http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Alunisu-Catanoi

[425] http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Gojgarei

35. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Vitomireşti* (comuna Vitomireşti, judeţul Olt) a fost construită în anul 1870. Este o biserică în formă de navă de dimensiuni modeste, absidată la partea de est şi de vest, acoperită cu şiţă şi fără o turlă pe acoperiş[426] (Planşa 129).

36. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Drăceşti* (comuna Scurtu Mare, judeţul Teleorman) a fost ridicată în anul 1859 în acest sat, fiind adusă din satul Cocu. Este foarte probabil ca acest locaş de cult să aparţină secolului al XVIII-lea sau începutului de secol al XIX-lea. Biserica este de formă naviformă, având o tindă de dimensiuni mai mari decât celelalte încăperi ale ansamblului. Importanţa ei este dată şi de elementele decorative deosebit de interesante[427] (Planşa 130).

37. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Cornet* (comuna Vaideeni, judeţul Vâlcea) a fost edificată în anul 1893[428].

38. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Geamăna* (comuna Stoileşti, judeţul Vâlcea) a fost construită în anul 1887[429].

39. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Stăneşti* (comuna Stăneşti, judeţul Vâlcea) a fost ridicată în perioada 1894-1896[430].

40. Biserica *de lemn „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Valea Văleni* (comuna Zătreni, judeţul Vâlcea) a fost construită în anul 1814. Biserica are acoperişul din tablă. În partea vestică, peste pronaos se ridică un turn de mici dimensiuni învelit cu scândură, în patru laturi. Coiful turnului este scund şi de formă patrulateră[431] (Planşa 131).

---

426 http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Vitomiresti

427 http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Dracesti

428 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIVL&code=7009&criteria=&quick=&radio=b&order=P.TOWN,C.NAME,P.NAME

429 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIVL&code=8748&criteria=&quick=&radio=b&order=C.NAME

430 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIA1&code=14765&criteria=&quick=&order=P.TOWN,C.NAME,P. NAME

431 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIVL&code=15684&criteria=&quick=&radio=b&order=P.TOWN,C. NAME,P.NAME

41. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva"* din oraşul *Costeşti* (judeţul Argeş) a fost construită în anul 1807[432].

42. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" şi „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului"* din satul *Mirosloveni* (comuna Albeni, judeţul Gorj) a fost ridicată în anul 1812[433] (Planşa 132).

43. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" şi „Intrarea Maicii Domnului în Biserică"* din satul *Poganu* (comuna Verguleasa, judeţul Olt) a fost construită cel mai târziu la începutul secolului al XIX-lea. Lăcaşul de cult are în partea vestică un pridvor deschis din zid, cu trei arcade şi stâlpi groşi de susţinere. Peste pronaos se ridică un turn de mici dimensiuni, de formă patrulateră, acoperit în întregime cu tablă. Şi coiful turnului păstrează aceleaşi caracteristici, fiind puţin înalt şi patrulater[434] (Planşa 133).

44. *Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" şi „Sfântul Nicolae"* din satul *Bumbuia* (comuna Gura Foii, judeţul Dâmboviţa) a fost ridicată în secolul al XIX-lea. Este o biserică impunătoare de tipul celor din Maramureş realizate din acelaşi material. Forma este de navă, cu altarul absidat, un pridvor deschis cu mai mulţi stâlpi de susţinere şi un turn-clopotniţă măreţ. Turnul, aşezat peste pronaos, este prevăzut în partea superioară cu un foişor destul de larg, cu arcade şi stâlpi de lemn. Coiful turnului este deosebit de înalt şi suplu, făcând trimitere la arhitectura locaşurilor de cult tradiţionale realizate din lemn în zona transilvăneană în secolele al XIV-lea, al XV-lea şi poate al XVI-lea[435] (Planşa 134).

45. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Bârlogu* (judeţul Argeş) a fost ctitorită în anul 1815[436].

---

432 http://www.biserici.org/index.php?menu=CU&code=4592&criteria=costesti&quick=&radio=b&order=P.TOWN, C.NAME,P.NAME

433 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIGJ&code=11109&criteria=&quick=&order=NAME

434 http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Poganu

435 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIDB&code=5605&criteria=&quick=&order=P.TOWN,C.NAME,P.NAME

436 http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica%20Cuvioasa%20Paraschiva/3230

46. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Luminile* (comuna Morăreşti, judeţul Argeş) a fost construită în anul 1873 şi reparată în anii 1967-1969[437].

47. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Mărceşti* (comuna Bogaţi, judeţul Argeş) a fost ridicată în anul 1862[438].

48. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Moşoaia* (judeţul Argeş) a fost construită în anul 1806. Biserica, ridicată prin contribuţia enoriaşilor, are formă de corabie, având turlă pe pridvor. Potrivit informaţiilor rezultate dintr-un document din secolul al XVII-lea, în acest sat exista la 1699 o biserică cu hramul „Sfânta Parascheva". Actuala biserică se găsea în anul 1885 în ruină şi „depărtată de comună", pentru ca în 1896 să fie reparată prin contribuţia mai multor localnici iubitori de Dumnezeu. Ea a fost restaurată de mai multe ori în decursul timpului, ultima dată în anul 1969, când o puternică furtună i-a smuls turla[439].

49. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Petreşti* (comuna Pânceşti, judeţul Bacău) a fost construită în anul 1810. Ctitorul locaşului de cult este Petrache Sturdza, iar meşteri Dumitrescu (a realizat bolţile) şi Zarma (a executat iconostasul şi pereţii). A fost restaurată în anii 1924 şi 1948[440] (Planşa 135).

50. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Cruşovăţ* (comuna Cornea, judeţul Caraş-Severin) a fost ctitorită în anul 1805. Importante modificări au fost realizate la biserică în anul 1938. Probabil că acum a fost adăugat şi pridvorul, prevăzut cu un turn-clopotniţă masiv şi impunător. Turla, de formă patrulateră, are în partea superioară în zid săpate ferestre largi şi alungite. Coiful clopotniţei este ascuţit[441] (Planşa 136).

---

[437] http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica%20Cuvioasa%20Paraschiva/3230

[438] http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica%20Cuvioasa%20Paraschiva/3641

[439] http://www.primariamosoaia.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=49:bisericile-din-comuna-mooaia&catid=4:istoric&Itemid=11

[440] http://www.biserici.org/index.php?menu=CU&code=12335&criteria=petresti&quick=&radio=b&order=P.TOWN,C.NAME,P.NAME

[441] http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica%20Cuvioasa%20Paraschiva%20/7975

51. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Bilciureşti* (comuna Bilciureşti, judeţul Dâmboviţa) a fost construită în anul 1879[442].

52. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Călugăreni* (comuna Cobia, judeţul Dâmboviţa) a fost ridicată în anul 1843[443].

53. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Cândeşti Deal* (comuna Cândeşti, judeţul Dâmboviţa) a fost construită în anii 1888-1890[444].

54. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Crângurile de Sus* (comuna Crângurile, judeţul Dâmboviţa) a fost construită în jurul anului 1800 şi reparată la anul 1902[445].

55. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Jugureni* (judeţul Dâmboviţa) a fost ridicată între anii 1840 şi 1844[446].

56. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Lucieni* (comuna Lucieni, judeţul Dâmboviţa) a fost construită în anul 1870[447].

57. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Cândeşti Vale* (comuna Cândeşti, judeţul Dâmboviţa) a fost ridicată între anii 1878-1882. Pe lângă hramul amintit, biserica mai are ca ocrotitori: „Adormirea Maicii Domnului", „Sfântul Nicolae", „Sfântul Haralambie" şi „Sfânta Filofteia"[448].

58. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Brabeţi* (comuna Daneţi, judeţul Dâmboviţa) a fost construită în anul 1842[449].

---

442 http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica%20Cuvioasa%20Paraschiva%20/9105

443 http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica%20Cuvioasa%20Paraschiva%20/9149

444 http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica%20Cuvioasa%20Paraschiva%20/9154

445 http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica%20Cuvioasa%20Paraschiva%20/9196

446 http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica%20Cuvioasa%20Paraschiva%20/9309

447 http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica%20Cuvioasa%20Paraschiva%20/9312

448 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIA1&code=6123&criteria=&quick=&order=R.NAME

449 http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica%20Cuvioasa%20Paraschiva/9964

59. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Gherceşti* (comuna Gherceşti, judeţul Dolj) a fost ridicată în anul 1831[450].

60. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Goicea* (comuna Goicea, judeţul Dolj) a fost construită în anul 1848, iniţial din lemn. În anul 1956, biserica este reconstruită din cărămidă. Este o biserică de dimensiuni modeste ridicată prin contribuţia credincioşilor din zonă. În partea vestică, biserica are un pridvor deschis, nu foarte generos, adăugat, se pare, mai târziu. Peste pronaos se ridică un impresionant turn-clopotniţă în formă de patrulater[451] (Planşa 137).

61. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Marotinu de Sus* (comuna Celaru, judeţul Dolj) a fost edificată în anul 1868[452].

62. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Mihăiţa* (comuna Coţofenii din Dos, judeţul Dolj) a fost construită în anul 1876[453].

63. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Adunaţii-Copăceni* (comuna Adunaţii-Copăceni, judeţul Giurgiu) a fost ridicată în anul 1873[454].

64. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Câmpurelu* (comuna Colibaşi, judeţul Giurgiu) a fost construită în anul 1880[455].

65. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Daia* (comuna Daia, judeţul Giurgiu) a fost edificată în anul 1870[456].

66. *Biserica Cuvioasa Parascheva"* din satul *Gostinari* (comuna Gostinari, judeţul Giurgiu) a fost construită în anul 1857[457].

67. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Izvoarele* (comuna Izvoarele, judeţul Giurgiu) a fost ridicată în anul 1890[458].

---

450 http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica%20Cuvioasa%20Paraschiva/10053

451 http://ro.wikipedia.org/wiki/Goicea,_Dolj

452 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIDJ&code=10595&criteria=&quick=&radio=b&order=P.TOWN,C.NAME,P.NAME

453 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIA1&code=11022&criteria=&quick=&order=TOWN

454 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIGR&code=3365&criteria=&quick=&radio=b&order=P.TOWN,C.NAME,P.NAME

455 http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Comuna_Colibaşi

456 http://www.biserici.org/index.php?menu=BI&code=7511

457 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIGR&code=9089&criteria=&quick=&order=OVER_TOWN

458 http://www.crestinortodox.ro/biserici-manastiri-harta/biserica-cuvioasa-paraschiva-izvoarele-izvoarele-17682.ht ml

68. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Mihai Bravu* (comuna Mihai Bravu, judeţul Giurgiu) a fost construită în anul 1884[459].

69. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Pietrişu* (judeţul Giurgiu) a fost construită în anul 1882[460].

70. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Vladimir* (comuna Vladimir, judeţul Gorj) a fost edificată între anii 1822-1827[461].

71. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Ivăneşti* (comuna Ciulniţa, judeţul Ialomiţa) a fost construită în anul 1848. Biserica este situată la aproximativ 500 m de sat, pe malul drept al râului Ialomiţa. Din păcate, în biserică nu se mai oficiază slujbe religioase, ea fiind într-o avansată stare de degradare[462] (Planşa 138).

72. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din oraşul *Iaşi – Pasajul Trianon 1* (Metocul Maicilor, judeţul Iaşi) a fost construită la sfârşitul secolului al XVIII-lea de către credincioşii din mahalaua Muntenimea se Sus. A fost sfinţită în anul 1792 de mitropolitul Moldovei Iacob Stamate (1792-1803). La scurt timp de la zidire, acest locaş de cult a devenit mănăstire, fiind trecut sub oblăduirea Mitropoliei. Primind statut de mănăstire, în jurul bisericii au fost ridicate două case în care au fost amenajate chilii pentru maicile mutate de mitropolitul Moldovei Veniamin Costachi (1803-1808 şi 1812-1842) de la Mănăstirea Socola[463]. Strămutarea maicilor a avut loc cu prilejul înfiinţării, în anul 1803, de către mitropolitul menţionat a Seminarului de la Mănăstirea Socola. Biserica a funcţionat ca mănăstire o scurtă perioadă de timp, fiind transformată apoi în metoc al Mănăstirilor Agapia şi Văratic. Din această perioadă, biserica a căpătat numele de „Metocul Maicilor". Biserica, din cărămidă şi piatră şi cu acoperişul din tablă, are formă treflată şi şase ferestre mari cu boltă. Turla, impunătoare, pe două nivele, are formă pătrată.

---

[459] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIA1&code=10982&criteria=&quick=&order=R.NAME

[460] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIA1&code=12435&criteria=&quick=&order=OVER_TOWN

[461] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIA1&code=16100&criteria=&quick=&order=OVER_TOWN

[462] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIIL&code=9910&criteria=&quick=&radio=b&order=C.NAME

[463] http://www.crestinortodox.ro/biserici-manastiri-harta/biserica-Cuvioasa-paraschiva-adresa-pasajul-trianon-1-iasi-25550.html

Accesul în biserică se face prin partea sudică, printr-un pridvor adăugat ulterior. Majoritatea icoanelor de pe catapeteasmă au fost pictate în prima jumătate a secolului al XIX-lea. După anul 1864 biserica va fi trecută sub administraţia oraşului Iaşi. În anul 1892 va reveni în patrimoniul Mitropoliei Moldovei. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial biserica a avut mult de suferit. Starea ei de degradare a fost accentuată şi de cutremurele de pământ pe care biserica le-a suportat în decursul timpului. Din cauza factorilor distrugători, în anul 1959 locaşul de cult va fi restaurat în exterior, iar în anul 1966 va fi restaurat şi în interior. În anul menţionat (1966) a avut loc şi efectuarea lucrărilor de pictură la biserică. Dintre obiectele de patrimoniu ale acestui monument istoric se remarcă: un potir de argint, din anul 1795; o Evanghelie, ediţia de Râmnic, din anul 1784, donată bisericii de Constandinu Veisa ot Vistierie, la 9 aprilie 1794; o Evanghelie tipărită la Mănăstirea Neamţ în anul 1821; un chivot de argint din anul 1824; jilţul domnesc al lui Alexandru Ioan Cuza; un Epitaf cusut în fir de aur şi argint la anul 1880 de schimonahia Euprania Vîrnav; amvonul sculptat în lemn la începutul secolului al XIX-lea; o icoană a Sfintei Parascheva îmbrăcată în argint, din 5 iulie 1868, donată de Eufrosina Pavli[464] (Planşa 139).

73. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Buiceşti* (comuna Butoieşti, judeţul Mehedinţi) a fost construită în anul 1892[465] (Planşa 140).

74. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din oraşul *Balş – Cartier Teiş* (judeţul Olt) a fost ridicată în anul 1882. A fost restaurată în anul 1930[466].

75. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din oraşul *Balş – str. Popa Şapcă* (judeţul Olt) a fost edificată în jurul anului 1812 şi reparată în anul 1930[467] (Planşa 141).

76. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Turceşti* (comuna Mateeşti, judeţul Vâlcea) a fost construită în anul 1833[468].

---

464 Viorel Erhan, *Mănăstiri şi biserici din oraşul Iaşi şi împrejurimi*, Editura Tehnopress, Iaşi, 2003, pp. 145-146.

465 http://www.mehedinti.djc.ro/ObiectiveDetalii.aspx?ID=1239&lacas=true

466 http://www.crestinortodox.ro/biserici-manastiri-harta/biserica-cuvioasa-paraschiva-cartier-teis-bals-27037.html

467 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIOT&code=3886&criteria=&quick=&radio=b&order=P.TOWN,C. NAME,P.NAME

468 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIA1&code=16408&criteria=&quick=&order=OVER_TOWN

77. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Bătăreni* (comuna Acoloneşti, judeţul Olt) a fost construită în 1831-1833[469].

78. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Burduleşti* (comuna Corbu, judeţul Olt) a fost ridicată în anul 1837. Lăcaşul de cult are construită peste pronaos o turlă octogonală acoperită cu tablă[470] (Planşa 142).

79. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Câmpu Mare* (comuna Dobroteasa, judeţul Olt) a fost construită în 1843-1845[471] (Planşa 143).

80. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Ciorâca* (comuna Făgeţelu, judeţul Olt) a fost ridicată în anul 1842[472].

81. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Corbu* (comuna Corbu, judeţul Olt) a fost construită în anul 1832[473] (Planşa 144).

82. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Ghimpeţeni* (comuna Nicolae Titulescu, judeţul Olt) a fost edificată în anul 1863 şi renovată în anul 1958. Biserica a fost zidită de locuitorii satului păstoriţi de preotul paroh Marin Popescu. Se remarcă în mod special pridvorul închis, deosebit de generos, prevăzut cu două turle. O altă turlă este aşezată peste pronaos păstrând forma celor ridicate pe pridvor. Biserica este acoperită cu tablă. Pe zid, în partea exterioară, sunt plasate câteva scene pictate în ogive[474] (Planşa 145).

83. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Gueşti* (judeţul Olt) a fost construită în anul 1860[475].

84. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Izvoru* (comuna Găneasa, judeţul Olt) a fost ridicată în anul 1862. Biserica a fost reparată

---

469 http://ro.wikipedia.org/wiki/Lista_monumentelor_istorice_din_judetul_Olt

470 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIOT&code=5581&criteria=&quick=&radio=b&order=P.TOWN,C.NAME,P.NAME

471 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIA1&code=6078&criteria=&quick=&order=P.TOWN,C.NAME,P.NAME

472 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIOT&code=6603&criteria=&quick=&radio=b&order=C.NAME

473 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIOT&code=6968&criteria=&quick=&radio=b&order=C.NAME

474 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIOT&code=8864&criteria=&quick=&order=R.NAME

475 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIOT&code=9246&criteria=&quick=&order=C.NAME

în anii 1934 şi 1943. În partea vestică, biserica are un turn-clopotniță în formă poligonală[476] (Planşa 146).

85. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Mărunței* (comuna Mărunței, județul Olt) a fost construită în anul 1860[477].

86. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Mirceşti* (comuna Tătuleşti, județul Olt) a fost edificată între anii 1859 şi 1862. Ultima restaurare a bisericii monument istoric a avut loc în anul 2009. Odată cu finalizarea acestor lucrări, biserica a primit în incinta sa o capelă cu clopotniță. Deoarece biserica fusese modificată în exterior prin adăugarea unor contraforți de susținere, la o reparație anterioară, restauratorii au decis ca prin înlăturarea acestora să se revină la forma inițială a locaşului de cult. Tot acum s-au refăcut în totalitate turla bisericii, învelitoarea şi şarpanta, s-au executat finisajele exterioare, a fost înlocuită şi refăcută pardoseala şi instalația electrică, au fost reparate aleile pietonale şi trotuarul de protecție de lângă zidul bisericii[478] (Planşa 147).

87. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Poiana Mare* (comuna Morunglav, județul Olt) a fost construită în anul 1833. Biserica îl are drept ctitor pe Pătru Ceauş. Reparații importante la locaşul de cult au fost efectuate în anii 1901 şi 1939[479].

88. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Vețeni* (comuna Vețeni, județul Olt) a fost ridicată între anii 1820 şi 1822. Biserica a suferit unele reparații impuse de nivelul ridicat de degradare, în anul 1974[480].

89. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Orbeasca de Jos* (comuna Orbeasca, județul Teleorman) a fost construită în anul 1844. Este o biserică de tip navă, cu o singură turlă, având catapeteasmă sculptată din stejar şi pictură în ulei. Clopotnița existentă astăzi a

[476] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIOT&code=9966&criteria=&quick=&order=C.NAME

[477] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIA1&code=10822&criteria=&quick=&order=NAME

[478] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIOT&code=11087&criteria=&quick=&radio=b&order=C.NAME

[479] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIA1&code=12727&criteria=&quick=&order=NAME

[480] http://lacasedecult.cimec.ro/Ro/Documente/ASP/detaliu.asp?k=22996-1

fost zidită din cărămidă în anul 1970 pe locul alteia mai vechi, din lemn[481] (Planşa 148).

90. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Trivalea-Moşteni* (comuna Trivalea-Moşteni, judeţul Teleorman) a fost edificată în anul 1845[482];

91. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Mologeşti* (comuna Laloşu, judeţul Vâlcea) a fost construită în anul 1859. Biserica actuală a fost ridicată pe locul unei biserici mai vechi din lemn construite în anul 1825. Lăcaşul de cult a fost consolidat şi restaurat în anii 1898 şi 1967[483].

92. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Stoeneşti* (comuna Stoieneşti, judeţul Vâlcea) a fost ctitorită în anul 1860[484].

93. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Valea Mare* (comuna Valea Mare, judeţul Vâlcea) a fost construită în anul 1880[485].

94. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Ghinoaica* (comuna Vadu Săpat, judeţul Prahova) a fost ridicată în anul 1804, după cum o arată şi pisania: „Leat 1804 Mai 1: această Sfântă şi Dumnezeiască Biserică unde se cinsteşte hramul Cuvioasa Parascheva, Sfântul Nicolae şi Înălţarea Domnului Iisus Hristos din temelie este zidită şi înfrumuseţată precum se vede de robul lui Dumnezeu dumnealui Ghinea Speteanu Bivu velu Ceauşu Ageicu". Această biserică în formă de cruce este zidită din cărămidă (zid gros de 1 m), cu turla principală pe patru arcade. La intrarea în biserică se găseşte un pridvor închis cu coloane rotunde şi geamlâc în giurgiuvele de fier. Biserica a fost acoperită iniţial cu şindrilă, astăzi acoperişul fiind din tablă plumbuită. Cele două turle ale bisericii sunt de formă hexagonală. Pictura bisericii este in fresco, executată

---

[481] http://www.biserici.org/index.php?menu=BITR&code=11897&criteria=&quick=&radio=b&order=NAME

[482] http://www.crestinortodox.ro/biserici-manastiri-harta/biserica-trivalea-mosteni-trivalea-mosteni-26157.html

[483] http://www.ziarullumina.ro/articole;1681;0;46793;0;Hram-in-Parohia-valceana-Mologesti.html

[484] http://www.biserici.org/index.php?menu=BIVL&code=14840&criteria=&quick=&radio=b&order=NAME

[485] http://www.google.ro/search?sourceid=navclient&ie=UTF-8&rlz=1T4RNRN_enRO422RO422&q=Biserica+cuvioasa+parascheva+din+valea+mare

de pictori necunoscuți, şi, din păcate, se află într-o avansată stare de degradare. Interiorul bisericii adăposteşte şi mormântul ctitorului său, iar în curte este înmormântată soția acestuia, Parascheva, şi un nepot. Mormântul nepotului este străjuit de o masivă cruce de piatră. Fosta locuință a ctitorilor bisericii, aflată în curtea locaşului de cult, a adăpostit, începând cu anul 1813, şcoala primară a satului. Această clădire a fost demolată în anul 1995, iar pe locul ei s-a ridicat casa parohială a parohiei Mărăşasca. Reparații importante la acest locaş de cult au avut loc în 1935 şi 1949. Ambele reparații au vizat atât interiorul, cât şi exteriorul. Ultima reparație, efectuată prin grija preotului Teodor Pătraşcu şi a Consiliului Parohial, a presupus aplicarea unei centuri de fier pe exteriorul bisericii de jur-împrejur, în urma cutremurului din anul 1940. Din păcate, astăzi biserica se prezintă într-o avansată stare de degradare, necesitând reparații urgente pentru a fi salvată de la distrugere[486] (Planşa 149).

95. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Găzărie-Prăjeşti* (județul Bacău) a fost ridicată în anul 1848[487].

96. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Bărbălăi* (comuna Tătuleşti, județul Olt) a fost ctitorită în anul 1864. Pridvorul bisericii este deschis, realizat din zid, cu piloni de susținere şi arcade. Peste pronaosul bisericii, constructorii au aşezat un turn de formă pentagonală, astăzi acoperit în întregime cu tablă[488] (Planşa 150).

97. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Ghijasa de Jos* (comuna Nocrich, județul Sibiu) a fost construită în anul 1864. În anul 1881 i-a fost adăugat un turn-clopotniță[489] (Planşa 151).

98. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Prohozeşti* (comuna Poduri, județul Bacău) a fost ridicată în anul 1840. În acelaşi an a fost sfințită de episcopul Teofil Herineanu. Pictura locaşului de cult a fost realizată în acelaşi an, 1840. Din cauza deteriorării produse de

---

486 http://vadusapat.tk/?p=16

487 *Sfânta Parascheva – călăuza pelerinilor*, p. 103.

488 http://www.biserici.org/index.php?menu=BIOT&code=4282&criteria=&quick=&radio=b&order=TOWN

489 http://www.biserici.org/index.php?menu=BISB&code=8848&criteria=&quick=&radio=b&order=NAME

intemperii, în 2002-2003 biserica a fost repictată de pictorul Jan Zărnescu. În decursul timpului biserica a suferit mai multe reparații, cea mai importantă dintre ele având loc în urma cutremurului din 1977, când biserica a fost grav avariată. Lucrările de refacere a bisericii au durat doi ani, incluzând și extinderea bisericii în partea de vest cu 6 metri. Intrarea în biserică se face prin pridvorul nou, cel vechi fiind folosit ca veșmântărie. După finalizarea lucrărilor de restaurare, biserica a fost sfințită, pe 17 iunie 1979, de episcopul Eftimie Luca al Romanului și Hușilor. Biserica este acoperită cu tablă și are formă de cruce[490] (Planșa 152).

99. *Biserica „Sfântul Nicolae"-Domnească și „Sfânta Cuvioasă Parascheva" din Câmpulung Muscel* (județul Argeș) a fost construită între anii 1870 și 1889 prin strădania epitropilor Ion Ciolan, Anton Pal și a preoților Petre Hănulescu, I. Marinoiu și Tase Piteșteanu. Este o biserică în formă de corabie cu pictură renascentistă realizată de Mișu Popp în în anul 1938[491] (Planșa 153).

F. *Biserici din Basarabia închinate Sfintei Parascheva*

Și în Basarabia au fost construite câteva biserici, monumente istorice închinate Sfintei Parascheva, dintre care amintim:

1. *Parohia Șipoteni* are o biserică *cu hramul „Sfânta Parascheva"* construită în secolul al XIX-lea și sfințită în anul 1863[492].

2. *Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Nișcani* a fost ridicată în anul 1898, pe locul unei vechi biserici atestate documentar la anul 1784. Între anii 1959 și 1989, biserica a fost închisă din ordinul regimului comunist de la Moscova. Astăzi această biserică este cea mai impunătoare din această regiune a Republicii Moldova[493].

3. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din parohia *Sărata Galbenă* a fost construită în anul 1896[494].

---

[490] http://www.protoieriamoinesti.ro/parohia-prohozesti1.php

[491] *Domnitorii și Ierarhii Țării Românești. Ctitoriile și mormintele lor*, pp. 743-744.

[492] *Sfânta Parascheva – călăuza pelerinilor*, p. 115.

[493] *Ibidem*.

[494] *Ibidem*, p. 116.

4. *Biserica „Cuvioasa Parascheva"* din satul *Ghetlova* este o biserică din lemn ctitorită la anul 1778. Mai târziu, lângă aceasta s-a înălţat o frumoasă biserică din piatră. Bisericuţa din lemn a fost o lungă perioadă de timp închisă din ordinul regimului sovietic[495].

5. *Mănăstirea Hânceşti, din Hâncu*, cu *hramul „Sfânta Parascheva"*, a fost înfiinţată ca mănăstire de maici în anul 1678 de marele stolnic Mihalcea Hâncu. Mănăstirea este părăsită de vieţuitoarele sale nu la multă vreme după înfiinţare din cauza deselor invazii ale tătarilor. Peste aproape un secol, în anul 1772, aşezământul monahal va fi din nou ocupat, de această dată de călugări. Biserica de lemn, ridicată la 1678, va fi înlocuită în anul 1835 cu una de piatră. Peste doar şase ani este ctitorită o nouă biserică închinată „Adormirii Maicii Domnului". În anul 1956, mănăstirea va fi închisă de autorităţile sovietice şi transformată în bază de odihnă. Abia în anul 1990 mănăstirea este reactivată ca mănăstire de călugări. Puţin mai târziu, aşezământul monahal va redeveni mănăstire de maici[496].

IV.3. Cinstirea Sfintei Parascheva în perioada comunistă

Generalizarea cultului Sfintei Cuvioase Parascheva din anul 1950 şi proclamarea acestuia în anul 1955 au fost evenimente marcante pentru Biserica noastră, dar, mai ales, pentru credincioşii ortodocşi din Moldova. Având în vedere că aceste evenimente au avut loc într-o perioadă deosebit de grea pentru ţară şi pentru Biserica noastră, importanţa lor este cu atât mai mare. Aceasta arată, încă o dată, prezenţa şi lucrarea lui Dumnezeu şi a sfinţilor bineplăcuţi Lui în istorie.

Ne aflăm în perioada în care puterea comunistă, instalată cu mult timp înainte de momentul la care ne referim, dorea să-şi impună prin orice mijloace supremaţia asupra Bisericii din România. Mai mult, ideologia stalinistă îmbrăţişată de guvernul de la Bucureşti urmărea suprimarea Bisericii lui Hristos şi a influenţei ei în

---

[495] *Ibidem*.

[496] *Enciclopedia Ortodoxiei Româneşti*, p. 319.

rândul „maselor". Cu toate acestea, prin abilitatea deosebită a ierarhiei bisericeşti şi prin rugăciunile de mijlocire ale sfinţilor ocrotitori ai României au loc evenimente marcante în viaţa creştinilor români de pe tot cuprinsul ţării: prima canonizare de sfinţi români şi generalizarea cultului sfinţilor cu moaşte la noi în ţară.

Planşa XIII. *Creştini închinându-se la moaştele Sfintei Parascheva de 14 octombrie*

În acest context şi în această vreme a avut loc şi generalizarea cultului Sfintei Cuvioase Parascheva, cum am amintit în capitolul anterior. Solemnitatea evenimentelor petrecute în ziua de prăznuire a Sfintei din anul 1955 exprimă dragostea poporului nostru faţă de Sfânta de la Iaşi, dragoste întărită de mulţimea nenumărată a minunilor pe care aceasta le-a săvârşit şi le săvârşeşte neîncetat.

Sfânta Parascheva de la Iaşi a fost cinstită cu fast şi evlavie de toţi creştinii nu doar în anul 1955, cu prilejul proclamării generalizării cultului ei, ci, după cum menţionam mai sus, şi înainte de aducerea sfintelor ei moaşte la noi, ca şi în anii care au urmat trecerii acesteia în calendarul nostru creştin ortodox. Cercetând arhiva Centrului eparhial Iaşi, aflăm că în ea se păstrează, pentru mai mulţi ani la rând, informaţii legate de sărbătoarea Sfintei Parascheva. Astfel aflăm cum erau aşteptaţi la Catedrala mitropolitană

din Iaşi numeroşi creştini pentru a se închina la racla cu moaştele Sfintei, făcându-se în acest scop ample pregătiri atât de către personalul clerical, cât şi de cel laic pentru păstrarea unei atmosfere pioase de sărbătoare.

Planşa XIV. *Hramul Sfintei Parascheva înainte de 1990*

Aceste dosare, interesante prin conținutul lor, conțin date despre ceremoniile organizate la Mitropolie de „Hramul Cuvioasei Parascheva-Iaşi". Chiar dacă ele nu se pot compara cu dosarul 430/1955, cel care se ocupă de evenimentul generalizării cultului Sfintei Parascheva, totuşi merită atenție pentru că aduc noi elemente de natură să confere o mai bună înțelegere a atmosferei vieții bisericeşti din acea epocă.

Vom încerca, în cele ce urmează, să subliniem, în linii generale, conținutul celor mai interesante dosare aflate în Arhiva Centrului Eparhial, dosare ce fac referire la anii 1956-1989. Precizăm că, în urma parcurgerii inventarului dosarelor menționate nu am descoperit informații semnificative pentru anii 1956-1964 cu trimitere la cultul Sfintei Parascheva, la sărbătoarea Sfintei sau la ceremoniile care aveau loc cu acest prilej la Catedrala Mitropolitană din Iaşi.

Pentru perioada cuprinsă între anii 1965 şi 1989, dosarele cercetate (cu excepţia celor din anii 1966 şi 1967 care nu au fost găsite) fac referire, în general, la pregătirea, la ordinea şi la îndatoririle celor implicaţi în organizarea hramului Sfintei Parascheva.

Astfel, dosarul din anul 1965 conţine informaţii despre pregătirea hramului Sfintei Parascheva. Sunt puse la punct în cel mai mic detaliu problemele de organizare şi de bună desfăşurare a acestei sărbători: supravegherea în biserică (Radu Pîslaru şi Nicolae Stoian, începând de miercuri 13 octombrie, orele 16, şi până joi, orele 12), ordinea în curtea Catedralei (două echipe, începând de miercuri, orele 12, şi până joi, orele 12), supravegherea permanentă de zi şi de noapte, supravegherea parcului, supravegherea la blocuri etc[497].

Dosarul din anul 1968 ne informează că pregătirile pentru sărbătoarea din ziua de 14 octombrie încep prin convocarea salariaţilor Centrului Eparhial de către Părintele Vicar, în ziua de 12 octombrie, pentru a li se face comunicările de serviciu. „Convocarea" este semnată de secretarul eparhial I. Zamfirescu. Sunt invitaţi 19 angajaţi, de la contabilul-şef la ghizi şi muncitorii fabricii[498]. Echipele de serviciu sunt împărţite în două grupe, având responsabilitatea păstrării ordinii pe toată durata sărbătorii.

În anul 1969, pregătirile pentru hramul Sfintei Parascheva sunt începute încă de la primele zile ale lunii octombrie. În ziua de 3 octombrie sunt trimise de Secretariatul mitropolitan mai multe înştiinţări către stareţii mănăstirilor din eparhie pentru a fi prezenţi la Mitropolie în dimineaţa zilei de 13 octombrie. Astfel: de la Mănăstirea Neamţ este chemat Stareţul Protos. Firmilian Olaru împreună cu părinţii Longhin Pop, Vartolomeu Palamaru, Nifon Corduneanu şi egumenul de la Schitul Icoana, Vasile Iosub; de la Mănăstirea Putna este chemat stareţul Arhim. Gherasim Cocoşel alături de Părintele Protos. Iachint Unciuleac; de la Mănăstirea „Sfântul Ioan"-Suceava este invitat Stareţul Arhim. Eftimie Luca; de la Mănăstirea Secu este invitat Stareţul Gherontie Ştefan împreună cu Părintele Ierom. Valerie Diaconu; de la Mănăstirea Sihăstria este

[497] Arhiva MMB, „Ordinea pentru Hramul «Cuvioasei Parascheva» – 13-14 octombrie", în *Dosar 40/1965: Mulţumiri publice, ceremonii.*

[498] *Idem*, „Convocare", în *Dosar 74/1968: Serbări, slujbe religioase, Hramul Cuvioasei Parascheva.*

invitat Stareţul Caliopi Apetri alături de părinţii Chiril Şeremet, Veniamin Barbacaru şi Vartolomeu Floce; de la Mănăstirea Văratec este invitată Stareţa Pelaghia Amilcar; de la Mănăstirea Horaiţa Stareţul Teo-dorit Irimia; de la Mănăstirea Bistriţa Stareţul Arhim. Dionisie Velea, împreună cu Părintele Ieromonah Grichentie Damian; de la Mănăstirea Râşca Stareţul Ierom. Gherasim Plăcintă; de la Mănăstirea Cetăţuia Stareţul Mitrofan Băltuţă, iar de la Parohia Balş-Tg. Frumos este invitat Ieromonahul Ghenadie Crudu. Este specificată prezenţa obligatorie.

Toate înştiinţările sunt înregistrate la Secretariatul Mitropoliei cu numărul 12836 şi semnate din încredinţarea Înaltpreasfinţitului Mitropolit de Episcopul-Vicar Irineu Suceveanul şi Secretarul Eparhial I. Zamfirescu[499]. Şi acest dosar conţine o „Convocare" a membrilor Centrului Eparhial, o împărţire a echipelor de serviciu, dar şi o listă prin care se arată persoanele şi modul cum se va face de strajă la racla cu moaştele Sfintei Preacuvioasei Maici Parascheva. Sunt nominalizaţi pe o listă, întocmită anterior evenimentului, preoţii care vor sta atât în ziua de 13 octombrie, cât şi în ziua de 14 octombrie la racla sfintei. Mai sunt menţionaţi călugării care vor sta la Sfântul Altar, la locul Sfintei şi la Icoana Maicii Domnului[500].

Dosarul care se referă la hramul Sfintei Parascheva pentru anul 1970 conţine un număr de 11 „înştiinţări" pentru stareţii de la mănăstirile din eparhie pentru prezenţa în dimineaţa zilei de 13 octombrie la Sfânta Mitropolie. În acelaşi dosar se mai află şi un raport supus spre aprobarea mitropolitului (Registratura, No 012239 – 3 oct. 1970) care cuprinde lista stareţilor şi a ieromonahilor de la mănăstirile din eparhie care trebuiau să fie prezenţi la Iaşi „în vederea bunei desfăşurări a întregului program de slujbe bisericeşti şi alte servicii religioase, la Catedrala Mitropolitană, în ziua de 14 oct. a.c., la pomenirea Sf. Parascheva... Persoanele sus-menţionate, vor fi orânduite, ca şi în anii trecuţi, la slujbele religioase, de strajă la Sfântă, la scris pomelnice şi la orânduirea în biserică"[501].

Ca şi în dosarele precedente, întâlnim şi aici convocarea salariaţilor Centrului Eparhial şi împărţirea pe echipe de serviciu.

---

[499] *Idem*, *Dosar 89/1969: Serbări şi slujbe religioase, hramul Cuvioasei Parascheva.*

[500] *Idem*, „Tabel", în *Dosar 89/1969*.

[501] *Idem*, *Dosar 70/1970: Hramuri (Cuvioasa Parascheva).*

Pentru anul 1971, dosarul referitor la hramul Sfintei Parascheva conține înştiințările trimise stareților mănăstirilor din eparhie pentru a participa la sărbătoarea din ziua de 14 octombrie şi o cerere supusă spre aprobare mitropolitului, conținând lista cu persoanele convocate de la mănăstirile: Bistrița, Horaița, Văratec, Sihăstria, Secu, Neamț, Râşca, Slatina, „Sfântul Ioan de la Suceava" şi Putna[502].

Dosarul din anul 1972, intitulat „Hramul Cuvioasei Parascheva-Iaşi şi a altor Biserici din Eparhie pe anul 1972", conține, referitor la ziua de 14 octombrie, o adresă către Mitropolitul Moldovei şi Sucevei Iustin Moisescu (1957-1977), o listă cu echipele de serviciu responsabile cu buna desfăşurare a evenimentelor din zilele de 13 şi 14 octombrie şi câteva adrese către mănăstirile Putna, „Sfântul Ioan" şi Slatina.

Adresa către Mitropolitul Iustin aminteşte că „în vederea bunei desfăşurări a slujbelor religioase la Catedrala mitropolitană din Iaşi, în ziua hramului Sf. Prea Cuvioasei Parascheva (14 octombrie 1972), este necesar un număr de persoane monahale corespunzătoare". Sunt invitați prin această adresă stareți şi ieromonahi de la mănăstirile din Arhiepiscopie: Mănăstirea Bistrița (Arhim. Dionisie Velea şi Ierom. Xenofon Grapă), Mănăstirea Horaița (Protos. Teodorit Ieremia), Mănăstirea Văratec (Protos. Calinic Prisăcaru şi Ierod. Valeriu Lupu), Mănăstirea Sihăstria (Ierom. Victorin Oanele, Ierom. Iulian Lazăr şi Ierod. Vartolomeu Flocea), Mănăstirea Secu (Protos. Gherontie Ştefan, Protos. Ghedeon Coşofreț, Protos. Valerie Diaconu şi Ierod. Ciprian Zaharia), Mănăstirea Neamț (Arhim. Epifanie Norocel, Protos. Vasian Iosub, Protos. Nifon Corduneanu), Mănăstirea Râşca (Ierom. Gherasim Plăcintă şi Ierom. Chiril Seremet), Mănăstirea Slatina (Protos. Emilian Olaru), Mănăstirea „Sfântul Ioan cel Nou"-Suceava (Protos. Sofian Roşu), Mănăstirea Putna (Arhim. Gherasim Cucoşel, Ierom. Iachint Unciuleac şi rasoforul Vasile Chirițoiu). Toți cei amintiți anterior aveau datoria de a se prezenta la Centrul Mitropolitan în uniformă călugărească, în ziua de vineri 13 octombrie, orele 8.00. Persoanele indicate nu puteau fi înlocuite de altele. Adresa este semnată de Arhimandritul Adrian Hrițcu.

---

[502] *Idem, Dosar 81/1971, Hramuri şi alte slujbe religioase la Catedrală şi în eparhie, 1971, Iaşi, Cuvioasa Parascheva.*

În ziua de 6 octombrie 1972 sunt emise de secretariatul mitropolitan mai multe adrese către stareţii mănăstirilor amintite. Ele sunt semnate de Episcopul-vicar Irineu Suceveanul (1928-1973) şi secretarul Ioan Zamfirescu. Aceste adrese conţin dispoziţia Mitropolitului Iustin potrivit căreia toţi trebuiau să se prezinte la Iaşi în ziua de 13 octombrie[503].

Dosarul ce face referire la ziua de 14 octombrie a anului 1973 poartă numele „Hramul Cuv. Parascheva pe 1973". Ca şi cel din anul precedent, şi acesta conţine un referat supus spre aprobare Mitropolitului Iustin[504], o convocare a personalului care trebuia să răspundă de paza şi de ordinea în timpul hramului Mitropoliei, un proces-verbal şi împărţirea pe echipe de serviciu.

Procesul-verbal cu numărul de intrare 12341 din 11 octombrie 1973 ne vorbeşte despre şedinţa de lucru care are drept temă de discuţie „buna desfăşurare a festivităţii prilejuită de hramul Sfintei Cuvioase Parascheva". Şedinţa este prezidată de părintele vicar Scarlat Porcescu şi are ca invitat pe „Dl. Inspector al Cultelor D. Andronic". Dintre cei prezenţi merită menţionaţi şi preoţii consilieri D. Hadîrcă, Toma Rîpă, Tiberiu Meleşcan, Radu Mironovici, secretarul eparhial Ioan Zamfirescu şi marele eclesiarh al Catedralei, Protosinghelul Efrem Chişcaru. Interesantă este şi menţiunea referitoare la locul desfăşurării manifestărilor din ziua de 14 octombrie, „IPS Mitropolit doreşte ca această manifestare bisericească să se desfăşoare în condiţiuni de ordine şi rânduială în biserică şi în curtea catedralei"[505].

În urma discuţiilor purtate, în şedinţa de lucru au fost stabilite următoarele: o echipă de 12 persoane condusă de paznicul Eşanu trebuia să asigure ordinea în jurul raclei; două echipe formate din

---

[503] *Idem, Dosar 69/1972, Hramul Cuvioasei Parascheva-Iaşi şi a altor Biserici din Eparhie pe anul 1972*.

[504] Este solicitată prezenţa mai multor vieţuitori de la Mănăstirile Neamţ, Putna, „Sfântul Ioan"- Suceava, Bistriţa, Secu, Sihăstria, Horaiţa, Durău (Protos. Longhin Pop), Râşca, Cetăţuia (Ierod. Mitrofan Băltuţă şi Ierod. Gherontie Ţurcanu), Văratec şi Slatina. „Persoanelor mai sus notate li se va comunica să se prezinte la Catedrala mitropolitană în toată ţinuta călugărească (exclusiv camilafca) – sâmbătă 13 oct., orele 8 dimineaţa, neîngăduindu-se înlocuirea persoanelor indicate cu alte persoane" (*cf. Idem, Dosar 72/1973*).

[505] *Ibidem*.

salariaţii Centrului Eparhial şi trei paznici aveau misiunea de a supraveghea şi controla paza şi ordinea în curtea Catedralei; în zilele de 13 şi 14 octombrie două persoane desemnate trebuiau să asigure paza şi ordinea la Biserica „Sfinţii Trei Ierarhi", acestia urmând a primi o zi liberă în timpul săptămânii pentru munca prestată; cei care asigurau ordinea în biserică erau îndrumătorii de muzee: Gh. Burcă, Mihai Popa, Mihai Manolică, Valerian Roibu şi două persoane de la centrala termică, Honceru Nicolae şi Marin Maftei; au fost stabilite şi trei locaţii pentru vinderea lumânărilor în curtea Mitropoliei în acele zile aglomerate: una lângă catedrală, una la bordura trotuarului şi una sub lei[506].

Pentru anul 1974, ziua de 14 octombrie, cinstirea Sfintei Parascheva de la Mitropolia din Iaşi este consemnată într-un dosar ce conţine o convocare a angajaţilor Centrului eparhial pentru data de 12 octombrie, ora 10 dimineaţa, o cerere către Mitropolitul Moldovei pentru a aproba invitaţia mai multor stareţi şi preoţi de la mănăstirile din eparhie: Neamţ, Putna, „Sfântul Ioan"-Suceava, Bistriţa, Secu, Sihăstria, Horaiţa, Râşca, Cetăţuia, Vorona, Văratec[507].

Procesul-verbal din ziua de 12 octombrie 1974 ne informează despre şedinţa de lucru care a avut loc la Centrul Eparhial în care s-au stabilit unele măsuri pentru buna desfăşurare a festivităţii hramului Cuvioasei Parascheva. Şedinţa a fost prezidată de P.C. Vicar administrativ Pr. Scarlat Porcescu, în prezenţa P.C. Cons. Dumitru Hadma Rîpă, T. Meleşcanu, R. Mironovici, P.C. Arhid. Partenie Apetrei, mare eclesiarh, I. Zamfirescu, secretar eparhial şi personalul administrativ de serviciu. Au fost desemnate persoanele care vor asigura ordinea în jurul raclei şi în incinta Mitropoliei, dar şi cele care vor răspunde de „agapa tradiţională, la trapeza obştii (luni 14 octombrie, la amiază), pentru toţi ostenitorii..."[508].

Dosarul din anul 1975 conţine: 14 „înştiinţări" către stareţii mănăstirilor din Eparhia Iaşilor pentru a participa la Iaşi în ziua

---

[506] *Ibidem*.

[507] Această cerere informează: „Persoanelor mai sus notate li se va comunica să se prezinte la Centrul Eparhial-Iaşi, în uniformă călugărească reglementară, în ziua de 13 oct. a.c., ora 7 a.m., neîngăduindu-se înlocuirea persoanelor indicate cu alte persoane" (*cf. Idem*, *Dosar 71/1974: Hramul Cuv. Parascheva*).

[508] *Idem*, „Proces-verbal", în *Dosar 71/1974: Hramul Cuv. Parascheva.*

de 12 octombrie, ora 19, în interes de serviciu; un referat supus spre aprobare mitropolitului Moldovei cu numele persoanelor ce trebuie să fie prezente la sărbătoarea Sfintei Parascheva; o convocare, cu nr. 10805/10 octombrie 1975, pentru membrii Centrului Eparhial pentru o „şedinţă de instructaj pentru paza şi ordinea în curtea Mitropoliei şi la Catedrală în zilele de 13 şi 14 octombrie a.c.", precum şi o listă cu împărţirea pe echipe de serviciu pentru zilele amintite[509].

Şi dosarul pentru anul 1976 conţine în linii mari aceleaşi acte, cu precizarea că sunt trimise doar 13 „înştiinţări" către stareţii mănăstirilor din eparhie. De asemenea sunt întâlnite trei echipe de serviciu a câte opt oameni care au datoria de a păstra ordinea şi disciplina în Catedrala Mitropolitană şi în incinta Mitropoliei pentru zilele de miercuri, 13 octombrie, şi joi, 14 octombrie[510].

În anul 1977, dosarul dedicat sărbătorii Sfintei Parascheva conţine o „Convocare"[511], un „Referat"[512] supus spre aprobarea mitropolitului Teoctist al Moldovei şi Sucevei, 10 „înştiinţări" trimise către stareţii mănăstirilor din Eparhia Iaşilor, un „Tabel" cu salariaţii care vor face de serviciu cu ocazia hramului, o „Listă" cu îndrumătorii de muzee care au participat la menţinerea ordinii în timpul sărbătorii Sfintei Parascheva[513], trei liste cu „Echipe de serviciu" şi o adresă trimisă de Mitropolie către Justin Moisescu cu nr. de înregistrare 9789: „Prăznuind pentru întâia dată în noua noastră dregătorie de Arhiepiscop al Iaşilor şi Mitropolit al Moldovei şi Sucevei, ziua Cuvioasei Parascheva, împreună cu clerul şi credincioşi

---

509 *Idem, Dosar 61/1975: Hramul Cuv. Parascheva.*

510 *Idem, Dosar 72/1976: Hramul Cuv. Parascheva.*

511 „Astăzi, 12 octombrie 1977, orele 13, toţi salariaţii Centrului eparhial Iaşi sînt convocaţi la şedinţă, în sala de festivităţi, pentru unele comunicări"; Arhiva MMB, „Convocare", în *Dosar 61/1977, Hramul Cuvioasei Maicii Parascheva în 1977 – 14 oct.*

512 Conţine o listă cu stareţii şi călugării care sunt chemaţi la Iaşi pentru ziua de 14 octombrie de la mănăstirile: Neamţ, Putna, „Sfântul Ioan" cel Nou-Suceava, Secu, Sihăstria, Horaiţa, Râşca, Cetăţuia, Vorona, Văratec, Slatina, Gorovei. Prezenţa era obligatorie în uniformă călugărească în ziua de 13 octombrie, orele 6 dimineaţa, *cf.* Idem, „Referat nr. 9373/1 oct. 1977", în *Dos. cit.*

513 Îndrumătorii de muzee de la monumentele istorice din Iaşi: „Trei Ierarhi" şi Golia: Stoleru Mircea; Biserica „Trei Ierarhi", Manolache Vasile – Biserica „Trei Ierarhi" şi Axinte Mihai – Biserica Golia; *cf. Idem*, „Listă", în *Dos. cit.*

moldoveni şi bucovineni, v-am avut cu aceeaşi duioşie şi dragoste în inimile noastre recunoscătoare şi în rugăciunile noastre calde către Bunul Dumnezeu, implorându-L pentru îndelunga înzilire, sănătate şi bogată arhipăstorire ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Să trăiţi întru mulţi şi fericiţi ani". Semnează † Teoctist, Mitropolit al Moldovei şi Sucevei-Iaşi, şi Episcop Vicar Adrian Botoşăneanul[514].

Dosarul care face referire la ziua de 14 octombrie a anului 1978 este asemănător cu cel din anul precedent, excepţie făcând o mărturisire scrisă de mână a unui credincios care a primit binefaceri în urma închinării la racla Sfintei Parascheva. Pentru importanţa mărturiei lui, redăm acest document:

„Prea Sfinţite Părinte, Prin aceasta mărturisesc, că s-a împlinit douăzeci de ani, de la 7 martie 1958, de când am fost cu fiică-mea Viorica St. Lupu din Com. Străoane de Jos, jud. Vrancea, de ne-am închinat la moaştele Sfintei Cuv. Paraschiva şi ne-am rugat în genunchi; fiică-mea punând mâna dreaptă pe capul Sfintei, se ruga cu lacrămi pentru ca să risipească toată lucrarea cea rea a duhurilor rele, care o împiedica a se căsători, şi s-o ajute să se căsătorească. Dânsa fiind fecioară curată şi rugându-se, a simţit că sub mâna ei s-a săltat de 3 ori capul Sfintei Paraschiva şi aceasta spunând-o Cucernicului Părinte care străjuia la picioarele Sfintei din raclă, dânsul a asigurat-o pe fiică-mea că această minune însemnează că după trei luni de zile se va căsători. Şi aşa a fost că în ziua de 8 Iunie 1958 am avut nunta. Tot atunci, fiică-mea a rugat pe prea cucernicul părinte la altar ca să facă rugăciuni pentru acest scop, 40 de zile.

Pentru acest mare ajutor divin, prin Sf-ta Cuvioasă Paraschiva, ne-am închinat şi mulţumit mult. Dar mi-a venit un impuls tardiv, ca să aduc această mulţumire şi în scris pentru ca aceasta să se adauge pe lângă altele în dosarul de minunate binefaceri ale Sfintei, care citindu-se în sfânta Biserică, să ţină trează în inimile şi sufletele poporului, că Bunul Dumnezeu veghează veşnic asupra omenirei şi face minuni de ajutorare celor merituoşi şi horopsiţi şi prin Sfinţii Săi, între care este şi Sfânta noastră Maică Paraschiva, a cărei moaşte, după cum scrie în sfânta carte, a fost cumpărată de fostul domnitor al Moldovei Vasile Lupu, dând foarte multe pungi

---

[514] *Idem*, *Dos. cit.*

de bani de aur, fiind foarte încredinţat cu adevărat, că este Sfânta Lui Dumnezeu căreia i-a dat putere să facă minuni; căci şi ţara aceasta după cum scrie în sfintele cărţi, a apărat-o de năvălirile şi cotropirile altor popoare până în prezent. S-o rugăm fierbinte închinându-ne Ei, ca şi de acum încolo pe vecie, să ne păzească ţara şi pe noi de toate relele şi să ne întărească în sfânta credinţă pe toţi.

Cu plecăciune şi mare respect Al D-vs supus credincios Lupu V. Staicu Com. Străoane de Jos, Jud. Vrancea Cod 5362"[515].

Dosarul anului 1979 cuprinde zece „înştiinţări" trimise stareţilor de mănăstiri din Arhiepiscopia Iaşilor şi referatul supus spre aprobare mitropolitului Moldovei şi Sucevei înregistrat la Secretariat cu nr. 9347/2 oct. 1979[516].

Pentru anul 1980 descoperim în dosarul care aminteşte de hramul Sfintei Parascheva un referat cu nr. 9676 din 3 octombrie aprobat de Mitropolitul Teoctist, prin care se face apel la părinţii stareţi şi la câţiva preoţi din mănăstirile eparhiei: Neamţ, Putna, Bistriţa, Tarcău, Biserica Brateş-Tarcău, Secu, Sihăstria, Horaiţa, Râşca, Vorona, Văratec, Slatina, Gorovei. Referatul este semnat de marele eclesiarh Arhim. Partenie M. Apetrei.

Dosarul mai conţine şi două „înştiinţări" în alb în conformitate cu referatul şi care, probabil, urmau a fi completate şi trimise stareţilor din mănăstirile amintite[517].

Dosarul pentru anul 1981 conţine 13 „înştiinţări" adresate stareţilor de mănăstiri semnate de vicarul administrativ pr. C. Sârbu şi secretarul eparhial diac. M. Manolică, mănăstiri menţionate în referatul nr. 8752/3 oct. 1981[518]. Programul privind paza şi ordinea în zilele de 12-15 octombrie 1981 cuprinde următoarele obiective ce trebuie asigurate: Catedrala Mitropolitană, Reşedinţa Mitropolitană, fabrica de lumânări, clădirile administrative, Căminul preoţesc, curtea-parcul. Sunt amintiţi paznicii şi muzeologii şi orele la care fiecare dintre ei trebuie să-şi îndeplinească atribuţiile de serviciu[519].

---

[515] *Idem, Dosar 63/1978, Hramul Cuvioasei Parascheva pe 1978.*

[516] *Idem, Dosar 61/1979, Hramul Cuvioasei Maicei Parascheva în anul 1979.*

[517] *Idem, Dosar 73/1980, Hramul Sf. Cuvioasei Parascheva 1980.*

[518] Acest referat conţine, spre deosebire de cel din anul anterior, şi numele stareţului de la Schitul Rarău.

[519] *Idem, Dosar 57/1981, Hramul Cuvioasei Parascheva în 1981.*

Un referat cu nr. 8550 din 2 octombrie 1982 aminteşte de un număr de unsprezece mănăstiri care aveau datoria de a-şi trimite reprezentanți în ziua de 13 octombrie, ora 6 dimineața, la hramul de la Iaşi. Sunt trimise în conformitate cu referatul amintit şi 11 „înştiințări" semnate de episcopul vicar † Pimen Suceveanul şi secretarul eparhial Diac. M. Manolică. Şi în acest an este elaborat un program pentru paza şi ordinea în jurul Mitropoliei pentru zilele de 13-15 octombrie (dosarul conține două exemplare tipărite, unul scris în creion şi o listă cu paznici pentru zilele de 13 şi 14 octombrie)[520].

Pentru anul 1983, dosarul care face referire la sărbătoarea Sfintei Parascheva conține un referat nr. 8178 din 30 septembrie, aprobat de Mitropolitul Teoctist. El cuprinde numele a douăzeci şi două de persoane de la 12 mănăstiri din eparhie care erau aşteptate în ziua de 13 octombrie la Iaşi. Sunt ataşate şi înştiințările aferente referatului, ele aducând la cunoştință persoanelor specificate în referat obligativitatea prezenței lor la Iaşi în ziua amintită[521].

Un dosar mai consistent al anului 1984 cu trimitere la ziua de 14 octombrie aminteşte de pregătirile pentru evenimentul deosebit de important prin care trece în fiecare an, în această perioadă, Mitropolia Moldovei şi Sucevei. Sunt ataşate dosarului un număr de 13 „înştiințări" către o parte dintre stareții mănăstirilor din Eparhia Iaşilor, cu nr. de înregistrare la Secretariatul mitropolitan 7700/2 oct. 1984. Referatul cu acelaşi număr de înregistrare aprobat de mitropolit îi trece în revistă pe stareții şi călugării ce urmează a fi implicați pentru buna desfăşurare a hramului Cuvioasei. Dosarul conține şi un „Program de supraveghere şi ordine" scris în creion pe 10 file, întocmit de Mitropolia Moldovei şi Sucevei, Iaşi, pentru aceeaşi zi. Programul este întocmit de pr. Constantin Sârbu. Acelaşi program, în două exemplare, este ataşat la finalul dosarului. Pe o filă scrisă cu pixul, aflată în ultima pagină a dosarului, găsim programul muzeografilor şi al paznicilor pentru zilele de 12, 13, 14 şi 15 octombrie. Muzeele erau deschise între orele 7 şi 20, iar paznicii aveau program de lucru de 24 de ore[522].

---

[520] *Idem, Dosar 59/1982, Hramul Cuvioasei Parascheva în 1982.*

[521] *Idem, Dosar 56/1983, Hramul Cuvioasei Parascheva în 1983.*

[522] *Idem, Dosar 58/1984, 14 octombrie 1984, Cuvioasa Parascheva. Program de supraveghere şi ordine.*

Dosarul din anul 1985, referitor la ziua hramului Catedralei Mitropolitane din Iaşi, conține două „înştiințări" în alb, cu numărul de înregistrare 7803, ce urmau a fi trimise mănăstirilor amintite în referatul alăturat semnat „Se aprobă" de către Mitropolitul Teoctist al Moldovei şi Sucevei. Referatul îi informează pe cei menționați asupra obligativității prezenței la Iaşi în ziua de 12 octombrie, ora 20.00, „neîngăduindu-se înlocuirea persoanelor indicate cu alte persoane". Ca şi în dosarul din anul precedent, şi acesta conține un „Program de supraveghere şi ordine" în două exemplare, cel dactilografiat de 7 pagini şi cel scris în creion de 16 pagini. În cel din urmă descoperim o listă cu un număr de 35 persoane implicate direct în desfăşurarea sărbătorii, începând cu Mitropolitul Teoctist şi Preasfințitul Episcop-Vicar Pimen şi continuând cu protopopul de Iaşi şi invitații Mitropoliei[523].

Pentru anul 1986, dosarul conține, în mare măsură, aceleaşi acte ca şi cel din anul precedent, cu 4 „înştiințări" în alb pentru mănăstiri, referatul aprobat de mitropolit cu nr. 7770/2 oct. 1986 (conține specificate 12 mănăstiri, schituri şi biserici), programul de supraveghere dactilografiat (3 pagini) şi în creion (10 pagini)[524].

În anul 1987, de hramul Sfintei Parascheva, descoperim un dosar în Arhiva Mitropoliei care are ataşate următoarele documente: un referat aprobat de patriarhul Teoctist, cu nr 7790/2 octombrie 1987, cu numele a 21 de persoane de la 11 schituri şi mănăstiri; 11 „înştiințări" pentru stareții de la schiturile şi mănăstirile menționate; un program de supraveghere şi ordine în creion de 10 pagini şi două exemplare ale aceluiaşi program de 11 pagini fiecare. Interesantă este o listă cu „persoanele care vor lua parte la masa oficială, în ziua de 14 octombrie 1987", în care sunt trecuți 16 membri ai Permanenței şi invitați, 10 stareți de la Catedrală, Cetățuia, Bucium, Neamț, Secu, Bistrița, Sihăstria, Durău, Putna, Horaița şi stareţele de la Agapia, Văratec, Sucevița, Dragomirna, Slatina, Moldovița şi Vorona[525].

Dosarul referitor la sărbătoarea Sfintei Parascheva din anul 1988 conține, în linii mari, aceleaşi documente ca şi în anul anterior.

---

523 *Idem, Dosar 55/1985, Hramul Cuvioasei Parascheva în 1985.*

524 *Idem, Dosar 57/1986, Hramul Cuvioasei Parascheva în 1986.*

525 *Idem, Dosar 50/1987, Cuvioasa Parascheva – 14 octombrie – 1987 – Program.*

De specificat că referatul aprobat de Patriarhul Teoctist, înregistrat cu nr. 7741/3 octombrie 1988, conţine şi numele P.C. Ierom. Pavel Mihoci de la Mănăstirea Cucoş şi al P.C. Ierod. Irineu Bîrsan de la Catedrala Patriarhală din Bucureşti. Programul de supraveghere (întocmit în 3 exemplare) şi ordine pentru membrii Centrului Eparhial şi pentru paznicii împărţiţi pe echipe conţine următoarea notă: „Persoanele care vor absenta sau vor fi găsite sub influenţa alcoolului, vor fi raportate direct Conducerii Sf. Mitropolii"[526].

Ultimul dosar din perioada de timp care ne interesează pentru acest subcapitol se referă la anul 1989. În acest dosar sunt ataşate: un referat aprobat de Patriarhul Teoctist; 11 „înştiinţări" către stareţi; 3 exemplare de program de supraveghere şi ordine din care amintim programul paznicilor, împărţirea echipelor de serviciu, tabel cu persoanele invitate la masa oficială din ziua de 14 octombrie şi un exemplar al aceluiaşi program, scris de mână, având 10 pagini[527].

Într-o perioadă în care Biserica şi preoţii săi erau persecutaţi şi privaţi de drepturile lor pentru incompatibilitatea cu ideologia de sorginte sovietică, în Moldova triumfa cultul Sfintei Parascheva de la Iaşi. Erau ani grei şi totuşi, chiar dacă cu paşi mărunţi, Ortodoxia a biruit încercările „acelui veac" având credinţă în cuvintele Mântuitorului Hristos: „Nu te teme turmă mică, căci Eu pururea sunt cu voi". Fie că ne referim la generalizarea cultului Sfintei Parascheva sau la hramurile care aveau loc la Iaşi, an de an, în cinstea sfintei, nu putem să nu admirăm triumful Ortodoxiei într-o perioadă atât de încercată pentru Biserică. Generalizarea cultului Sfintei Parascheva a avut loc în cea mai neagră perioadă pentru România de după cel de-Al Doilea Război Mondial. Mai mult, comunismul ducea în acel timp o luptă cruntă pentru autoritate, luptă manifestată prin opresiune, instigare la violenţă şi la delaţiune, falsificarea adevărului etc. Acum au fost condamnaţi la închisoare foarte mulţi oameni pentru „uneltire împotriva ordinii sociale", pentru „crime împotriva partidului şi societăţii".

---

[526] *Idem, Dosar 54/1988, Cuvioasa Parascheva, vineri 14 octombrie – 1988 – Program.*

[527] *Idem, Dosar 132/1989, Sâmbătă 14 octombrie 1989. Prea Cuvioasa Maică Parascheva Ocrotitoarea Moldovei. Program.*

În această vreme mulţi clerici, monahi, dar şi oameni de rând care L-au slujit pe Hristos au fost condamnaţi la ani mulţi şi grei de închisoare tocmai pentru că ideologia sovietică îşi dorea suprimarea Bisericii lui Hristos: „Nu încape nici o îndoială: noi trebuie să combatem religia. Acest lucru constituie abecedarul întregului materialism”[528].

Tot acum se remarcă personalităţi de seamă ale Bisericii, precum mitropoliţii Sebastian Rusan (1950-1956) sau Nicolae Bălan (1920-1955), care au depus eforturi pentru prima canonizare a unor sfinţi români sau pentru generalizarea cultului sfinţilor ale căror moaşte se găsesc la noi în ţară. Victoria, în aceste condiţii, este deosebit de mare, gândindu-ne că, exact în această perioadă de timp, existau zvonuri care anunţau că partidul doreşte ca la Iaşi să nu mai fie cinstită Sfânta Parascheva. Şi pentru că altă soluţie de îngrădire a creştinilor care veneau să se închine la sfintele moaşte nu era de găsit, comuniştii au luat chiar în calcul, în anii 1950-1954, îngroparea moaştelor Sfintei Parascheva[529].

Mărturia părinţilor de la Catedrala Mitropolitană din Iaşi în legătură cu cinstirea Sfintei Parascheva în perioada comunistă este una deosebit de interesantă. La Sfântă veneau oameni de pretutindeni, fie conducători importanţi ai partidului comunist, fie oameni

---

[528] V.I. Lenin, *Marx, Engels, Marxism*, Ediţia a II-a, Editura Partidului Muncitoresc Român, Bucureşti, 1949, pp. 246-252.

[529] „Prin anii 1950-1954, comuniştii au vrut s-o îngroape pe Cuvioasa, pentru ca mulţimea de credincioşi care venea să se închine zilnic să nu-i mai deranjeze. S-au sfătuit în secret şi într-o dimineaţă au trimis oameni să sape groapă în cimitir. Când au început să sape, cerul, care până atunci era senin şi însorit, s-a întunecat cu nişte nori mari şi negri, a început un vânt năprasnic, cu ploaie şi gheaţă cât oul de porumbel, cu tunete şi fulgere, de credeai că-i rade Domnul de pe faţa pământului. Îngroziţi, oamenii au alergat cu mic cu mare la Mitropolie să se roage Cuvioasei Parascheva să mijlocească ea la Bunul Dumnezeu, ca să nu-i prăpădească. Au chemat preoţii, au tras clopotele şi au făcut cu toţii acatistul şi paraclisul Cuvioasei şi alte rugăciuni către Domnul şi Maica Domnului, încât toată biserica era numai lacrimi şi suspine. S-au rugat până târziu. Furtuna s-a potolit” (Nicoleta Olaru, „Comuniştii au vrut s-o îngroape în cimitir”, în *Lumina*, duminică 12 octombrie 2008, p. 6).

simpli. Cu toții alergau la moaştele sfintei atunci când se aflau în necaz, primind ajutor în încercările prin care treceau. Acest lucru făcea să crească necontenit dragostea față de Sfânta Parascheva şi chiar dacă „directivele" venite „de sus" erau cu totul altele, aici, la Iaşi, de 14 octombrie sfânta era înconjurată de toată suflarea românească. Părintele Arhimandrit Constantin Chirilă de la Mitropolie îşi aminteşte cum a fost vizitat, într-un an, de un mare propagandist de partid care a căzut într-o boală cumplită încât medicii nu-i mai dădeau nici o şansă. Acesta a venit la Mitropolie, s-a închinat Sfintei, s-a spovedit şi împărtăşit şi în scurt timp s-a întors sănătos. Tot în această perioadă un profesor de medicină, care nu s-a spovedit toată viața din cauza unor păcate grele s-a îmbolnăvit. A venit şi s-a închinat la moaştele Sfintei, s-a spovedit (după 45 de ani) şi a primit vindecare prin rugăciunile Sfintei Parascheva.

Cu toate îngrădirile şi cu toate persecuțiile de care au avut parte creştinii în aceşti ani, Dumnezeu a lucrat prin sfinții Săi şi prin Sfânta Parascheva. Aşa cum noi nu putem să punem stăvilar apei decât temporar, căci ea îşi caută drumul şi iese din strânsoare, tot aşa nici puterea comunistă nu a putut să pună stăvilar harului şi lucrărilor lui Dumnezeu prin sfinții Săi, pentru că Dumnezeu este minunat prin lucrarea sfinților Săi.

Se înțelege din cele relatate anterior că nimic şi nimeni nu putea să țină piept numărului mare de pelerini care doreau să se închine la moaştele Sfintei Parascheva înainte de anul 1989. Puterea politică nu putea să-i împiedice pe creştini să ceară de la Maica noastră Parascheva ajutor în necazuri şi vindecare de boli sau iertare de păcate. Mai mult, chiar unii lideri importanți au căpătat ajutor prin rugăciunile Sfintei Parascheva atunci când au alergat să se închine cu căldură şi nădejde la moaştele Sfintei de la Catedrala Mitropolitană din Iaşi. Ca şi astăzi, şi înainte de căderea regimului comunist, oamenii veneau, zi de zi, pentru a pune un pomelnic de sănătate, pentru a săruta racla Sfintei Parascheva şi pentru a cere ajutorul sfintei.

Planşa XV. *Ceremonie religioasă din perioada comunistă*

IV.4. Pelerini renumiți la moaştele Sfintei Parascheva până în anul 1990[530]

Sfânta Cuvioasă Parascheva a reprezentat pentru aproape toate popoarele din Peninsula Balcanică o mare ocrotitoare şi ajutătoare în nevoi şi necazuri. Văzută şi cinstită de marii conducători vlahi, bulgari, sârbi sau greci ca un sprijin în fața cotropitorilor otomani, ea a poposit, în decursul timpului, în diferitele regiuni balcanice rămase, pentru puțină vreme, independente de Imperiul Otoman. Acest lucru a făcut ca dragostea creştinilor ortodocşi față de sfântă să sporească neîncetat, lucru dovedit de numărul mare de creştini bulgari, greci sau sârbi care, la botez, au primit numele Parascheva, de numărul mare de biserici ridicate în cinstea Sfintei din Epivata, dar şi de cultul Sfintei, devenit național la popoarele amintite.

Nu se putea, aşadar, ca o Sfântă atât de cinstită în lumea balcanică să fie uitată odată cu trecerea timpului şi chiar dacă, în

[530] Cele mai multe din informații au fost culese din volumul: *Sfânta Parascheva – călăuza pelerinilor*, p. 119.

1521, ea le-a fost răpită sârbilor şi dusă în capitala turcilor, a rămas în continuare în amintirea popoarelor balcanice. Ajunsă, datorită unor cumuli de factori, în posesia Patriarhiei Ecumenice, Sfânta Parascheva s-a remarcat, vreme de 120 de ani, ca mare apărătoare şi binefăcătoare a creştinilor greci din Constantinopol într-o perioadă deosebit de dificilă pentru întreaga creştinătate: apogeul cuceririlor Imperiului Otoman.

Căutată de pelerini fie în Epivata, Târnovo, Vidin, Belgrad, fie la Constantinopol, ea i-a ajutat prin minunile ei *pe greci, şi pe bulgari, şi pe slavi, şi pe români, devenind astfel o legătură de dragoste şi pace între mai multe popoare...*[531].

Odată cu aducerea moaştelor Sfintei Parascheva la Iaşi, dragostea creştinilor din Moldova pentru Sfântă s-a concretizat în cultul deosebit de care ea s-a bucurat în toată zona, începând de la 1641 şi până în zilele noastre. Au fost ridicate biserici cu hramul Sfintei Parascheva, atât înainte, cât şi după aducerea ei la Iaşi, s-a înmulţit numele de Parascheva în rândul noilor botezaţi, multe călugăriţe şi-au luat-o pe sfântă ca ajutătoare prin primirea numelui ei la tunderea în monahism.

Aşa cum am arătat într-un capitol anterior, ziua de 14 octombrie era la Iaşi un moment de sărbătoare atât pentru autorităţile domneşti importante, cât şi pentru creştinii de rând. Erau înălţate rugăciuni ca Dumnezeu să trimită ploaie asupra pământului. Erau organizate ceremonii importante şi pelerinaje cu racla sfintei, iar creştinii, în trecere prin capitala Moldovei nu puteau ocoli Biserica „Sfinţilor Trei Ierarhi" unde erau aşezate sfintele moaşte.

Nu numai creştinii din Moldova poposeau şi îngenuncheau la racla ce o adăpostea pe sfântă, ci şi oaspeţi de seamă ai domnitorilor moldavi, fie ei patriarhi, episcopi, ataşaţi diplomatici, oameni politici, ţari etc. Toţi aceştia, fie că erau în trecere prin Iaşi, fie că veneau pentru o mai lungă perioadă de timp, o cercetau pe Sfânta Parascheva, rugându-se ei.

În paginile ce urmează, vom face o scurtă trecere în revistă a personalităţilor care s-au închinat la racla Sfintei Parascheva de la

---

[531] „Omilia Sanctităţii Sale Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic, ţinută în timpul Sfintei Liturghii la hramul Cuvioasei Parascheva din Iaşi (14 octombrie 1997)", în *Sfânta Parascheva – călăuza pelerinilor*, p. 9.

Iaşi între anii 1641 şi 1990: în anul 1649, Patriarhul Ierusalimului Paisie (1645-1660) şi stareţul rus Arsenie Suharov; în anul 1707, Patriarhul Ierusalimului Hrisant Nottara (1707-1731); în anul 1711, ţarul Petru cel Mare (1672-1725) cu împărăteasa Ecaterina; Mitropolitul Grigorie al Ţării Româneşti şi prinţul Nicolae Vasilievici Repnin (ambasadorul Rusiei la Înalta Poartă); Mitropolitul Iona Trovelski din Georgia şi Episcopul Grigorie al Ierapolei; în 1916, generalul Henri Mathias Berthlot (1861-1931); în 1918, regele Ferdinand (1865-1927) şi regina Maria (1875-1938), membrii Guvernului şi ai Armatei; în anul 1924, Patriarhul Damianos al Ierusalimului (1897-1931); în 1925, Patriarhul Miron Cristea (1868-1939), membri ai Sfântului Sinod şi reprezentanţi ai Guvernului; în 1926, toţi membrii Sfântului Sinod, regele Ferdinand, regina Maria şi familia regală, membri ai Guvernului şi ministrul Ioan Petrovici; în 1929, ierarhi români, regina Elisabeta a Greciei (1894-1956), regina Maria şi principesa Elena (1896-1982); în 1935, Patriarhul României Miron Cristea, personalităţi bisericeşti şi politice din regat, Mitropolitul Calcedonului Maxim; în 1936, Mitropolitul Ghermanos al Sardelor, mitropolitul Dorotei al Laodiceei; în 1937, Episcopul Gherontie al Tomisului, Episcopul Dionisie al Ismailului, Episcopul Sava de Grodno, Arhimandritul Teofan, directorul Seminarului Teologic Ortodox din Varşovia, profesorul Boutières de la Universitatea Sorbona; în 1939, Patriarhul Nicodim Munteanu (1939-1948) şi alţi ierarhi români; în 1941, generalul Luigi Mircea, consulul Italiei la Bucureşti; în 1946, Patriarhul Nicodim, Mitropolitul Serghie, Arhiepiscop al Odesei şi Krivogradului; în 1947, Patriarhul Alexei I al Moscovei şi al întregii Rusii (1945-1970), Mitropolitul Grigorie al Leningradului şi Novgorodului, Arhiepiscopul Vitalie al Dimitrovscului; în 1950, Patriarhul Justinian al României, Arhimandritul Vasile Samaha, delegatul Patriarhului Alexandru al III-lea Tahan al Antiohiei (1928-1958); în 1954, Patriarhul Chiril al Bulgariei, Mitropolitul Mihail al Rusciucului, Mitropolitul Climent de Stara Zagora, Mitropolitul Pimen al Novrocopului; în 1955, Mitropolitul Grigorie al Leningradului şi Novgorodului, Mitropolitul Sofronie de Târnovo, Episcopul Paladie al Volâniei, Mitropolitul Athenagora al Tiatirelor, Mitropolitul Hrisostom al Filipilor, Mitropolitul Iacob al Aticei, Episcopul Iacob de Malta; în 1963, Episcopul Nicolae Macariopolski, rectorul Academiei Duhovniceşti din

Sofia, Mitropolitul Nicodim al Leningradului şi Ladogăi şi decanul Facultăţii de Teologie „Cornelius" din Praga, profesorul J. Hromadka; în 1965, Catolicosul de Ecimiadzin şi Patriarhul Bisericii Armene, Vasken I (1955-1994), şi alţi membri al delegaţiei armene; în anul 1967, Mitropolitul Hrisostom al Austriei, reprezentantul Patriarhiei Ecumenice, Episcopul de Tallinn Alexei şi Mitropolitul Varnavas al Kitrosului; în anul 1969, Mitropolitul Iacob de Mitilene; în 1970, Episcopul greco-catolic Imre Szabo de Estergom; în 1971, Patriarhul Alexandriei Nicolae al VI-lea (1968-1986), Mitropolitul Metodie de Axum şi Episcopul Timotei de Elvsinos; în 1972, Patriarhul Maxim al Bulgariei (1971-prezent), Mitropolitul Sofronie de Durostor şi Cervena, Mitropolitul Pangratie de Stara Zagora; în 1973, Mitropolitul Iacob de Mitilene, Mitropolitul Timotei de Maronia, Mitropolitul Serafim de Ioanina, Mitropolitul Damaskinos de Tranupolis, Episcopul Nicolae Macariopolski, rectorul Academiei Teologice „Sf. Clement al Ohridei" din Sofia; în 1974, Mitropolitul George Khodre de Liban (Patriarhia Antiohiei), Episcopul Daniel Kriste (Patriarhia Serbiei), Mitropolitul Vasile Krivoşein, Arhiepiscopul ruşilor din Belgia; în 1975, Mitropolitul Stefanos de Olimpia, Mitropolitul Pavlov de Erissis, Mitropolitul Dionissios de Drama, Mitropolitul Hrisantos de Santos; în 1976, Mitropolitul Meletios de Argentina, Catolicosul Bisericii Siriene din India, Moran Mar Baselius Mar Thomas Mathews, Mitropolitul Mateus Mar Coorilos de Qiulon, Mitropolitul Pavlos Mar Georgorios de Delhi, Mitropolitul Ioseph Mar Pahomias de Candenad; în 1977, Mitropolitul Spiridon şi Mitropolitul Atanasie de la Patriarhia Antiohiei; în 1980, Patriarhul Armenilor de Ierusalim, Derderian Yeghishe, Arhiepiscopul Dirair Mardichianb al Eparhiei Armene din România şi Arhiepiscopul Damianos al Sinaiului, Raitului şi Firanului; în 1982, Patriarhul de Ierusalim Diodoros (1981-2000), Patriarhul Justin al României (1977-1986), Mitropolitul Vasilios al Neocezareei, Mitropolitul Iacob al Diocezareei, Mitropolitul Arcadie al Ascalonului, Arhiepiscopul Nicodim de Harkov şi alţi ierarhi români; în 1983, Mitropolitul Ioan al Finlandei, Patriarhul Moscovei şi al întregii Rusii Pimen (1970-1990), Mitropolitul Filaret de Minsk şi Bielorusia, Mitropolitul Ghedeon de Novosibirsk, Mitropolitul Ioan de Jitomir, Mitropolitul Hrisantios de Limassol (Cipru); în 1987, au vizitat oraşul Iaşi şi moaştele Sfintei Parascheva Patriarhul

Ecumenic Dimitrios I (1972-1991), Mitropolitul Hrisostom de Mira, Mitropolitul Evanghelios de Pergam, Mitropolitul Bartolomeu de Philadelphia, Mitropolitul Augustin al Germaniei şi Patriarhul Teoctist al României (1986-2007)[532].

Odată cu căderea regimului comunist în anul 1989 s-a intensificat cultul Sfintei Parascheva de la Iaşi, prin redescoperirea şi cultivarea pelerinajului, mulţimi de pelerini venind în fiecare an la racla cu sfintele moaşte ale Cuvioasei Parascheva aflate la Catedrala Mitropolitană din Iaşi. În zilele închinate hramului Catedralei au fost invitaţi, în fiecare an, oaspeţi de seamă, patriarhi şi mitropoliţi ai Bisericilor Ortodoxe surori, şefi de stat, ambasadori etc.

IV.5. Sărbătoarea Sfintei Parascheva după anul 1989

Căderea regimului comunist a stopat, sperăm, o dată pentru totdeauna, distrugerea intelectualităţii româneşti, a valorilor naţionale şi a creştinismului nostru strămoşesc. În acest context, Biserica Ortodoxă Română trece printr-o serie de schimbări şi transformări impuse de provocările vremii.

Dacă înainte de 1989 cultul Sfintei Cuvioase Parascheva de la Iaşi se bucura mai mult de cinstire locală, după evenimentele din decembrie 1989 lucrurile s-au schimbat. De precizat că acum s-a revenit la vechea tradiţie a procesiunii cu moaştele Sfintei, tradiţie întreruptă brusc de venirea la putere în România a regimului comunist. Ascultătoare a rugăciunilor şi fierbinte rugătoare către Milostivul Dumnezeu, Sfânta Parascheva va fi cinstită, ca şi în trecut, în istorie, de creştinii ortodocşi în ziua de 14 octombrie, fiind trecută în calendarul tipărit de Arhiepiscopia Iaşilor cu cruce roşie. Numărul creştinilor prezenţi la slujbele închinate sfintei va creşte în mod constant, an de an, şi datorită faptului că ea este „leacul durerii, mâna vindecării, casa ocrotirii, mântuirea de boli”.

Mai mult decât atât, ea ţine partea celor asupriţi pe nedrept, este avocata celor nedreptăţiţi, fiind numită „mijlocitoarea celor greşiţi, folositoarea celor asupriţi, îndreptătoarea judecătorilor răi, scăparea celor judecaţi şi osândiţi şi stârpitoare a răutăţilor (...)”[533].

---

[532] „Pelerini în Iaşi”, în *Sfânta Parascheva – călăuza pelerinilor*, p. 119.

[533] † Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, *Bucură-te, Sfântă Parascheva, mult folositoare!*, în CM, An II, nr. 9-10, 1993, septembrie-octombrie, p. 1.

După anul 1989, sărbătoarea Sfintei Cuvioase Parascheva de la Iaşi se transformă dintr-o sărbătoare locală şi regională într-una naţională şi chiar internaţională. Meritul deosebit al acestei transformări îi revine, fără nici o îndoială, Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei între 1990 şi 2008. Preafericirea Sa afirma, mai târziu, referindu-se la pelerinajul care are loc la Iaşi, în fiecare an, de ziua de 14 octombrie:

„Pelerinajul este un eveniment spiritual pentru toţi cei ce participă la el cu credinţă şi evlavie, cu dragoste de Dumnezeu şi de sfinţii Lui. În acest înţeles, pelerinajul poate fi un moment sau un prilej de înnoire şi de îmbogăţire sufletească pentru toţi pelerinii sau închinătorii.

Într-un loc de pelerinaj găsim nu numai ceea ce oferă locul: sfânta biserică, sfintele moaşte şi sfintele slujbe, ci şi ceea ce aduc cu ei pelerinii, fiecare în parte şi toţi laolaltă, adică evlavia lor, pacea lor, răbdarea lor, cuminţenia lor, bunătatea lor, deci felul lor de a fi şi de a se întâlni cu Dumnezeu şi cu oamenii în Biserica lui Hristos şi a sfinţilor Lui.

Aşadar, hramul şi pelerinajul de hram pot fi un eveniment de întărire a credinţei, de împrospătare a evlaviei, de împlinire a rugăciunilor şi de cunoaştere a altor credincioşi decât cei pe care îi întâlnim zilnic în parohie, în mănăstire sau în localitatea de unde vine fiecare dintre noi.

Pelerinajul este în acelaşi timp călătorie fizică şi spirituală. Călătoria fizică este o deplasare, uneori obositoare şi costisitoare, dintr-o localitate în alta, adică de acasă la locul sărbătorii sau de cinstire a sfinţilor. Însă călătoria spirituală a pelerinajului este o mutare interioară de la o stare spirituală la o altă stare spirituală a sufletului. Dacă această mutare sau călătorie spirituală este un urcuş duhovnicesc sau o creştere duhovnicească, atunci pelerinajul preface oboseala fizică în odihnă spirituală, în pace şi bucurie sufletească. Astfel, pelerinajul transformă cheltuiala materială într-un câştig spiritual şi o iniţiativă particulară într-o bucurie comunitară.

În acest înțeles, depinde mult de pelerini şi de cei ce îi primesc dacă oboseala şi cheltuiala lor devin sărbătoare de suflet şi îmbogățire spirituală”[534].

În fiecare an la moaştele Sfintei Parascheva sosesc mii de pelerini din toate colțurile lumii. Aşa s-a întâmplat şi în secolele trecute, atunci când moaştele erau vizitate de mari ierarhi ai Ortodoxiei, domnitori şi țari, aşa se întâmplă şi în zilele noastre. La hramul Sfintei Parascheva vin ierarhi şi conducători ai Bisericilor Ortodoxe surori, conducători de stat şi şefi de guvern ori ambasadori străini. Toți aceştia păstrează tradiția veche de sute de ani a prezenței lor la sărbătoarea Ocrotitoarei Moldovei.

Strălucirea sărbătorii închinată Sfintei Paracheva de la Iaşi este dată şi de evenimentele religioase şi culturale, dar şi de amploarea pelerinajului la racla cu moaştele Sfintei Parascheva. Pe lângă acestea, aproape an de an credincioşii din Moldova s-au bucurat de aducerea unor relicve sfinte ale Ortodoxiei. Aşa s-a întâmplat în anul 1992, când a fost adus de la Mănăstirea Xiropotamu din Grecia un fragment din lemnul Sfintei Cruci a Mântuitorului Hristos[535].

Şi în anii următori prezența la Iaşi a moaştelor unor mari sfinți ai Ortodoxiei a însemnat o binecuvântare pentru credincioşii Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei în special, dar şi ai Patriarhiei Române, având în vedere că, după 1989, anual au fost prezenți la Iaşi de ziua Sfintei Parascheva numeroşi pelerini din toată țara. Numărul tot mai mare de credincioşi dornici de a fi prezenți la sărbătoarea Ocrotitoarei Moldovei a făcut din oraşul Iaşi un adevărat centru de pelerinaj.

Astfel, în anul 1996 sunt aduse la Iaşi moaştele Sfântului Andrei, Apostolul românilor, de la Patras, din Grecia. Tot din Grecia, de la Livadia, au fost aduse în anul 2000 moaştele Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, iar în anul 2001 este adus de la Volos Brâul Maicii Domnului. Tot în acest an, prin grija şi efortul Preafericitului Părinte

---

[534] † Daniel, Arhiepiscopul Bucureştilor, Mitropolitul Munteniei şi Dobrogei, Locțiitor al Tronului Cezareei Capadociei şi Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Întâmpinați de Sfânta Moldovei şi de Sfântul Capadociei*, în CS, Nr. 13 (serie nouă), Anul XIX, septembrie-octombrie, 2009, p. 2.

[535] *Pelerinaj cu cinstitul Lemn al Sfintei Cruci*, în CM, nr. 7-8, iulie-august, 1992, p. 4.

Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române (la acea dată Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei), au fost readuse, de la Bucureşti la Iaşi, moaştele Sfântului Vasile cel Mare, cu binecuvântarea vrednicului de pomenire Patriarh Teoctist, care le-a recuperat de la Muzeul Naţional de Artă din Bucureşti. La această instituţie ele au fost aduse în anul 1975, fiind luate abuziv de regimul comunist de la Mănăstirea „Trei Ierarhi" din Iaşi, unde se aflau aduse din anul 1651, când au fost dăruite domnitorului Vasile Lupu de Patriarhul Macarie al Alexandriei.

În anul următor creştinii din Moldova s-au putut închina cu evlavie la moaştele Sfântului Ioan Casian, aduse la Iaşi din Franţa, de la Marsilia. În anul 2003 au fost aduse, de la Tesalonic, din Grecia, moaştele Sfântului Mare Mucenic Dimitrie, Izvorâtorul de mir. În anul 2004, când s-au împlinit 500 de ani de la trecerea la Domnul a Sfântului domnitor Ştefan cel Mare, apărătorul creştinătăţii, pelerinii din toate colţurile ţării s-au putut închina la Iaşi la o părticică din Sfânta Cruce, adusă din Grecia, de la Mănăstirea „Panaghia Soumela" („Preasfânta Născătoare de Dumnezeu" din Soumela) de lângă oraşul Veria[536]. Din aceeaşi localitate au ajuns la Iaşi în anul 2005 şi moaştele Sfântului Pavel, Apostolul Neamurilor[537].

În anul 2006 au fost aduse de la Eghina, Grecia, moaştele Sfântului Ierarh Nectarie Taumaturgul. Cu prilejul sărbătorii Sfintei Parascheva din anul 2007, au poposit la Iaşi, de la Mănăstirea Varlaam-Meteora, Grecia, moaştele Sfântului Ioan Gură de Aur[538]. La iniţiativa Înaltpreasfinţitului Părinte Mitropolit Teofan al Moldovei şi Bucovinei au fost aduse în anul 2008 la Iaşi moaştele Sfântului Ierarh Nifon de la Catedrala Mitropolitană din Craiova, iar în anul 2009 a fost adusă lângă racla Sfintei Parascheva, o părticică din moaştele Sfântului Ierarh Vasile cel Mare de la Mănăstirea „Sfinţii Trei Ierarhi" din Iaşi. O binecuvântare pentru toţi pelerinii prezenţi la sărbătoarea Sfintei Parascheva în anul 2010 a reprezentat-o aducerea

---

[536] Pr. Eugen-Sebastian Teacu, *Cuvioasa Parascheva, sfânta aducătoare de sfinţi*, în CM, An XIII, nr. 10, octombrie, 2004, p. 2.

[537] Narcisa Balaban, „Cetatea în care se adună Sfinţii", în *Lumina*, vineri, 12 octombrie 2007, pp. 8-9.

[538] *Idem*, „Oraşul pelerinilor", în *Lumina de duminică*, 21 octombrie 2007, pp. 8-9.

la Iaşi a moaştelor Sfântului Maxim Mărturisitorul de la Mănăstirea Sfântul Pavel din Sfântul Munte Athos[539].

Sărbătoarea Sfintei Parascheva, după perioada comunistă, a reprezentat pentru creştinii din Moldova şi din alte părţi ale ţării un moment de bucurie duhovnicească, de pelerinaj în capitala Moldovei şi de întâlnire cu alte sfinte moaşte care au fost aduse aproape an de an, la Iaşi. Mai mult, zilele închinate sărbătorii din 14 octombrie au început, aproape în fiecare an cu una sau două zile mai devreme, când Sfânta era ridicată din Catedrală şi purtată în procesiunea „Calea Sfinţilor".

În anul 2006 acest pelerinaj a reprezentat purtarea sfintelor moaşte începând de la Mitropolie şi continuând pe străzile Sfântul Andrei, Palat, piaţa din faţa Bisericii „Sfântul Nicolae"-Domnesc. Aici s-a organizat ceremonia de primire a moaştelor Sfântului Nectarie Făcătorul de minuni aduse din insula Eghina[540]. Cu această ocazie au vorbit pelerinilor Înaltpreasfinţitul Părinte Efrem, Mitropolit de Ydra, Stetses şi Eghina, şi Înaltpreasfinţitul Părinte Daniel al Moldovei şi Bucovinei. După cuvintele ierarhilor au fost rostite fragmente din acatistele Sfintei Cuvioase Parascheva şi al Sfântului Ierarh Nectarie. Procesiunea a continuat pe Bulevardul Ştefan cel Mare şi Sfânt până în curtea Mitropoliei, unde sfintele moaşte au fost depuse pe esplanada din faţa Catedralei. Seara, la ora 19.00, a fost oficiată slujba Privegherii de către un sobor de preoţi şi diaconi avându-l în frunte pe Preasfinţitul Părinte Ioachim Băcăuanul, vicarul Episcopiei Romanului. În ziua de 14 octombrie, începând cu orele 9.00, a fost oficiată Sfânta Liturghie de un sobor de ierarhi, preoţi şi diaconi.

Festivităţile legate de sărbătoarea Sfintei Cuvioase Parascheva de la Iaşi s-au încheiat în anul 2006 în ziua de 16 octombrie, odată

---

539 Pliant, *Aducerea la Iaşi a moaştelor Sfântului Maxim Mărturisitorul de la Mănăstirea „Sfântul Pavel", Sfântul Munte Athos*, 9-17 octombrie 2010.

540 Despre aducerea la Iaşi a moaştelor Sfântului Nectarie, de văzut: Arhim. Timotei Aioanei, *Sărbătoarea Sfintei Cuvioase Parascheva la Catedrala Mitropolitană din Iaşi – 12-16 octombrie 2006*, în CM, An XV, nr. 10-11, octombrie-noiembrie, 2006, pp. 12-15; *„Minunat este Dumnezeu întru sfinţii Săi". Cuvânt rostit de IPS Efrem, Mitropolit de Ydra, Spetses şi Eghina, rostit cu ocazia Sărbătorii Sf. Cuv. Parascheva – Iaşi, 14 octombrie 2006*, în CM, An XV, nr. 10-11, octombrie-noiembrie, 2006, pp. 16-18.

cu introducerea în Catedrală a raclei cu sfintele moaşte. Toate evenimentele importante legate de această mare sărbătoare a Bisericii din Moldova au fost mediatizate în presă şi televiziune, un rol important avându-l ziarul „Lumina" şi Radio „Trinitas"[541].

În anul 2010, în perioada 13-17 octombrie, la hramul Sfintei Parascheva a participat şi Preafericitul Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în cadrul unei vizite canonice. În ziua hramului patriarhul României a săvârşit Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie alături de un sobor alcătuit din 22 de ierarhi[542].

Dacă informaţiile referitoare la ceremoniile religioase şi la evenimentele care au avut loc de hramul Sfintei Cuvioase Parascheva se găsesc din abundenţă pentru această perioadă în mai toate ziarele şi publicaţiile religioase sau laice, despre pregătirea evenimentelor şi eforturile deosebite ale organizatorilor nu găsim informaţii decât cercetând cu atenţie dosarele întocmite cu această ocazie. Toate dosarele care oglindesc pregătirile pentru marea sărbătoare a Iaşului se găsesc adunate şi păstrate în Arhiva Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei. Spre deosebire de dosarele perioadei comuniste, cele la care ne vom referi, în următoarele rânduri, sunt mult mai bine elaborate, ele demonstrându-ne nouă, celor din exterior, că sărbătoarea Sfintei Parascheva este pregătită cu minuţiozitate de părinţii slujitori ai Catedralei Mitropolitane din Iaşi şi de membrii Permanenţei Eparhiale.

Într-un dosar din Arhiva Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, referitor la hramul Sfintei Parascheva pentru anul 1998, găsim un minuţios program al manifestărilor cu ocazia hramului Sfintei Cuvioase Parascheva. Această sărbătoare începe în ziua de 13 octombrie, la ora 9.00, atunci când are loc slujba de sfinţire a Catedralei vechi. La acest eveniment sunt chemaţi să participe toţi arhiereii care vor lua parte la hramul Sfintei Parascheva. Peste o oră are loc oficierea Sfintei Liturghii în Catedrală de către Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei de Alba Iulia. Între orele 10.00-10.45 are loc servirea micului dejun pentru ierarhii care au participat la sfinţirea Catedralei, iar

[541] Arhim. Timotei Aioanei, *Sărbătoarea Sfintei Cuvioase Parascheva la Catedrala Mitropolitană din Iaşi – 12-16 octombrie 2006*, pp. 14-15.

[542] Constantin Ciofu, *Cinci zile în Mitropolia Moldovei şi Bucovinei*, în VO, Serie nouă, Anul III (XX), august-octombrie, 2010, p. 54.

între 11.00-12.30 este programată binecuvântarea anului universitar şi lansarea cărților Înaltpreasfințitului Damaskinos (în sala „Iustin Moisescu"), după cum urmează:

- prezentarea Înaltpreasfințitului Damaskinos;
- lansarea cărților Înaltpreasfințitului Damaskinos;
- premierea studenților cu rezultate bune la învățătură.

În program este inclusă, la 12.30, vizitarea Facultății de Teologie:

- Centrul de restaurare carte şi icoană;
- cafetăria AXIOS;
- capela Facultății;
- sala de lectură „Studium" (aici semnează în cartea de onoare toți vizitatorii);
- Biblioteca „Dumitru Stăniloae".

La ora 14.00 are loc servirea mesei de prânz la Căminul „Sfântul Nicolae", iar la 17.30 inaugurarea Cabinetului medical „Sfinții Apostoli Petru şi Pavel". Programul acestei zile se încheie la ora 19.00, când are loc servirea mesei de seară la Motelul „Sfântul Andrei" din Bucium.

În ziua de 14 octombrie este programată la ora 9.30 Sfânta Liturghie închinată Sfintei Cuvioase Parascheva cu prilejul hramului Catedralei Mitropolitane din Iaşi. La ora 13.00 are loc o agapă festivă cu prilejul hramului, iar la ora 16.00 organizatorii au inclus în program vizitarea expoziției de icoane ortodoxe contemporane la Palatul Culturii. În jurul orei 17.00 este pregătită, pentru oficialități, o recepție la Primăria municipiului Iaşi, pentru ca la ora 19.00 să fie servită masa de seară la Reşedința Mitropolitană.

În ziua de 15 octombrie, la ora 9.30 este programată slujba de sfințire şi Sfânta Liturghie la biserica parohiei Boureni (Târgu Frumos-Județul Iaşi)[543].

Printre ierarhii invitați la hramul Sfintei Parascheva din anul 1998 îi amintim pe: Înaltpreasfințitul Damaskinos Papandreou, Mitropolitul Elveției, Înaltpreasfințitul Petru, Mitropolitul Basarabiei, Înaltpreasfințitul Pimen, Arhiepiscopul Sucevei, Înaltpreasfințitul Andrei, Arhiepiscopul Alba-Iuliei, Preasfințitul Eftimie, Episcopul Romanului, Preasfințitul Ioachim, Episcopul Huşilor, Preasfințitul Casian, Episcopul Dunării de Jos, Preasfințitul Gherasim Putneanul,

---

543 Arhiva MMB, „Programul manifestărilor cu ocazia hramului Sf. Cuv. Parascheva – 1998", în Dosar *Hram 1998 Sf. Parascheva*, p. 63.

Episcopul-vicar al Sucevei şi Rădăuţilor. Lista invitaţilor pentru această ocazie este continuată de autorităţile centrale: Emil Constantinescu (la acea dată preşedintele României), Petre Roman (preşedintele Senatului), Radu Vasile (primul ministru) şi alţi membri ai guvernului. Sunt amintiţi aici şi membrii Consiliului Eparhial. Printre aceştia sunt nominalizaţi preoţii: Stoleriu Mircea, Ancuţa Neculai şi Crăciun Nicolae. Lista continuă cu numele protopopilor din cele 13 protopopiate ale Arhiepiscopiei Iaşilor şi numele a patru stareţi de la mănăstirile Agapia, Văratec, Durău şi Miclăuşeni. Invitaţii au fost emise şi pentru senatorii şi deputaţii de Iaşi, oficialităţile locale, funcţionari importanţi din sănătate, învăţământ, directori şi colaboratori, oameni din cultură şi mass media. Lista invitaţilor este completată în final cu o delegaţie din Franţa (ecumenică şi monahală)[544].

În anul 1999, festivităţile hramului Catedralei Mitropolitane din Iaşi încep tot în ziua de 13 octombrie, prin oficierea Sfintei Liturghii închinate Sfântului Apostol Andrei, Liturghie săvârşită de Preasfinţitul Casian. În ziua de 14 octombrie, la ora 8.45 a avut loc sfinţirea icoanei mozaic a Sfintei Cuvioase Parascheva de pe faţada Palatului Mitropolitan. Sâmbătă, 16 octombrie, a avut loc slujba de sfinţire a crucii-monument din oraşul Podu Iloaiei, judeţul Iaşi, şi tot în aceeaşi zi sfinţirea Centrului de la Durău[545].

În acelaşi dosar se găseşte şi o listă cu persoanele (studenţi de la Facultatea de Teologie „Dumitru Stăniloae”) rânduite să supravegheze racla cu moaştele Sfintei Parascheva în perioada în care aceasta este scoasă pe platoul din faţa Catedralei. Lista conţine un număr de 59 studenţi împărţiţi în şase grupe şi care trebuie să fie prezenţi pe rând după următorul program: miercuri – ora 6.00-12.00; miercuri – ora 12.00-18.00; miercuri – ora 18.00-24.00; joi – ora 24.00-6.00; joi – 6.00-12.00; joi 12.00-18.00. O altă listă de 35 persoane împărţite în şase grupe este rânduită pentru Cordonul din Catedrala mitropolitană. Cele şase grupe sunt programate astfel: miercuri – orele 15.00-21.00; miercuri, orele 21.00 – joi orele 2.00; joi, orele 2.00-7.00; joi – orele 7.00-12.00; joi – orele 12.00-17.00; joi – orele 17.00-22.00. 18 studenţi sunt rânduiţi să stea de pază la Catedrala „Sfântul Gheorge”, iar 11 studenţi au datoria

[544] *Idem*, „Listă invitaţii Hram Sf. Cuv. Parascheva – 1998”, în *Dos. cit.*, pp. 63-67.

[545] *Idem*, „Programul IPS Mitropolit Daniel”, în Dosar *Hram – 1999, Sf. Parascheva*, pp. 18-20.

menţinerii ordinii la intrarea în Catedrală şi la uşa din spate a Sfântului Altar[546].

În anul 2001, pentru hramul Sfintei Parascheva, Mitropolia Moldovei şi Bucovinei a început pregătirile chiar din luna septembrie, atunci când printr-o înştiinţare trimisă către IPS Daniel, Centrul Eparhial cerea aprobarea prezenţei la Iaşi, în intervalul 12-15 octombrie 2001, a unui număr de stareţi, preoţi şi diaconi. Prezentăm lista supusă spre aprobare mitropolitului Moldovei: Mănăstirea Neamţ (P. Cuv. Stareţ Arhim. Benedict Sauciuc; P. Cuv. Protos. Andrei Ioniţă; P. Cuv. Protos. Melchisedec Romcea; P. Cuv. Ierom. Eftimie Camil), Mănăstirea Bistriţa (P. Cuv. Stareţ şi Exarhii Arhim. Ciprian Zaharia; P. Cuv. Egumen Pavel Toderiţă; P. Cuv. Protos. Irineu Păvăleanu), Mănăstirea Sihăstria (P. Cuv. Stareţ Arhim. Victorin Oanele; P. Cuv. Arhim. Vartolomeu Horea; P. Cuv. Protos. Ciprian Grădinaru; P. Cuv. Protos. Nicandru Tunza), Mănăstirea Secu (P. Cuv. Stareţ Arhim. Vichentie Amariei; P. Cuv. Protos. Daniel Pop; P. Cuv. Ierom. Andrei Ghiată), Mănăstirea Cetăţuia (P. Cuv. Stareţ Protos Partenie Petric; P. Cuv. Ierom. Arsenie Hanganu), Mănăstirea Bisericani (P. Cuv. Stareţ Protos. Serafim Mihali), Mănăstirea Bucium (P. Cuv. Stareţ Protos. Ioachim Ceauşu), Mănăstirea Bârnova (P. Cuv. Stareţ Ierom. Paisie Furdui), Mănăstirea Golia (P. Cuv. Ierom. Mercurie Onel), Mănăstirea Hadâmbu (P. Cuv. Stareţ Protos. Nicodim Gheorghiţă), Mănăstirea Horaiţa (P. Cuv. Stareţ Ierom. Petroniu Marin), Mănăstirea Tarcău (P. Cuv. Stareţ Ierom. Calinic Creţu), Mănăstirea Pângăraţi (P. Cuv. Stareţ Protos. Teofil Lefter), Mănăstirea Coşula (P. Cuv. Stareţ Protos. Calinic Chervase), Mănăstirea Popăuţi (P. Cuv. Stareţ şi Exarh Protos. Luca Diaconu), Mănăstirea Gorovei (P. Cuv. Stareţ Protos. Teofil Timişag), Mănăstirea Stavnic (P. Cuv. Stareţ Protos. Amfian Răgoşcă), Mănăstirea Brădiceşti (P. Cuv. Stareţ Ierom. Simeon Foca), Mănăstirea Balş (P. Cuv. Stareţ Protos. Isidor Bucătaru), Mănăstirea Sihăstria Voronei (P. Cuv. Stareţ Protos. Ghedeon Huţănaşu). Toţi cei menţionaţi mai sus aveau datoria să se prezinte la Centrul Eparhial Iaşi, Catedrala Mitropolitană, în uniformă călugărească regulamentară în ziua de 12 octombrie 2001, la ora 14.00, la primirea

[546] *Idem*, *Dos. cit.*, pp. 31.33.

Brâului Maicii Domnului, neîngăduindu-se înlocuirea lor cu alte persoane[547].

În ce priveşte organizarea pentru zilele sărbătorii hramului Sfintei Parascheva, dosarul cercetat conține un program public pentru perioada 12-14 octombrie 2001: vineri, 12 octombrie, în jurul orei 16.00 era programată întâmpinarea la Aeroport a Brâului Maicii Domnului, cu un ceremonial militar şi bisericesc. În jurul orei 17.30 avea loc ceremonia primirii Brâului la Catedrala Mitropolitană. Pentru ziua de sâmbătă erau programate următoarele ceremonii: procesiunea mutării sfintelor moaşte ale Cuvioasei Parascheva din Catedrala Mitropolitană pe esplanada din fața bisericii şi a părticelelor din Moaştele Sfântului Mucenic Gheorghe la Catedrala veche; Slujba sfințirii apei şi a Sfântului Maslu; Slujba Utreniei zilei şi a sărbătorii Aducerii Moaştelor Sfântului Apostol Andrei la Iaşi (inclusiv aducerea spre închinare a icoanei Sfântului Apostol Andrei cu părticele din Sfintele sale moaşte – după Doxologia de la Utrenie); Slujba Sfintei Liturghii; Sfințirea locului de biserică la Mănăstirea Bucium; pelerinajul cu icoanele Maicii Domnului şi a Sfântului Apostol Andrei (traseu: Catedrala Mitropolitană, Biserica „Sfântul Apostol Andrei", parohia „Sfânta Mahramă" – Cantemir, unde va avea loc slujba de sfințire a locului pentru noua biserică, de unde se revine la Catedrala Mitropolitană); Slujba privegherii hramului Sfintei Cuvioase Parascheva. În seara zilei de 14 octombrie, între orele 23.40-00.30 a fost programată procesiunea mutării în Catedrala Mitropolitană a moaştelor Sfintei Cuvioase Parascheva[548].

Dincolo de ştirile şi reportajele sau de toate dosarele întocmite cu privire la sărbătoarea Sfintei Parascheva, stau impresiile deosebite ale părinților slujitori ai Catedralei Mitropolitane din Iaşi. Ei se află cel mai aproape de sufletul pelerinilor. Ei sunt cei care trăiesc prin necazurile şi bucuriile acestora, rugându-se neîncetat Maicii noastre Parascheva cea mult folositoare. Tocmai de aceea am discutat şi noi cu puțini dintre ei pentru a ne împărtăşi din bucuria lor atunci când văd că o lume întreagă se pogoară, an de an, la rugăciune şi închinare la moaştele Sfintei Parascheva.

---

[547] *Idem*, *Dosar: Hram – 2001, Sf. Parascheva*, pp. 197-198.

[548] *Idem*, „Programul public al hramului «Sfintei Cuvioase Parascheva» Iaşi – 2001", în *Dos. cit.*, p. 216.

IV.6. Veşmintele Sfintei Cuvioase Parascheva de la Iaşi

Orice creştin care se închină la moaştele Sfintei Parascheva aşezate în Catedrala Mitropolitană din Iaşi a remarcat, cu siguranţă, că Sfânta poartă mereu alte veşminte. Ele diferă de la o perioadă liturgică la alta, în funcţie de sărbătorile din cursul anului bisericesc. Fie că sunt de culoare deschisă ori de culoare închisă, ele acoperă sfintele moaşte.

Ne-am întrebat şi noi, oare de ce are nevoie Sfânta Parascheva de o schimbare a veşmintelor sale de mai multe ori într-un an de zile? Şi răspunsul deosebit de mulţumitor sufletului nostru ni l-a dat Părintele Arhimandrit Constantin Chirilă de la Catedrală. El amintea că aşa cum noi ne bucuram în copilărie de hainele pe care le primeam în dar de la părinţii noştri sau de la cei apropiaţi, tot aşa se bucură şi Sfânta Parascheva de prinosul nostru de mulţumire smerită pe care i-l aducem noi păcătoşii. „Nu că Sfânta ar avea nevoie de veşminte", ci schimbarea lor vrea să arate dragostea noastră faţă de Ocrotitoarea şi Ajutătoarea noastră în nevoi.

Înveşmântarea moaştelor Sfintei Parascheva are loc în cinci perioade ale anului, după o ceremonie bine stabilită, la care participă doar câţiva din preoţii slujitori ai Catedralei Mitropolitane din Iaşi. Pe toată durata desfăşurării acestui ritual, biserica este închisă şi nimeni din exterior nu are acces la acest eveniment deosebit. Ritualul are loc seara, după terminarea programului religios în Catedrală, în general după ora 22.00.

Ceremonialul înveşmântării Sfintei Parascheva începe prin cântarea Troparului Sfintei, după care toţi preoţii participanţi se închină şi sărută sfintele moaşte. Alături de racla Sfintei, slujitorii Catedralei aşază două mese special pregătite pentru această ocazie. Pe acestea sunt aşezate sfintele moaşte. Vechiul veşmânt este prins peste moaştele Sfintei Parascheva cu mai multe agrafe care sunt înlăturate acum, sfânta rămânând doar în vechiul acoperământ sigilat de domnul Vasile Lupu şi Mitropolitul Varlaam al Moldovei: „Se spune că acela este veşmântul în care s-au adus sfintele moaşte şi este ca un fel de sigiliu. De-a lungul timpului s-au format nişte

găurele, dar nu putem să-l schimbăm pentru că acesta este ca un sigiliu al ctitorilor care au adus moaştele”[549].

La ceremonia schimbării veşmântului care acoperă moaştele Sfintei Parascheva participă câţiva preoţi şi diaconi de la Catedrala Mitropolitană din Iaşi, fără ca numărul să fie unul limitat. La această ceremonie au participat în anumite momente şi Înaltpreasfinţitul Părinte Teofan sau Preasfinţitul Părinte Calinic Botoşăneanul, precum şi alţi preoţi şi diaconi de la Mitropolie, dar pot participa şi măicuţele de la Centrul Eparhial. Pregătirea pentru această ceremonie religioasă presupune o trăire sufletească deosebită. Părintele Arhimandrit Constantin Chirilă, întrebat fiind cum se pregăteşte pentru acest moment, a răspuns că *aşa cum preotul se pregăteşte pentru Sfânta Liturghie şi Sfânta Împărtăşanie, tot la fel şi noi ne pregătim pentru întâlnirea cu Sfânta Cuvioasă Parascheva*. De menţionat că, începând cu anul acesta, există o condică specială păstrată în care se precizează când s-a schimbat veşmântul, cine a participat la acest ritual şi dacă s-au semnalat nereguli privitoare la veşminte, sfintele moaşte, raclă etc. De fiecare dată când este schimbat veşmântul Sfintei Parascheva, în această condică se semnalează dacă ultimul sigiliu este intact sau deteriorat, apoi este pus veşmântul cel nou, se curăţă şi racla sfintei, pentru că în timp se adună praf, bucăţele de busuioc, foi împăturite. După ce este aşezat veşmântul cel nou, veşmântul vechi este împăturit şi dus la Reşedinţa Mitropolitană. Aici secretarul mitropolitan are o listă, întocmită cu binecuvântarea Înaltpreasfinţitului Părinte Teofan, în care sunt trecute toate veşmintele şi parohia la care trebuie fiecare dintre acestea să ajungă. După ce este aşezat veşmântul cel nou pe sfintele moaşte şi după ce s-a terminat de rostit Acatistul Sfintei Parascheva, preoţii participanţi, cântând troparul sfintei, aşază cu multă evlavie şi grijă moaştele sfintei în raclă.

Astăzi, după mărturia părinţilor de la Catedrala Mitropolitană din Iaşi care participă la ritualul schimbării veşmintelor Cuvioasei, moaştele Sfintei Parascheva sunt înfăşurare în trei rânduri de materiale speciale. Aceste materiale speciale sunt fiecare dintre ele sigilate. Aceste sigilii speciale sunt, în ordinea lor, puse în veacul al

---

[549] „Cine o îmbracă pe Sfânta Parascheva?”, în *Lumina de duminică*, 14 octombrie 2007, p. 7.

XVII-lea (după cum am amintit mai sus), în veacul al XIX-lea şi ultimul în zilele noastre (în anul 2010).

Dacă despre sigiliul aşezat pe acoperământul Sfintei Parascheva în timpul în care moaştele au fost aduse în Moldova avem câteva informații de care am amintit în această lucrare, despre cel de-al doilea rând de sigilii nu se cunosc foarte multe lucruri. După toate probabilitățile, acest al doilea sigiliu a fost aşezat peste primul acoperământ cu sigiliu de ceară imediat după momentul arderii raclei Sfintei Parascheva la Mănăstirea „Trei Ierarhi". Şi acest sigiliu este aşezat peste un rând de acoperăminte pe care le sigilează fără posibilitatea de a se umbla sub el. Spunem că acest sigiliu ar aparține secolului al XIX-lea pentru că mențiunile referitoare la arderea raclei Sfintei Parascheva amintesc de sigiliul de ceară roşie pus din vechime. Astăzi, acest sigiliu nu mai poate fi văzut din cauza celui de-al doilea sigiliu de ceară. Al treilea sigiliu a fost aşezat peste un acoperământ cusut, în zona picioarelor Sfintei Parascheva, în timpul păstoririi în Mitropolia Moldovei şi Bucovinei a Înaltpreasfințitului Părinte Teofan. Spre deosebire de sigiliile anterioare, acesta este realizat din plumb şi are însemnele Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei.

După ce este îndepărtat veşmântul vechi, în jurul moaştelor sfintei este înfăşurat un veşmânt nou, care se prinde cu agrafe pe partea din spate în diferite locuri. După mărturia părintelui Arhimandrit Dosoftei, mare eclesiarh al Catedralei Mitropolitane din Iaşi, *Coroana pe care o vedem în zona capului Sfintei vine, de fapt, peste gât şi peste față. Această coroană fixează veşmântul ca pe o broboadă. După aceea, se schimbă şi pernuțele care sunt în raclă – pernuța de la capul sfintei şi pernuța de la picioare*[550].

Prima coroană aşezată pe capul Sfintei Parascheva a fost realizată din argint şi era îmbogățită cu câteva pietre prețioase. Deşi nu se cunoaşte cu exactitate momentul în care a fost realizată această coroană, cel mai probabil ea a fost executată în timpul Mitropolitului Iosif Naniescu (1875-1902), fiind contemporană cu racla realizată în 1891. Analizând atât argintăria, cât mai ales modul de confecționare al acesteia, nu este exclus ca această coroană să fi fost realizată tot de meşterul Gheorghe C. Ropală din Iaşi, fie la comanda

---

[550] *Ibidem.*

doamnei Ana Botez, fie la cea a mitropolitului Moldovei. Această coroană se păstrează astăzi în patrimoniul Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei.

Planşa XVI. *Coroana de argint a Sfintei Parascheva*

O altă coroană închinată Sfintei Parascheva a fost făcută de o creştină din oraşul Piatra Neamț împreună cu familia sa, înainte de anul 2007. Aceasta era din aur masiv, dar foarte subțire. Deoarece, în decursul unui an, veşmintele Sfintei Parascheva sunt schimbate de mai multe ori, coroana nu a rezistat din cauza inflexibilității sale şi s-a fisurat în mai multe locuri. Şi această coroană se păstrează în patrimoniul Mitropoliei şi cel mai probabil va fi expusă în viitorul muzeu mitropolitan.

Actuala coroană a fost comandată în anul 2007 (10 iulie) de Doamna Mariana Boda din Bucureşti, după ce, cu un an înainte, participase la hramul Sfintei Parascheva. Această doamnă, iubitoare de Hristos şi având mare dragoste față de Sfânta Parascheva, a vorbit cu părintele Dosoftei de la Catedrală exprimându-şi dorința de a face o coroană frumoasă sfintei. Părintele, cunoscându-l pe domnul director Vasile Vasile de la Monetăria Statului, a inter-

venit pentru realizarea acestei coroane. Cu acest scop a fost dusă la Bucureşti şi vechea coroană din argint, după aceasta realizându-se noua coroană, din aur. Coroana a fost confecţionată în atelierele Monetăriei Statului după modelul din argint, are 1700 gr. şi este realizată din aur masiv de 18 k. Mai mult, şi această coroană a fost făcută de două ori, în primă fază ea fiind mai puţin flexibilă. Pentru că exista posibilitatea ca şi aceasta să se fisureze, a fost retopită şi refăcută după specificaţiile primite de la donatoare. Coroana, deosebit de frumos realizată, este acoperită cu pietre preţioase, iar costurile totale ale confecţionării sale s-au ridicat la 180.000 ron. Doamna Mariana Boda, cea care a dorit realizarea acestei coroane, a fost ajutată în împlinirea dorinţei sale şi de familia sa, însă cea mai mare parte a costurilor realizării coroanei au căzut în grija sa.

Un lucru important de ştiut este că veşmintele Sfintei Cuvioasei Parascheva sunt schimbate de cinci ori pe an, după cum urmează: cu o seară înainte de pelerinajul pe „Calea Sfinţilor"; după ziua hramului din luna octombrie (acum veşmintele sunt schimbate în primul rând pentru că ele se murdăresc); de Crăciun, Sfânta primeşte un veşmânt nou; la începutul Postului Mare (acum acesta are o culoare mai închisă tocmai pentru a sublinia perioada postului atât de important pentru creştini); în ajunul Învierii Mântuitorului Iisus Hristos veşmântul este schimbat iarăşi cu unul alb (el rămânând până după Rusalii) şi, în sfârşit, după perioada sărbătorilor închinate Învierii Sfânta Parascheva primeşte un nou veşmânt, acesta fiind schimbat la următoarea sărbătoare a Sfintei din luna octombrie. După ce sfânta este îmbrăcată în noile veşminte este aşezată în raclă spre închinarea credincioşilor.

În ceea ce priveşte veşmintele, ele sunt croite dintr-un material special sau din catifea brodată. Ele au forma unei cruci, lungă de 2,50 m şi lată de un metru, lungimea braţelor fiind de 1,50 m. În mijlocul crucii, în dreptul mâinilor Sfintei veşmântul are cusută o cruce sau monograma cu Iisus Hristos (XP). De cele mai multe ori, aceste veşminte sunt făcute la comandă şi sunt lucrate în ateliere bisericeşti specializate. Doar câteva mănăstiri din ţara noastră au privilegiul şi bucuria de a confecţiona veşminte speciale pentru Sfânta Parascheva: Mănăstirea Galata şi Mănăstirea „Sfântul Atanasie"-Copou din Iaşi, Mănăstirea Văratec din judeţul Neamţ,

Mănăstirile Pasărea şi Ţigăneşti din Arhiepiscopia Bucureştilor. *Veşmintele Cuvioasei Parascheva nu sunt ca nişte veşminte preoţeşti sau arhiereşti. Veşmântul propriu-zis e făcut ca să poată înveli moaştele sfintei care are statura unui om obişnuit. El are o formă specială şi se înfăşoară în jurul moaştelor*[551].

Pentru că Sfânta Parascheva de la Iaşi este o sfântă cu moaştele păstrate aproape integral (ele nefiind împărţite de la venirea în Moldova în anul 1641), credincioşii ortodocşi de pretutindeni se pot bucura de binecuvântarea sfintei prin închinarea la veşmintele sale. Aceste veşminte, schimbate după cum am amintit, sunt oferite ca mângâiere creştinilor din parohiile diferitelor regiuni ale ţării, dar şi unor biserici din străinătate, pentru a păstra vie credinţa ortodoxă şi pentru ca poporul iubitor de Dumnezeu s-o aibă alături pe Sfânta Ocrotitoare a Moldovei. Ca binecuvântare şi mângâiere, ca dar sau ca întărire în credinţă, Mitropolia Moldovei şi Bucovinei a început după 1989 să ofere unor biserici aceste veşminte.

Dacă, la început, grija procurării veşmintelor ce trebuiau să acopere moaştele Sfintei Parascheva a căzut în grija Administraţiei Centrului Eparhial, astăzi tot mai mulţi creştini care vin şi se închină la Iaşi în zilele hramului doresc să le comande pentru a-i mulţumi Sfintei Parascheva, cea care i-a ajutat în diferitele lor necazuri. Multe veşminte sunt comandate imediat după hram de creştinii care s-au închinat la racla Sfintei Parascheva scoasă pe esplanada Mitropoliei. Având în vedere numărul important de astfel de veşminte primite ca mulţumire din partea creştinilor, autorităţile bisericeşti competente au adaptat această metodă, inedită la început, dar care sporeşte dragostea creştinilor pentru Sfânta Parascheva.

Pe lângă veşmântul şi coroana Sfintei Parascheva pe care le descoperim atunci când ne închinăm la moaşte, în raclă mai sunt aşezate şi pernuţe speciale (una sub capul şi alta la picioarele Sfintei). Aceste pernuţe brodate cu diferite teme (de obicei sunt brodaţi sfinţi importanţi din cursul anului bisericesc sau chiar icoana Sfintei Parascheva) sunt schimbate şi ele de mai multe ori în decursul anului şi sunt primite, ca şi veşmintele, de la creştinii care s-au bucurat de ajutorul cuvioasei.

---

[551] *Ibidem.*

După mărturia părintelui Dosoftei de la Catedrala Mitropolitană, astăzi creştinii aduc aceste veşminte sau alte podoabe (ca, de exemplu, pernuţe) ca mulţumire pentru binefacerile primite fără a primi o recomandare sau cerere specială din partea părinţilor de la Mitropolie. Mulţi creştini care aduc astfel de veşminte povestesc că Sfânta Parascheva li s-a arătat în vis şi le-a spus: „Să-mi aduci un veşmânt!”. Fiecare din veşmintele acestea sunt păstrate la veşmântărie, iar la momentul potrivit sunt aşezate peste moaştele Sfintei Parascheva. Actualmente există la Catedrală între 20-30 veşminte aduse de creştinii iubitori de Hristos şi mulţumitori pentru binecuvântările primite de la Cuvioasa Parascheva.

Aceste veşminte închinate Sfintei Prascheva şi lucrate în centrele mănăstireşti sunt realizate, în general, din materiale de veşminte preoţeşti sau din catifea. Fie că sunt brodate sau materialul are diferite modele, toate veşmintele închinate Sfintei Parascheva sunt aşezate atunci când le vine rândul peste moaştele Sfintei. De cele mai multe ori toate aceste veşminte au aşezată, pe mijloc, o cruce, iar peste capul Sfintei este brodată o coroană. Mai sunt şi unele veşminte care au aşezate în broderie şi câteva pietricele preţioase sau semipreţioase, însă acestea sunt puse doar la dorinţa donatorului. În ultima perioadă, la cererea credincioşilor donatori, maicile care confecţionează aceste veşminte, brodează pe ele şi chipul sau icoana Sfintei Parascheva.

O mărturisire care trebuie să rămână peste veacuri, făcută de părintele Dosoftei Şcheul, aminteşte de un veşmânt deosebit de preţios făcut pentru sfântă în anul 2009. Realizarea acestui veşmânt, ca şi a raclei, a coroanei etc., ne arată nouă tuturor cât de mare poate fi dragostea creştinilor pentru Sfânta Parascheva. După mărturisirea părintelui, un credincios din Constanţa având multe necazuri s-a rugat Sfintei Parascheva să-l ajute. Fiind ajutat de Sfânta, a venit la Iaşi, la Catedrala Mitropolitană, şi a vorbit aici cu părinţii, manifestându-şi dorinţa de a face ceva pentru Cuvioasa Parascheva. Dorind să facă ceva deosebit pentru Sfântă, s-a gândit să comande o nouă raclă sau un nou baldachin. Pentru că racla istorică a Sfintei Parascheva se dorea a fi restaurată (între timp a fost realizată şi o altă raclă din lemn de stejar), iar realizarea unui baldachin presupunea un efort financiar considerabil, credinciosul,

ajutat de Sfânta Parascheva, s-a gândit să comande un veşmânt special pe care să-l închine Maicii Parascheva, ajutătoarea tuturor celor necăjiţi. Acest veşmânt special a fost făcut în Rusia şi este brodat cu fir de aur, nestemate şi perle, în valoare de aproximativ 10.000 euro.

Planşa XVII. *Veşmântul Sfintei Parascheva comandat în Rusia*

Din păcate, nu există un inventar concret al veşmintelor dăruite de Mitropolia Moldovei bisericilor din ţară şi din străinătate în anii 1990-2007, aşa cum există după această perioadă. Cu toate acestea, descoperim în diferite articole şi publicaţii că există biserici care s-au bucurat de acest mare privilegiu şi în această perioadă, fie ele biserici din ţară sau din străinătate (Grecia, Rusia, Statele Unite ale Americii). Aşa s-a întâmplat cu Biserica „Sfânta Vineri" din Bucureşti, care a primit în anul 2000 din partea Preafericitului Părinte Daniel, pe atunci Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, un veşmânt al Sfintei Parascheva. Tot în această perioadă un veşmânt al Sfintei a fost dăruit Mănăstirii „Sfinţii Trei Ierarhi" din Iaşi, mănăstire care a adăpostit racla cu moaştele Sfintei Parascheva vreme de aproape două sute cincizeci de ani. Biserica cu hramul „Sfânta Parascheva"

a Mănăstirii Sub Piatră din Sălciua, judeţul Alba, este înzestrată şi ea cu un veşmânt al Sfintei Parascheva[552].

În luna noiembrie a anului 2006, Mănăstirea Eghina din Grecia a primit, în semn de recunoştinţă pentru aducerea la Iaşi a moaştelor Sfântului Ierarh Nectarie, un veşmânt al Sfintei Cuvioase Parascheva[553]. Şi biserica monument istoric din satul Şişeşti, Episcopia Maramureşului şi Sătmarului, a primit, înainte de anul 2000, acoperăminte de la racla Sfintei Parascheva de la Iaşi[554].

În anul 2007, Biserica „Sfânta Parascheva" din oraşul Botoşani, un monument istoric de care am amintit anterior, a primit din partea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, un veşmânt al Sfintei Cuvioase Parascheva de la Iaşi. Acest veşmânt a fost aşezat într-o frumoasă raclă în biserica închinată Sfintei, iar în ziua de 13 octombrie 2007 un sobor de preoţi a participat, începând cu ora 17.30, la slujba Vecerniei şi la scoaterea raclei din biserică spre închinarea creştinilor din oraş şi din împrejurimi. Tot acum a fost organizată şi o procesiune cu racla în care se află veşmântul Sfintei[555]. O altă parohie care a primit în anul 2007 un veşmânt al Sfintei Parascheva este „Sfânta Parascheva" din Hereşti, judeţul Iaşi, Protopopiatul Paşcani, Arhiepiscopia Iaşilor[556].

Începând cu anul 2008, numeroase veşminte ale Cuvioasei Parascheva au fost oferite bisericilor din ţară şi de peste hotare[557], după cum urmează:

Anul 2008

1. Parohia „Cuvioasa Parascheva" Lucieni, jud. Dâmboviţa, Arhiepiscopia Târgoviştei;
2. Parohia Lazaret IV din Sibiu, Arhiepiscopia Sibiului;

---

552 *Sfânta Cuvioasă Parascheva cu sfintele moaşte la Iaşi...*, p. 99.

553 „Cine o îmbracă pe Sfânta Parascheva?", în *Lumina*, duminică, 14 octombrie 2007, p. 7.

554 *Sfânta Parascheva – călăuza pelerinilor*, p. 112.

555 R.C., „Procesiune cu veşmântul Sfintei Parascheva la Botoşani", în *Lumina*, luni, 8 octombrie 2007, p. 4.

556 Ştefan Mărculeţ, „Parohia Hereşti a primit un veşmânt al moaştelor Sfintei Parascheva", în *Lumina*, joi, 18 octombrie 2007, p. 4.

557 Pentru întocmirea acestei liste cu veşminte ale Sfintei Parascheva oferite bisericilor din ţară şi de peste hotare, aducem mulţumiri părintelui Bogdan Dedu, Consilier la Cancelaria Eparhială a Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei.

3. Mănăstirea „Sfântul Arhanghel Gavriil” Pirkovac, Episcopia de Niş (Serbia);

4. Parohia „Sfinţii Voievozi şi Cuvioasa Parascheva” Dângeni, judeţul Botoşani, Arhiepiscopia Iaşilor;

5. Parohia „Sfântul Pantelimon” Polihini, Mitropolia de Neapoleos şi Stavroupoleos (Grecia);

6. Parohia „Sfânta Cuvioasă Parascheva” Cornu de Jos, judeţul Prahova, Arhiepiscopia Bucureştilor;

7. Parohia „Sfântul Pantelimon”, protoieria II Capitală, Arhiepiscopia Bucureştilor;

8. Parohia Bistriţa – Veliko Laole, Episcopia de Braniceva şi Pojarevaţ (Serbia);

9. Parohia „Cuvioasa Parascheva” Panciu, judeţul Vrancea, Arhiepiscopia Buzăului şi Vrancei;

10. Parohia „Cuvioasa Parascheva” Tibru, Arhiepiscopia Alba Iuliei;

11. Parohia „Cuvioasa Parascheva” Gura Râului II, Arhiepiscopia Sibiului;

12. Parohia „Cuvioasa Parascheva” Slimnic, Arhiepiscopia Sibiului;

13. Parohia „Cuvioasa Parascheva” Ştefăneşti, judeţul Botoşani, Arhiepiscopia Iaşilor;

14. Parohia „Naşterea Maicii Domnului” Vârgolici, judeţul Botoşani, Arhiepiscopia Iaşilor.

Anul 2009

1. Parohia Militari II, protoieria I Capitală, Arhiepiscopia Bucureştilor;

2. Parohia „Cuvioasa Parascheva” Răchitoasa, Arhiepiscopia Romanului şi Bacăului;

3. Parohia „Cuvioasa Parascheva” din Piatra Neamţ, judeţul Neamţ, Arhiepiscopia Iaşilor;

4. Parohia „Sfinţii Voievozi” Balş, judeţul Iaşi, Arhiepiscopia Iaşilor;

5. Parohia „Izvorul Tămăduirii şi Cuvioasa Parascheva” Rubla, comuna Valea Râmnicului, Arhiepiscopia Buzăului şi Vrancei;

6. Parohia „Cuvioasa Parascheva” Brădeşti, judeţul Vaslui, Episcopia Huşilor;

7. Parohia „Cuvioasa Parascheva” Călăraşi, judeţul Călăraşi, Episcopia Sloboziei şi Călăraşilor;

8. Catedrala Episcopală „Adormirea Maicii Domnului” din Giurgiu;

9. Parohia Mătăsari II, jud. Gorj, Arhiepiscopia Craiovei;

10. Parohia „Sfântul Antonie cel Mare şi Sfântul Iosif Mărturisitorul” din Constanța, Arhiepiscopia Tomisului;

11. Parohia „Sfântul Dumitru” Botoşana, județul Suceava, Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuților;

12. Parohia „Cuvioasa Parascheva” Cumpăna 2, județul Constanța, Arhiepiscopia Tomisului;

13. Parohia „Cuvioasa Parascheva” Filipeşti, județul Bacău, Arhiepiscopia Romanului şi Bacăului;

14. Parohia Suhaia, județul Teleorman, Episcopia Alexandriei şi Teleormanului;

15. Parohia „Cuvioasa Parascheva” din Şimleu Silvaniei, județul Sălaj, Episcopia Sălajului;

16. Parohia „Cuvioasa Parascheva” din Wakefield, Massachusetts (SUA), Arhiepiscopia Ortodoxă Română din cele două Americi;

17. Parohia „Sfântul Ierarh Nicolae” Briceşti, județul Vrancea, Arhiepiscopia Buzăului şi Vrancei;

18. Parohia „Cuvioasa Parascheva” din Alba Iulia, Arhiepiscopia Alba Iuliei;

19. Parohia „Sfânta Treime şi Sfântul Ierarh Pahomie de la Gledin” din Gledin, județul Bistrița Năsăud, Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului;

20. Catedrala Mitropolitană din Nürnberg (Germania), Mitropolia Ortodoxă Română a Germaniei, Europei Centrale şi de Nord;

21. Parohia „Naşterea Domnului” din Stuttgart (Germania), Mitropolia Ortodoxă Română a Germaniei, Europei Centrale şi de Nord.

Anul 2010

1. Parohia „Cuvioasa Parascheva”, Poiana lui Alexa, județul Vaslui, Episcopia Huşilor;

2. Parohia „Pogorârea Sfântului Duh” Elkins Parh, PA, SUA, Arhiepiscopia Ortodoxă Română din cele două Americi;

3. Parohia Ortodoxă sârbă din Berna (Elveția);

4. Mănăstirea „Sfânta Cuvioasă Parascheva” Chiroiu-Ungureni, comuna Drăgoieşti, județul Ialomița, Episcopia Sloboziei şi Călăraşilor;

5. Parohia „Sfântul Nicolae” din Niş (Serbia);
6. Parohia „Cuvioasa Parascheva şi Sfântul Ioan Rusul”, protoieria I Capitală, Arhiepiscopia Bucureştilor;
7. Parohia „Cuvioasa Parascheva” din Hunedoara, Episcopia Devei şi Hunedoarei;
8. Mănăstirea „Sfânta Cuvioasă Parascheva” - Hâncu, localitatea Bursuc, raionul Nisporeni (Republica Moldova);
9. Catedrala Arhiepiscopală din Roman;
10. Parohia „Cuvioasa Parascheva” din Belgrad (Serbia).

Anul 2011 (de la începutul anului până la 1 septembrie)
1. Parohia „Cuvioasa Parascheva”, comuna Ion Neculce, judeţul Iaşi, Arhiepiscopia Iaşilor;
2. Parohia „Cuvioasa Parascheva” din Râmnicu Sărat, Arhiepiscopia Buzăului şi Vrancei;
3. Parohia „Cuvioasa Parascheva” din Chur-St. Gallen (Elveţia);
4. Parohia „Cuvioasa Parascheva” din Chişinău (Republica Moldova);
5. Parohia „Cuvioasa Parascheva” din Budva-Muntenegru.

Toate bisericile amintite, începând cu anul 2008, au primit din partea Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei şi un hrisov de autenticitate semnat de Înaltpreasfinţitul Părinte Teofan, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei.

Planşa XVIII. *Un veşmânt al Sfintei Parascheva*

IV.7. Racla Sfintei Parascheva

În anul 2011 se împlinesc 370 de ani de când moaştele Sfintei Cuvioase Parascheva au fost aduse de marele domnitor Vasile Lupu la Iaşi. Tocmai de aceea, începând din anul 2009, s-au făcut importante pregătiri pentru celebrarea acestui an omagial. În atenţia autorităţilor bisericeşti din Mitropolia Moldovei şi Bucovinei a intrat, cu acest prilej, şi racla ce adăposteşte moaştele Sfintei, raclă afectată într-o mare măsură de trecerea timpului, aşa cum reiese şi din documentaţia întocmită cu această ocazie şi la care vom face referire în cele ce urmează.

Înainte de a ne referi la racla realizată în anul 1891, amintim că moaştele Sfintei Parascheva au avut, în decursul timpului, mai multe racle în care au fost aşezate. Discutând însă despre cele pentru care avem informaţii precise şi, în general, la cele care au primit sfintele moaşte după aducerea lor în Ţara Moldovei, notăm că pentru o lungă perioadă de timp s-a păstrat racla în care Sfânta a fost adusă de la Constantinopol de Vasile Lupu. Această raclă a rezistat, se pare, până în secolul XX, după care i s-a pierdut urma. După aducerea moaştelor la Iaşi, domnul Moldovei a comandat o frumoasă raclă din argint acoperită cu pietre preţioase în care a fost aşezată Sfânta Cuvioasă Parascheva. Această raclă a fost aşezată în Biserica „Sfinţii Trei Ierarhi" până în anul 1884, când, intrând într-un proces de restaurare, aceasta a fost mutată în Sala Gotică. Aici, în anul 1888, are loc un incendiu, despre a cărui istorie am amintit într-un capitol anterior, şi racla este mistuită de flăcări. Din informaţiile păstrate rezultă că, după ce racla comandată de Vasile Lupu a fost mistuită de flăcări, sfintele moaşte au fost mutate în vechea raclă în care au fost aduse de la Constantinopol şi care se păstra la acea dată. În această raclă Sfânta Parascheva a fost adusă de la „Trei Ierarhi" la Catedrala nouă în ziua de 9 ianuarie 1889, din dorinţa Mitropolitului Moldovei Iosif Naniescu.

În anul 1891 este finalizată o nouă raclă comandată de doamna Ana Botez din Fălticeni în care au fost aşezate moaştele Sfintei Parascheva. Racla veche a fost aşezată în podul Mitropoliei, la etajul al doilea, acolo unde s-a mai păstrat o perioadă de timp, după care nu s-a mai ştiut nimic de ea. Unele menţiuni arată că fragmente din racla care a ars în 1891 s-au păstrat ca o mărturie a puternicului incendiu care a avut loc atunci, dar mai ales ca o dovadă a minunii săvârşite de Sfânta Parascheva.

Astăzi, la centrul de restaurare al Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, se păstrează mai multe fragmente de raclă. Unele dintre acestea, câteva panouri, au aparţinut unei racle mai vechi, fără a avea cunoştinţă despre perioada în care a fost realizată. După unele informaţii am putea presupune că aceste panouri care se păstrează la „Resurrectio" ar fi cele care au compus racla în care Sfânta a fost adusă de la Constantinopol. Deşi toate indiciile duc la această concluzie, o privire de specialist aruncată asupra acestor fragmente de raclă arată că, din punct de vedere al stilului de realizare, dar şi al lemnului, ea nu poate să aparţină secolului al XVII-lea. Deocamdată nu au fost efectuate analize de laborator asupra acestor fragmente de raclă, analize care ar risipi misterul asupra secolului în care aceasta a fost realizată. Însă un semn de întrebare ridică neconsemnarea în nici un document a unei alte racle realizate în decursul timpului şi în care ar fi fost aşezate moaştele Sfintei Parascheva. Există şi posibilitatea ca această raclă să fi avut, de-a lungul timpului, o cu totul altă întrebuinţare, dar rămân aceleaşi semne de întrebare cu privire la neconsemnarea ei şi la utilitatea pe care a avut-o. Aşteptăm cu interes o analiză de specialitate care să lămurească, măcar în parte, această problemă.

Planşa XIX. *Părţile componente ale unei racle vechi*

În ceea ce priveşte cea de-a doua raclă păstrată în centrul de restaurare, aceasta a rezultat în urma înlocuirii materialului lemnos din racla de la 1891. Deşi s-a constatat că acest lemn s-a degradat din cauza expunerii îndelungate la factorii climatici şi din cauza vechimii sale, s-a hotărât păstrarea şi conservarea lui în vederea restaurării într-un viitor apropiat. Se doreşte ca vechiul lemn pe care a fost aşezat trupul Sfintei Parascheva timp de un secol să fie expus pe viitor în Muzeul Mitropoliei. Astăzi el se păstrează sigilat la „Resurrectio", aşteptând ca specialiştii să înceapă lucrările de conservare.

După ce în anul 2008 Înaltpreasfinţitul Părinte Teofan a fost numit şi instalat ca Mitropolit al Moldovei şi Bucovinei, părinţii de la Catedrala Mitropolitană din Iaşi au semnalat o problemă care necesita o atenţie deosebită în cel mai scurt timp posibil: restaurarea raclei în care se aflau expuse, spre închinare credincioşilor, moaştele Sfintei Cuvioase Parascheva. Însă pentru ca acest lucru să fie posibil era nevoie şi de o importantă contribuţie materială. În urma apelului făcut către credincioşi, aceştia au donat fie argint, fie aur, fie bani pentru restaurarea raclei Sfintei. Primind binecuvântare de la Înaltpreasfinţitul Părinte Teofan, au fost întocmite actele necesare pentru ca racla să poată fi dusă la restaurare în străinătate.

Părintele Dosoftei Şcheul rememorează momentul plecării cu racla Sfintei Parascheva spre Grecia: „La începutul lunii iunie 2009 am plecat cu o maşină specială de aici de la noi, de la Centru, ca să ducem racla la una dintre fabricile din Grecia, Afi Saxira, pentru a fi restaurată. Am constatat în primul rând că de cum am plecat de la Iaşi a plouat tot drumul. Am făcut un popas aproape de Tesalonic, în satul unde se găsesc astăzi compatrioţii Sfintei Parascheva din vechime, care au venit între 1922-1924 din vechea Epivata şi au înfiinţat trei sate, care se numesc Neea Epivata, Kalicrateea şi Ptolemaida. Locuitorii acestor sate, descendenţi din neamul Sfintei Parascheva, povesteau că au auzit la rândul lor de la străbunicii lor povestindu-se despre Sfântă şi despre faptul că ea se afla la Iaşi, în capitala Moldovei. În Grecia nu se cunosc foarte multe lucruri despre Sfânta Cuvioasă Parascheva, grecii cunoscând-o mai bine pe Sfânta Muceniţă Parascheva. Sfânta Cuvioasă Parascheva de la Iaşi este cunoscută doar în jurul Tesalonicului. Pentru că drumul

era lung până la Atena, am poposit peste noapte în apropiere de Tesalonic. Am vorbit cu părintele de aici care a spus că ar fi bine să punem racla în biserică, o biserică care are chiar hramul Sfintei Parascheva. Era o biserică nouă, recent sfințită. Am așezat racla în biserică și s-au anunțat oamenii, astfel că au venit foarte mulți din orașul respectiv, ba chiar și de prin satele din împrejurimi au venit creștini dornici să se închine la racla Sfintei Parascheva. Au făcut slujbă de Priveghere toată noaptea și până dimineața s-au închinat cu toții. Oamenii au mulțumit lui Dumnezeu și Sfintei Parascheva că, deși nu au putut să se închine moaștelor Sfintei, s-au închinat măcar raclei în care au stat peste o sută de ani acestea. Cum am plecat din această localitate a început iarăși să plouă, în condițiile în care în acea perioadă în Grecia nu erau obișnuite ploile. După ce am ajuns la fabrica din Atena, meșterii de acolo au început să desfacă racla. Atunci am constatat că între tabla de argint și lemn erau foarte multe pomelnice care fuseseră băgate de credincioși pe sub tablă și care nu au mai putut fi scoase. Racla a rămas în Grecia aproximativ o lună de zile"[558].

După ce racla a fost dezasamblată, s-a constatat că pe scândura de lemn, pe partea exterioară a raclei, erau scrise mai multe nume de preoți și arhimandriți, dar și numele părintelui Arhimandrit Partenie Apetrei, acesta fiind Eclesiarhul Catedralei peste 40 de ani. Acest lucru indică o restaurare la care a fost supusă placa în timpul în care Arhimandritul Partenie Apetrei a fost mare eclesiarh al Catedralei Mitropolitane. Cu această ocazie, cel mai probabil, tabla care acoperea racla a fost curățată și atunci au fost scrise numele câtorva viețuitori de la Catedrală, în timpul cărora s-au desfășurat aceste lucrări de curățare.

Din dosarul întocmit în anul 2009 ca argumentare pentru începerea restaurării raclei Sfintei Parascheva de către „Resurrectio" fac parte mai multe documente avizate de experți din cadrul Ministerului Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național, Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Iași[559]. Amintim un

[558] Mărturie orală din partea părintelui Dosoftei Șcheul, mare eclesiarh al Catedralei Mitropolitane din Iași.

[559] MMB, *Dosar restaurarea raclei Sfintei Parascheva, Resurrectio.*

Certificat de export temporar cu nr. 588/14 aprilie 2009, care menţionează: *În temeiul art. 37 din Legea nr. 182/2000, republicare decembrie 2008, privind protejarea patrimoniului cultural naţional mobil, cu modificările ulterioare, se emite următorul certificat de export temporar pentru* – racla în care se păstrează moaştele Sfintei Parascheva, confecţionată de Gheorghe C. Ropală în anul 1891. Racla are ca destinaţie Grecia şi este însoţită de părintele Arhimandrit Dosoftei Şcheul, mare eclesiarh al Catedralei Mitropolitane din Iaşi. Data preconizată pentru revenirea acesteia în ţară este 15.06.2009.

Urmează apoi 15 fotografii ale raclei Sfintei Parascheva, de la ansamblu la mici detalii ale tablei de argint care înveleşte racla din lemn de chiparos.

Fişa standard a raclei face referire la:

Denumirea bunului cultural:

Raclă

Autor, Atelier, Marca, şcoala, atribuirea:

Gh. C. Ropalâ din Iaşi

Comandată de Iosif Naniescu, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei

Suportul de chiparos este adus de la Constantinopol

Donator pt. ferecătura (parţial) Anna Botez din Folticeni.

Material, tehnica, dimensiuni (eventual dimensiunile suportului şi alţi parametri de identificare după caz):

Argint în diverse concentraţii, în combinaţie cu plumb şi cupru, comform buletinului de analize fizico-chimice nr. 118 / 07 04 2009

Ciocănire

Suportul raclei este alcătuit din 5 panouri de lemn: 1 panou are rol de susţinere, în el fiind prinse cele patru picioare de sprijin ale raclei, alte 2 panouri, de formă trapezoidală cu dimensiunile: 187 x 175 x 28 x 28 cm şi 2 panouri cu dimensiunile 63 x 53 x 28 x 28 cm şi 46,3 x 39,3 x 28 x 28 cm. Suportul capacului este alcătuit din 5 panouri de lemn: 1 panou de dimensiunile 36,5 x 27 x 173,2 x173,2 cm; 2 panouri sunt de formă trapezoidală de dimensiunile 185 x 173,2 x 28,5 x 21,4 si 2 panouri de 45,2 x 21,4 x 21,4 x 27 cm, respectiv 62,3 x 36,5 x 28,5 x 28,5 cm.

Suportul este din lemn de chiparos

Descriere: pe corpul raclei sunt indzete 22 medalioane cu chipuri de sfinţi şi 2 cu steme: pe lungimea raclei, dinspre cap spre picioare, sunt reprezentate următoarele medalioane pe latura scurtă stema principatelor cu textul „Nihil sine Deo". Pe lungimea raclei Sf. Ana cu Fecioara Maria,

Sfinţii Grigorie, Vasile şi Ioan în medalion, Stema Moldovei (cu orificiu pentru incuietoare), Sf. Parascheva, Sf. Elisaveta. Pe latura scurtă, înspre picioare: Sf. Eugenia. În acelaşi sens, pe partea opusă: Sf. Eufrosina, Sf. Melania, Sf. Zenovia, Sf. Teodosia, Sf. Evdochia.

Pe capacul raclei, pe latura laterală lungă: Sf. Matroana, Sfinţii Constantin şi Elena, Sf. Iosif, Sf. Sofia, Sf. Natalia, Sf. Arhanghel Mihail, Sf. Irina, Sf. Ecaterina, Sf. Eufimia. Pe latura scurtă înspre cap Maica Domnului cu Pruncul, iar înspre picioare Sf. Mc. Anastasia. Deasupra capacului Sf. Cuvioasă Parascheva şi o însemnare de la 1891. În interiorul capacului exista o inscripţie în limba greacă.

Observaţii (documente de referinţă, antecedente, stare de conservare, cantitate, date specifice – prezenţa semnăturilor, inscripţionărilor, mărcilor etc):

***Registrul nr. 15 (1888-1894): Direcţia judeţeană Iaşi a Arhivelor Naţionale (corespondenţă internă); Arhim. Ioanichie Bălan**, Sfintele Moaşte din România.*

***Suportul lemnos**: placat integral pe feţele exterioare şi pe muchii cu ferecătură de argint. În interior este tapiţată cu catifea roşie. Panourile constitutive ale raclei (10 buc.) au o grosime medie de 1,8 cm. Urmare a proceselor fizico-chimice fireşti de îmbătrânire a lemnului se pot constata modificări dimensionale care se observă prin apariţia unor spaţii între ferecătură şi lemn. Marginile raclei şi capacului prezintă fisuri de diferite dimensiuni, pe alocuri cu pierdere de material lemnos. La nivelul de îmbinare al suportului lemnos cu ferecătura de protecţie se observă contrageri, fisuri şi fragilizarea masei lemnoase. La nivelul balamalelor, din cauza tensionării suportului, acesta a pierdut din rezistenţă. Balamalele nu mai prezintă siguranţa mecanică. La colţurile de îmbinarea a panourilor lemnoase se observă galerii provocate de atacul insectelor xilofage.*

***Ferecătura** prezintă murdărie aderentă, oxidări la nivelul suprafeţelor de contact cu factorii sociali. Basorelieful ce o reprezintă pe Sf. Cuvioasă Parascheva de pe capacul raclei, poleit cu aur în trecut prezintă uzură provocată de rosături, abraziuni şi curăţiri în exces (uneori cu produse nespecifice). La îmbinarea unor elemente de ferecături se mai pot observa urme de pastă oxidată. Încuitoarea este nefuncţională. Balamalele prezintă „joc" la nivelul fixării în suportul lemnos. Picioarele de sus-ţinere prezintă filetul uzat, nituit.*

Greutate** (suport şi ferecatură): **aproximativ 90 kg

Marca**: **„12", „G. C. Ropală" şi marca autorului

Date specifice:

„Vechea raclă îmbrăcată cu table de argint în care se păstrau moştele sfintei prea cuvioase Parascheva de la Epivat aduse de fericitul bine-credincios domn al Moldovei Vasile Lupu Voevod şi depuse în biserica Sf. Trei Jerarhi din Jaşi făcută de el; Printr-o întâmplare nefericită a ars în noaptea de 26-27 dechemvrie anul 1888, aşa că şi cea mai mare parte de argint s-a fost topit, iar sf-tele moşte ale prea Cuvioasei Parascheva împreună cu stofele în care erau înfăşurate au remas neatinse. O bine credincioasă şi piosă Domna Anna Botez din Folticeni s-a oferit a îmbrăca cu cheltueala ei din nou racla sfi(n)tei cu argint î(m)preună cu cel remas de la ardere IPS Mitropolit ai Moldovei şi Sucevei D.D. Josif Naniescu a făcut racla din nou de scânduri de kiparis aduse înadins de la Constantinopol. Lucrul de argintărie s-a lucrat din nou de argintarul Gh. C. Ropală daci din Jasi acum în anul 1891. Remânând numai tabla dedasupra cu chipul Prea Cuvioasei Parascheva cum a fost lucrat din vechime".

În interiorul capacului exista o inscripţie în limba greacă „S-au aflat bucăţi din racla veche a Sf. Parascheva, maica noastră. Grigore din oraşul Efes, arhiereu, dimpreună cu Arhimandritul Serafim, Egumenul de la M-rea Trei Ierarhi, au contribuit cu smerite dar mari daruri pentru înfrumuseţarea acestei racle noi spre veşnică pomenire ca să afle plată în ceruri de la Mântuitorul Hristos" (traducere de Arhim. Dosoftei Şcheul).

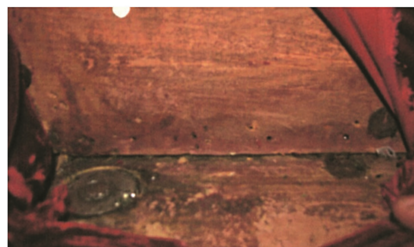
Buletinul de analize fizico-chimice întocmit de Centrul Mitropolitan de Cercetări nr. 118/07.04.2009 ne prezintă compoziţia metalului raclei Sfintei Parascheva din cinci zone diferite. Tehnica de analiză folosită a fost *Analiza XRF*. Rezultatul analizei pe zone arată prezenţa următoarelor metale: Zona 1 – medalion Ag – 87,09%, Cu – 12,33%, Pb 0,58%; Zona 2 – ornament floral raclă Ag – 86,05%, Cu – 9,81%, Pb – 0,35%, Ti – 3,79%; Zona 3 – brâu raclă Ag – 87,98%, Cu – 11,48%, Pb 0,54%; Zona 4 – inscripţie interior capac raclă Au – 5,47%, Ag – 87,98%, Cu – 42,78%, Pb 0,46%; Zona 5 – medalion capac raclă Au – 38,97%, Ag – 53,51%, Cu – 7,42%.

După cercetările efectuate cu atenţie la racla în care sunt aşezate moaştele Sfintei Parascheva, am văzut că au fost constatate o serie de nereguli care trebuiau remediate în cel mai scurt timp. Restaurarea raclei trebuia însă făcută cu multă atenţie din cauza stării avansate de degradare a lemnului de chiparos care se afla sub foaia de argint. Având în vedere vechimea raclei, s-a hotărât

ca aceasta să fie restaurată în Grecia, fapt pentru care a şi fost întocmit Certificatul de export temporar de care am amintit anterior.

O comisie întâlnită la Catedrala veche „Sfântul Gheorghe" din Iaşi, în ziua de 20 martie 2009, constată degradările existente la racla în care sunt depuse moaştele Sfintei Parascheva. Procesul-verbal întocmit acum îi aminteşte pe componenții comisiei: P. Cuv. Arhim. Dosoftei Şcheul, mare eclesiarh al Catedralei Mitropolitane din Iaşi; Dl. Croitoru Mihai, expert restaurator metale din cadrul Complexului Muzeal Moldova Iaşi; Brăilean Mirela, expert biolog din cadrul Complexului Muzeal „Moldova" Iaşi; Dl Stelian Onica, referent de specialitate al Centrului „Resurrectio", restaurator specialist, lector la Facultatea de Teologie „Dumitru Stăniloae", secția „Artă sacră"; Pr. Cristian Muraru, inspector eparhial, Centrul Eparhial Iaşi din cadrul Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei.

În procesul-verbal amintit comisia de constatare descrie situația în care se afla racla. Racla ocroteşte moaştele Sfintei Parascheva şi se află în cult. Factorii sociali şi cei de microclimat sunt principalele cauze care afectează starea de conservare a raclei atât la nivelul suportului lemnos, cât şi al ferecăturii de protecție. Din acest motiv, probele luate din suportul lemnos, acoperit de materialul textil, s-au făcut prin sondaj sau pe suprafețele uşor accesibile.

Planşa XX. *Imagini care constată degradarea raclei Sfintei Parascheva*

1. Starea de conservare a suportului lemnos:

- Suportul lemnos este confecționat din lemn de chiparos (*Cupressus sempervirens* – răspândit în zone mediteraneene), placat integral pe fețele exterioare şi pe muchii cu ferecătură de argint, iar în interior este tapițat cu catifea roşie;

- datarea materialului lemnos în jurul anului 1850;

- panourile constitutive ale raclei au o grosime medie de 1,8 cm. Ca urmare a proceselor fizico-chimice fireşti de îmbătrânire a lemnului, se pot constata modificări dimensionale care se pot observa prin apariția unor spații între ferecătură şi lemn. Marginile raclei şi capacului prezintă fisuri de diferite dimensiuni, pe alocuri cu pierdere de material lemnos;

- la nivelul de îmbinare a suportului lemnos cu ferecătura de protecție se observă contrageri, fisuri şi fragilizarea masei lemnoase;

- la nivelul balamalelor, din cauza tensionării suportului, acesta a pierdut din rezistență. Balamalele nu mai prezintă siguranța mecanică;

- la colțurile de îmbinare a panourilor lemnoase se observă galerii provocate de atacul insectelor xilofage.

2. Starea de conservare a ferecăturii

- ferecătura, din argint, este executată în anul 1891;

- suprafața exterioară prezintă murdărie aderentă, oxidări la nivelul suprafețelor de contact cu factorii sociali;

- basorelieful, ce o reprezintă pe Sfânta Cuvioasă Parascheva, de pe capacul raclei, poleit cu aur în trecut, prezintă uzură provocată de rosături, abraziuni şi curățiri în exces;

- la îmbinarea unor elemente de ferecătură se mai pot observa urme de pastă oxidată;

- încuietoarea este nefuncțională;

- balamalele prezintă „joc" la nivelul fixării în suportul lemnos;

- picioarele de susținere prezintă filetul uzat, nituit.

3. Propuneri

- deoarece atacul insectelor xilofage nu poate fi controlat sau oprit în contextul actual prin tratamente specifice, racla fiind în cult, se recomandă înlocuirea suportului cu un material identic;

- piesele metalice vor fi degresate, după care vor fi tratate, conservate şi poleite;

- încuietoarea trebuie înlocuită;
- înaintea procesului de dezasamblare a panourilor de lemn ce compun suportul lemnos al raclei se vor executa fotografii;
- având în vedere apartenența suportului lemnos ce urmează a fi înlocuit, considerăm că acesta trebuie recuperat.

Planşa XXI. *Alte detalii care demonstrează gradul de degradare al raclei*

Racla care adăposteşte moaştele Sfintei Parascheva a fost reparată, aşa cum am menționat, în Grecia, la firma Saxira din Atena. În urma acțiunii întreprinse în 2009, s-a constatat că racla a mai suportat o restaurare în perioada în care Patriarhul Teoctist era Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, lucru specificat printr-o inscripție de pe lemnul din raclă. Racla a fost cântărită înainte şi după restaurare, înainte de restaurare având 90 kg, iar după restaurare cu 10 kg mai mult, în condițiile în care argintăria a fost restaurată prin îngroşare, iar lemnul a fost înlocuit cu unul mult mai puternic, de esență mai tare (şi deci mai greu). Tot acum medalioanele de pe capac şi părțile laterale ale raclei au fost aurite cu aur de 24 k. În Grecia racla Sfintei a primit o altă îmbrăcăminte, din lemn de

chiparos grecesc. Şi căptuşeala din catifea roasă şi veche din secolul al XIX-lea a fost înlocuită cu o altă catifea vişinie adusă din Italia.

După mărturia părintelui Arhimandrit Dosoftei Şcheul, mare eclesiarh al Catedralei Mitropolitane din Iaşi, în perioada în care racla realizată în anul 1891 de meşterul argintar Gh. C. Ropală a fost transportată în Grecia pentru restaurare, moaştele Sfintei Parascheva au fost aşezate într-o raclă de stejar deosebit de frumos sculptată (ea a fost comandată din timp şi pregătită pentru acest moment). Această raclă a fost realizată de un meşter sculptor (un preot) din judeţul Neamţ şi a costat peste 10.000 ron. Este o raclă cu capac ce a fost folosită pentru câteva luni de zile. Ea are sculptate pe exterior două icoane cu chipul Sfintei Parascheva. Racla mai este utilizată în anumite momente ale anului şi astăzi se păstrează în patrimoniul Mitropoliei. Şi aceasta va fi expusă în Muzeul Mitropoliei.

În momentul în care racla restaurată s-a întors din Grecia, sfintele moaşte au fost aşezate în aceasta. După cum se poate observa şi din imaginea alăturată, racla Sfintei Parascheva, după restaurare, are toate medalioanele aurite. După restaurarea pe care a suportat-o racla în care sunt aşezate spre închinare moaştele Sfintei Parascheva, pe capacul acesteia, sub căptuşeală, înainte de capitonare, a fost consemnat tot soborul Catedralei Mitropolitane din Iaşi în vremea căruia s-a făcut restaurarea interioară, după cum ne mărturiseşte părintele Protosinghel Valerian Radu.

Despre moaştele Sfintei Parascheva, părintele eclesiarh al Catedralei Mitropolitane ne-a mărturisit, întrebat fiind dacă se păstrează în totalitate trupul Sfintei, că lipsesc unele părticele. În primul rând, după cum o arată şi informaţiile din vechime şi la care ne-am referit într-un capitol anterior, nu se păstrează tălpile Sfintei. Acestea se pare că au fost oprite ca mângâiere de Patriarhia Ecumenică de la Constantinopol în anul 1641. O altă parte care lipseşte din moaştele Sfintei Parascheva ar fi nasul. Lipsa acestuia se poate observa foarte uşor atunci când sunt schimbate veşmintele Sfintei şi când este aşezată coroana pe faţă. Despre lipsa acestei părţi din sfintele moaşte părintele Dosoftei mărturiseşte că l-a auzit vorbind pe părintele Partenie Apetrei, care la rândul lui a auzit de la marele eclesiarh al Catedralei dinaintea lui, părintele Ioanichie Grădinaru,

că în jurul anului 1900, atunci când fața Sfintei Parascheva era descoperită spre închinare credincioșilor, o femeie a rupt cu gura, atunci când s-a închinat, nasul Sfintei. După acest moment, preoții au hotărât ca fața Sfintei Parascheva să fie acoperită și ea cu veșmânt, ca și celelalte părți din sfintele moaște. Acest lucru s-a hotărât, în mare parte, și din cauză că unii oameni nu se purtau după cuviință atunci când veneau să se închine la moaștele Sfintei Parascheva. Tot din aceleași considerente (unii creștini introduceau sub sfintele moaște pomelnice, vată, busuioc) s-a luat hotărârea (în anul 1992) să fie așezată o placă transparentă din plastic peste sfintele moaște și doar un loc să rămână neacoperit, în dreptul mâinilor Sfintei.

IV.8. Baldachinul Sfintei Parascheva

Moaștele Sfintei Cuvioase Parascheva de la Iași au fost cinstite cu multă dragoste și evlavie de poporul român în toată perioada în care acestea s-au aflat în capitala Moldovei și chiar mai înainte de aducerea lor în teritoriile locuite de strămoșii noștri. Dragostea și cinstirea deosebită acordată acestei sfinte cuvioase de creștinii ortodocși din teritoriile românești, și nu numai, este întărită de numeroasele biserici ridicate în cinstea sa sau de numeroșii copii botezați și puși sub paza Sfintei Parascheva. Însă, în timpurile mai recente, dragostea față de Sfânta Parascheva s-a manifestat prin realizarea unor opere de artă durabile puse în slujba Cuvioasei: racle, veșminte, coroane și baldachine închinate Sfintei. Toate aceste obiecte au fost făcute fie ca mulțumire pentru ajutorul primit de unii creștini de la Ocrotitoarea Moldovei, fie ca obiecte care să arate cât de mult este cinstită de noi, românii, Cuvioasa Parascheva.

Când intrăm în Catedrala Mitropolitană din Iași cu dorința de a ne închina la moaștele Sfintei Parascheva, rămânem uimiți de atmosfera întâlnită aici. O catedrală măreață ne primește cu căldură, descoperindu-ne câte ceva din tainele sale. Fie că este dimineață, fie că este seară, suntem acompaniați de cântările religioase înălțate Mântuitorului Hristos și Sfintei Parascheva, de rugăciunile necontenite rostite de părinții de aici. Înaintăm tăcuți, închinându-ne la fiecare din icoanele pe care le descoperim în biserică și așteptându-ne cu răbdare rândul pentru a ajunge și noi la racla cu moaștele Sfintei Parascheva. O descoperim pe Sfântă așezată într-o raclă

deosebită, dar şi pe un baldachin foarte frumos care parcă păzeşte şi umbreşte trupul mult milostivei Maici Parascheva.

Foarte puţină lume însă cunoaşte istoria acestui baldachin şi cu atât mai puţini oameni au auzit de existenţa altuia, închinat Sfintei. În anul 1916, sculptorul C.M. Babic a realizat un baldachin sculptat în lemn pentru a fi aşezată racla Sfintei Parascheva, nu de foarte mult timp realizată. Acest baldachin a fost donat de doamna Safta Şt. Urlăţeanu şi, astăzi, se păstrează, pentru restaurare, în unul din laboratoarele „Resurrectio". Acesta are o formă trapezoidală, asemănându-se foarte mult cu un postament înalt. El nu are nici stâlpi şi nici acoperiş, însă este foarte bine realizat. Primul baldachin de la Iaşi se doreşte a fi restaurat în cel mai scurt timp posibil, pentru a fi expus, aşa cum se cuvine, în Muzeul Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei care va fi amenajat în subsolul Catedralei.

Planşa XXII. *Baldachinul realizat în anul 1916*

Baldachinul pe care astăzi fiecare dintre creştinii care se închină la moaştele Sfintei Parascheva îl poate vedea a fost construit în anul 1960, în timpul păstoririi la Mitropolia Moldovei şi Sucevei a Mitropolitului Iustin Moisescu. Baldachinul acesta, spre deosebire de cel anterior, este prevăzut cu un foarte frumos capac susținut de patru stâlpi sculptați. Acesta a fost confecționat în localitatea Grumăzeşti, județul Neamț, în anul amintit, şi s-a finalizat la 24 octombrie prin stăruința Arhimandritului Ioanichie Grădinaru. A fost peliculizat cu bronz, iar după anul 1990 a fost poleit cu schlagmetall (foiță de staniu şi cupru) în repetate rânduri.

Baldachinul actual este alcătuit din mai multe elemente: 12 coloane, 4 capiteluri, 4 ornamente florale, 4 ornamente geometrice, 4 frize cu ornamente florale, 4 cornişe, 1 cruce, 4 registre cu portrete. De menționat că sub crucea de pe capac se găseşte o Evanghelie deschisă, aşezată ca suport.

Fiind realizat cu peste jumătate de secol în urmă, baldachinul actual avea nevoie urgentă de o restaurare efectuată de persoane avizate şi interesate de realizarea unei opere durabile[560]. Însă, pentru restaurarea acestuia trebuiau urmați mai mulți paşi şi mai ales era nevoie de o sumă importantă de bani pentru achiziționarea unor materiale etc. Toate acestea se pot constata şi din dosarul întocmit cu această ocazie de Centrul de Conservare şi Restaurare a Patrimoniului de Artă Creştină „Resurrectio".

Din dosarul amintit aflăm că părintele Cristian Muraru întocmeşte un referat-solicitare pentru colaborarea cu Josef Eichart, pentru achiziționarea materialelor de import necesare pentru lucrările Centrului „Resurrectio", în anul 2009. Josef Eichart este un român cu cetățenie germană, născut în Timişoara, şi care, prin cunoştințele sale, poate intermedia cumpărarea unor materiale necesare restaurării baldachinului Sfintei Parascheva. Josef Eichart a fost şi persoana împuternicită de Mitropolia Moldovei şi Bucovinei pentru a o reprezenta în negocierile cu firma „J.G. Eytzinger GmbH". În urma înțelegerii dintre părți, materialele necesare pentru restaurare au avut o reducere, în medie, de 20% pentru produsele cumpărate.

---

[560] MMB, *2009 – Poleirea baldachinului Sfintei Cuvioase Parascheva.*

Planşa XXIII. *Elemente ale baldachinului înainte de restaurare*

O scrisoare de mulţumire înregistrată la Mitropolia Moldovei şi Bucovinei în data de 14.07.2009, cu nr. 6345, aduce la cunoştinţă domnului Josef Eichart că au fost primite materialele necesare pentru poleirea în tehnică tradiţională a elementelor ce compun baldachinul care adăposteşte moaştele Sfintei Cuvioase Parascheva de la Iaşi. Materialele necesare pentru decaparea stratului de bronz şi grund vechi în vederea poleirii baldachinului au costat 1.490,49 lei.

Referatul nr. 9035 din 02.10.2009 aminteşte că la această dată restaurarea baldachinului era finalizată. El a fost poleit în foiţă de aur în tehnica tradiţională, fapt pentru care suprafaţa sculptată necesita o punere în evidenţă a motivelor fitomorfe folosite din abundenţă şi în acord cromatic cu celelalte suprafeţe nesculptate. În urma finalizării procesului de restaurare, restauratorul recomandă atât intervenţia cromatică pe fondul plat dintre suprafeţele sculptate în basorelief, prin peliculizarea unei vopsele acrilice de culoare crem, reversibilă, cu aspect mat, pe panourile frontale de sculptură din zona mediană şi superioară, pe cât şi intervenţia cromatică pe fondul suprafeţei sculptate din cele patru colţuri de susţinere, prin peliculizarea unei vopsele acrilice de culoare roşie, cu aspect mat. Aceeaşi culoare ar urma să fie peliculizată şi în zone de pe

suprafaţa capitelurilor şi în spatele coloanelor de susţinere. Zonele care intră în contact cu factorii sociali (atingere, murdărie, zgârâieturi, abraziuni etc.) să fie peliculizate cu o vopsea alchidică lucioasă, de culoare crem, rezistentă la uzură. Mai este recomandată dublarea tălpii de susţinere cu lemn de stejar. Intervenţia se justifică prin aceea că esenţa lemnoasă, ce urmează a fi folosită, este identică cu cea existentă, prin înălţare, contactul cu umiditatea se reduce la minimumul necesar şi astfel baldachinul primeşte un plus de supleţe. Constatăm că toate aceste recomandări se află în echilibru cromatic cu ambianţă cromatică din catedrală: paviment, dominantele de culoare din pictură, decoraţii murale, vitralii, stucaturi, catifeaua mobilierului, veşminte de podoabă sau de protejare a baldachinului şi pune în valoare racla cu moaştele Sfintei Cuvioase Parascheva.

Baldachinul pe care astăzi este aşezată racla cu moaştele Sfintei Parascheva a fost restaurat prin munca deosebită a restauratorilor de la „Resurrectio", Centrul de Conservare şi Restaurare a Patrimoniului de Artă Creştină. Dintre cei care au participat la restaurare, îi amintim pe: Liviu şi Gianina Haraga, Andrei şi Mihai Hrib, Vasilica Necula, Doiniţa Brânză, Ana Maria Budu. Toţi aceştia au fost ajutaţi de părintele inspector eparhial Cristian Muraru.

Planşa XXIV. *Elemente ale baldachinului în timpul restaurării şi poleirii*

Planşa XXV. *Fotografie din timpul restaurării baldachinului*

Planşa XXVI. *Baldachinul după restaurare*

Planşa XXVII. *Baldachinul şi racla Sfintei Parascheva după restaurarea din anul 2009*

CONCLUZII

Sfinţii, deşi diferiţi ca etnie, prin ortodoxia vieţii lor formează tezaurul comun al Bisericii. Tot ei sunt cei care apropie şi unesc Bisericile. Între aceştia, Sfânta Parascheva ocupă un loc aparte. După sfinţii din primul mileniu creştin, veneraţi de întreaga Biserică, Cuvioasa Parascheva, „mult folositoare", se bucură de cinstire deosebită în Grecia, Bulgaria, Serbia, România şi nu numai.

După cum în viaţă sfinţii au trăit în chip smerit, cunoscuţi doar de Dumnezeu, la fel şi după mutarea lor la veşnicele locaşuri, au dorit ca aspecte ale vieţii lor sau minuni săvârşite de ei să rămână ascunse. De aceea, pe lângă elementele biografice consemnate şi păstrate de tradiţia orală sau în scris, cu certitudine au fost şi altele care au rămas, cu voia lui Dumnezeu şi a lor, necunoscute. Tot aşa, pe lângă multele minuni cunoscute, cu siguranţă sunt şi altele, poate chiar mai multe, necunoscute.

Pentru tot ce a însemnat Sfânta Cuvioasă Parascheva pentru Ortodoxia universală, dar în mod deosebit pentru cea românească şi, cu precădere, pentru cea din Moldova, suntem datori cu recunoştinţă.

Întrucât în anul mântuirii 2011 s-au împlinit 370 de ani de la aducerea sfintelor sale moaşte la Iaşi, devenind astfel „ocrotitoarea casnică a Moldovei", în semn de recunoştinţă şi de evlavie, am cules datele prezentate mai sus pentru a le aşeza într-un volum pentru cei care doresc să afle mai multe despre viaţa şi minunile sfintei. Şi aceasta, cu nădejdea că, şi în acest mod, evlavia lor pentru Cuvioasa Parascheva va spori.

Astfel am prezentat date despre viaţa sa, despre peregrinajul sfintelor sale moaşte în ţările balcanice şi aducerea lor la Iaşi, dar şi despre alte aspecte, mai puţin cunoscute, care însă merită mai multă atenţie din partea noastră. Ne referim la autorii vieţii ei, la consemnările făcute despre ea de către cronicarii străini sau istoricii români sau la felul cum era serbată ea, atât în vechime, cât şi în timpurile mai noi. Un loc aparte am dedicat pelerinajului cu sfintele

sale moaşte în anul 1947, când, din cauza unei mari secete, i-au fost purtate moaştele în procesiune prin satele şi oraşele Moldovei, ceea ce a dus la „deschiderea stăvilarelor cerului", „adăpând cu ploaie pământul însetat".

Un capitol special este dedicat generalizării cultului ei în anul 1950 şi proclamării acestuia în 14 octombrie 1955, cât şi manifestărilor solemne care au avut loc cu prilejul acestui istoric eveniment.

Importante sunt, de asemenea, icoanele realizate în cinstea ei în decursul vremii şi, în mod deosebit, mulţimea bisericilor închinate Sfintei Parascheva, începând cu veacul al XV-lea, pe aproape întreg cuprinsul ţării. Numărul lor foarte mare, ca şi prezenţa lor în aproape toate ţinuturile româneşti exprimă evlavia pe care înaintaşii noştri au avut-o faţă de Cuvioasa Parascheva încă din vechime, probabil tot ei dându-i apelativul de „mult folositoare".

Întrucât în strânsă legătură cu Sfânta Parascheva sunt şi veşmintele, racla, coroana, baldachinul etc., în lucrarea de faţă ne-am oprit şi asupra acestor elemente. Grija pentru confecţionarea acestora constituie o dovadă concretă de manifestare a cinstei, a dragostei şi a evlaviei credincioşilor care au făcut eforturi, uneori uriaşe chiar, pentru a oferi şi daruri materiale Sfintei. Însă, poate cel mai mare dar adus Sfintei îl reprezintă pelerinajul care are loc, zi de zi, la Catedrala Mitropolitană, de dimineaţă până seara. Mulţimi de credincioşi de toate vârstele se închină cu multă răbdare şi evlavie la moaştele Sfintei. Iar pelerinajul care are loc, an de an, la racla Cuvioasei Parascheva, cel mai mare din întreaga Ortodoxie, este, de asemenea, darul nepreţuit pe care sutele de mii şi chiar milioanele de credincioşi îl oferă Sfintei.

BIBLIOGRAFIE

I. Izvoare

1. Arhiva MMB, *Dosar nr. 71/1944, vol. I, II, III, V*.
2. Arhiva MMB, *Dosar nr. 149/1947*.
3. Arhiva MMB, *Dosar nr. 139/1950*.
4. Arhiva MMB, *Dosar nr. 12/1955*.
5. Arhiva MMB, *Dosar nr. 40/1965*.
6. Arhiva MMB, *Dosar nr. 74/1968*.
7. Arhiva MMB, *Dosar nr. 89/1969*.
8. Arhiva MMB, *Dosar nr. 70/1970*.
9. Arhiva MMB, *Dosar nr. 81/1971*.
10. Arhiva MMB, *Dosar nr. 69/1972*.
11. Arhiva MMB, *Dosar nr. 72/1973*.
12. Arhiva MMB, *Dosar nr. 71/1974*.
13. Arhiva MMB, *Dosar nr. 61/1975*.
14. Arhiva MMB, *Dosar nr. 72/1976*.
15. Arhiva MMB, *Dosar nr. 61/1977*.
16. Arhiva MMB, *Dosar nr. 63/1978*.
17. Arhiva MMB, *Dosar nr. 61/1979*.
18. Arhiva MMB, *Dosar nr. 73/1980*.
19. Arhiva MMB, *Dosar nr. 57/1981*.
20. Arhiva MMB, *Dosar nr. 59/1982*.
21. Arhiva MMB, *Dosar nr. 56/1983*.
22. Arhiva MMB, *Dosar nr. 58/1984*.
23. Arhiva MMB, *Dosar nr. 55/1985*.
24. Arhiva MMB, *Dosar nr. 57/1986*.
25. Arhiva MMB, *Dosar nr. 50/1987*.
26. Arhiva MMB, *Dosar nr. 54/1988*.
27. Arhiva MMB, *Dosar nr. 132/1989*.
28. Arhiva MMB, *Dosar: Hram 1998 Sf. Parascheva*.
29. Arhiva MMB, *Dosar: Hram 1999, Sf. Parascheva*.
30. Arhiva MMB, *Dosar: Hram 2001, Sf. Parascheva*.
31. ASI, Fondul Mitropoliei, *Dosar nr. 66/1888-1889*.

32. Axinte Uricariul, *Cronica paralelă a Țării Româneşti şi a Moldovei*, vol. II, ed. Gabriel Ştempel, Bucureşti, 1995.

33. Cantemiru, Demetriu, *Istori'a Imperiului Ottomanu, cu note forte instructive*, traducere de Dr. Ios. Hodosiu, Bucuresci, Editura Societatei Academice Romane, MDCCCLXXVI (1876).

34. Cantemir, Dimitrie, *Descrierea Moldovei*, traducere după originalul latin de Gh. Guțu, introducere de Maria Holban, comentariu istoric de N. Stoicescu, studiu cartografic de Vintilă Mihăilescu, indice de Ioana Constantinescu, cu o notă asupra ediției de D.M. Pippidi, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1973.

35. *Călători străini despre Țările Române*, vol. V, volum îngrijit de Maria Holban (redactor responsabil), M.M. Alexandru-Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu, Editura Ştiințifică, Bucureşti, 1973.

36. *Călători străini despre Țările Române*, vol. VI, partea I, Paul de Alep, îngrijit de M.M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru; partea a II-a, Evlia Celebi, îngrijit de Mustafa Ali Mehmet, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976.

37. Costin, Miron, *Letopisețul Țării Moldovei de la Aron Vodă încoace*, ediție critică de P.P. Panaitescu, Editura Fundația Regală pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1944.

38. Costin, Miron, *Letopisețul Țărîi Moldovei. De neamul moldovenilor*, Editura „Minerva", Bucureşti, 1979.

39. *Cronica lui Macarie*, în *Cronicile slavo-române din sec. XV-XVI publicate de Ion Bogdan*, ediție revăzută şi completată de P.P. Panaitescu, Editura Academiei Republicii Populare Române, Bucureşti, 1959.

40. Iorga, N., *Inscripții din Bisericile României adunate, adnotate şi publicate*, vol. II, cuprinzând 1079 n-re, Atelierele tipografice SOCEC & Comp., societate anonimă, Bucureşti, 1908.

41. Kirileanu, G.T., *Contribuție la Istoricul Raclei Sfintei Parascheva din Iaşi, minunea de la 1888*, Tipografia Alexandru A. Țerek, Iaşi, 1946.

42. Kogălniceanu, Pseudo-Enachi; Canta, Ioan, „Letopisețul Țării Moldovii de la domnia întâi şi până la a patra domnie a lui Constantin Mavrocordat voevod (1733-1774)", în *Cronici moldoveneşti*, Ediție critică de Aurora Ilieş şi Ioana Zmeu, Studiu introductiv de Aurora Ilieş, Editura „Minerva", Bucureşti, 1987.

43. Melchisedec, Episcopulŭ, *Viéța şi scrierile luĭ Grigorie Țamblacŭ*, Extras din Analele Academiei Române, Seria II, Tom. VI, Secț. II, Memorii şi notițe, Tipografia Academiei Române (Laboratorii Români), Bucureşti, 1884.

44. Melchisedec, Episcopulŭ, *Viața şi minunile Cuvioasei maicii noastre Parascheva cea nouă şi Istoricul sfintelor ei moaşte*, Tipografia „Dobrogea" Crum Donceff-Tulcea, Tulcea, 1889.

45. Melchisedec, Episcopulŭ, *Viața şi minunile Cuvioasei Maicei noastre Paraskevei, cei noue şi istoricul Sfintelor ei moaşte*, în BOR, anul XII, 1889.

46. *Mineiul pe octombrie*, tipărit în zilele păstoriei Preafericitului Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, ediția a cincea, EIBMBOR, Bucureşti, 1983.

47. MMB, *2009 – Poleirea baldachinului Sfintei Cuvioase Parascheva.*

48. MMB, *Dosar restaurarea raclei Sfintei Parascheva, Resurrectio.*

49. *Moldova în epoca feudalismului*, vol. VIII, *Documente moldoveneşti din secolul al XVIII-lea (1711-1750). Cărți domneşti şi zapise*, coordonator Demir Dragnev, volum întocmit de Larisa Svetlicinâi, Eugenia Baciarov, Chişinău, 1998.

50. *Sfânta Vineri. Viața şi minunile Cuv. Parascheva cea Nouă, după Eftimie al Târnovei, Nicodim Aghioritul, Grigore Țamblac şi Melchisedec Episcopul, la 300 de ani dela aducerea moaştelor Cuvioasei la M-rea Trei Ierarhi din Iaşi şi Cuv. Elisabeta*, Editura „Tiparul Universitar", Bucureşti, 1941.

51. Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, traducere din limba greacă, introducere şi note de Preotul profesor Dumitru Fecioru, EIBMBOR, Bucureşti, 2005.

52. Simionescu, Dan, *Literatura românească de ceremonial. Condica lui Gheorgachi, 1762*, Fundația „Regele Carol I", Bucureşti, 1939.

53. Stan, Preot Profesor Liviu, *Referat despre canonizarea Sfinților în Biserica Ortodoxă*, în *Dosar Canonizarea Sfinților în Biserica Ortodoxă Română, anul 1950*, în O, An 2, nr. 2, aprilie-iunie, 1950.

54. *„Un dar al lui Dumnezeu ce s-a trimis pe pământul acestuia" „Pentru sfințirea şi binecuvântarea acelui loc al Bogdaniei" Scrisoarea Sinodului Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol prin care, la 4 mai 1641, se dăruiesc moaştele Sfintei Parascheva poporului binecredincios*

din Moldova, în CS, Nr. 13 (serie nouă), Anul XIX, septembrie-octombrie, 2009.

55. *Viaţa Sfintei Cuvioase Parascheva după versiunea arabă a Patriarhului Macarie al Antiohiei (sec. XVII)*, studiu introductiv şi traducere din limba arabă de Dr. Ioana Feodorov, Editura „Trinitas", 2006.

56. *Vieţile Sfinţilor pe luna Octombrie*, retipărite şi adăugite cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, Ediţia a II-a, Editura Mănăstirii Sihăstria, 2005.

II. Albume, dicţionare, enciclopedii

1. Adam, Sergiu, *Ctitorii muşatine. Biserici, mănăstiri, cetăţi, curţi domneşti. Secolele XIV-XVI*, Editura „Casa Cărţii de Ştiinţă", Cluj, 2001.

2. Constantinescu, Radu; Sfîrlea, Mircea, *Monumente religioase. Biserici şi mînăstiri celebre din România*, Editura „Editis", Bucureşti, 1994.

3. *Domnitorii şi Ierarhii Ţării Româneşti. Ctitoriile şi mormintele lor*, Editura „Cuvântul Vieţii" a Mitropoliei Munteniei şi Dobrogei, Bucureşti, 2009.

4. *Enciclopedia Ortodoxiei Româneşti*, apărută din iniţiativa şi cu binecuvântarea Preafericitului Părinte, Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, EIBMBOR, 2010.

5. Erhan, Viorel, *Mănăstiri şi biserici din oraşul Iaşi şi împrejurimi*, Editura „Tehnopress", Iaşi, 2003.

6. Jianu, Nicu; Lapteş, Marcel, *Vechi biserici de lemn din judeţul Hunedoara*, Editura „Corvin", Deva, 2004.

7. Literat, Valeriu, *Biserici vechi româneşti din Ţara Oltului*, Postfaţă, ediţie îngrijită şi indice de Nicolae Sabău, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996.

8. Jianu, Nicu, *Biserici de lemn din Transilvania. Episcopia Aradului şi Hunedoarei – Jud. Hunedoara*, Editura „Emia", Deva, 2005.

9. Man, Grigore, *Biserici de lemn din Maramureş*, Editura „Proema", Baia Mare, 2005.

10. *Monumente istorice bisericeşti din Mitropolia Moldovei şi Sucevei*, prefaţă de † Iustin, Arhiepiscop al Iaşilor şi Mitropolit al Moldovei

şi Sucevei, introducere de: Prof. Dr. Vasile Drăguţ, Conf. Univ. Dr. Corina Nicolescu, Editura MMS, Iaşi, 1974.

11. Popa, Maria, *Monumente istorice din judeţul Vaslui. Biserici şi mănăstiri din Eparhia Huşilor*, Editura Kolos, Iaşi, 2008.

III. Cărţi, studii, articole

1. *Acatistul şi Paraclisul Sfintei Cuvioase Parascheva*, Editura Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei „Trinitas", Iaşi, 2001.

2. Aioanei, Arhim. Timotei, *Arhimandritul Teoctist Arăpaşu, misionar al lucrării sfinţilor – evocarea Procesiunii cu moaştele Sfintei Cuvioase Parascheva în anul 1947*, în CM, 2003, An XII, nr. 11-12.

3. Aioanei, Arhim. Timotei, *Sărbătoarea Sfintei Cuvioase Parascheva la Catedrala Mitropolitană din Iaşi – 12-16 octombrie 2006*, în CM, An XV, nr. 10-11, octombrie/noiembrie, 2006.

4. Apetrei, Pr. Ciprian, „Când Dumnezeu ne cheamă la slujire nu ne spune tot ce avem de făcut", în *Lumina*, luni, 5 martie 2007.

5. Balaban, Narcisa, „Cetatea în care se adună Sfinţii", în *Lumina*, vineri, 12 octombrie 2007.

6. Balaban, Narcisa, „Mănăstirea «Sfinţii Trei Ierarhi» – simbol al credinţei, culturii şi unităţii", în *Lumina*, marţi, 30 ianuarie 2007.

7. Balaban, Narcisa, „Bijuteriile din lemn ale Maramureşului. Biserica «Sfânta Cuvioasă Parascheva» din Deseşti", în *Lumina*, miercuri, 14 martie 2007.

8. Balaban, Narcisa, „Pentru mine vorbeşte Hristos!", în *Lumina*, de duminică, 14 octombrie 2007.

9. Balaban, Narcisa, „Oraşul pelerinilor", în *Lumina*, de duminică, 21 octombrie 2007.

10. Băbuş, Preot Prof. Dr., Emanoil, *Bizanţul, istorie şi spiritualitate*, Ediţia a doua, revizuită şi adăugită, Editura Σοφία, Bucureşti, 2003.

11. Bădărău, Dan; Caproşu, Ioan, *Iaşii vechilor zidiri. Până la 1821*, Editura „Junimea", Iaşi, 1974.

12. Băileanu, Gh., *Iaşul în secolul al XVII-lea*, Partea II, în MMS, 1968, An XLIV, nr. 1-2.

13. Bălan, Protosinghel Ioanichie, *Pateric românesc ce cuprinde viaţa şi cuvintele unor sfinţi şi cuvioşi părinţi ce s-au nevoit în mănăstirile*

româneşti (secolele IV-XX), ediția a II-a, Editura Arhiepiscopiei Tomisului şi Dunării de Jos, Galați, 1990.

14. Bălinişteanu, Otilia, „1946: secetă, foamete, disperare", în *Lumina*, miercuri, 23 mai 2007.

15. Bogdan, N.A., *Oraşul Iaşi. Monografie istorică şi socială, ilustrată*, Editura „Tehnopress", Iaşi, 2004.

16. Branişte, Preot Prof. Dr. Ene, *Liturgica generală cu noțiuni de artă bisericească, arhitectură şi pictură creştină*, ediția a II-a, revizuită şi completată, EIBMBOR, Bucureşti, 1993.

17. Brezeanu, Stelian, *Istoria Imperiului Bizantin*, Editura „Meronia", Bucureşti, 2007.

18. † Calinic Botoşăneanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iaşilor, *Sfinții – mlădițe din Hristos (51 de Predici)*, Editura „Doxologia", Iaşi, 2010.

19. Chifăr, Pr. Nicolae, *Istoria creştinismului*, vol. IV, Editura „Trinitas", Iaşi, 2005.

20. Chiriac, Pr. Const., *La Prea Cuvioasa Parascheva (hramul Catedralei episcopale din Roman)*, în MMS, 1971, An. XLVII, nr. 9-12.

21. Cifu, Constantin, *Cinci zile în Mitropolia Moldovei şi Bucovinei*, în VO, Serie nouă, Anul III (XX), august-octombrie, 2010.

22. Ciucă, Valentin, *Iaşi 600. De la medieval la modern*, Editura „Art XXI", Iaşi, 2008.

23. Corlațan, Mirela, „Blestemul de 400 de ani al Sfintei Parascheva", în *Ziarul de Iaşi*, (http://www.ziaruldeiasi.ro/local/iasi/blestemul-de-400-de-ani-al-sfintei-parascheva~ni35rf), 16.10.2003.

24. Cotoşman, Pr. Gh., *La Prea Cuvioasa Parascheva*, în MMS, 1967, An XLIII, nr. 1-2.

25. † Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, *Bucură-te, Sfântă Parascheva, mult folositoare!*, în CM, An II, nr. 9-10, septembrie-octombrie, 1993.

26. † Daniel, Arhiepiscopul Bucureştilor, Mitropolitul Munteniei şi Dobrogei, Locțiitor al Tronului Cezareei Capadociei şi Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Întâmpinați de Sfânta Moldovei şi de Sfântul Capadociei*, în CS, Nr. 13 (serie nouă), Anul XIX, septembrie-octombrie, 2009.

27. David, Diac. P.I., *Caută şi vei afla. Predici misionar-patriotice la toate sărbătorile anului, la sfinţi mari, la cuvioşi, propovăduitori şi mărturisitori români cu sinaxar ardelean*, ediţia a IV-a, Editura Arhiepiscopiei de Alba Iulia, Alba Iulia, 1998.

28. Gaşpar, Pr. Iustin, *340 de ani de la aducerea sfintelor moaşte ale Prea Cuvioasei Parascheva la Iaşi*, în MMS, 1981, An LVII, nr. 7-9.

29. Gorovei, S. Ştefan, *Când a primit Lupu vornicul domnia Moldovei?*, în AIIX, XXXI, 1994.

30. Grabar, André, *Iconoclasmul bizantin. Dosarul arheologic*, traducere, prefaţă şi note de Daniel Barbu, Editura „Meridiane", Bucureşti, 1991.

31. Grigoraş, N., *Biserica Trei Ierarhi din Iaşi*, Editura Mitropoliei Moldovei şi Sucevei, Iaşi, 1962.

32. Iftimi, Sorin, *O ipoteză privind Trei-Ierarhii*, în AIIX, XXXI, 1994.

33. Iftimi, Sorin, *Moaştele Cuvioasei Parascheva şi rolul lor în istoria Moldovei (extras)*, în *De Potestate. Semne şi expresii ale puterii în Evul Mediu românesc*, studii şi articole de Dumitru Năstase, Ştefan S. Gorovei, Benoît Joudiou, Sorin Iftimi, Maria Magdalena Székely, Petronel Zahariuc şi o notă de Petre Ş. Năsturel, Editura Universităţii „Al. I. Cuza", Iaşi, 2006.

34. Iorga, N., „Vasile Lupu ca următor al Împăraţilor de Răsărit în tutelarea Patriarhiei de Constantinopol şi a Bisericii Ortodoxe", în *Analele Academiei Române*, Seria II, Tomul XXXVI (1913-1914), Memoriile secţiunii istorice cu 82 stampe, 2 facsimile, 4 hărţi şi 101 figuri în text, Librăriile Socec & Comp. şi C. Sfetea, Bucureşti, 1914.

35. Merticariu, Arhim. Lect. Dr. Varlaam, Danielescu, Pr. Asist. Dr. Niţă Dan, Vicovan, Pr. Conf. Dr. Ioan, *Păstori ai Bisericii şi promotori ai culturii. Mitropoliţii Moldovei de la început până azi*, Editura „Trinitas", Iaşi, 2005.

36. *„Minunat este Dumnezeu întru sfinţii Săi". Cuvânt rostit de IPS Efrem, Mitropolit de Ydra, Spetses şi Eghina, rostit cu ocazia Sărbătorii Sf. Cuv. Parascheva, Iaşi, 14 octombrie 2006*, în CM, An XV, nr. 10-11, octombrie-noiembrie, 2006.

37. Mitican, Ion, „Toamna e sărbătoare în Moldova de peste 350 de ani", în *Lumina*, marţi, 9 octombrie 2007.

38. Muntean, V. Vasile, *Bizantinologie*, vol. II, Editura „Învierea", Arhiepiscopia Timişoarei, 2000.

39. Năstase, Dumitru, *Coroana împărătească a lui Vasile Lupu*, în AIIX, XXXI, 1994.

40. Nechita, Pr. V., *100 de ani de la sfinţirea Catedralei Mitropolitane din Iaşi*, în MMS, 1987, An LXIII, nr. 2.

41. Nonea, Preot C.; Porcescu, Preot Sc., *Extinderea şi generalizarea cultului Prea Cuvioasei Parascheva în toată Biserica Ortodoxă în prezenţa delegaţiilor Bisericilor Ortodoxe Rusă şi Bulgară*, în MMS, An XXXI (Serie nouă), nr. 10-11.

42. Olaru, Nicoleta, „Comuniştii au vrut s-o îngroape în cimitir", în *Lumina* de duminică, 12 octombrie 2008.

43. Păcurariu, Pr. Prof. Dr. Mircea, *Sfinţi daco-romani şi români*, ediţia a treia, Editura Trinitas, Iaşi, 2007.

44. Păcurariu, Pr. Prof. Dr. Mircea, *IBOR*, vol. III, Editura „Trinitas", Iaşi, 2008.

45. *Pelerinaj cu cinstitul Lemn al Sfintei Cruci*, în CM, nr. 7-8, iulie-august, 1992.

46. Pliant, *Aducerea la Iaşi a moaştelor Sfântului Maxim Mărturisitorul de la Mănăstirea „Sfântul Pavel", Sfântul Munte Athos*, 9-17 octombrie 2010.

47. Popescu-Făurei, Diaconul Nicolae, *Biserica „Trei-Ierarhi" din Iaşi tratată din punct de vedere istoric cu evenimentele ce se leagă de ea*, teză pentru licenţă, Tipografia Cărţilor Bisericeşti, Bucureşti, 1904.

48. Porcescu, Preot Scarlat, „Cuvioasa Parascheva «de la Iaşi»", în *Sfinţi români şi apărători ai Legii strămoşeşti*, lucrare alcătuită din încredinţarea Sfântului Sinod sub directa purtare de grijă a Înaltpreasfinţitului Părinte Nestor, Arhiepiscop al Craiovei şi Mitropolit al Olteniei, EIBMBOR, Bucureşti, 1987.

49. Porcescu, Preot Scarlat, *Sfinţirea Catedralei Mitropolitane – 23 aprilie 1887*, în MMS, 1987, An LXIII, nr. 2.

50. Pungă, Gh., „De la unirea lui Mihai Viteazul la instaurarea regimului fanariot", în *Istoria românilor. Compendiu*, coordonatori Ion Agrigoroaiei, Ion Toderaşcu, Editura „Cultura fără frontiere", 1996.

51. Razachevici, Constantin, „Vasile Lupu – o domnie frământată de ţeluri înalte", în *Istoria Românilor, vol. V, O epocă de înnoiri în spirit European (1601-1711/1716)*, coordonator: Acad. Virgil Cândea,

Secretar ştiinţific Dr. Constantin Razachevici, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2003.

52. *Sărbătoarea Sfintei Cuvioase Parascheva. Cuvântarea P.F. Hristodoulos, Arhiepiscopul Atenei şi al întregii Elade*, în CM, An XII, nr. 10, octombrie, 2003, p. 12.

53. *Sfânta Cuvioasă Parascheva, ocrotitoarea Moldovei*, Editura „Trinitas", Iaşi, 1994.

54. *Sfânta Cuvioasă Parascheva*, Colecţia „Sfinţii, prietenii lui Dumnezeu şi ocrotitorii copiilor", Editura „Sf. Mina", Iaşi, 2007.

55. *Sfânta Cuvioasă Parascheva, cu sfintele moaşte la Iaşi: viaţa, istoricul moaştelor, minunile, acatistul, paraclisul*, Editura „Sophia", Bucureşti, 2008.

56. *Sfânta Parascheva – călăuza pelerinilor*, Editura „Trinitas", Iaşi, 2000.

57. Székely, Maria Magdalena, *Un proiect nerealizat: Mitropolia de la Trei Ierarhi*, în AIIX, XXXI (1994).

58. Suttner, Ernst Christoph, *Sfânta Parascheva – inel de legătură pentru popoarele din sud-estul Europei şi symbol al afirmării lor de sine*, în TV, Serie nouă, An XIX (LXXXV), nr. 9-12, 2009.

59. Şerban, Constantin, *Vasile Lupu, Domn al Moldovei (1634-1653)*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1991.

60. Şesan, Prof. dr. M., *Viaţa Cuvioasei Parascheva, note critice*, în MMS, 1957, An XXXIII, nr. 3-4.

61. Şesan, Prof. dr. M., *Cinstirea Cuvioasei Parascheva*, în MMS, 1955, An XXXI, nr. 3.

62. Teacu, Pr. Eugen-Sebastian, *Cuvioasa Parascheva, sfânta aducătoare de sfinţi*, în CM, An XIII, nr. 10, octombrie, 2004.

63. Ursachi, Vasile, *Episcopia Romanului. Cercetări arheologice*, Editura „Filocalia", Roman, 2008.

64. Vacaru, Silviu, *Contribuţia lui Vasile Lupu la dezvoltarea arhitecturii moldoveneşti*, în AIIX, XXXI, 1994.

65. Vasilache, Diacon V. Gh., *Lauda Moldovei. Cuvioasa Parascheva*, Editura Tipografiei Sf. Monastiri Neamţu, Mănăstirea Neamţ, 1936.

66. *Viaţa, Acatistul şi Paraclisul Sfintei Cuvioase Parascheva*, Editura „Doxologia", Iaşi, 2009.

67. *Viaţa şi Acatistul Cuvioasei Parascheva, ocrotitoarea Moldovei*, Galaţi, 1999.

68. *Viața şi Acatistul Sfintei Cuvioase Parascheva*, Editura „Doxologia", 2010.

69. Vicovan, Pr. Ion, *IBOR*, vol. I, II, Editura „Trinitas", Iaşi, 2002.

70. Vicovan, Pr. Ion, *Mitropolitul Sebastian Rusan (1950-1956) – o flacără aprinsă într-o epocă de întuneric*, Editura „Performantica", Iaşi, 2008.

71. Vicovan, Pr. Ion, *Mitropolia Moldovei şi Sucevei la jumătatea veacului al XX-lea – pagini de istorie*, Editura „Performantica", Iaşi, 2009.

72. Zugravu, Nelu, *Mărturii despre „creştinismul popular" în Moldova lui Vasile Lupu*, în AIIX, XXXI, 1994.

PLANŞE

Explicația planşelor din afara textului

1. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Dolheştii Mari.

După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=48660&w=1311&h=699.

2. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Cotnari.

După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fişier:Biserica_Cuvioasa_Parascheva_din_Cotnari. jpg.

3. Biserica Sfânta Vineri din Târgovişte.

După: http://muzee-dambovitene.ro/biserica-sfanta-vineri/.

4. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Râmnicu Sărat.

După: http://wikimapia.org/16175814/ro/Biserica-Cuvioasa-Paraschiva.

5. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Iancu Jianu.

După: http://www.olt.djc.ro/Public/ObiectiveCulturaleImg.aspx?ID=5327.

6. Catedrala Episcopală din Roman.

După: http://www.neamt-turism.ro/imagini/imaginimari/episcopiaroman1.jp.

7. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Târgu Frumos.

După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fişier:Biserica_Sf._Parascheva_din_Tg._Frumos.jpg.

8. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Râmnicu Vâlcea.

După: http://v4.nonxt3.c.bigcache.googleapis.com/static.panoramio.com/photos/original/35397626.jpg?redirect_counter=1.

9. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Marița.

După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=15433&w=1311&h=699.

10. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Băteşti.

După: http://www.banaterra.eu/romana/files/images/lacase_de_cult/ortodoxe_romanesti/Batesti/batesti_biserica_de_lemn_3.gif.

11. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Poienile Izei.

După: http://www.emaramures.ro/foto/4423/Prin-ploaie-in-Maramuresul-Istoric-BisericaCuvioasa-Paraschiva-1635-Poienile-Izei.

12. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Valea Stejarului.

După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fişier:RO_MM_Valea_Stejarului_21.jpg.

13. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Sârbi Josani.

După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fisier:Sârbi_Josani.jpg.

14. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Bumbeşti Piţic.

După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=54652&w=1311&h=699.

15. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Ştefăneşti.

După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fisier:Biserica_Sf._Parascheva_din_Stefanesti.jpg.

16. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Sat Şugatag.

După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fişier:Biserica_de_lemn_din_Sat_Şugatag.jpg.

17. Mănăstirea Gura Motrului.

După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fişier:Gura_Motrului.dos%2B.jpg.

18. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Suieşti.

După: http://www.basilica.ro/ro/stiri/biserica_icuvioasa_paraschivai_din_suiesti_60_de_ani_ de_la_rectitorire_2801.html.

19. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Silivaşu de Câmpie.

După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fişier:Biserica_din_Silivasu.jpg.

20. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Domneştii de Sus.

După: http://www.protoieriailfovsud.ro/church/biserica-parohiei-domnesti-de-sus/.

21. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Crivina de Sus.

După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fişier:RO_RM_Crivina_de_Sus_16.jpg.

22. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Răchitoasa.

După: http://rachitoasa.clbc.ro/cultura.html.

23. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Rogoz.

După: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/0b/Biserica_de_lemn_Sf.Paraschiva_ Rogoz%288%29.JPG.

24. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Târgu Cărbuneşti.

După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=54962&w=1311&h=699.

25. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Zagra.

După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fişier:RO_BN_Zagra_wooden_church_21.jpg.

26. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Botiza.

După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fişier:Biserica_de_lemn_din_Botiza.jpg.

27. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Rugineşti.

După: http://www.vrancea.djc.ro/Public/ObiectiveCulturaleImg.aspx?ID=1749.

28. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Ampoiţa.

După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=21691&w=1311&h=699.

29. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Comăna de Jos.

După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=13165&w=1311&h=699.

30. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Boiu de Jos.

După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fişier:RO_HD_Boiu_de_Jos_7.jpg.

31. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Brâznic.

După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fisier:RO_HD_Braznic_9.jpg.

32. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Târnăviţa.

După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=26259&w=1311&h=699.

33. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Lăpuşnic.

După: http://lapusnic.wordpress.com/fotografii/biserica-veche-lapusnic/.

34. Biserica Domnească din Târgu Ocna.

După: http://www.targuocna.info/turism/biserici/biserica-domneasca-cuvioasa-parascheva.

35. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Runcşor.

După: http://www.hunedoara.djc.ro/Public/ObiectiveCulturaleImg.aspx?ID=5202.

36. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Chergheş.

După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=36424&w=1311&h=699.

37. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Sârbi Susani

După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=40223&w=1311&h=699.

38. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Valea Lungă.

După: Grigore Man, *Biserici de lemn din Maramureş*, pp. 333-337.

39. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Valea Caselor.

După: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/56/Biserica_de_lemn_Cuvioasa_Paraschiva_din_satul_Valea_Caselor_comuna_Valea_Mare_judetul_Dambovita_Romania_3.jpg.

40. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Coşeşti.

După: http://www.protoieriavaslui.ro/index.php?option=com_hotelguide&view=hotel&cid=2%3Abiserici&id=29%3Acosesti&Itemid=6.

41. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Stânceşti.

După: http://www.hunedoara.djc.ro/Public/ObiectiveCulturaleImg.aspx?ID=5203.

42. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Ighiel.

După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fisier:Biserica_Ighiel.jpg.

43. Biserica „Cuvioasa Parascheva” Gârbească din Starchiojd.

După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=4775&w=1311&h=699.

44. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Năruja.

După: http://www.vrancea.djc.ro/Public/ObiectiveCulturaleImg.aspx?ID=1707.

45. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Valea Sării.

După: http://www.vrancea.djc.ro/Public/ObiectiveCulturaleImg.aspx?ID=1750.

46. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Mitocaşi.

După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fisier:Biserica_de_lemn_din_Mitoca%C5%9Fi.jpg.

47. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Răşinari.

După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=35305&w=1311&h=699.

48. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Tălmăcel.

După: http://www.talmaciu.ro/satul-talmacel.

49. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Cuciulata.

După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fişier:Biserica_de_lemn_din_Cuciulata01.jpg.

50. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Cetăţele.

După: http://dumbravita.nvn.ro/cet8.jpg.

51. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Sub Piatră.

După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fisier:RO_AB_Sub_Piatra_13.jpg.

52. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Vingard.

După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fişier:Biserica_de_lemn_din_Vingard,_Alba_(10).JPG.

53. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Arad.

După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=125&w=1311&h=699.

54. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Ţigău.

După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=35138&w=1311&h=699.

55. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Sângeorzu Nou.

După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fisier:RO_BN_Sangeorzu_Nou_wooden_church_2.jpg.

56. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Grânari.

După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fisier:Biserica_de_lemn_din_Granari01.jpg.

57. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Lacu.

După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=31848&w=1311&h=699.

58. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Frasin Vale.

După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=26332&w=1311&h=699.

59. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Fântânele.

După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=51682&w=1311&h=699.

60. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Ciuperceni.

După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fisier:RO_GJ_Ciuperceni_20.jpg.

61. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Drăgoieşti.

După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fisier:RO_GJ_Dragoiesti_14.jpg.

62. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Glodeni.
După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fisier:RO_GJ_Glodeni_4.jpg.
63. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Gureni.
După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fisier:RO_GJ_Gureni_20.jpg.
64. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Peştişani.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=54844&w=1311&h=699.
65. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Abucea.
După: http://www.hunedoara.djc.ro/Public/ObiectiveCulturaleImg.aspx?ID=5207.
66. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Răduleşti.
După: http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica de lemn Cuvioasa Paraschiva /11454.
67. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Ribicioara.
După: http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica de lemn Cuvioasa Paraschiva /11461#.
68. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Sălciva.
După:http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica de lemn Cuvioasa Paraschiva /11481
69. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Vulcez Veţel.
După:http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica de lemn Cuvioasa Paraschiva /11523.
70. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Dridu Snagov.
După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Dridu-Snagov.
71. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Miroslăveşti.
După:http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica de lemn Cuvioasa Paraschiva /12940.
72. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Farcaşa.
După: http://www.monumenteromania.ro/index.php/

monumente/detalii/ro/Biserica de lemn Cuvioasa Paraschiva /14884.

73. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Ibăneşti.

După: http://www.monumenteromania.ro/index.php/ monumente/detalii/ro/Biserica de lemn Cuvioasa Paraschiva /15578.

74. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Momaiu.

După: http://www.monumenteistorice.ro/components/com_virtuemart/ shop_image/product/b1ee 4770f5174bd228c0369f705c 89ce.jpg.

75. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Cumpărătura.

După: http://www.monumenteromania.ro/index.php/ monumente/detalii/ro/Biserica de lemn Cuvioasa Paraschiva /17916.

76. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Bujoreni.

După: http://www.monumenteistorice.ro/index.php?option= com_virtuemart&page=shop.product_details&flypage=shop. flypage&product_id=166&Itemid=85&lang=EN

77. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Brăteşti.

După:http://www.monumenteromania.ro/index.php/ monumente/detalii/ro/Biserica de lemn Cuvioasa Paraschiva /18388.

78. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Jupâneşti.

După:http://www.monumenteromania.ro/index.php/ monumente/detalii/ro/Biserica de lemn Cuvioasa Paraschiva/18455.

79. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Curtea.

După:http://www.monumenteromania.ro/index.php/ monumente/detalii/ro/Biserica de lemn Cuvioasa Paraschiva/18425.

80. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Poieni.

După:http://www.monumenteromania.ro/index.php/ monumente/detalii/ro/Biserica de lemn Cuvioasa Paraschiva /18493.

81. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Băbeni.

După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fisier:Capu DealuluiVL_(7).JPG.

82. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Budurăşti.
După:http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica de lemn Cuvioasa Paraschiva /19004.
83. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Copăceni.
După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Copăceni_(Copăceni).
84. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Igoiu.
După:http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica de lemn Cuvioasa Paraschiva /19136.
85. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Măgureni.
După: http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica de lemn Cuvioasa Paraschiva /19157.
86. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Olteanca.
După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fisier:Olteanca_Sinculesti_VL.bislemn.S.jpg.
87. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Opăteşti.
După:http://www.monumenteromania.ro/index.php monumente/detalii/ro/Biserica de lemn Cuvioasa Paraschiva /19209.
88. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Perişani.
După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fisier:Biserica_de_lemn_din_Perişani01.jpg
89. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Sineşti.
După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fişier:Biserica_Cuvioasa_Paraschiva_din_Sinesti_in_feb._2002.JPG
90. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Dumbrăveşti.
După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fişier:Dumbravesti,_VL.JPG
91. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Voineşti.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=3006&w=1311&h=699
92. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Stolna.
După:http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica de lemn Cuvioasa

Paraschiva si Sf. Nicolae /7429.

93. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din satul Margina.

După:http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica de lemn Cuvioasa Paraschiva azi biserica de cimitir /18473.

94. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Chiojdeanca.

După:http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica de lemn Cuvioasa Paraschiva-Vagaunesti/15994.

95. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Ighiu.

După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=15503&w=1311&h=699.

96. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Mesentea.

După: http://www.crestinortodox.ro/biserici-manastiri/biserica-mesentea-68041.html

97. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Meteş.

După:http://www.biserici.org/index.php?menu=BIAB&code=10936&criteria=&quick=&radio= b&order=P.TOWN,C.NAME, P.NAME.

98. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Pianu de Sus.

După:http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica Cuvioasa Paraschiva /2873.

99. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Poiana Ampoiului.

După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=21693&w=1311&h=699.

100. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Ciulniţa.

După: http://www.cjarges.ro/leordeni/foto.php?poza=bisericaciulnitaciuca.jpg&titlu=&prim=1.

101. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Radu Negru.

După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=2883&w=1311&h=699.

102. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Moineşti, Parohia Hangani.

După: http://www.protoieriamoinesti.ro/parohia-hangani.php.

103. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Şercăiţa.

După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=42130&w=1311&h=699.

104. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Veneția de Sus.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=53710&w=1311&h=699.

105. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Dienci.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=59726&w=1311&h=699.

106. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Brezoi.
După: http://terni.cimec.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=19&Itemid=16&lang=en.

107. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Grebleşti.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=62277&w=1311&h=699.

108. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Râuşorul de Jos.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=40742&w=1311&h=699.

109. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Gura Râului.
După: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/ro/2/27/GuraRauluiSB_%2816%29.JPG.

110. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Bărbăteşti.
După:http://www.monumenteromania.ro/index.php/monumente/detalii/ro/Biserica Sf. Nicolae /18953.

111. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Deseşti.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=39112&w=1311&h=699.

112. Biserica „Cuvioasa Parascheva" Batiştei Bucureşti.
După: http://www.ghidul.ro/biserica-batistei1/.

113. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Socet.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=47419&w=1311&h=699.

114. Biserica Sfânta Vineri din Ploieşti.
După: http://www.ploiesti.ro/sfvineri.php.

115. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Lucieni.
După: http://lucieni.blogspot.com/2008/10/praznicul-cel-mare-de-hramul-sfintei.html.

116. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Ragu.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=19489&w=1311&h=699.

117. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Roşiori de Vede.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=21758&w=1311&h=699.
118. Biserica Prapa Doamna din Iaşi.
După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_Cuvioasa_Parascheva_din_Ia%C8%99i.
119. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Botoşani.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=47539&w=1311&h=699.
120. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Brehuieşti.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=32208&w=1311&h=699.
121. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Corjăuți.
După:
http://www.biserici.org/show_photo.php?id=32454&w=1311&h=699
122. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Cârța.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=29023&w=1311&h=699.
123. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Dobreşti.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=34528&w=1311&h=699.
124. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Cotmeana.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=30517&w=1311&h=699.
125. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Păpăuți.
După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_P%C4%83p%C4%83u%C8%9Bi.
126. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Aninişu din Vale.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=55031&w=1311&h=699.
127. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Cârligei.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=54653&w=1311&h=699.
128. Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Gojgărei.
După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fişier:Gojgarei_OT.bis_lemn.S.jpg.

129. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Vitomireşti.
După: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/40/RO_OT_Vitomiresti_11.jpg.
130. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Drăceşti.
După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fişier:Dracesti_TR_bislemn.SV.jpg.
131. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Valea Văleni.
După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Valea_Văleni.
132. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Mirosloveni.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=54471&w=1311&h=699.
133. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Poganu.
După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fişier:Poganu_OT.bis_lemn.SV.jpg.
134. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Bumbuia.
După: http://www.panoramio.com/photo/30039121.
135. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Petreşti Bacău.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=57941&w=1311&h=699.
136. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Cruşovăț.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=57532&w=1311&h=699.
137. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Goicea.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=23114&w=1311&h=699
138. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Ivăneşti.
După: http://www.panoramio.com/photo/36589101.
139. Biserica Metocul Maicilor Iaşi.
După: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fişier:Biserica_Mitocul_Maicilor_din_Iasi.jpg.
140. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Buiceşti.
După: http://www.mehedinti.djc.ro/Public/ObiectiveCulturale Img.aspx?ID=2295.
141. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Balş, str. Popa Şapcă.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=2363&w=1311&h=699.

142. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Burduleşti.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=2495&w=1311&h=699.
143. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Câmpu Mare.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=2516&w=1311&h=699.
144. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Corbu.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=2588&w=1311&h=699.
145. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Ghimpețeni.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=2695&w=1311&h=699.
146. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Izvoru.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=2731&w=1311&h=699.
147. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Mirceşti.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=2799&w=1311&h=699.
148. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Orbeasca de Jos.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=2834&w=1311&h=699.
149. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Ghinoaica.
După: http://vadusapat.tk/wp-content/uploads/2011/07/43844619.jpg.
150. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Bărbălăi.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=2408&w=1311&h=699.
151. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Ghijasa de Jos.
După: http://www.biserici.org/show_photo.php?id=52429&w=1311&h=69.
152. Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Prohozeşti – Moineşti.
După: http://www.protoieriamoinesti.ro/parohia-prohozesti1.php.
153. Biserica Domnească din Câmpulung Muscel
După: http://www.campulung-muscel.ro/obiective/index2.php?id=4.